

**«Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси
ахуалды зерттеу (бірінші жартыжылдық)»
тақырыбына жүргізілген
әлеуметтік зерттеу бойынша
ТАЛДАМАЛЫҚ БАЯНДАМА**

Астана қаласы, 2017 ж.

Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси ахуалды зерттеу (бірінші жартыжылдық) / А.С.Жусупова, Т.Б.Калиев, А.С.Кайдарова, З.Т. Алинова – Астана: «Жастар» ҒЗО, 2017. – 113 б.

Баяндамада Қазақстан Республикасы жастары арасындағы қоғамдық-саяси ахуалды зерттеу бойынша жүргізілген эмпирикалық әлеуметтік зерттеу қорытындылары ұсынылған. Зерттеуді «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы жүргізді. Зерттеу барысында ел жастарының әлеуметтік әл-ауқаты, азаматтық белсенділігі, діни көзқарастары сияқты мәселелер қарастырылды.

© «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы, 2017

Мазмұны:

	Бет
КІРІСПЕ	4
1-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ӘЛ-АУҚАТЫ	8
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	28
2-ТАРАУ. ЖАСТАРДЫҢ САЯСАТҚА ҚАТЫСУЫ	31
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	45
3-ТАРАУ. МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАРДЫҢ ЖАСТАР МӘСЕЛЕСІН	
ШЕШУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ	47
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	59
4-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ НАРАЗЫЛЫҚ БІЛДІРУ	
ДЕНГЕЙІ	61
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	69
5-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖЕМҚОРЛЫҚ: ЖАСТАРДЫҢ	
БАҒАЛАУЫ БОЙЫНША ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУЫ МЕН	
ОНЫМЕН КҮРЕСУ ШАРАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ	70
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	77
6-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ ДІНИ КӨЗҚАРАСЫ	78
ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР	85
ҚОРЫТЫНДЫ	86
ҚОСЫМША	88

КІРІСПЕ

Қазіргі уақыттағы жастардың жағдайын, қоғамдағы әл-ауқатын зерттеу республикамыз үшін аса маңызды мәселе. Жастар орташа санатты топтың өзегі болып табылатын зиялы қауым қатарын толтыру көзі болып отыр.

Қазақстанда жастар мәселесі бірнеше он жылдық көлемінде отандық әлеуметтік саясат пен тәжірибедегі ең өзекті мәселелердің бірі болып қала беруде. Қазақстанның қазіргі жастары – бұл айтарлықтай саяси, әлеуметтік және экономикалық трансформациялар уақытында туып, өскен ұрпақ. Бұл өмірге деген өзіндік көзқарастары бар, өз ұстанымдары мен құндылықтары қалыптасқан жастар. Осыған байланысты бүгінгі заман жастарымен танысу, олардың әлемімен танысу аса маңызды. Әлеуметтанушылар Қазақстанның әр түрлі өңірлеріндегі жастардың әлеуметтік хал-ахуалы жақсарды деген болжам жасап отыр, бұл әлеуметтік саясаттың сауатты қалыптастырылуының нәтижесі деп түсіндіріледі. Қазақстандық әлеуметтанушылардың соңғы зерттеулері де қаржылық-экономикалық дағдарысқа қарамастан жастардың әлеуметтік ауқатының басқа әлеуметтік-демографиялық топтармен салыстырғанда жақсы екендігін көрсетіп отыр. Дегенмен, жалпы әлеуметтік жағдайдың жақсаруына қарамастан зерттеушілер «жастардың көпшілігінің қандай да бір қалыптасқан дүниетанымының, құндылықтар жүйесінің, нормалар мен ұстанымдарының, саналық қайшылықтардың жоқтығын аңғаруға болады» деп отыр.

Жастардың мәселелерін шешу жолдары мемлекеттің сөз бен қағаз жүзіндегі жоспары ғана емес, жүйелі түрде, іс жүзінде атқарылатын мақсатты әрекеттеріне негізделген. Биліктің жас жеткіншектеріміздің шынымен де ел болашағы екенін сезінуі тиіс. Жастардың еңбек ресурстарының таралуы мен арттырылуының негізгі көзі екендігін ескеретін болсақ, жас мамандарға селқос қарамауымыз керек, жастардың еңбек нарығындағы жағдайларына назар аударып, жас жұмыскерлердің ерекшеліктеріне тиісті баға беру қажет.

Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік жастар саясаты әлеуметтік-экономикалық, құқықтық, ұйымдастырушылық жағдайлар мен кепілдіктерді жастардың рухани, мәдени, біліми, кәсіби тұрғыдан қалыптасуы үшін жасау мақсатында жүргізіледі, жастардың тұтас қоғам мүддесіне орай шығармашылық әлеуеттерін ашу мақсатында жүзеге асырылады.

Жастардың әлеуметтік мәселелері жас тұлғаны қоғамның дамуындағы аса маңызды үрдістерге араластыру ретінде қарастырылады.

Барлық уақытта да кез-келген қоғамда жастар мәселесі өзекті болған, ал қазақстандық жастар үшін сапалы білім алу, жұмысқа тұру, жеке баспанаға қол жеткізу сияқты мәселелер өзекті. Ал бүгінгі таңда өршіп отырған мәселе – бұл жастардың жұмыссыздығы, демек, жастардың жұмыспен қамтылу мәселесі.

Бұл зерттеудің мақсаты: Қазақстан жастарының әлеуметтік ахуалын қарастыру, оның негізгі қажеттіліктерін анықтау, әлеуметтік тәжірибелерге талдау жүргізу болып табылады.

Көзделген мақсаттарға қол жеткізу үшін төмендегі міндеттер шешілуі тиіс:

- жастар арасындағы негізгі қажеттіліктерді анықтау;
- жастар ортасындағы қоғамдық-саяси ахуалды бағалау;
- жастардың өзекті әлеуметтік-экономикалық мәселелерінің рейтингін дайындау;
- жастардың өмір сүру сапасына, өздерінің материалдық жағдайларына қанағаттану деңгейін анықтау;
- жастардың наразылыққа әлеуеттілік деңгейін анықтау;
- мемлекеттік жастар құрылымдары қызметтерінің тиімділігін бағалау;
- жастар арасындағы патриотизм деңгейін анықтау;

- жастар арасындағы діни ахуалды барлау;
- жастар арасындағы миграциялық пейілді анықтау;
- жеке басының қауіпсіздігіне қанағаттану деңгейін анықтау;
- мүдделі мемлекеттік органдар үшін елдің өңірлеріндегі жастар арасындағы жағдайларды әлеуметтік-экономикалық тұрақтандыру бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеу объектісі мен нысаны: Қазақстан Республикасының жасы 14-29 аралығындағы, әлеуметтік-демографиялық және өңірлік сипаттарын репрезентациялайтын параметрлер бойынша іріктелген жастары.

Зерттеу мәнісі: жас қазақстандықтардың әлеуметтік әл-ауқат, ниет пен қажеттілік туралы пікірлерін зерттеу.

Негізгі ұғымдар интерпретациясы

Жастар – он төрт жасқа толған және жиырма тоғыз жасқа толмаған Қазақстан Республикасының жас азаматтары. Жастар – бұл әлеуметтік-жас шамасына қарай іріктелген, қоғамда өзінің жас шамасымен және мәртебесімен ерекшеленетін топ: балалық шақ пен жастық шақтың әлеуметтік жауапкершілікке ауысу кезеңі. Кейбір ғалымдар жастарды қоғам белгілі жеңілдік бере отырып әлеуметтік қалыптасуларына мүмкіндік беретін, бірақ әлеуметтік салаларыға белсене ат салысу мүмкіндігін шектейтін жас тұлғалар топтамасы деп түсіндіреді.

Әлеуметтік қажеттілік – әлеуметтік субъектінің өмір сүруі үшін қандай да бір жағдайлардың жеткіліксіздігі барысындағы бастапқы қозғаушы күш, оның қажеттілігін білдірудің үлгісі. Тек қана саналы түрдегі қажеттілік адамдардың мақсаттарының, ниеттерінің, мүдделерінің айқындалуы салдарынан әрекет етуге бастайтын күш бастамашы күш бола алады.

Әлеуметтік көңіл-күй – бұл белгілі әлеуметтік топтаманың өзінің қоғамдағы ахуалына, әлеуметтік-экономикалық және рухани қажеттіліктерінің қанағаттандырылу деңгейіне, мүдделерінің орындалуына беретін бағасының эмоционалдық аспектісі. Әлеуметтік көңіл-күй арқылы топтың қоғамда болуы арқылы қалыптасатын жағдайының жалпы сипаты (экономикалық, саяси, идеологиялық, ұлттық және т.б.) көрсетіледі. Әлеуметтік көңіл-күй әлеуметтік марапатты, өз қажеттіліктерін қанағаттандыру мүмкіндіктерін, мүдделерінің жүзеге асырылуын басқа адамдардың осындай мүмкіндіктерімен (шарттарымен) салыстыру барысында қалыптасады.

Жастардың әлеуметтік тәжірибелері – жастардың күнделікті өмірде қабылданатын қоғамдық маңызы бар шешімдерге, қабылданған шешімдердің нәтижелері үшін жауапты болуға қатысу мүдделері мен құқықтарын, сонымен қатар демократиялық әдіспен әлеуметтік ортаға ықпал ету құқығын жүзеге асыруға бағытталған әрекеттері мен өзін-өзі ұстаудың дағдылы амалдарының жиынтығы.

Құндылық ұстанымдары – адам санасындағы ол өмірдегі стратегиялық маңызды мақсат және жалпы дүниетанымдық қағидат деп танитын құндылықтар сипаты.

Зерттеу гипотезасы: жас ұрпақ өздерінің Қазақстан азаматы екендігін мақтан тұтады және патриоттық сезімдері жоғары, жастардың көпшілігі ағымдық ахуалға берілетін бағаға қарамастан өзінің болашағына қатысты оптимисті көзқараста.

Қазіргі уақытта жастар ортасындағы наразылық көзқарас орташа. Бірқатар облыс жастары арасында әлеуметтік қарбалас байқалады, оған наразылық шараларына қатысу ықтималдығы емес, өзінің материалдық жағдайына көңілінің толмауы, елді мекендегі тұрмыс-тіршіліктің қиындығы әсер етеді.

Жастар қоғамның белсенді мүшесі болып саналады, олардың болашақтағы маңызы ерекше, сәйкесінше, мемлекеттің даму тетіктерінің жастар мәселесіне қатысты болмауы мүмкін емес.

Іріктелгендердің жалпы саны 2 000 респондентті құрайды. Әлеуметтік зерттеу жүргізілетін аумақ Қазақстан Республикасының барлық өңірлері мен республикалық маңызы бар Астана және Алматы қалаларын, 14 облыстық орталықты, сонымен қатар ауылдық елді мекендерді қамтиды. Зерттеуде стратталған көп сатылы іріктеу амалы қолданылды. Бастапқыда, облыс және республикалық маңызы бар қалалардың халық саны негізінде іріктеу көлемі елдің 16 өңірі бойынша анықталды. Әрі қарай әрбір өңір бойынша қалалық және ауылдық елді мекендер бойынша іріктелетін көлем анықталды.

1-кесте. Жоба бойынша іріктелген жиынтық, адам

	Барлық тұрғын			Қалалық тұрғындар			Ауылдық тұрғындар		
	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Ерлер	Әйелдер	Екі жыныс	Мужчины	Женщины
Қазақстан Республикасы	2000	1006	994	1145	560	585	854	446	408
Ақмола облысы	79	41	38	36	18	18	43	23	20
Ақтөбе облысы	101	50	51	63	31	32	38	20	18
Алматы облысы	211	108	103	49	25	24	162	84	78
Атырау облысы	68	35	33	31	15	16	37	19	18
Батыс Қазақстан облысы	71	36	35	35	17	18	36	19	17
Жамбыл облысы	122	62	60	48	24	24	74	38	36
Қарағанды облысы	149	75	74	117	58	59	32	17	15
Қостанай облысы	96	49	47	51	25	26	45	23	22
Қызылорда облысы	89	46	43	37	19	18	52	27	25
Маңғыстау облысы	73	37	36	32	17	15	40	20	20
Оңтүстік Қазақстан облысы	340	173	167	150	75	75	190	99	91
Павлодар облысы	78	39	39	55	27	28	23	12	11
Солтүстік Қазақстан облысы	55	29	26	26	13	13	29	16	13
Шығыс Қазақстан облысы	144	73	71	91	45	46	53	29	24
Астана қаласы	101	48	53	101	48	53	-	-	-
Алматы қаласы	223	103	120	223	103	120	-	-	-

* ҚР Ұлттық экономика министрлігінің Статистика жөніндегі комитетінің 2016 жылғы мәліметтері бойынша.

Іріктелген жиынтық көлемі: бұл зерттеуде респонденттерді іріктеу үшін біріншіден, іріктеудің ықтималдық дизайны пайдаланылды, ол кез-келген тұлға (14-29 жас аралығындағы) сабақтастық ауқымында талдау үшін тең мүмкіндікке ие болатындай қалыптастырылды. Екіншіден, страталанған көп сатылы іріктеу қолданылды, онда негізгі страталар ретінде төменде көрсетілген сатылар алынды.

1-саты. Облыстар және республикалық маңызы бар қалалар бойынша іріктеу – жасы 14-29 аралығындағы халық санына сүйене отырып іріктеу көлемі елдің 16 өңірі бойынша анықталды: Астана және Алматы қалалары, 14 облыстық орталық.

2-саты. Қала-ауыл қағидаты бойынша іріктеу – әр облыс бойынша қалалық және ауылдық іріктеу көлемі анықталды.

3-саты. Бастапқы нүктені іріктеу – әр елді мекен бойынша кездейсоқ амалмен сапар бағытының бастапқы нүктесі мен респонденттер саны анықталды.

4-саты. Үй шаруашылығын іріктеу – бастапқы нүктеден басталатын сапар бағыты бойынша «сол қанат» ережесіне сай үй шаруашылықтары іріктелді.

5-саты. Респонденттерді квота бойынша іріктеу – әрбір жеке үй шаруашылықтары бойынша респонденттер екі белгі бойынша іріктелді: жынысы мен жасы (жыныстық-жастық квота бойынша). Респондент жасының 14 төмен, 29 жоғары болмауы керек, жынысы бойынша репрезентативтік өкілдік талабы сақталды (сауалнама жүргізілген ерлер мен әйелдер саны әр облыс, қала және ауыл бойынша статистика жөніндегі Комитет деректеріне сай есептелді).

Қолданылған іріктеу репрезентативті болып табылады, демек, белгіленген параметрлер бойынша респонденттер құрамы негізгі сабақтастықтағы сәйкес пропорцияларға жуық (статистика жөніндегі Комитеттің 2016 жылғы мәліметтері бойынша). Іріктеу сабақтастығының орташа сипаттаманың негізгі сабақтастық сипаттамаларынан ауытқуы $\pm 3,5\%$ артық емес.

Ақпарат жинау әдісі бастапқы әлеуметтік ақпараттарды жинауда жасы 14-29 аралығындағы жастарға «face-to-face» әдісімен жүргізілген жалпылай сауалнама амалы пайдаланылды. Бұл әдіс Қазақстан жастары ортасында қалыптасқан жағдай бойынша неғұрлым объективті ақпарат алуға, сонымен қатар жас қазақстандықтардың негізгі қажеттіліктері мен әлеуметтік тәжірибелері туралы мәлімет алуға мүмкіндік берді.

Жалпылама сауалнама жүргізу төңірегінде ақпарат жинау көбіне респонденттердің тұрғылықты жерлері (пәтерлік сауалнама), оқу/жұмыс орны/жұмыспен қамту орталығы (қажетті топты неғұрлым жылдам табу және және сауалнамаға қатыстыру мақсатында) бойынша жүргізілді. Таңдап алынған әдіс ағымдық зерттеудің мақсаттары мен міндеттеріне сай келеді.

Зерттеу кезеңі: мамыр-маусым айлары, 2017 жыл.

1-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ӘЛ-АУҚАТЫ

Анықталған мәліметтерге сүйенер болсақ, ел жастарының басым көпшілігі Қазақстан азаматы болып табылады. Олардың барлығы өздерінің осы ел азаматы екендігін мақтан тұтады. Мақтан тұтпаймын деп жауап бергендер саны статистикалық кемшілік шегінде ғана (1-диаграмма).

1-диаграмма

Бұл сұрақ бойынша жас ерекшелік немесе гендерлік жіктелім бойынша айырмашылық жоқ, дегенмен, айырмашылық сауалнамаға қатысқандардың әл-ауқатына байланысты байқалды. Сұраққа «мақтан тұтпайтын шығармын» деп жауап бергендер арасында материалдық қиыншылық көретін жастар бар («Қаражаты ең негізгі қажеттіліктерге жеткілікті, бірақ ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын»). Дегенмен, хал-ахуалдың жақсы болуы мен патриотизм арасында корреляция бар деп растауға болмайды (1-кесте).

1-кесте Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Сіз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?						
	Толық жеткілікті, қаражаттан қысым көрмейміз	Ақша жылжымайтын мүлкімен басқасының барлығына жетеді	Ақша жеткілікті, бірақ жаңа автокөлік сатып алу қиындау	Ақша ең қажеттінің барлығына жетеді, бірақ ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын	Ақша азық-түлікке жетеді, бірақ киім-кешек сатып алуға жеткіліксіз	Азық-түлікке ақша үнемі жете бермейді	Жауап бере алмаймын
Иә, мақтан тұтамын	88,1%	80,1%	76,6%	69,2%	78,9%	87,8%	69,8%
Мақтан тұтатын шығармын	9,3%	17,5%	22,2%	28,4%	18,4%	8,2%	30,2%
Мақтан тұтпайтын шығармын	0,7%	0,8%	0,6%	1,5%	1,5%	4,1%	0,0%
Жоқ, мақтан тұтпаймын	1,9%	0,4%	0,0%	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	1,2%	0,6%	0,3%	0,8%	0,0%	0,0%

Бұл сұрақ бойынша нақты айырмашылық ұлттық жіктелім бойынша байқалды. Қазақстанның азаматы екендігін мақтан тұтатындар арасында қазақтар көп (2-кесте).

2-кесте Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, мақтан тұтамын	79,1%	64,3%	69,6%
Мақтан тұтатын шығармын	19,1%	30,5%	29,2%
Мақтан тұтпайтын шығармын	1,1%	1,9%	0,6%
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,5%	1,3%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,1%	1,9%	0,6%

Жастары «Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?» сұрағына «Мақтан тұтатын шығармын» деп жауап берген жастардың көбісі Батыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан және Оңтүстік Қазақстан облысынан (3 және 4-кестелер).

3-кесте Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, мақтан тұтамын	93,7%	90,1%	83,9%	92,6%	81,9%	88,5%	53,5%	80,5%
Мақтан тұтатын шығармын	6,3%	8,9%	12,8%	7,4%	17,4%	11,5%	43,7%	14,1%
Мақтан тұтпайтын шығармын	0,0%	1,0%	0,9%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	4,0%
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,3%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%

Мұның неге байланысты болуы мүмкін? Әр облысқа тән жастардың көңіл-күйіне ықпал ететін бірқатар мәселелер бар. ОҚО бұл ең алдымен жұмыссыздық деңгейінің жоғарылығына байланысты, осындай жағдай СҚО байқалады, статистика көрсетіп отырғандай жас қазақстандықтар көрші Ресейге оқуға кетіп, ТМЖ қалып жатады.

БҚО қатысты бірнеше мәселенің өзекті екендігін аңғаруға болады. Жалпы алғанда Батыс өңірінде жастардың табыс мөлшері, радикалдануы, ауыз суының тапшылығы сияқты мәселелер орын алған, ал бұл өңір республикалық бюджет үшін донор болып табылады.

4-кесте Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, мақтан тұтамын	60,4%	77,8%	60,3%	78,2%	63,0%	63,5%	83,2%	74,0%
Мақтан тұтатын шығармын	32,3%	17,8%	28,8%	20,5%	37,0%	36,2%	11,9%	26,0%
Мақтан тұтпайтын шығармын	1,0%	3,3%	8,2%	0,0%	0,0%	0,3%	3,0%	0,0%
Жоқ, мақтан тұтпаймын	3,1%	1,1%	1,4%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	3,1%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	0,0%

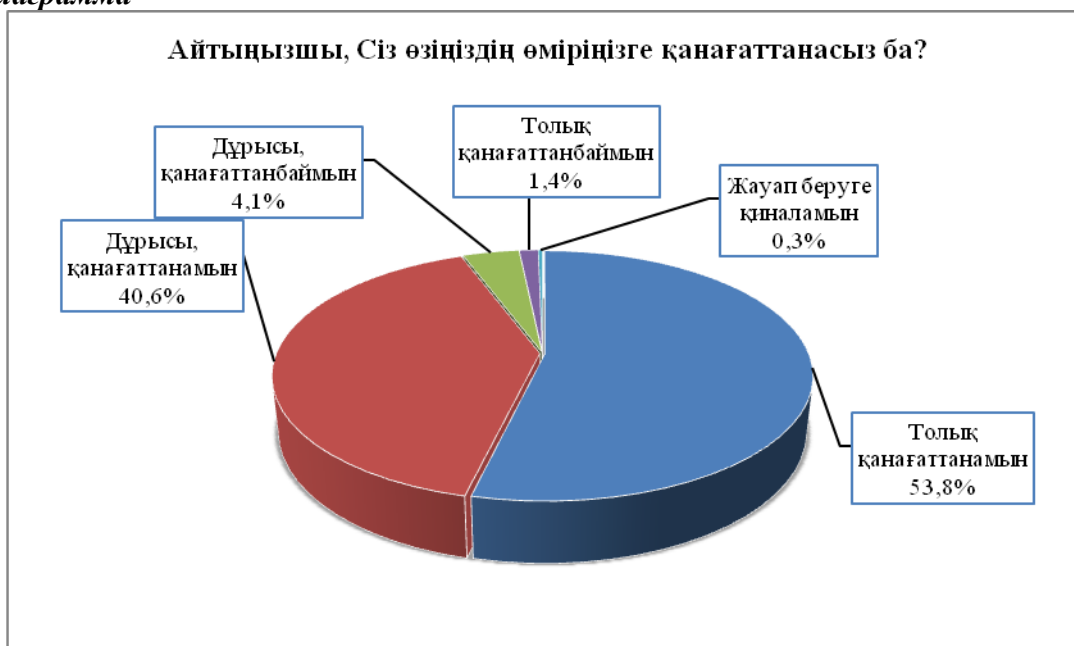
Қоныстану жіктелімі бойынша өзінің Қазақстан Республикасының азаматы екенін мақтан тұтатындар саны ауылды жерлерде басым (5-кесте).

5-кесте Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Иә, мақтан тұтамын	74,0%	78,9%
Мақтан тұтатын шығармын	22,8%	20,1%
Мақтан тұтпайтын шығармын	1,7%	0,5%
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,9%	0,2%
Жауап бере алмаймын	0,6%	0,2%

Алынған мәліметтер бойынша Қазақстан жастары арасындағы өз өмірлеріне қанағаттанатындар саны барынша жоғары. Сауалнамаға қатысқандардың жалпы санының 94,4% өздерінің өмірлеріне көңілдері толады. Көңілі толмайтындар саны - 5,5%. Көңілім толады деп жауап бергендердің 53,8% толық қанағаттанамыз деп жауап берсе, 40,6% «Көңілім толатын шығар» деп жауап берген (2-диаграмма).

2-диаграмма

Гендерлік, жас ерекшелік, және қоныстану жіктелімдері бойынша бұл сұрақта айырмашылықтар жоқ.

Материалдық ахуал бойынша жіктегенде өз өміріне қанағаттануына жастардың табыс мөлшері әсер етеді, бірақ басты көрсеткіш болып саналмайды (6-кесте).

6-кесте Сіздің өз өміріңізге көңіліңіз тола ма әлде көңіліңіз толмай ма?

	Сіз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?						
	Толық жеткілікті, қаражаттан қысым көрмейміз	Ақша жылжымайтын мүлкімен басқасының барлығына жетеді	Ақша жеткілікті, бірақ жаңа автокөлік сатып алу қиындау	Ақша ең қажеттінің барлығына жетеді, бірақ ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын	Ақша азық-түлікке жетеді, бірақ киім-кешек сатып алуға жеткіліксіз	Азық-түлікке ақша үнемі жете бермейді	Жауап бере алмаймын
Толық көңілім толады	81,8%	56,5%	51,4%	45,9%	47,7%	61,2%	52,4%
Көңілім толатын шығар	14,1%	39,0%	41,5%	49,4%	43,2%	28,6%	42,9%
Көңілім толмайтын шығар	3,0%	4,1%	3,7%	3,8%	6,0%	6,1%	3,2%
Толық көңілім толмайды	1,1%	0,4%	2,8%	0,6%	2,6%	2,0%	1,6%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,6%	0,3%	0,4%	2,0%	0,0%

Ұлттық жіктелім бойынша өз өмірлеріне көңілдерінің толмайтындықтарын айтқан жастар арасында Қазақстанның орыс ұлтты жастарының саны басым (6,2%).

7-кесте Сіздің өз өміріңізге көңіліңіз тола ма әлде көңіліңіз толмай ма?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Толық көңілім толады	56,5%	47,7%	39,1%
Көңілім толатын шығар	37,9%	44,8%	57,8%
Көңілім толмайтын шығар	3,8%	6,2%	2,5%
Толық көңілім толмайды	1,6%	0,6%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,2%	0,6%	0,6%

Өз өміріне көңілі толмайтындар арасында бүгінгі таңда Батыс өңірінің жастары көп (БҚО және Маңғыстау облыстары); орыс халқының саны көп өңірлерде – Павлодар, Қостанай және Солтүстік Қазақстан, Қызылорда облысында анықталған көрсеткіштер кестеде көрсетілген (8 және 9-кестелер).

8-кесте Сіздің өз өміріңізге көңіліңіз тола ма әлде көңіліңіз толмай ма?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Толық көңілім толады	81,0%	72,3%	52,6%	79,4%	60,4%	61,5%	46,5%	67,8%
Көңілім толатын шығар	19,0%	24,8%	42,2%	17,6%	34,7%	36,1%	42,3%	26,8%
Көңілім толмайтын шығар	0,0%	2,0%	2,8%	0,0%	2,8%	1,6%	7,0%	3,4%
Толық көңілім толмайды	0,0%	1,0%	1,9%	2,9%	1,4%	0,8%	1,4%	2,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	0,7%	0,0%	2,8%	0,0%

9-кесте Сіздің өз өміріңізге көңіліңіз тола ма әлде көңіліңіз толмай ма?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Толық көңілім толады	28,1%	60,0%	53,4%	70,5%	44,4%	28,5%	63,4%	52,5%
Көңілім толатын шығар	63,5%	25,6%	31,5%	23,1%	44,4%	69,1%	32,7%	39,9%
Көңілім толмайтын шығар	7,3%	6,7%	12,3%	6,4%	11,1%	2,4%	4,0%	5,4%
Толық көңілім толмайды	0,0%	6,7%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
Жауап бере алмаймын	1,0%	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Оптимизм деңгейін индикатор сұрақ арқылы анықтау үшін сауалнама қатысушыларынан «Сіз қалай ойлайсыз, Сіздің өміріңіздің сапасы есейген кезде Сіздің ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?» деп сұрадық, Қазақстан жастарының басым көпшілігінің болашаққа үмітпен қарайтындығы анықталды.

Осылайша, ел жастарының 88,3% есейген шақта өмірлерінің сапасы ата-аналарының қазіргі өмірінің деңгейінен жақсы болады деп сенеді. 8,3% өмірлерінде айтарлықтай өзгеріс болмайды деп санайды. Өмір сапасы нашарлайды деп санайтындар үлесі - 1,1% (3-диаграмма).

3-диаграмма

Оптимизм жоғары білімі бар немесе жоғары білім алып жатқан жастар арасында жоғары (10-кесте).

10-кесте Сіз қалай ойлайсыз, Сіздің өміріңіздің сапасы есейген кезде Сіздің ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

	Сіздің біліміңіз қандай?						
	Жоғары білім және ғылыми дәреже	Жоғары	Аяқталмаған жоғары	Кәсіби орта білім	Жалпы орта білім	Толық емес орта білім	Білім емес
Жақсарады	74,5%	59,8%	66,1%	58,2%	54,7%	60,9%	45,7%
Аздап жақсарады	16,4%	26,5%	25,7%	29,5%	32,4%	32,4%	32,6%
Өзгермейді	7,3%	9,6%	5,8%	8,4%	8,9%	6,1%	10,9%
Аздап нашарлайды	1,8%	1,4%	0,3%	0,5%	0,6%	0,0%	0,0%
Нашарлайды	0,0%	0,0%	0,7%	0,5%	0,6%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	2,7%	1,4%	2,8%	2,9%	0,6%	10,9%

Қазақтар басқа ұлт өкілдеріне қарағанда өздерінің ата-аналарына қарағанда жақсырақ өмір сүреміз деп сенеді (11-кесте).

11-кесте Сіз қалай ойлайсыз, Сіздің өміріңіздің сапасы есейген кезде Сіздің ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Жақсарады	61,5%	52,3%	54,7%
Аздап жақсарады	27,4%	34,4%	29,8%
Өзгермейді	7,3%	9,7%	14,3%
Аздап нашарлайды	0,8%	0,3%	0,0%
Нашарлайды	0,4%	0,3%	0,0%
Жауап бере алмаймын	2,5%	2,9%	1,2%

Облыстық жіктелім бойынша пессимизмнің орыс халқы көп қоныстанған аумақта жоғары екендігін аңғарамыз. Бұл факт ең алдымен орыс халқы өкілдерінің Қазақстандағы жағдайына, олардың ұлттық саясатты түбегейлі түсінбеуіне, тілді меңгеру қиындығына, үш тілділіктің енгізілуіне және осыған байланысты білім беру саласында болған реформаларға байланысты болуы ықтимал (12 және 13-кестелер).

12-кесте Сіз қалай ойлайсыз, Сіздің өміріңіздің сапасы есейген кезде Сіздің ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

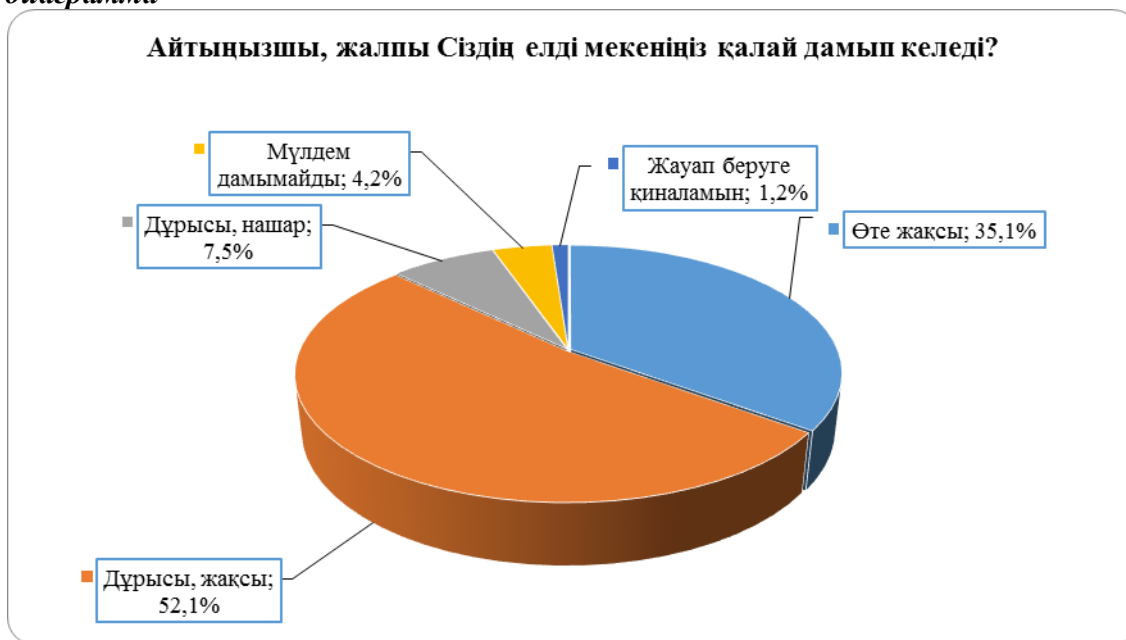
	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Жақсарады	75,9%	84,2%	70,1%	89,7%	66,7%	68,9%	32,4%	57,0%
Аздап жақсарады	24,1%	12,9%	23,2%	10,3%	18,1%	18,9%	36,6%	28,2%
Өзгермейді	0,0%	3,0%	3,3%	0,0%	9,7%	10,7%	7,0%	8,1%
Аздап нашарлайды	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	2,0%
Нашарлайды	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,3%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	5,6%	1,6%	21,1%	3,4%

13-кесте Сіз қалай ойлайсыз, Сіздің өміріңіздің сапасы есейген кезде Сіздің анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Жақсарады	53,1%	66,7%	43,8%	67,9%	63,0%	37,6%	59,4%	58,7%
Аздап жақсарады	22,9%	15,6%	28,8%	14,1%	27,8%	54,1%	33,7%	30,0%
Өзгермейді	21,9%	13,3%	17,8%	16,7%	7,4%	7,9%	2,0%	8,5%
Аздап нашарлайды	0,0%	0,0%	5,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	0,9%
Нашарлайды	0,0%	0,0%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	2,1%	4,4%	1,4%	1,3%	1,9%	0,3%	3,0%	1,8%

Респонденттер тұрып жатқан елді мекеннің қалай дамып жатқандығына қатысты сұрақ та жастардың жергілікті деңгейде болып жатқан өзгерістерді көбіне жақсы бағалайтындықтары анықтады. Осылайша өзгерістерге «өте жақсы» деген баға беретіндер үлесі жастардың 35,1% құраса, «жақсы шығар» деген баға беретіндері - 52,9%. Жастардың 7,5% елді мекендерінің дамып жатқандығын, бірақ «жақсы емес» деген баға беретіндіктерін мәлімдесе, тағы 4,2% мүлде даму белгілерін көрмейтіндіктерін айтқан (4-диаграмма).

4-диаграмма

Өздері тұрып жатқан елді мекеннің дамуына көңілі толмайтындардың көбісі Қазақстан жастары арасынан орыс халқының өкілдеріне тән сипат (14-кесте).

14-кесте Сіз тұрып жатқан елді мекеннің қалай дамып жатқанына баға беріңізші?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Өте жақсы	36,3%	33,1%	26,7%
Жақсы шығар	52,3%	47,7%	59,0%
Жақсы емес шығар	6,4%	11,4%	10,6%
Мүлде дамып жатқан жоқ	3,9%	5,8%	3,7%
Жауап бере алмаймын	1,1%	1,9%	0,0%

Жастары тұрып жатқан елді мекеннің даму барысына көңілі толмайтын облыстар үштігінде - Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан облыстары бар (15 және 16-кестелер).

15-кесте Сіз тұрып жатқан елді мекеннің қалай дамып жатқанына баға беріңізші?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Өте жақсы	69,6%	51,5%	30,8%	72,1%	37,5%	48,4%	21,1%	35,6%
Жақсы шығар	27,8%	42,6%	56,9%	26,5%	50,0%	28,7%	57,7%	50,3%
Жақсы емес шығар	2,5%	5,0%	3,8%	0,0%	5,6%	18,9%	7,0%	6,7%
Мүлде дамып жатқан жоқ	0,0%	1,0%	5,7%	0,0%	3,5%	3,3%	7,0%	6,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	2,8%	1,5%	3,5%	0,8%	7,0%	1,3%

16-кесте Сіз тұрып жатқан елді мекеннің қалай дамып жатқанына баға беріңізші?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Өте жақсы	6,3%	47,8%	41,1%	41,0%	9,3%	19,4%	43,6%	32,7%
Жақсы шығар	61,5%	36,7%	42,5%	48,7%	55,6%	72,1%	54,5%	56,1%
Жақсы емес шығар	16,7%	12,2%	8,2%	7,7%	13,0%	7,1%	1,0%	8,1%
Мүлде дамып жатқан жоқ	13,5%	3,3%	8,2%	2,6%	22,2%	1,5%	0,0%	3,1%
Жауап бере алмаймын	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%

Қала жастары өздері тұрып жатқан елді мекеннің даму барысына жақсы баға береді (17-кесте).

17-кесте Сіз тұрып жатқан елді мекеннің қалай дамып жатқанына баға беріңізші?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Өте жақсы	37,4%	31,8%
Жақсы шығар	51,5%	52,9%
Жақсы емес шығар	6,2%	9,4%
Мүлде дамып жатқан жоқ	3,8%	4,8%
Жауап бере алмаймын	1,2%	1,1%

Саяси жағдайды елімізде жастардың басым көпшілігі жақсы бағалайды. Олардың 52,3% «Жағымсыз деуге қарағанда, жағымды шығар» деген жауапты таңдаса, 37,9% жағымды деуге болады деп көрсеткен. «Жағымды деуге қарағанда, жағымсыз шығар» деген жауапты ел жастарының 5,4% таңдаған, ал 1,3% оны жағымсыз деп бағалады (5-диаграмма).

5-диаграмма

Қазақ жастары, орыс жастарына қарағанда және басқа ұлт өкілдерімен салыстырғанда бүгінгі саяси жағдайды елімізде жағымды деуге болады деп отыр.

18-кесте Сіз бүгінгі таңдағы саяси жағдайды қалай бағалар едіңіз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Жағымды деуге болады	39,7%	33,1%	29,2%
Жағымсыз деуге қарағанда, жағымды шығар	50,7%	55,8%	60,9%
Жағымды деуге қарағанда, жағымсыз шығар	5,0%	6,2%	7,5%
Жағымсыз деуге болады	1,4%	1,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	3,1%	3,9%	2,5%

Облыстық жіктелім бойынша саяси жағдайды елімізде төмен деп бағалау Маңғыстау жастары арасында байқалды (19 және 20-кесте).

19-кесте Сіз бүгінгі таңдағы саяси жағдайды қалай бағалар едіңіз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Жағымды деуге болады	62,0%	44,6%	43,1%	66,2%	56,9%	50,8%	19,7%	36,2%
Жағымсыз деуге қарағанда, жағымды шығар	38,0%	45,5%	52,6%	23,5%	40,3%	39,3%	59,2%	54,4%
Жағымды деуге қарағанда, жағымсыз шығар	0,0%	5,9%	2,4%	7,4%	2,1%	3,3%	4,2%	6,0%
Жағымсыз деуге болады	0,0%	2,0%	0,5%	0,0%	0,0%	3,3%	4,2%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	2,0%	1,4%	2,9%	0,7%	3,3%	12,7%	3,4%

20-кесте Сіз бүгінгі таңдағы саяси жағдайды қалай бағалар едіңіз?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Жағымды деуге болады	17,7%	60,0%	21,9%	46,2%	29,6%	24,1%	32,7%	27,4%
Жағымсыз деуге қарағанда, жағымды шығар	63,5%	32,2%	30,1%	46,2%	50,0%	72,9%	57,4%	59,6%
Жағымды деуге қарағанда, жағымсыз шығар	11,5%	5,6%	24,7%	7,7%	1,9%	2,4%	2,0%	9,9%
Жағымсыз деуге болады	3,1%	2,2%	8,2%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%	1,3%
Жауап бере алмаймын	4,2%	0,0%	15,1%	0,0%	18,5%	0,3%	7,9%	1,8%

6-диаграмма

	%
Материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)	43,8
Азық-түлік өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлар бағасының жоғары болуы	49,2
Жұмысқа орналасу мәселелері, жұмыссыздық	45,8
Тұрғын үймен қиындықтар	48,5
Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы	43,5
Жеке өмірдің қалыптаспауы	12,6
Ата-анамен/аға буынмен қақтығыс, туыстар мен жақындарды түсінбеу	11,9
Ертеңгі күнге деген сенім жоқ	10,3
Төмен мәдениет деңгейі, жастардың рухсыздығы	12,3
Жеке қауіпсіздікке қатер төнуі (көшеде жүру қорқынышты және т.б.)	15,3
Жастар арасындағы қылмыс	5,8
Жастар ортасындағы діни экстремизм	11,2
Нашақорлық, токсикомания және алкогольизм, темекі шегу	11,0
Жастардың тынығу мәселелері, бос уақытты өткізетін жер жоқ	11,0
Жылдамдығы жоғары Ғаламторке, сапалы ұялы байланысқа қосылудың жоқтығы	12,7
Басқа	4,0
Ешбір мәселе жоқ	0,3
Өкілетті органдарда жемқорлық	6,7
Жауап бере алмаймын	0,1

Жастардың неғұрлым өзекті мәселелерінің бестігі:

- Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкіртақының аздығы): 49,2%
- Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық 48,5%
- Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы 45,8%
- Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.) 43,8%
- Баспана мәселесі 43,5%

Жас ерекшеліктері бойынша жіктелетін топтамалардың қажеттіліктері жастардың мәселелеріне қарғанда өзгеше екендігін аңғаруға болады (21-кесте).

21-кесте Сіздің елді мекендегі жастардың ең өзекті мәселелерін атай аласыз ба?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14-18 жас	19-23 жас	24-29 жас
Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	45,1%	47,2%	41,3%
Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	40,1%	53,2%	51,7%
Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	40,7%	48,3%	47,0%
Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	44,5%	51,1%	49,0%
Баспана мәселесі	33,2%	44,2%	48,2%

Барлық этникалық топтама жастары үшін маңыздылығы бойынша өзектілігі бірдей мәселе материалдық мұқтаждық пен жұмысқа қамтылу қиындығы болып отыр. Ал басқа мәселелердің жастар арасындағы маңыздылығы әр түрлі этникалық топтар үшін әр түрлі. Қазақ жастары үшін баспана мәселесі, денсаулықтың нашарлауы, экстремизмнің өршуі аса маңызды болса, орыс және басқа ұлт жастары үшін қазақ жастарына қарағанда жоғарғы білім алу мен ертеңгі күнге сенімнің жоқтығы маңызды болып отыр (22-кесте).

22-кесте Сіздің елді мекендегі жастардың ең өзекті мәселелерін атай аласыз ба?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	46,6%	35,1%	33,5%
Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	49,2%	49,7%	48,4%
Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	46,8%	41,9%	43,5%
Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	48,8%	47,1%	47,8%
Баспана мәселесі	45,5%	39,0%	32,9%
Денсаулықтың нашарлауы, төмендеуі	13,9%	9,4%	5,6%
Жеке өмірдің жағдайсыздығы	13,1%	8,1%	8,1%
Ертеңгі күнге сенімнің жоқтығы	11,8%	14,6%	13,0%
Жеке бас қауіпсіздігіне келетін нұқсан (көшеде жүру қорқынышты және т.б.)	6,2%	4,5%	3,7%
Жастар арасындағы діни экстремизм	12,1%	6,5%	8,7%
Жастардың бос уақытын тиімді өткізу мәселесі, жастар баратын жер жоқ	11,5%	18,2%	13,7%
Ешқандай мәселе жоқ	6,5%	5,5%	10,6%
Биліктегі жемқорлық	0,1%	0,3%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,3%	1,3%	1,9%

Барлық мәселелер топтамасы Қазақстанның Батыс өңірінде кездеседі (Атырау, Ақтөбе, БҚО облыстарында), Астана қаласында да түрлі мәселелердің өзектілігі артып отыр.

Батыс-Қазақстан облысындағы әрбір екінші адамның және Қызылорда облысындағы әрбір алтыншы адамның жастар ортасындағы діни экстремизм мәселесін атап айтқандығына назар аудару керек (23 және 24-кесте).

23-кесте Сіздің елді мекендегі жастардың ең өзекті мәселелерін атай аласыз ба?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	43,0%	62,4%	42,2%	73,5%	41,7%	29,5%	56,3%	49,0%
Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	55,7%	43,6%	42,7%	76,5%	63,9%	30,3%	47,9%	53,7%
Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	67,1%	70,3%	35,1%	63,2%	59,7%	18,9%	26,8%	47,0%
Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	26,6%	72,3%	43,6%	79,4%	45,8%	37,7%	53,5%	48,3%
Баспана мәселесі	44,3%	78,2%	33,6%	92,6%	52,1%	22,1%	36,6%	52,3%
Денсаулықтың нашарлауы, төмендеуі	0,0%	7,9%	18,5%	38,2%	13,9%	1,6%	15,5%	14,8%
Жеке өмірдің жағдайсыздығы	2,5%	11,9%	20,9%	7,4%	9,0%	9,0%	29,6%	10,1%
Ата-анамен жанжалдасу / үлкендермен түсініспеушілік, жақындармен және туыстармен ұрсыс	0,0%	8,9%	17,5%	1,5%	4,9%	8,2%	29,6%	12,8%
Жастар арасындағы діни экстремизм	7,6%	37,6%	14,2%	4,4%	2,1%	10,7%	47,9%	4,7%

24-кесте Сіздің елді мекендегі жастардың ең өзекті мәселелерін атай аласыз ба?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	33,3%	50,0%	45,2%	19,2%	31,5%	37,6%	58,4%	45,3%
Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	58,3%	48,9%	19,2%	43,6%	51,9%	38,8%	76,2%	56,5%
Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	54,2%	38,9%	24,7%	34,6%	50,0%	35,0%	84,2%	51,1%

Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	63,5%	57,8%	30,1%	38,5%	85,2%	30,0%	80,2%	50,7%
Баспана мәселесі	32,3%	42,2%	30,1%	37,2%	55,6%	23,2%	77,2%	48,9%
Жастар арасындағы діни экстремизм	4,2%	16,7%	15,1%	3,8%	1,9%	3,5%	5,9%	14,8%

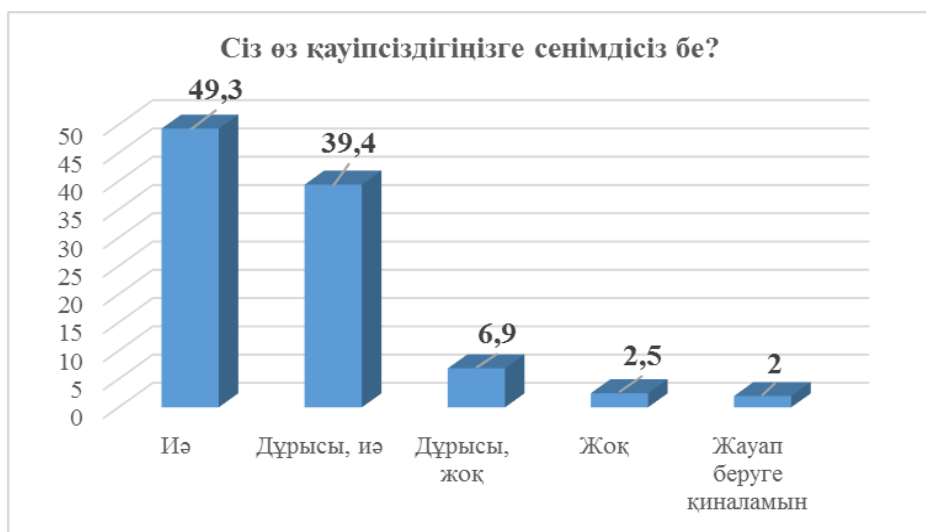
Қала жастары өз өмірлерінде болып жатқан мәселелерді ауыл жастарына қарағанда ауыр қабылдайды.

25-кесте Сіздің елді мекендегі жастардың ең өзекті мәселелерін атай аласыз ба?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	43,9%	43,6%
Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	51,8%	45,6%
Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	47,5%	43,4%
Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	50,9%	45,0%
Баспана мәселесі	46,6%	39,1%

Жеке басының қауіпсіздігіне қатысты қойылған сұраққа еліміздің жастарының көпшілігі өздерін қауіпсіз сезінетіндіктерін айтты (88,7%). Дегенмен, 9,4% немесе әрбір оныншы адам өзінің қауіпсіздігіне алаңдайды (7-диаграмма).

7-диаграмма

Ұлттық жіктелім бойынша өзгешеліктер жоқ (26-кесте).

26-кесте Сіз өзіңіздің жеке басыңыздың қауіпсіздігіне сенімдісіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә	51,4%	40,6%	45,3%
Солай шығар	36,7%	49,7%	45,3%
Солай емес шығар	7,6%	4,5%	5,0%
Жоқ	2,3%	3,2%	3,1%
Жауап бере алмаймын	2,0%	1,9%	1,2%

Өңірлік жіктелім бойынша бұл мәселенің жекелеген өңірлерге қатысты басқаша сипатта екендігін айтуға болады, Ақтөбе облысында бұл мәселені сауалнамаға қатысқан жастардың 30,7% және Маңғыстау облысында 16,4% сезінеді екен.

27-кесте Сіз өзіңіздің жеке басыңыздың қауіпсіздігіне сенімдісіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә	54,4%	41,6%	60,2%	77,9%	57,6%	55,7%	40,8%	55,0%
Солай шығар	43,0%	27,7%	27,0%	20,6%	39,6%	33,6%	31,0%	34,9%
Солай емес шығар	1,3%	27,7%	8,5%	0,0%	0,7%	7,4%	14,1%	4,7%
Жоқ	0,0%	3,0%	2,4%	0,0%	0,7%	3,3%	1,4%	2,7%
Жауап бере алмаймын	1,3%	0,0%	1,9%	1,5%	1,4%	0,0%	12,7%	2,7%

28-кесте Сіз өзіңіздің жеке басыңыздың қауіпсіздігіне сенімдісіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә	31,3%	53,3%	46,6%	66,7%	29,6%	48,2%	45,5%	30,5%
Солай шығар	62,5%	32,2%	31,5%	21,8%	57,4%	45,0%	48,5%	54,3%
Солай емес шығар	4,2%	6,7%	6,8%	7,7%	5,6%	3,2%	0,0%	13,0%
Жоқ	1,0%	6,7%	9,6%	3,8%	0,0%	3,5%	1,0%	0,9%
Жауап бере алмаймын	1,0%	1,1%	5,5%	0,0%	7,4%	0,0%	5,0%	1,3%

Қазақстандық жастардың үштен бір бөлігінен астамы жеке бастарының қауіпсіздігіне терроризмнің (36,9%) нұқсан келтіруі мүмкін деп санайды, әрі қарай тізім бойынша: ауыру (18%), соғыс қауіпі (15,8%), экологиялық апаттар (15,5%), жұмыссыздық (15,1%) (8-диаграмма).

8-диаграмма

Ұлттық жіктелім бойынша анықталған айырмашылықтар төмендегідей (29-кесте):

29-кесте Сіздің қалай ойлайсыз, Сіздің жеке басыңыздың қауіпсіздігіне қандай жағдайдың қауіп төндіруі мүмкін?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Соғыс	15,1%	21,8%	10,6%
Ұлтаралық қақтығыстар	6,1%	8,4%	8,7%
Терроризм	37,8%	37,0%	28,0%
Ауаның, судың ластануы	16,1%	12,3%	16,1%
Түрлі аурулар	18,1%	16,9%	19,3%
Жұмыссыздық	15,9%	11,4%	14,9%

Бүгінгі таңда Қазақстан жастарын дағдарысқа ұшыратып отырған нөмірі бірінші жағдай қаржылық қиыншылық, бұл көрсеткіш 38,9% тең. Екінші орында – отбасылық мәселелер - 14,9%. Жастар арасынан әрбір онынша адам оқуына, жұмысына қатысты қиын күй кешуде (10,6%) (9-диаграмма).

9-диаграмма

Бұл сұрақ бойынша ұлттық жіктелімде айырмашылық аз (30-кесте).

30-кесте Сізді дағдарысқа ұшырататын жағдайларды атап айта аласыз ба?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Қаржылық қиыншылықтар	38,1%	43,2%	38,5%
Әріптестер, достар арасындағы жанжал	8,4%	7,1%	9,9%
Отбасылық мәселе	14,4%	15,9%	18,0%
Жалғыздық	5,4%	5,8%	5,6%
Оқудағы, жұмыстағы қиындық	11,2%	8,4%	9,3%
Басқа жағдай	0,2%	0,0%	0,0%
Менде дағдарысты жағдай жоқ	24,6%	23,4%	26,7%
Азқ-түліктің қымбаттығы	0,1%	0,3%	0,0%
Жемқорлық	0,1%	0,0%	0,0%
Денсаулыққа қатысты мәселе	0,3%	0,0%	0,0%
Жұмыссыздық	0,1%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	6,2%	6,2%	4,3%

Әлеуметтік ахуал бойынша келесі сұрақ жастардың өз денсаулықтарына беретін бағасына қатысты болды. Көпшілігі өз денсаулығын жақсы дейді – 74,6%. Дегенмен, 24,7% денсаулығына байланысты белгілі қиыншылықтар бар.

31-кесте Сіз өзіңіздің денсаулығыңызға қандай баға бересіз?

Денсаулығым мықты, мүлде ауырмаймын	26,4%
Жақсы, сирек ауырамн	48,2%
Қанағатанарлық	22,2%
Нашар, жиі ауырамын	1,6%
Өте нашар, жиі және ұзақ ауырамын	0,9%
Жауап бере алмаймын	0,7%

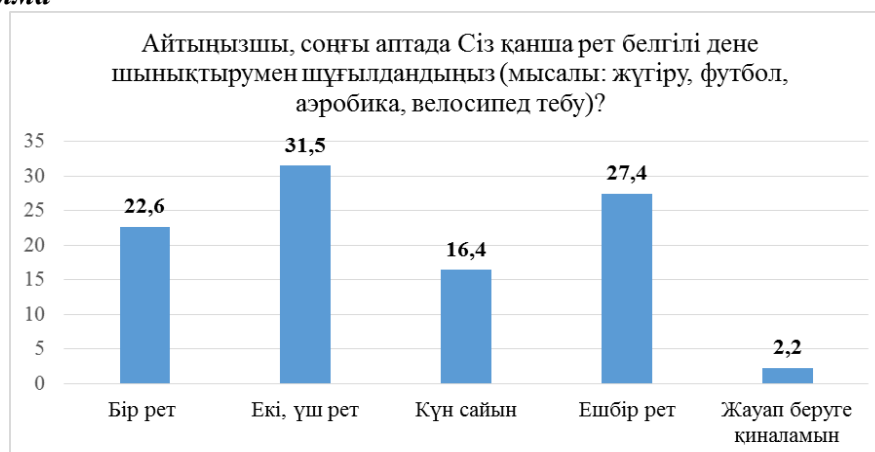
Осы сұрақ бойынша көрсеткіштердің материалдық жағдаймен корреляциясы анық байқалады. Материалдық тапшылық көретін жастар мен қаражаты азық-түлігіне зорға жететіндер өз денсаулықтарын «нашар» деп бағалайды (32-кесте).

32-кесте Сіз өзіңіздің денсаулығыңызға қандай баға бересіз?

	Сіз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?						
	Толық жеткілікті, қаражаттан қысым көрмейміз	Ақша жеткілікті, бірақ мүлдем басқасының барлығына жетеді	Ақша жеткілікті, бірақ жаңа автокөлік сатып алу қиындау	Ақша ең қажеттінің барлығына жетеді, бірақ ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын	Ақша азық-түлікке жетеді, бірақ киім-кешек сатып алуға жеткіліксіз	Азық-түлікке ақша үнемі жете бермейді	Жауап бере алмаймын
Денсаулығым мықты, мүлде ауырмаймын	40,1%	24,4%	25,8%	25,1%	20,3%	20,4%	23,8%
Жақсы, сирек ауырамн	43,5%	47,2%	49,8%	50,1%	49,2%	42,9%	39,7%
Қанағатанарлық	11,5%	26,0%	21,5%	22,8%	26,3%	30,6%	27,0%
Нашар, жиі ауырамын	2,2%	1,2%	1,8%	0,6%	3,0%	4,1%	1,6%
Өте нашар, жиі және ұзақ ауырамын	1,9%	0,8%	0,6%	0,9%	0,0%	2,0%	1,6%
Жауап бере алмаймын	0,7%	0,4%	0,3%	0,5%	1,1%	0,0%	6,3%

Дегенмен, қолдағы мәліметтер Қазақстан жастарының дене шынықтыру және спортпен белсенді түрде айналысатындығын көрсетіп отыр (10-диаграмма).

10-диаграмма

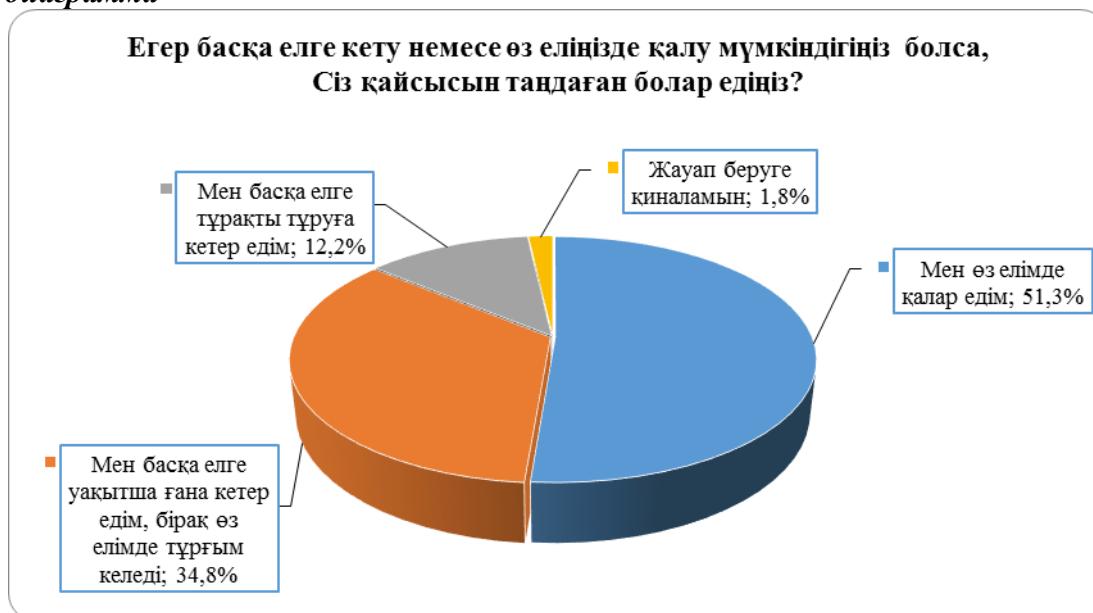
Ел жастарының бағалауы бойынша көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасы төмен. Медициналық қызметтер көрсету сапасына толық көңілім толады деп жауап бергендер 28,5% ғана. Дәрігерлер медицина қызметкерлерінің жұмысына жартылай көңілі толатындар 54,6%, мүлде қанағаттанбаймын дегендер 15% (11-диаграмма).

11-диаграмма

Ал жастардың көші-қон бейімділігіне келетін болсақ, жас қазақстандықтардың 12,2% бүгінгі таңда Қазақстаннан кетіп, азаматтығын ауыстыруға, басқа елге тұрақты түрде көшіп кетуге дайын (12-диаграмма).

12-диаграмма

Қазақстандық жастар арасында тұратын жерін өзгертуге ниеттілер арасында орыс ұлтының жастары көп (27,3%), қоныстану бойынша ең жоғары көрсеткіш қалалық тұрғындарға тиесілі.

33-кесте Егер Сізде басқа елге көшіп кету немесе осы елде қалу мүмкіндігі болса, қайсысын таңдар едіңіз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Өз елімде қалатын едім	55,6%	33,4%	44,7%
Басқа елге уақытша тұруға баратын едім, бірақ өз еліме қайтып ораламын	33,9%	37,7%	37,3%
Мен басқа елге түбегейлі көшіп кетер едім	8,9%	27,3%	13,7%
Жауап бере алмаймын	1,6%	1,6%	4,3%

Облыстық жіктелім бойынша Қарағанды, Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Маңғыстау облыстарының тұрғындарының көрсеткіштері басым.

34-кесте Егер Сізде басқа елге көшіп кету немесе осы елде қалу мүмкіндігі болса, қайсысын таңдар едіңіз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Өз елімде қалатын едім	65,8%	59,4%	55,5%	79,4%	63,2%	59,8%	45,1%	33,6%
Басқа елге уақытша тұруға баратын едім, бірақ өз еліме қайтып ораламын	16,5%	26,7%	37,4%	14,7%	29,9%	23,8%	39,4%	45,6%
Мен басқа елге түбегейлі көшіп кетер едім	16,5%	12,9%	6,2%	1,5%	6,3%	11,5%	14,1%	20,1%
Жауап бере алмаймын	1,3%	1,0%	0,9%	4,4%	0,7%	4,9%	1,4%	0,7%

35-кесте Егер Сізде басқа елге көшіп кету немесе осы елде қалу мүмкіндігі болса, қайсысын таңдар едіңіз?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Өз елімде қалатын едім	26,0%	56,7%	39,7%	46,2%	44,4%	56,2%	43,6%	43,5%
Басқа елге уақытша тұруға баратын едім, бірақ өз еліме қайтып ораламын	35,4%	30,0%	28,8%	39,7%	31,5%	38,2%	43,6%	42,2%
Мен басқа елге түбегейлі көшіп кетер едім	32,3%	12,2%	21,9%	14,1%	22,2%	5,6%	10,9%	13,0%
Жауап бере алмаймын	6,3%	1,1%	9,6%	0,0%	1,9%	0,0%	2,0%	1,3%

Келесі сұрақ жастардың басым бөлігінің болашаққа үмітпен және оптимизммен қарайтынын көрсетіп отыр (71,5%). Олардың 13,1% болашақты қандай да бір алаңсыздықпен күтетіні анықталды. Ал 13,4% жастар болашақтары үшін қорқады (13-диаграмма).

13-диаграмма

Болашаққа оптимизммен қарайтындар арасында қазақтар көп, ал орыс ұлтының жастары мен басқа ұлт өкілдері қандай да бір ерекше үмітсіз, бейтарап пікірде. Дегенме, бұл айырмашлық үлкен емес (36-кесте).

36-кесте Сіз қазіргі уақытта өзіңіздің болашағыңызды қалай елестетесіз, не күтесіз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Үмітпен және оптимизммен	72,6%	68,2%	67,7%
Алаңмен және сенімсіздікпен	10,1%	11,7%	12,4%
Қорқынышпен және ашынумен	2,9%	2,6%	1,2%
Бір қалыпты, қандай да бір үмітсіз	12,3%	15,9%	14,9%
Жауап бере алмаймын	2,1%	1,6%	3,7%

Батыс өңірінің, сондай-ақ Жамбыл облысының жастары басқа өңірдің жастарына қарағанда өз болашақтары үшін көп алаңдайды.

37-кесте Сіз қазіргі уақытта өзіңіздің болашағыңызды қалай елестетесіз, не күтесіз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Үмітпен және оптимизммен	86,1 %	85,1 %	86,3 %	61,8%	77,1%	50,0 %	63,4%	70,5%
Алаңмен және сенімсіздікпен	6,3%	3,0%	5,2%	8,8%	10,4%	9,0%	16,9%	7,4%
Қорқынышпен және ашынумен	0,0%	2,0%	0,9%	14,7%	1,4%	12,3 %	4,2%	1,3%
Бір қалыпты, қандай да бір үмітсіз	7,6%	9,9%	7,1%	11,8%	7,6%	23,8 %	14,1%	18,8%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,5%	2,9%	3,5%	4,9%	1,4%	2,0%

38-кесте Сіз қазіргі уақытта өзіңіздің болашағыңызды қалай елестетесіз, не күтесіз?

	Облыс							
	<i>Қостанай</i>	<i>Қызылорда</i>	<i>Маңғыстау</i>	<i>Павлодар</i>	<i>Солтүстік Қазақстан</i>	<i>Оңтүстік Қазақстан</i>	<i>Астана</i>	<i>Алматы</i>
Үмітпен және оптимизммен	58,3 %	63,3 %	43,8%	75,6 %	79,6%	66,5%	87,1 %	75,8%
Алаңмен және сенімсіздікпен	15,6 %	17,8 %	23,3%	9,0%	1,9%	14,4%	5,0%	12,1%
Қорқынышпен және ашынумен	0,0%	1,1%	9,6%	5,1%	0,0%	0,3%	1,0%	2,2%
Бір қалыпты, қандай да бір үмітсіз	25,0 %	11,1 %	11,0%	10,3 %	11,1%	18,8%	4,0%	9,0%
Жауап бере алмаймын	1,0%	6,7%	12,3%	0,0%	7,4%	0,0%	3,0%	0,9%

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Анықталған деректерге сай ел жастарының басым көпшілігінің **Қазақстан азаматы екенін мақтан тұтатындықтары** анықталды (76,1% мақтан тұтамын, 21,7% мақтан тұтатын шығармын). Сенімді түрде «Қазақстанның азаматы екенімді мақтан тұтамын» деген жауапты бергендер арасында қазақтар саны басым, орыстар мен басқа ұлт өкілдері «мақтан тұтатын шығармын» деген жауапты таңдаған қазақтар санынан артық екендігін байқадық.

Ал өз таңдауларын нақты жасай алмаған жастар, «Қазақстанның азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?» сұрағына «Солай шығар» деген жауапты таңдаған жастар Батыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан және Оңтүстік Қазақстан облыстарында көп. Мұның неге байланысты болуы мүмкін? Әр облыстың жастардың көңіл-күйіне әсер ететін мәселелері бар. Демек, еліміздің азаматы екендігіне байланысты мақтанышты сезінудің корреляциясы жастардың өмір сүру сапасының көрсеткіштерімен корреляцияланады, бұл өңірлік жіктелімдегі жауаптар көрсеткішінен анық байқалады.

Сонымен қоса, Қазақстан азаматы екенін мақтан тұтатындар арасында ауылдық жердің тұрғындары көп.

Өз өміріне көңілдерінің толу деңгейі есептелген нәтижелер бойынша Қазақстан жастары арасында өте жоғары. Жалпы сауалнамаға қатысқандардың 94,4% өз өміріне көңілдері толады. Көңілдері толмайтындар - 5,5%. Өз өміріме және оның сапасына көңілім толады деп жауап берген 53,8% ішінде 40,6% «Көңілім толатын шығар» деп жауап берген.

Табыс мөлшері жас қазақстандықтардың өз өміріне қанағаттануына әсер етеді, бірақ басты фактор емес.

Өз өміріне көңілі толмайтындықтарын жеткізген жастар арасында орыс ұлтының азаматтары (6,2%) басым. Облыстық жіктелім бойынша көбіне Батыс өңірінің (БҚО және Маңғыстау облыстары) жастары көп, ал орыс ұлтының жастарының саны Павлодар, Қостанай және Солтүстік Қазақстан, сонда-ақ Қызылора облыстарында басым.

Қазақстан жастарының көбісі **болашаққа сеніммен қарайды**. Қазақстан жастарының кемінде 70% болашаққа оптимизммен қарайды, 13,1% болашақтар айтарлықтай ештеңе күтпейді. Ал жастардың 13,4% өз болашақтары үшін алаңдайды.

Болашаққа оптимизммен қарайтындар арасында қазақтар көп, орыстар мен басқа ұлт өкілдері болашаққа алаңдаушылықпен қарайтындармен салыстырғанда көбірек.

Өңірлік жіктелімде пессимизм деңгейінің орыс халқы көп тұратын өңірде басым екендігі көрінеді, мұнда қазақтарға қарағанда оптимизм деңгейі төмен. Мұның ең алдымен орыстардың Қазақстанда өздерін әлеуметтік тұрғыда қалай сезінетіндіктеріне, ұлттық саясатты жетік түсінбеуіне байланысты болуы мүмкін, мысалы, тілдік мәселе, үш тілділіктің енгізілуі мен осыған байланысты білім беру жүйесінде болып жатқан өзгерістер. Сонымен қоса облыстық жіктелімде болашақтарына алаңдаушылықты Батыс өңірінің жастарының көп сезінетіндігі көрінеді.

Елді мекеннің дамуына қатысты респонденттер өздерінің тұрып жатқан жерлерінде болып жатқан өзгерістерді жақсы бағалайтындықтарын айтты. Өзгерістерді «өте жақсы» деп бағалайтындар 35,1%, «жақсы шығар» деген жастар көлемі 52,9%. Жастардың 7,5% елді мекендерін дамып жатыр, бірақ жақсы емес деп санайды, тағы 4,2% елді мекендерін мүлде дамып жатқан жоқ деп санайды.

Өздері тұрып жатқан елді мекеннің дамуына мүлде көңілі толмайтын жастар көп кездескен облыстар үштігіне Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Батыс Қазақстан облыстары кірді.

Қалалық жастар өздері тұрып жатқан елді мекеннің дамуына көңілдері толатындықтарын айтқан.

Елдегі саяси жағдайды жастардың басым көпшілігі жалпы түрде жағымды (90,2%) деп санайды. Олардың 52,3% «жағымсыз деуге қарағанда, жағымды шығар» деген жауапты таңдаса, 37,9% «жағымды деуге болады» деген жауапты таңдаған. Облыстық жіктелімде елдегі жағдайға көзқарастары қайшы жастардың Маңғыстау облысында көп екендігі көрінеді.

Жастардың ең өзекті мәселелерінің бестігі қатарында:

• Материалдық қиыншылықтар (еңбек ақы мен шәкірт ақының аздығы)	49,2%
• Жұмысқа тұру мәселесі, жұмыссыздық	48,5%
• Азық-түліктің, халықтық тұтыным тауарларының қымбаттығы	45,8%
• Жоғары білім алу қиындығы (бағасы қымбат және т.б.)	43,8%
• Баспана мәселесі	43,5%

Барлық этникалық топтама жастары үшін маңыздылығы бойынша өзектілігі бірдей мәселе материалдық мұқтаждық пен жұмысқа қамтылу қиындығы болып отыр. Ал басқа мәселелердің жастар арасындағы маңыздылығы әр түрлі этникалық топтар үшін әр түрлі. Қазақ жастары үшін баспана мәселесі, денсаулықтың нашарлауы, экстремизмнің өршуі аса маңызды болса, орыс және басқа ұлт жастары үшін қазақ жастарына қарағанда жоғарғы білім алу мен ертеңгі күнге сенімнің жоқтығы маңызды болып отыр.

Барлық мәселелер топтамасы Қазақстанның Батыс өңірінде кездеседі (Атырау, Ақтөбе, БҚО облыстарында), Астана қаласында да түрлі мәселелердің өзектілігі артып отыр.

Батыс Қазақстан облысындағы әрбір екінші адамның және Қызылорда облысындағы әрбір алтыншы адамның жастар ортасындағы діни экстремизм мәселесін атап айтқандығына назар аудару керек.

Жеке басының қауіпсіздігіне қатысты қойылған сұраққа еліміздің жастарының көпшілігі өздерін қауіпсіз сезінетіндіктерін айтты (88,7%). Дегенмен, 9,4% немесе әрбір оныншы адам өзінің қауіпсіздігіне алаңдайды.

Өңірлік жіктелім бойынша бұл мәселенің жекелеген өңірлерге қатысты басқаша сипатта екендігін айтуға болады, Ақтөбе облысында бұл мәселені сауалнамаға қатысқан жастардың 30,7% және Маңғыстау облысында 16,4% сезінеді екен.

Қазақстандық жастардың үштен бір бөлігінен астамы **жеке бастарының қауіпсіздігіне** терроризмнің (36,9%) нұқсан келтіруі мүмкін деп санайды, әрі қарай тізім бойынша: ауыру (18%), соғыс қауіпі (15,8%), экологиялық апаттар (15,5%), жұмыссыздық (15,1%).

Бүгінгі таңда Қазақстан жастарын **дағдарысқа ұшыратып отырған нөмірі бірінші жағдай** қаржылық қиыншылық, бұл көрсеткіш 38,9% тең. Екінші орында – отбасылық мәселелер - 14,9%. Жастар арасынан әрбір оныншы адам оқуына, жұмысына қатысты қиын күй кешуде (10,6%).

Әлеуметтік ахуал бойынша келесі сұрақ жастардың **өз денсаулықтарына беретін бағасына** қатысты болды. Көпшілігі өз денсаулығын жақсы дейді – 74,6%. Дегенмен, 24,7% денсаулығына байланысты белгілі қиыншылықтар бар.

Осы сұрақ бойынша көрсеткіштердің материалдық жағдаймен корреляциясы анық байқалады. Материалдық тапшылық көретін жастар мен қаражаты азық-түлігіне зорға жететіндер өз денсаулықтарын «нашар» деп бағалайды.

Көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасына келер болсақ, ел жастарының бағалауы бойынша сапасы төмен. Медициналық қызметтер көрсету сапасына толық

көңілім толады деп жауап бергендер 28,5% ғана. Дәрігерлер мен медицина қызметкерлерінің жұмысына жартылай көңілі толатындар 54,6%, мүлде қанағаттанбаймын дегендер 15%.

Ал **жастардың көші-қон бейімділігіне** келетін болсақ, жас қазақстандықтардың 12,2% бүгінгі таңда Қазақстаннан кетіп, азаматтығын ауыстыруға, басқа елге тұрақты түрде көшіп кетуге дайын. Қазақстандық жастар арасында тұратын жерін өзгертуге ниеттілер арасында орыс ұлтының жастары көп (27,3%), қоныстану бойынша ең жоғары көрсеткіш қалалық тұрғындарға тиесілі. Облыстық жіктелім бойынша Қарағанды, Қостанай, Солтүстік Қазақстан, Маңғыстау облыстарының тұрғындарының көрсеткіштері басым.

2-ТАРАУ. ЖАСТАРДЫҢ САЯСАТҚА ҚАТЫСУЫ

Қазақстандық жастардың үштен бір бөлігі ғана саяси жағдайларды үнемі бақылап отырады (29,2%). Әрбір екінші адам арасында бақылайды (50,5%). Әрбір бесінші адам мүлде қызықпайды (19,5%) (14-диаграмма).

Жалпы алғанда, жастардың көпшілігінің саясатқа қызығушылығының жоқтығын айтуға болады, бұл негізінен жас ерекшелігіне, жастар үшін саясаттан да басқа қызықты салалардың бар екендігіне байланысты.

14-диаграмма

Саясатқа негізінен ер адамдар қызығады. Жас ерекшелік бойынша жіктелімде жасы 19- 29 жас аралығындағы жастарда аздаған қызығушылық байқалады (40-кесте).

39-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Сіздің жынысыңыз қандай	
	Ер адам	Әйел адам
Үнемі бақылаймын	31,4%	27,1%
Арасында бақылаймын	46,8%	54,0%
Қызықпаймын	21,4%	17,7%
Жауап бере алмаймын	0,4%	1,2%

40-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14-18 жас	19-23 жас	24-29 жас
Үнемі бақылаймын	23,7%	29,0%	32,0%
Арасында бақылаймын	49,8%	54,2%	48,9%
Қызықпаймын	25,7%	16,0%	18,2%
Жауап бере алмаймын	0,8%	0,8%	0,8%

Материалдық жағдай Қазақстанда болып жатқан саяси оқиғаларға қызығушылыққа әсер етпейді.

41-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Сіз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?						
	Толық жеткілікті, қаражаттан қысым көрмейміз	Ақша жеткілікті, бірақ мүлкітен басқасының барлығына жетеді	Ақша жеткілікті, бірақ жаңа көлік алу қиындау	Ақша ең қажеттінің барлығына жетеді, бірақ ірі тұрмыстық техника сатып алу қиын	Ақша азық-түлікке жетеді, бірақ киім-кешек сатып алуға жеткіліксіз	Азық-түлікке ақша үнемі жете бермейді	Жауап бере алмаймын
Үнемі бақылаймын	41,3%	26,0%	28,6%	24,4%	31,6%	30,6%	41,3%
Арасында бақылаймын	45,0%	56,5%	50,5%	53,5%	44,7%	51,0%	38,1%
Қызықпаймын	13,4%	16,3%	19,7%	21,4%	23,7%	18,4%	17,5%
Жауап бере алмаймын	0,4%	1,2%	1,2%	0,8%	0,0%	0,0%	3,2%

Қазақстанда болып жатқан саяси оқиғаларды негізінен жоғары білімі бар жастар үнемі бақылап отырады (42-кесте).

42-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Сіздің біліміңіз қандай?						
	Жоғары білім және ғылыми дәреже	Жоғары	Аяқталмаған жоғары	Кәсіби орта білім	Жалпы орта білім	Толық емес орта білім	Білім жоқ
Үнемі бақылаймын	47,3%	35,9%	30,5%	26,7%	25,5%	19,6%	21,7%
Арасында бақылаймын	43,6%	47,8%	52,7%	50,6%	54,2%	50,8%	43,5%
Қызықпаймын	7,3%	14,9%	16,4%	22,3%	19,2%	29,1%	34,8%
Жауап бере алмаймын	1,8%	1,4%	0,3%	0,4%	1,1%	0,6%	0,0%

Қазақтар басқа ұлт өкілдеріне қарағанда елдегі саяси оқиғаға көбірек қызығады.

43-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Үнемі бақылаймын	31,0%	25,6%	18,6%
Арасында бақылаймын	49,6%	51,6%	56,5%
Қызықпаймын	18,5%	21,4%	24,8%
Жауап бере алмаймын	0,8%	1,3%	0,0%

Облыстық жіктелімде саяси оқиғаларды көбіне Маңғыстау, Атырау және Ақмола облыстарының жастарының жиі бақылайтындығы көрінеді (44 және 45-кесте).

44-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс-Қазақстан	Жамбыл	Батыс-Қазақстан	Қарағанды
Үнемі бақылаймын	53,2%	32,7%	27,5%	66,2%	45,8%	17,2%	18,3%	24,2%
Арасында бақылаймын	46,8%	43,6%	49,8%	32,4%	39,6%	46,7%	52,1%	51,0%
Қызықпаймын	0,0%	23,8%	21,8%	1,5%	8,3%	35,2%	29,6%	22,8%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	6,3%	0,8%	0,0%	2,0%

45-кесте Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қаншалықты қызығасыз?

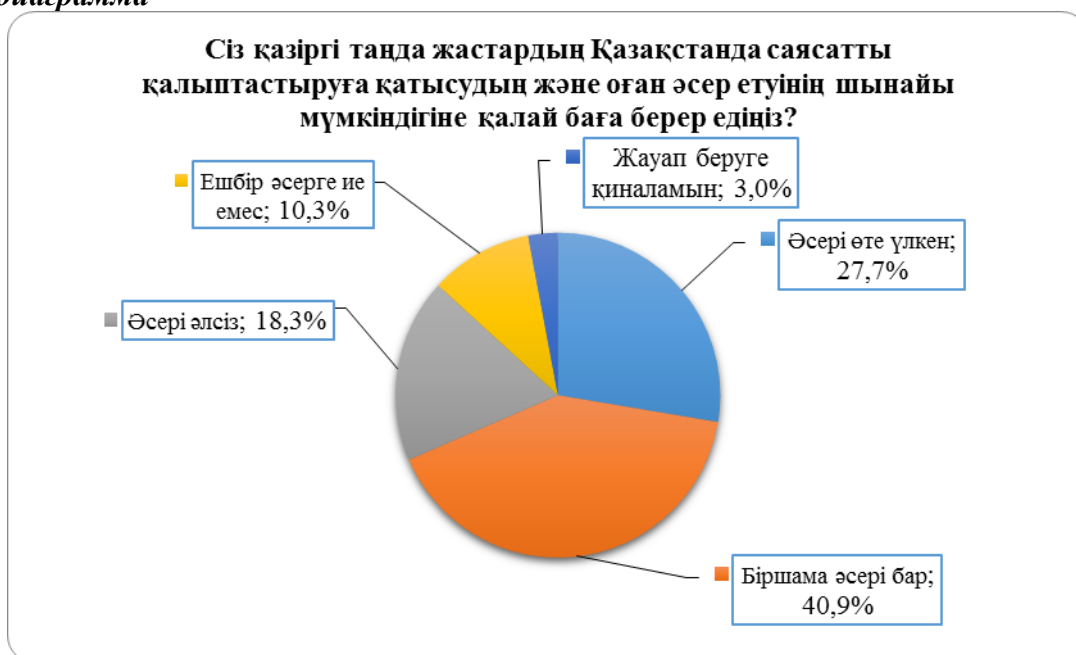
	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік-Қазақстан	Оңтүстік-Қазақстан	Астана	Алматы
Үнемі бақылаймын	7,3%	31,1%	37,0%	26,9%	14,8%	26,5%	23,8%	29,1%
Арасында бақылаймын	66,7%	43,3%	39,7%	60,3%	59,3%	54,4%	61,4%	52,5%
Қызықпаймын	26,0%	25,6%	23,3%	12,8%	25,9%	19,1%	14,9%	17,9%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%

Бүгінгі таңда жастардың саяси жағдайдың қалыптасуына қатысу мүмкіндіктерін әлсіз деп бағалайтындар қазақстандық жастардың 18,3%, 10,3% жастар мүлде қатыса алмайды деп ойлайды.

Жастардың 40,9% жастар қандай да бір амалмен қатыса алады деп ойласа, 27,7% «үлкен ықпал жасай алады» деп санайды (15-диаграмма).

Демек, Қазақстанның жастары бүгінгі таңда жастар саяси жағдайдың қалыптасуына қаншалықты әсер алатындығы туралы пікірлері бойынша әр түрлі, бір-біріне ұқсамайтын пікірде.

15-диаграмма

Жастары есейген сайын өздерінің Қазақстандағы саяси ахуалға ықпал ете алатындықтарына сенімдері арта түседі.

46-кесте Сіз жастардың бүгінгі таңда Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ету мүмкіндігін қалай бағалайсыз?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14-18 жас	14-18 жас	14-18 жас
Үлкен ықпал жасай алады	30,6%	28,1%	26,0%
Қандай да бір ықпал етеді	40,7%	42,7%	40,0%
Аздаған ықпал етеді	14,2%	17,3%	20,8%
Ешқандай ықпал ете алмайды	8,5%	9,6%	11,5%
Жауап бере алмаймын	6,1%	2,3%	1,7%

Орыстар басқа ұлт өкілдерімен қатар қазақтарға қарағанда жастардың Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ете алатындығына аз сенеді.

47-кесте Сіз жастардың бүгінгі таңда Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ету мүмкіндігін қалай бағалайсыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Үлкен ықпал жасай алады	29,5%	24,7%	16,1%
Қандай да бір ықпал етеді	42,7%	33,8%	37,3%
Аздаған ықпал етеді	16,3%	23,1%	28,0%
Ешқандай ықпал ете алмайды	8,7%	15,9%	14,3%
Жауап бере алмаймын	2,9%	2,6%	4,3%

Жастардың елдегі саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ете алатындығына сенбейтіндер арасында Астан қаласы (33,7%) мен Қостанай облысы (27,1%) жастарының саны басым (48 және 49-кесте).

48-кесте Сіз жастардың бүгінгі таңда Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ету мүмкіндігін қалай бағалайсыз?

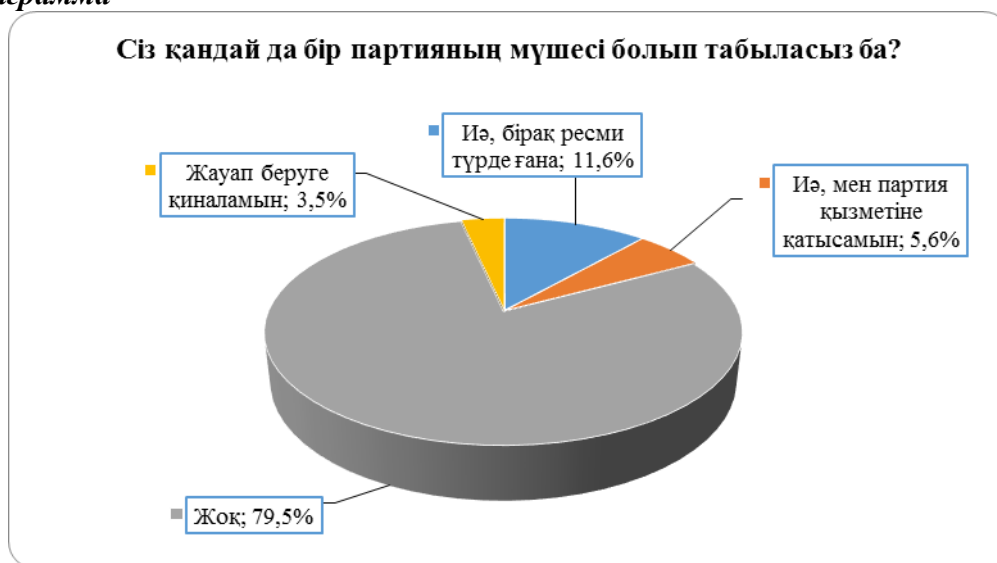
	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Үлкен ықпал жасай алады	59,5%	29,7%	43,1%	47,1%	32,6%	23,0%	16,9%	26,2%
Қандай да бір ықпал етеді	32,9%	39,6%	39,8%	44,1%	36,8%	36,1%	38,0%	43,6%
Аздаған ықпал етеді	3,8%	18,8%	12,3%	5,9%	16,0%	23,8%	15,5%	17,4%
Ешқандай ықпал ете алмайды	3,8%	8,9%	3,3%	1,5%	13,2%	11,5%	19,7%	9,4%
Жауап бере алмаймын	0,0%	3,0%	1,4%	1,5%	1,4%	5,7%	9,9%	3,4%

49-кесте Сіз жастардың бүгінгі таңда Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ету мүмкіндігін қалай бағалайсыз?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Үлкен ықпал жасай алады	6,3%	17,8%	17,8%	24,4%	31,5%	18,2%	9,9%	37,7%
Қандай да бір ықпал етеді	35,4%	41,1%	43,8%	46,2%	38,9%	57,9%	19,8%	31,8%
Аздаған ықпал етеді	21,9%	17,8%	15,1%	21,8%	16,7%	17,4%	32,7%	26,5%
Ешқандай ықпал ете алмайды	27,1%	18,9%	16,4%	7,7%	3,7%	5,9%	33,7%	3,1%
Жауап бере алмаймын	9,4%	4,4%	6,8%	0,0%	9,3%	0,6%	4,0%	0,9%

Қазақстандық жастардың 79,5% ешқандай саяси партияға мүше емес, 11,6% тек қағаз жүзінде енген. Тек 5,6% елдің саяси партияларының қызметтеріне қатысады (16-диаграмма).

16-диаграмма

Әлеуметтік-демографиялық сипаттамалар бойынша саяси партияларға мүше тұлғалар арасында айырмашылықтар жоқ.

50-кесте Сіз қандай да бір саяси партияға мүшесіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, тек қағаз жүзінде	11,8%	9,4%	13,0%
Иә және партия қызметіне қатысамын	5,7%	3,9%	6,8%
Жоқ	78,9%	83,8%	76,4%
Жауап бере алмаймын	3,5%	2,9%	3,7%

Облыстар жіктелімі бойынша жауаптар төмендегідей болды (51 және 52-кесте).

51-кесте Сіз қандай да бір саяси партияға мүшесіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, тек қағаз жүзінде	5,1%	8,9%	3,8%	10,3%	11,8%	4,1%	8,5%	11,4%
Иә және партия қызметіне қатысамын	2,5%	2,0%	1,4%	10,3%	8,3%	8,2%	0,0%	2,0%
Жоқ	83,5%	89,1%	92,4%	70,6%	75,0%	86,9%	90,1%	83,2%
Жауап бере алмаймын	8,9%	0,0%	2,4%	8,8%	4,9%	0,8%	1,4%	3,4%

52-кесте Сіз қандай да бір саяси партияға мүшесіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, тек қағаз жүзінде	8,3%	3,3%	4,1%	14,1%	3,7%	22,6%	0,0%	24,2%
Иә және партия қызметіне қатысамын	1,0%	4,4%	11,0%	1,3%	9,3%	11,2%	2,0%	5,8%
Жоқ	88,5%	88,9%	60,3%	84,6%	85,2%	66,2%	95,0%	65,5%
Жауап бере алмаймын	2,1%	3,3%	24,7%	0,0%	1,9%	0,0%	3,0%	4,5%

Қазақстан жастары білетін жастар ұйымы туралы мәліметтер төмендегі кестеде көрсетілген (53-кесте):

53-кесте Сіз қандай жастар ұйымын БІЛЕСІЗ?

«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	57,2%
Қазақстан студенттері Альянсы	53,0%
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы иелерінің Қауымдастығы	46,0%
«Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	45,9%
Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	39,2%
Қазақстан КТА одағы	34,4%
«Жас қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	28,5%
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Қауымдастығы	23,4%
Қазақстан жастары Конгресі	18,1%
Ұлттық еріктілер желісі	17,9%
Басқалар	0,6%
Тарлан	0,1%
Жастар бастамалары орталығы	0,2%
«Ровесник» педагогтар отряды	0,1%
«Ақжайық ордендері» ЖҚБ	0,1%
«Бөрлі таэквандо федерациясы» ЖҚБ	0,1%
Қаһарман жастар	0,1%

Қалай болса да, серіктестік деңгейінде көрсеткіштер екі есеге дейін өзгереді. Ерекшеленгені Қазақстан студенттері Альянсы ғана.

54-кесте Сіз қандай жастар ұйымымен СЕРІКТЕС БОЛДЫҢИЗ?

Қазақстан студенттері Альянсы	47,0%
«Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	22,6%
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	21,2%
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы иелерінің Қауымдастығы	16,3%
Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	15,8%
Қазақстан КТА одағы	15,1%
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Қауымдастығы	14,0%
«Жас қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	12,9%
Қазақстан жастары Конгресі	10,2%
Ұлттық еріктілер желісі	9,8%
Басқалар	1,7%
Жастар бастамалары орталығы	0,3%
«Ровесник» педагогтар отряды	0,3%
«Бөрлі таэквандо федерациясы» ЖҚБ	0,1%
Қаһарман жастар	0,3%

Жастар ұйымын көбірек білетін жастар Атырау және Қостанай облыстарында екен. Ал олармен серіктес болу жағдайы басқаша. Қандай да бір жастар ұйымымен Жамбыл және Маңғыстау облысының жастары көп араласады.

55-кесте Сіз қандай жастар ұйымымен СЕРІКТЕС БОЛДЫҢИЗ?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Қазақстан студенттері Альянсы	100,0%	33,3%	73,5%	34,2%	11,4%	58,9%	100,0%	15,0%
Қазақстан КТА одағы	0,0%	41,0%	0,0%	50,0%	20,0%	57,5%	0,0%	15,0%
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Қауымдастығы	0,0%	17,9%	2,7%	42,1%	8,6%	60,3%	0,0%	20,0%
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы иелерінің Қауымдастығы	0,0%	23,1%	8,0%	71,1%	2,9%	61,6%	0,0%	10,0%
«Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	0,0%	53,8%	10,6%	21,1%	17,1%	12,3%	0,0%	60,0%
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	0,0%	20,5%	7,1%	31,6%	57,1%	34,2%	0,0%	42,5%
Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	0,0%	51,3%	0,9%	5,3%	20,0%	8,2%	0,0%	17,5%
«Жас қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	0,0%	23,1%	0,0%	44,7%	8,6%	61,6%	0,0%	5,0%
Қазақстан жастары Конгресі	0,0%	20,5%	0,0%	39,5%	0,0%	42,5%	0,0%	7,5%
Ұлттық еріктілер желісі	0,0%	28,2%	0,0%	13,2%	2,9%	35,6%	0,0%	12,5%

56-кесте Сіз қандай жастар ұйымымен СЕРІКТЕС БОЛДЫҢИЗ?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Қазақстан студенттері Альянсы	5,6%	88,2%	60,9%	60,0%	100,0%	0,0%	16,7%	62,9%
Қазақстан КТА одағы	8,3%	5,9%	39,1%	2,5%	0,0%	1,9%	8,3%	2,2%
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Қауымдастығы	5,6%	0,0%	34,8%	5,0%	0,0%	2,9%	25,0%	2,2%
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы иелерінің Қауымдастығы	2,8%	0,0%	47,8%	2,5%	0,0%	3,9%	41,7%	1,1%
«Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	27,8%	0,0%	21,7%	22,5%	0,0%	42,7%	33,3%	12,4%
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	19,4%	11,8%	39,1%	17,5%	0,0%	19,4%	16,7%	18,0%
Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	52,8%	5,9%	13,0%	5,0%	0,0%	34,0%	41,7%	6,7%
«Жас қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	5,6%	0,0%	17,4%	5,0%	0,0%	1,9%	16,7%	5,6%
Қазақстан жастары Конгресі	2,8%	0,0%	34,8%	2,5%	0,0%	1,9%	33,3%	1,1%
Ұлттық еріктілер желісі	8,3%	0,0%	34,8%	7,5%	0,0%	0,0%	50,0%	3,4%
Басқалар	0,0%	0,0%	26,1%	2,5%	0,0%	1,9%	0,0%	0,0%
Жастар бастамалары орталығы	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
«Ровесник» педагогтар отряды	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Қаһарман жастар	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласы туралы ел жастарының 57,5% біледі екен. Бұл мақала туралы жастардың 38,9% білмейді (17-диаграмма).

17-диаграмма

ҚР Президентінің Бағдарламалық мақаласымен таныспағандар арасында қазақ жастары көп, біз мақала туралы жай естігендерді емес, жақсы білетіндерді айтып отырмыз (57-кесте).

57-кесте Сіз Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласын оқыдыңыз ба?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, оқыдым, мазмұнын жақсы білемін	15,0%	5,5%	9,3%
Иә, естуім бар	43,0%	48,1%	49,7%
Жоқ, бұл мақала туралы естіген емеспін	30,4%	37,0%	26,7%
Саясатқа қызықпаймын	7,4%	7,1%	13,0%
Жауап бере алмаймын	4,2%	2,3%	1,2%

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласын аз білетін жастар Ақтөбе облысында және Астана қаласында кездесті. Бұл осы өңірлердегі жастардың наразылыққа қарсылық деңгейінің жанама көрсеткіші болып табылуы мүмкін.

58-кесте Сіз Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласын оқыдыңыз ба?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, оқыдым, мазмұнын жақсы білемін	13,9%	6,9%	13,7%	25,0%	13,2%	11,5%	22,5%	9,4%
Иә, естуім бар	59,5%	23,8%	38,9%	58,8%	41,0%	40,2%	39,4%	53,7%
Жоқ, бұл мақала туралы естіген емеспін	24,1%	60,4%	32,2%	13,2%	34,0%	28,7%	22,5%	23,5%
Саясатқа қызықпаймын	1,3%	7,9%	12,8%	0,0%	4,9%	14,8%	11,3%	5,4%
Жауап бере алмаймын	1,3%	1,0%	2,4%	2,9%	6,9%	4,9%	4,2%	8,1%

59-кесте Сіз Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласын оқыдыңыз ба?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, оқыдым, мазмұнын жақсы білемін	5,2%	26,7%	8,2%	20,5%	7,4%	13,2%	3,0%	14,3%
Иә, естуім бар	45,8%	36,7%	30,1%	53,8%	53,7%	52,6%	23,8%	47,1%
Жоқ, бұл мақала туралы естіген емеспін	33,3%	22,2%	31,5%	17,9%	16,7%	28,8%	68,3%	29,1%
Саясатқа қызықпаймын	13,5%	12,2%	16,4%	7,7%	7,4%	5,0%	2,0%	6,3%
Жауап бере алмаймын	2,1%	2,2%	13,7%	0,0%	14,8%	0,3%	3,0%	3,1%

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласының тақырыбы мен идеяларының өзектілігін қолдау көрсеткіштері келесі кестеде берілген (60-кесте).

60-кесте Президент Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған мақаласының тақырыбы мен идеяларын қаншалықты өзекті деп санайсыз?*

Халық арасындағы компьютерлік сауаттылықтың, тілді меңгерудің артуы есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттіліктерінің артуы	35,9%
Дұрыс, шартты өмір сүру; ысырапсыз, шамасына қарай өмір сүру	24,3%
Ұлттық тарихты, дәстүрді сақтау	18,4%
Білім мен мәдениет шыңына білімі асқан адамдар ғана жете алады	14,2%
Қазақстандық қоғамды, жаңа технологияларды және ұлттық идеяларды бірлесіп дамыту	12,2%
Өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибе алып, басқалардан үйрену	17,2%
Қазақ тілінің латын әліпбиіне біртіндеп ауысуы	7,6%
Туған жерге сүйіспеншілікті арттыру, демек, қалаға, ауылға	8,4%
Бүкіл әлемге қазақстандық мәдениетті таныту	5,4%
Жауап бере алмаймын	13,6%

*Жауаптың екі нұсқасын ғана таңдауға болады

Қазақтар орыстар мен басқа ұлт өкілдеріне қарағанда Бағдарламалық мақаланың ұлттық мәдениетті сақтау (19,9%) және қазақ тілінің латын әліпбиіне біртіндеп ауысуы (8,9%) мәселелерін өзекті деп санайды.

61-кесте Президент Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған мақаласының тақырыбы мен идеяларын қаншалықты өзекті деп санайсыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Халық арасындағы компьютерлік сауаттылықтың, тілді меңгерудің артуы есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттіліктерінің артуы	36,4%	33,8%	35,4%
Дұрыс, шартты өмір сүру; ысырапсыз, шамасына қарай өмір сүру	24,4%	22,4%	26,7%
Ұлттық тарихты, дәстүрді сақтау	19,9%	12,0%	16,1%
Білім мен мәдениет шыңына білімі асқан адамдар ғана жете алады	14,3%	14,0%	13,0%
Қазақстандық қоғамды, жаңа технологияларды және ұлттық идеяларды бірлесіп дамыту	11,3%	14,0%	17,4%
Өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибе алып, басқалардан үйрену	16,7%	18,8%	18,6%
Қазақ тілінің латын әліпбиіне біртіндеп ауысуы	8,9%	1,9%	5,0%
Туған жерге сүйіспеншілікті арттыру, демек, қалаға, ауылға	8,2%	10,1%	7,5%
Бүкіл әлемге қазақстандық мәдениетті таныту	5,8%	4,2%	3,1%
Басқалар	0,1%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	13,3%	14,9%	14,3%

Жастардың өз елінің дамуына қосатын үлесінің қандай болуы мүмкін деген сұраққа алынған жауаптар реті мынадай болды: жас қазақстандықтардың 77,8% Қазақстанға жағымды дамушылық ықпал ету үшін не жасай алатындықтарын айтты. Жастардың 22,2% сұраққа жауап бере алмады (62-кесте).

62-кесте Сіз елдің дамуы үшін қандай пайдалы үлес қоса аласыз, Қазақстан үшін нақты не жасай аласыз?

Адал жұмыс істеу, өз еліңді жақсы көру, даму, қызмет бойынша өсу	18,1%
Оқуды аяқтау, ЖОО түсу, білім алу	16,1%
Жауап жоқ	13,1%
Жауап бере алмаймын	9,1%
Ел алдында міндеттерді орындау, Отанға адал болу, жақсылық жасау	7,9%
Тазалықты сақтау, қоршаған ортаны ластамау	7,6%
Жетістікке жету үшін балаларды дұрыс тәрбиелеу	7,4%
Жақсы маман болу	7,2%
Заң талаптарын бұзбау	6,2%
Әзірше ештеңе	4,1%
Кәсіпкерлікті дамыту	2,8%
Салауатты өмір салтын ұстану	2,5%
Жаңа өндіріс, технология ашу және оларды патенттеу	2,2%
Мемлекеттің шенеуніктер мен депутаттарының санын азайту, олар жұмыс жасамай-ақ еңбек ақы алады, есеп берулері керек	1,9%
Ересектерге көмектесу, мұқтаж жандарға жәрдемдесу	1,8%

Ұлттық мәдениетті сақтау	1,6%
Ауыл шаруашылығын дамыту	1,6%
Дұрыс адам болу	1,6%
Қаланың, ауылдың, мектептің қоғамдық өміріне ат салысу	1,5%
Жемқорлықпен күресу	1,3%
Спортшы болып, олимпиадаларға қатысу	1,1%
Отанды қорғау	0,9%
Басқа елдердің біздің елді білуі үшін экономиканы дамыту	0,8%
Басқалар (<i>шет тілдерін үйренемін, еріктілікпен айналысамын, ата-анамның мақтанышы боламын, өз елімнің тарихын жақсы меңгеремін, тек қана қазақша сөйлеуге тырысамын, қазақстандық туризмді дамытамын, жұмысқа жастарды тартамын, көптеген өнімді өз елімізде шығарамын, шыдамды боламын, үлкендерді сыйлаймын, жастардың Қазақстаннан шетелге ТМЖ кетуіне жол бермеймін, азаматтық борышымды адал өтеймін, болашақта жеке кәсіпкерлікпен айналысамын, коммуналдық қызмет бағасын төмендетемін, сайлауға қатысамын, Қазақстанның рәміздерін білемін, жұмыссыздықпен күресемін, мәдениетті боламын, кешегіге қарағанда жақсы боламын және т.б.</i>)	4,5%

Ұлттық жіктелім бойынша осы сұраққа жауап бермегендер арасында айырмашылық айтарлықтай емес, қазақтар мен орыстарға қарағанда басқа ұлт өкілдерінің саны басым. Мұны басқа елге көшіп кетуді көздеп жүрген жастар деп түсіндіруге болады.

63-кесте Сіз елдің дамуы үшін қандай пайдалы үлес қоса аласыз, Қазақстан үшін нақты не жасай аласыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Жауап жоқ	12,5%	11,7%	20,5%
Жауап бере алмаймын	9,0%	11,0%	5,6%

Бүгінгі күні әлеуметтік желілердің елдің саяси өмірінде атқаратын рөлі үдеп келеді, халықтың мобильденуінің негізгі факторы болып отыр.

Зерттеулер жас қазақстандықтардың әлеуметтік желілерге көбірек ұмтылатындығын көрсетіп отыр (64-кесте).

64-кесте Қандай әлеуметтік желіде аккаунтыңыз, парақшаңыз бар?

ВКонтакте	70,8%
Instagram	51,5%
Facebook	25,9%
Мой мир@mail.ru	23,1%
Одноклассники	14,0%
Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парақшам жоқ	9,7%
Twitter	6,8%
WhatsApp	3,7%
Мой круг	1,9%
Жауап бере алмаймын	1,0%
MySpace	1,0%
LinkedIn	0,8%
Google +	0,2%

Жасы әр түрлі топтың әлеуметтік желіге жасайтын таңдаулары әр түрлі болып отыр.

65-кесте Қандай әлеуметтік желіде аккаунтыңыз, парақшаңыз бар?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14 - 18 жас	19 - 23 жас	24 - 29 жас
ВКонтакте	78,9%	73,5%	65,4%
Facebook	23,7%	27,1%	26,4%
Instagram	53,8%	57,5%	47,1%
Twitter	6,7%	10,5%	4,8%
MySpace	1,2%	1,4%	0,6%
LinkedIn	0,8%	0,4%	1,0%
Мой круг	1,8%	1,6%	2,0%
Одноклассники	10,7%	15,4%	14,9%
Мой мир@mail.ru	21,9%	27,7%	21,3%
Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парақшам жоқ	7,1%	6,2%	12,7%
WhatsApp	5,1%	4,1%	2,8%
Google +	0,0%	0,4%	0,2%
Жауап бере алмаймын	0,6%	0,6%	1,4%

Ұлттық жіктелім бойынша да әлеуметтік желілерге жасалатын таңдаулар өзгеше екен.

66-кесте Қандай әлеуметтік желіде аккаунтыңыз, парақшаңыз бар?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
ВКонтакте	70,3%	75,3%	66,5%
Facebook	26,0%	27,6%	21,7%
Instagram	52,5%	49,7%	44,7%
Twitter	6,7%	7,5%	6,2%
MySpace	1,0%	0,6%	1,2%
LinkedIn	0,7%	1,0%	1,9%
Мой круг	1,8%	1,9%	1,9%
Одноклассники	10,5%	29,9%	16,8%
Мой мир@mail.ru	21,9%	27,6%	26,1%
Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парақшам жоқ	9,8%	5,8%	15,5%
WhatsApp	4,3%	2,3%	0,6%
Google +	0,3%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	1,0%	1,3%	0,6%

Қала жастары Ғаламтор желісіндегі әлеуметтік парақшаларды көп пайдаланады (67-кесте).

67-кесте Қандай әлеуметтік желіде аккаунтыңыз, парақшаңыз бар?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
ВКонтакте	70,5%	71,2%
Facebook	30,5%	19,4%
Instagram	54,8%	46,7%
Twitter	7,5%	5,7%
MySpace	0,9%	1,1%
LinkedIn	0,9%	0,6%
Мой круг	1,8%	1,9%
Одноклассники	13,3%	14,9%

Мой мир@mail.ru	27,4%	17,1%
Менің әлеуметтік желілерде аккаунтым, парақшам жоқ	7,8%	12,3%
WhatsApp	4,1%	3,1%
Google +	0,3%	0,0%
Жауап бере алмаймын	0,7%	1,4%

Кеңінен таралған стереотиптерге қарамастан, телеарналардың маңыздылығы да жастар үшін өте жоғары болып қала береді. Мәселен, қазақстандық жастардың 60% Қазақстандағы саяси жаңалықтармен танысу үшін телеарналарды таңдайды. Әр үшінші адам саяси жаңалықтарды Ғаламтор сайттарынан білсе, қалғаны әлеуметтік желі арқылы танысады. Қазақстандық саяси жаңалықтармен танысу үшін респонденттердің 13,9% шетелдік Ғаламтор сайттарын пайдаланады.

68-кесте Сіз ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ САСИ ЖАҢАЛЫҚТАРМЕН ТАНЫСУ ҮШІН қандай ақпарат көзін пайдаланасыз?

Қазақстандық республикалық телеарналар	60,0%
Қазақстандық Ғаламтор сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	34,1%
Әлеуметтік желілер, блогтар	31,9%
Қазақстандық жергілікті (аймақтық) телеарналар	25,8%
Радио	15,3%
Шетелдік Ғаламтор сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	13,9%
Жақын орта (туыстар, таныстар, достар)	13,1%
Шетелдік телеарналар (соның ішінде ресейлік арналар да бар)	11,2%
Қазақстандық республикалық баспа құралдары (газеттер, журналдар)	10,1%
Қазақстандық жергілікті (өңірлік) баспа құралдары (газеттер, журналдар)	6,7%
Шетелдік баспа құралдары (газеттер, журналдар)	3,4%
Жауап бере алмаймын	1,3%
Танымал беделді тұлғалармен кездесу	1,0%
Жастар ресуурстық орталықтарының өкілдерімен кездесу	0,8%
Саяси жаңалықтармен танысу үшін ешқандай ақпарат көзін пайдаланбаймын	0,1%

Қазақстандық республикалық телеарналарды көп жағдайда қазақ жастары қарайды (64,1%). Ал Қазақстанның орыс ұлтты жастары көптеген жағдайда шетелдік Ғаламтор сайттарын қарайды, Қазақстанда болып жатқан саяси оқиғалардан хабардар болу үшін әлеуметтік желілердегі түрлі блогтарды пайдаланады.

69-кесте Сіз ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ САСИ ЖАҢАЛЫҚТАРМЕН ТАНЫСУ ҮШІН қандай ақпарат көзін пайдаланасыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Қазақстандық республикалық телеарналар	64,1%	48,1%	43,5%
Қазақстандық жергілікті (аймақтық) телеарналар	27,6%	19,2%	21,1%
Шетелдік телеарналар (соның ішінде ресейлік арналар да бар)	9,6%	19,5%	9,9%
Радио	16,1%	11,0%	15,5%
Қазақстандық республикалық баспа құралдары (газеттер, журналдар)	11,1%	5,5%	9,3%
Қазақстандық жергілікті (өңірлік) баспа құралдары (газеттер, журналдар)	6,9%	4,5%	8,7%
Шетелдік баспа құралдары (газеттер, журналдар)	3,3%	3,2%	4,3%

Қазақстандық Ғаламтор сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	34,9%	28,6%	36,6%
Шетелдік Ғаламтор сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	11,7%	20,1%	22,4%
Әлеуметтік желілер, блогтар	30,8%	38,0%	30,4%
Танымал беделді тұлғалармен кездесу	1,3%	0,0%	0,0%
Жастар ресуурстық орталықтарының өкілдерімен кездесу	1,0%	0,3%	0,0%
Жақын орта (туыстар, таныстар, достар)	12,0%	14,6%	20,5%
Саяси жаңалықтармен танысу үшін ешқандай ақпарат көзін пайдаланбаймын	0,1%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	1,2%	1,9%	0,6%

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Қазақстандық жастардың үштен бір бөлігі ғана **саяси жағдайларды үнемі бақылап отырады** (29,2%). Әрбір екінші адам арасында ғана бақылайды (50,5%). Әрбір бесінші адам мүлде қызықпайды (19,5%).

Жалпы алғанда, жастардың көпшілігінің саясатқа қызығушылығының жоқтығын айтуға болады, бұл негізінен жас ерекшелігіне, жастар үшін саясаттан да басқа қызықты салалардың бар екендігіне байланысты.

Саясатқа негізінен ер адамдар қызығады. Жас ерекшелік бойынша жіктелімде жасы 19- 29 жас аралығындағы жастарда аздаған қызығушылық байқалады. Материалдық жағдай Қазақстанда болып жатқан саяси оқиғаларға қызығушылыққа әсер етпейді. Ұлттық жіктелімде қазақтардың қызығушылығы басым (25,6%), ал басқа ұлт өкілдерінің көрсеткіші (18,6%).

Облыстық жіктелімде саяси оқиғаларды көбіне Маңғыстау, Атырау және Ақмола облыстарының жастарының жиі бақылайтындығы көрінеді.

Қазақстандық жастардың елде жүргізіліп жатқан мемлекеттік саясатқа қаншалықты ықпал ете алатындығы туралы пікірлері әр түрлі болды.

Бүгінгі таңда жастардың саяси жағдайдың қалыптасуына қатысу мүмкіндіктерін «әлсіз» деп бағалайтындар қазақстандық жастардың 18,3%, жастардың 10,3% «мүлде қатыса алмайды» деп ойлайды. Жастардың 40,9% жастар қандай да бір амалмен «қатыса алады» деп ойласа, 27,7% «үлкен ықпал жасай алады» деп санайды.

Демек, Қазақстанның жастары бүгінгі таңда жастар саяси жағдайдың қалыптасуына қаншалықты әсер алатындығы туралы пікірлері бойынша әр түрлі, бір-біріне ұқсамайтын пікірде. Жастары есейген сайын өздерінің Қазақстандағы саяси ахуалға ықпал ете алатындықтарына сенімдері арта түседі.

Орыстар басқа ұлт өкілдерімен қатар қазақтарға қарағанда жастардың Қазақстандағы саяси жағдайдың қалыптасуына ықпал ете алатындығына аз сенеді.

Қазақстандық жастардың 79,5% **ешқандай саяси партияға мүше емес**, 11,6% тек қағаз жүзінде енген. Тек 5,6% елдің саяси партияларының қызметтеріне қатысады.

Қазақстандық жастарға белгілі жастар ұйымдарының арасында төмендегілер бар:

– «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	57,2%
– Қазақстан студенттері Альянсы	53,0%
– «Болашақ» бағдарламасының степендиаттары	46,0%
– «Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	45,9%
– Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	39,2%
– Қазақстан КТА одағы	34,4%

Ал жастар ұйымымен серіктес болу бойынша көрсеткіштер екі есеге төмен. Ерекшеленгені Қазақстан студенттері Альянсы ғана.

– Қазақстан студенттері Альянсы	47,0%
– «Жасыл Ел» жастар еңбек отрядының республикалық штабы	22,6%
– «Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	21,2%
– «Болашақ» бағдарламасының степендиаттары	16,3%
– Балалар мен жасөспірімдердің бірыңғай «Жас Ұлан» ұйымы	15,8%

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласы туралы ел жастарының 57,5% біледі екен. Бұл мақала туралы жастардың 38,9% білмейді.

ҚР Президентінің Бағдарламалық мақаласымен таныспағандар арасында қазақ жастары көп, біз мақала туралы жай естігендерді емес, жақсы білетіндерді айтып отырмыз (15%).

Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың осы жылдың «12» сәуірінде жарияланған «Болашаққа бағдар: қоғамдық сананы жаңғырту» Бағдарламалық мақаласын аз білетін жастар Ақтөбе облысында және Астана қаласында кездесті. Бұл осы өңірлердегі жастардың наразылыққа қарсылық деңгейінің жанама көрсеткіші болып табылуы мүмкін.

Президенттің «12» сәуірдегі Бағдарламалық мақаласында қозғалған негізгі тақырыптар қатарында:

- Халық арасындағы көмпьютерлік сауаттылықтың, тілді меңгерудің артуы есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттіліктерінің артуы 35,9%
- Дұрыс, шамаға сай өмір сүру 24,3%
- Ұлттық тарихты, дәстүрді сақтау 18,4%
- Өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибе алып, басқалардан үйрену 17,2%
- Білім мен мәдениет шыңына білімі асқан адамдар ғана жете алады 14,2%

Қазақстан орыстар мен басқа ұлт өкілдеріне қарағанда Бағдарламалық мақаланың ұлттық мәдениетті сақтау (19,9%) және қазақ тілінің латын әліпбиіне біртіндеп ауысуы (8,9%) мәселелерін өзекті деп санайды.

Жастардың өз елінің дамуына қосатын үлесінің қандай болуы мүмкін деген сұраққа алынған жауаптар реті мынадай болды: жас қазақстандықтардың 77,8% Қазақстанға жағымды дамушылық ықпал ету үшін не жасай алатындықтарын айтты. Жастардың 22,2% жауап бермеді.

Бүгінгі күні әлеуметтік желілердің елдің саяси өмірінде атқаратын рөлі үдеп келеді, халықтың мобильденуінің негізгі факторы болып отыр. Зерттеулер жас қазақстандықтардың әлеуметтік желілерге көбірек ұмтылатындығын көрсетіп отыр: кемінде жастардың 70%. Жас әр түрлі топтың әлеуметтік желіге жасайтын таңдаулары әр түрлі болып отыр. Қала жастары Ғаламтор желісіндегі әлеуметтік парақшаларды көп пайдаланады.

Кеңінен таралған стереотиптерге қарамастан, телеарналардың маңыздылығы да жастар үшін өте жоғары болып қала береді. Мәселен, қазақстандық жастардың 60% **Қазақстандағы саяси жаңалықтармен танысу үшін** телеарналарды таңдайды. Әр үшінші адам саяси жаңалықтарды Ғаламтор сайттарынан білсе, қалғаны әлеуметтік желі арқылы танысады. Қазақстандық саяси жаңалықтармен танысу үшін респонденттердің 13,9% шетелдік Ғаламтор сайттарын пайдаланады.

Қазақстандық республикалық телеарналарды көп жағдайда қазақ жастары қарайды (64,1%). Ал Қазақстанның орыс ұлтты жастары көптеген жағдайда шетелдік Ғаламтор сайттарын қарайды, Қазақстанда болып жатқан саяси оқиғалардан хабардар болу үшін әлеуметтік желілердегі түрлі блогтарды пайдаланады.

3-ТАРАУ. МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАРДЫҢ ЖАСТАР МӘСЕЛЕСІН ШЕШУГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ

Жастардың негізгі мәселесі сол жастардың пікірлері бойынша тек туыстарының ғана (80,7%), кейде достары мен әріптестерінің (51,5%) алаңдаушылығын тудыруы мүмкін. Жастардың 13% проблемаларының ешкімге қатысы жоқ, оларды шешуге ешқандай жәрдемнің жоқтығын айтты (18-диаграмма).

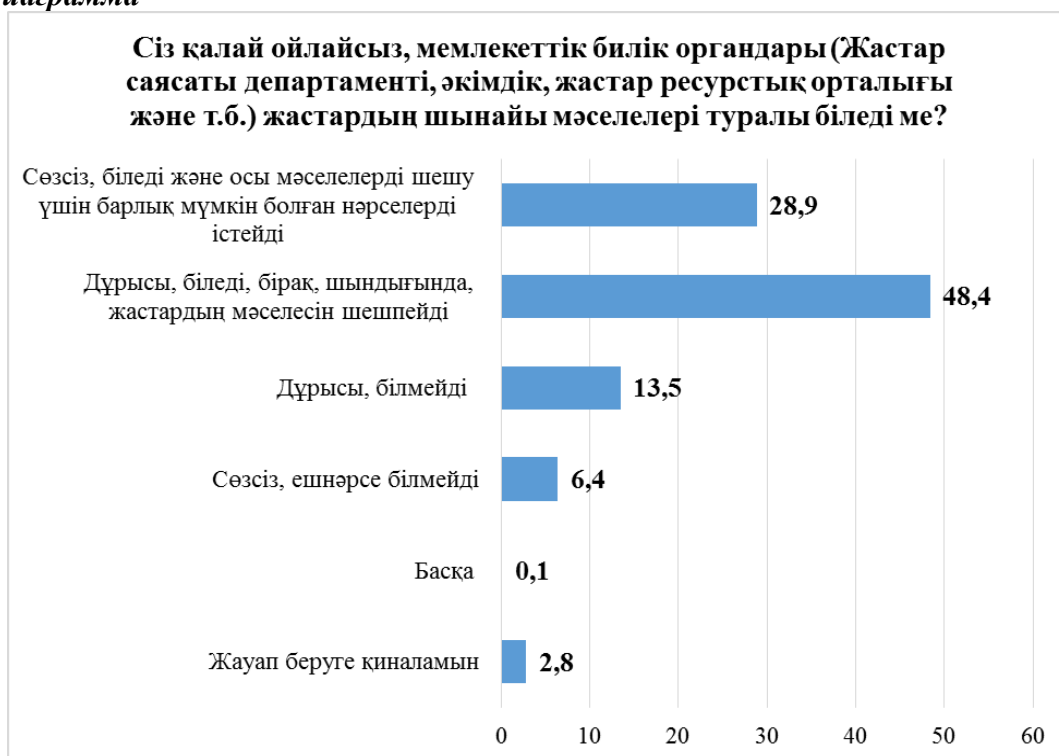
18-диаграмма

Мемлекеттік билік органдарының жастардың нақты мәселелерін біле ме деген сұраққа (жастар саясаты Департаменті, әкімдік, жастар ресурстық орталығы және т.б.) сауалнамаға қатысқан жастардың 77,3% нақты жауап берді. Олардың 28,9% мемлекеттік билік органдары жастар мәселесін шешуге тырысады деп жауап берсе, 48,4% жастар мәселесін мемлекеттік билік органдары біле отыра, оларды шешуге бағытталған ешқандай әрекет жасамайды деп жауап берді.

Сауалнамаға қатысқандардың 19,9% мемлекеттік билік органдары жастар мәселесін білмейді деп ойлайды (19-диаграмма).

19-диаграмма

Жастар мәселесін мемлекеттік билік органдары біле отыра, оларды шешуге бағытталған ешқандай әрекет жасамайды деген пікірді орыс жастары мен басқа да ұлт өкілдері қолдайды.

70-кесте Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары (жастар саясаты Департаменті, әкімдік, жастар ресурстық орталығы және т.б.) жастардың өзекті мәселелері туралы біле ме?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Әрине біледі, оларды шешу үшін қолдан келгеннің барлығын жасауда	30,5%	25,0%	21,1%
Білетін шығар, бірақ мәселені шешу үшін нақты әрекет етпейді	46,6%	51,3%	59,6%
Білмейтін шығар	13,8%	14,6%	8,7%
Әрине, ештеңе білмейді	6,3%	5,8%	7,5%
Басқалар	0,1%	0,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	2,7%	3,2%	3,1%

Жастар мәселелерін шешу үшін ұсынатын шаралардың алғашқы бестігінде:

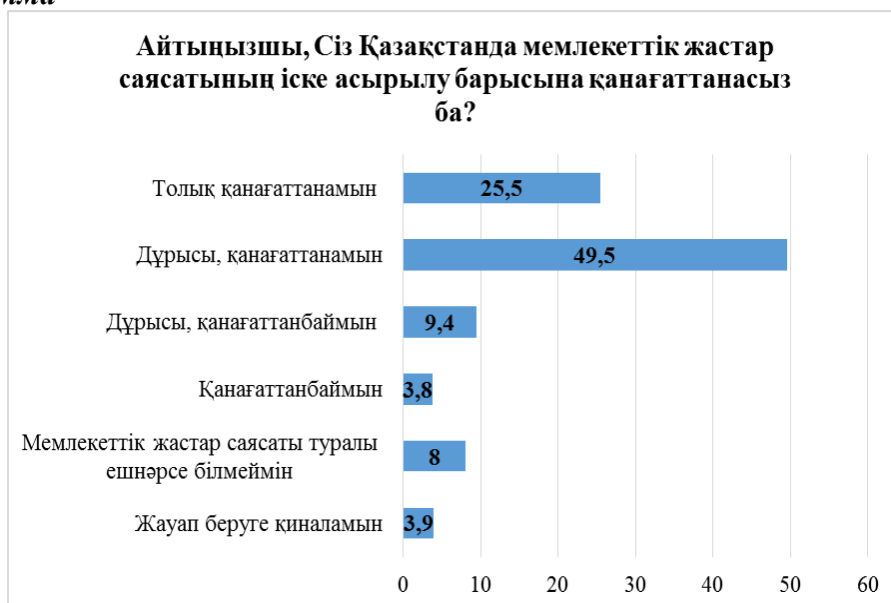
- Қол жетімді және сапалы білім алу мүмкіндіктерімен қамтамасыз ету 51,6%
- Жұмысқа орналасу үшін жағдай жасау 41,2%
- Қол жетімді баспана жүйесін дамыту 31,4%
- Саулауатты өмір салтын, медициналық қызмет сапасын жақсарту 27,6%
- Құқықтық мәдениеттілікті арттыру 15,9%

20-диаграмма

	%
Қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз ету	51,6
Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру	27,6
Құқықтық мәдениетті арттыру	15,9
Жұмысқа орналасу үшін жағдай жасау	41,2
Қолжетімді тұрғын үй жүйесін дамыту	31,4
Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға баулу	10,8
Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру	9,5
Жастар саясаты институттарын дамыту	8,8
Жастардың жеке санаттарын қолдауға бағытталған арнайы бағдарламаларды қабылдау (ауылдық, маргинальдық, студенттік, мүмкіндігі шектеулі)	13,7
Жастар арасында діни радикализм мен экстремизмнің алдын алу шаралары	9,2
Жастар арасында нашақорлықтың, токсикоманияның, алкоголизмнің алдын алу	8,2
Жастар арасында қылмысқа жол бермеу бойынша жүйелі жұмыс ұйымдастыру	3,6
Жастардың жобалары мен бағдарламаларын жүзеге асыруға республикалық және жергілікті бюджеттен қаржыландыруды ұлғайту	8,5
Еріктілікті дамыту	3,9
Әлеуметтік қайырылымдықты дамыту (жастар жобалары қорларының қолдауы)	2,1
Жастар кәсіпкерлігін дамыту	3,2
Туризмді дамыту	0,2
Демалыс орталықтары мен спортты дамыту	1,8
Жауап бере алмаймын	51,6

Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына көңілдерінің толатындығы немесе толмайтындығы туралы сұрақ бойынша жастардың басым көпшілігінің позитивті баға беретіндігі анықталды. Осылайша, саясаттың жүзеге асырылуына толық немесе жартылай қанағаттанатын жастар үлесі 75%, көңілі толмайтындар үлесі - 13,2%. Мемлекеттік жастар саясаты туралы мүлде білмейтін жастар үлесі 8% (21-диаграмма).

21-диаграмма

Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына көңілім толмайтын шығар деп жауап бергендер арасында неғұрлым ересек жастардың саны көп болды.

71-кесте Сіздің Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылу барысына көңіліңіз тола ма?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14 - 18 жас	19 - 23 жас	24 - 29 жас
Толық көңілім толады	31,0%	22,2%	24,5%
Көңілім толатын шығар	44,9%	52,6%	50,2%
Көңілім толмайтын шығар	7,7%	10,7%	9,6%
Көңілім толмайды	2,6%	3,5%	4,4%
Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	10,1%	6,6%	7,7%
Жауап бере алмаймын	3,6%	4,3%	3,7%

Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін деп жауап берген жастар арасында басқа ұлт өкілдерінің саны басым (қазақтар мен орыстар емес).

72-кесте Сіздің Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылу барысына көңіліңіз тола ма?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Толық көңілім толады	27,0%	20,5%	21,1%
Көңілім толатын шығар	49,8%	51,3%	43,5%
Көңілім толмайтын шығар	9,4%	10,1%	8,1%
Көңілім толмайды	3,7%	3,6%	4,3%
Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	6,6%	8,8%	19,9%
Жауап бере алмаймын	3,5%	5,8%	3,1%

Облыстық жіктелім бойынша мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына қатысты пікірлер әр түрлі (73 және 74-кесте).

73-кесте Сіздің Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылу барысына көңіліңіз тола ма?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Толық көңілім толады	46,8%	26,7%	38,4%	58,8%	43,1%	14,8%	14,1%	26,2%
Көңілім толатын шығар	50,6%	52,5%	46,4%	36,8%	42,4%	32,0%	43,7%	54,4%
Көңілім толмайтын шығар	2,5%	10,9%	4,7%	1,5%	6,3%	11,5%	4,2%	6,0%
Көңілім толмайды	0,0%	3,0%	2,8%	1,5%	4,9%	4,1%	4,2%	4,0%
Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	0,0%	6,9%	3,3%	0,0%	2,8%	28,7%	25,4%	5,4%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	4,3%	1,5%	0,7%	9,0%	8,5%	4,0%

74-кесте Сіздің Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылу барысына көңіліңіз тола ма?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Толық көңілім толады	5,2%	20,0%	21,9%	24,4%	5,6%	23,8%	22,8%	13,9%
Көңілім толатын шығар	39,6%	52,2%	27,4%	50,0%	46,3%	64,7%	57,4%	51,6%
Көңілім толмайтын шығар	18,8%	12,2%	21,9%	17,9%	9,3%	7,1%	5,9%	15,7%
Көңілім толмайды	8,3%	6,7%	16,4%	1,3%	3,7%	0,9%	4,0%	3,6%
Мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін	19,8%	7,8%	4,1%	6,4%	13,0%	3,5%	5,9%	9,9%
Жауап бере алмаймын	8,3%	1,1%	8,2%	0,0%	22,2%	0,0%	4,0%	5,4%

Өзінің облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталығына жүгінген жастар саны сауалнамаға қатысқан Қазақстандық жастар арасында 6,7%, олардың қызметтері туралы білсе де, жүгінбеген жастар үлесі 16,6%.

Жастардың 49,5% олар туралы мүлде білмейді, 20,5% олардың қызметтері туралы естіген (22-диаграмма).

22-диаграмма

Өзінің облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталықтарының қызметтері туралы мүлде білмейтіндер арасында жасы 14 - 18 аралығындағылар көп.

75-кесте Сіз өзіңіздің облыстағы/қаладағы жастар ресурстық орталығы туралы білесіз бе?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14 - 18 жас	19 - 23 жас	24 - 29 жас
Иә, білемін, жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	5,1%	7,4%	7,2%
Иә, білемін, бірақ жастар ресурстық орталығына жүгінген емеспін	12,8%	19,3%	17,1%
Естуім бар	20,6%	18,1%	21,6%
Жастар ресурстық орталығы туралы ештеңе білмеймін	55,1%	48,1%	47,3%
Жауап бере алмаймын	6,5%	7,0%	6,8%

Жоғары білімі бар жастар облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталығымен жиі араласады.

76-кесте Сіз өзіңіздің облыстағы/қаладағы жастар ресурстық орталығы туралы білесіз бе?

	Сіздің біліміңіз қандай?						
	Жоғары білім және ғылыми дәреже	Жоғары	Аяқталмаған жоғары	Кәсіби орта білім	Жалпы орта білім	Толық емес орта білім	Білім жоқ
Иә, білемін, жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	23,6%	8,6%	8,2%	6,0%	4,6%	1,7%	0,0%
Иә, білемін, бірақ жастар ресурстық орталығына жүгінген емеспін	23,6%	19,0%	26,7%	13,2%	12,9%	12,3%	4,3%
Естуім бар	14,5%	20,0%	19,5%	21,4%	21,5%	19,0%	23,9%
Жастар ресурстық орталығы туралы ештеңе білмеймін	38,2%	45,3%	38,0%	51,1%	54,4%	63,1%	69,6%
Жауап бере алмаймын	0,0%	7,1%	7,5%	8,3%	6,6%	3,9%	2,2%

Өз облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталығы туралы білетін жастар арасында қазақ жастары көп (77-кесте).

77-кесте Сіз өзіңіздің облыстағы/қаладағы жастар ресурстық орталығы туралы білесіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, білемін, жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	7,5%	4,5%	3,1%
Иә, білемін, бірақ жастар ресурстық орталығына жүгінген емеспін	17,4%	16,9%	8,7%
Естуім бар	20,4%	18,8%	23,6%
Жастар ресурстық орталығы туралы ештеңе білмеймін	47,4%	53,9%	60,2%
Жауап бере алмаймын	7,3%	5,8%	4,3%

Өз облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталығы туралы білмейтін жастар Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан облысы мен Астана қаласында көп.

78-кесте Сіз өзіңіздің облыстағы/қаладағы жастар ресурстық орталығы туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, білемін, жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	6,3%	5,9%	5,7%	27,9%	4,9%	10,7%	2,8%	12,1%
Иә, білемін, бірақ жастар ресурстық орталығына жүгінген емеспін	44,3%	21,8%	15,6%	5,9%	32,6%	13,9%	26,8%	18,8%
Естуім бар	15,2%	21,8%	28,0%	17,6%	24,3%	9,0%	26,8%	22,1%
Жастар ресурстық орталығы туралы ештеңе білмеймін	31,6%	49,5%	34,1%	25,0%	34,7%	64,8%	40,8%	29,5%
Жауап бере алмаймын	2,5%	1,0%	16,6%	23,5%	3,5%	1,6%	2,8%	17,4%

79-кесте Сіз өзіңіздің облыстағы/қаладағы жастар ресурстық орталығы туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік-Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, білемін, жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	3,1%	7,8%	0,0%	14,1%	1,9%	0,6%	3,0%	11,2%
Иә, білемін, бірақ жастар ресурстық орталығына жүгінген емеспін	10,4%	32,2%	12,3%	29,5%	11,1%	2,6%	5,9%	15,7%
Естуім бар	27,1%	17,8%	24,7%	17,9%	25,9%	17,6%	8,9%	22,0%
Жастар ресурстық орталығы туралы ештеңе білмеймін	55,2%	37,8%	41,1%	38,5%	55,6%	79,1%	76,2%	44,8%
Жауап бере алмаймын	4,2%	4,4%	21,9%	0,0%	5,6%	0,0%	5,9%	6,3%

Осыған қоса облыстық/қалалық жастар ресурстық орталықтарының қызметінің тиімділігіне берілетін баға да жоғары.

Келесі бағыттар бойынша олардың қызметтеріне жоғары баға беріледі: жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттандыру қызметі (75,3%), жастардың бос уақытын тиімді өткізуін ұйымдастыру жұмыстары (69,4%), әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету, жастарға арналған анықтамалық ақпараттар қорын қалыптастыру (65,8%), кеңес беру қызметтері (65,7%). Аздап төмен бағаға ие болған қызмет түрі жастарға арналған диалогтық алаңдар қалыптастыру (61,2%), мақсаттық топтармен атқарылатын жұмыстар (63,8%) болды (23-диаграмма).

23-диаграмма

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	75,3	15,6	9,1
Жастар мен жастар ұйымдары үшін әдістемелік әдебиетті, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету	65,8	23,8	10,4
Кеңес беру қызметтері (құқықтық, білім алу, тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б. мәселелері)	65,7	23,4	11,0
Жастар мәселесі және қолдау көрсету бойынша сұрақтарды талқылау үшін диалог алаңшаларын ұйымдастыру	61,2	26,8	12,1
Жастардың тынығуы мен мәдени өмірін дамыту жұмысын жүргізу	69,4	20,3	10,3
Мақсатты топтармен жұмыс істеу (жұмыссыздық, ауылдық, жұмыстық, студент жастар, жас отбасылар және т.б.)	63,8	24,4	11,8

Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы Қазақстан жастарының 30,9% біледі, ол туралы ештеңе білмейтіндердің үлесі – 61,7%.

80-кесте Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы білесіз бе?

Иә, білемін	9,2%
Естуім бар	21,7%
Ештеңе білмеймін	61,7%
Жауап бере алмаймын	7,3%

Білім деңгейі бойынша жіктелімде Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы туралы жоғары білімі бар немесе білім алып жатқан жастардың үлесі көптігі анықталды.

81-кесте Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы білесіз бе?

	Сіздің біліміңіз қандай?						
	Жоғары білім және ғылыми	Жоғары	Аяқталмаған жоғары	Орташа кәсіби білім	Жалпы орта білім	Толық емес орта білім	Білім жоқ
Иә, білемін	30,9%	12,4%	12,7%	8,1%	8,9%	5,6%	2,2%
Естуім бар	34,5%	25,7%	30,5%	23,9%	20,1%	18,4%	23,9%
Ештеңе білмеймін	34,5%	52,2%	45,2%	60,1%	64,2%	70,4%	73,9%
Жауап бере алмаймын	0,0%	9,8%	11,6%	7,9%	6,9%	5,6%	0,0%

Ұлттық жіктелім бойынша Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған

қызметі туралы білетіндердің арасында қазақ жастары басым, аз білетіндері – басқа ұлт өкілдері.

82-кесте Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы білесіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, білемін	10,8%	8,8%	8,1%
Естуім бар	25,9%	20,1%	19,3%
Ештеңе білмеймін	54,9%	63,3%	67,1%
Жауап бере алмаймын	8,5%	7,8%	5,6%

Облыстық жіктелім бойынша Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы аз білетін жастар Жамбыл, Қостанай және Оңтүстік Қазақстан облыстарында анықталды.

83-кесте Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, білемін	19,0%	12,9%	7,6%	19,1%	20,1%	10,7%	7,0%	22,1%
Естуім бар	30,4%	33,7%	30,8%	20,6%	34,0%	18,0%	40,8%	21,5%
Ештеңе білмеймін	44,3%	53,5%	51,2%	30,9%	37,5%	70,5%	46,5%	39,6%
Жауап бере алмаймын	6,3%	0,0%	10,4%	29,4%	8,3%	0,8%	5,6%	16,8%

84-кесте Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметі туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, білемін	1,0%	8,9%	6,8%	14,1%	5,6%	0,9%	5,0%	14,3%
Естуім бар	12,5%	37,8%	13,7%	25,6%	18,5%	14,7%	14,9%	30,9%
Ештеңе білмеймін	77,1%	47,8%	53,4%	60,3%	70,4%	84,4%	59,4%	47,1%
Жауап бере алмаймын	9,4%	5,6%	26,0%	0,0%	5,6%	0,0%	20,8%	7,6%

Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар саясаты Департаментінің жастарды қолдауға арналған қызметінің тиімділігін жастар көбіне позитивті бағалайды. Дегенмен, оның қызметіне көңілім толмайды деген жастардың құрамы сауалнамаға қатысқан барлық жастардың кемінде бестен бір бөлігіне тең (24- диаграмма).

24-диаграмма

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалардың жұмыстарын үйлестіру	72,3	19,8	7,9
Жастардың мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	69,5	22,2	8,3
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітап, оқу құралы және т.б.)	64,1	23,9	12,0
Жастар саясаты мәселесі бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу	68,1	21,7	10,1
Жастардың еріктілік қызметін дамытуға ықпал ету	70,3	19,7	10,1
Патриоттық тәрбие жұмысы	72,9	18,7	8,4

Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы жастардың 36,8% біледі. Ештеңе білмеймін деген жастар қатары 52,4%. Тағы 10,9% бұл сұраққа жауап бере алмады (25-диаграмма).

25-диаграмма

Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы жоғары білімі бар жастар көп біледі, ал ұлттық жіктелімде – қазақ жастары басм. Ал аз білетін жастардың негізінен білімдері орта, ұлттық жіктелімде – басқа ұлт өкілдері (86-кесте).

85-кесте Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы білесіз бе?

	Сіздің біліміңіз қандай?						
	Жоғары білім және ғылыми дәреже	Жоғары	Аяқталмаған жоғары	Кәсіби орта білім	Жалпы орта білім	Толық емес орта білім	Білімім жоқ
Иә, білемін	30,9%	14,1%	15,8%	8,8%	10,3%	8,4%	0,0%
Естуім бар	34,5%	26,5%	28,4%	23,9%	20,9%	22,3%	28,3%
Жастар саясаты жөніндегі Кеңес қызметі туралы ештеңе білмеймін	32,7%	47,5%	41,8%	56,2%	59,3%	62,0%	60,9%
Жауап бере алмаймын	1,8%	12,0%	14,0%	11,1%	9,5%	7,3%	10,9%

86-кесте Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы білесіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, білемін	13,3%	6,8%	6,8%
Естуім бар	25,7%	23,1%	21,1%
Жастар саясаты жөніндегі Кеңес қызметі туралы ештеңе білмеймін	49,4%	59,7%	67,1%
Жауап бере алмаймын	11,6%	10,4%	5,0%

Облыстық жіктелім бойынша Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы аз білетін жастардың Қостанай, Солтүстік Қазақстан және Оңтүстік Қазақстан облыстарында көп екендігі анықталды (87 және 88-кесте).

87-кесте Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, білемін	15,2%	18,8%	13,3%	23,5%	21,5%	12,3%	5,6%	20,1%
Естуім бар	34,2%	24,8%	23,2%	8,8%	37,5%	26,2%	47,9%	29,5%
Жастар саясаты жөніндегі Кеңес қызметі туралы ештеңе білмеймін	44,3%	54,5%	48,8%	25,0%	29,9%	58,2%	36,6%	30,9%
Жауап бере алмаймын	6,3%	2,0%	14,7%	42,6%	11,1%	3,3%	9,9%	19,5%

88-кесте Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтері туралы білесіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, білемін	4,2%	24,4%	6,8%	19,2%	5,6%	0,6%	3,0%	12,1%
Естуім бар	8,3%	36,7%	12,3%	24,4%	20,4%	18,2%	12,9	32,7%
Жастар саясаты жөніндегі Кеңес қызметі туралы ештеңе білмеймін	78,1%	31,1%	50,7%	53,8%	70,4%	80,9%	55,4	45,3%
Жауап бере алмаймын	9,4%	7,8%	30,1%	2,6%	3,7%	0,3%	28,7	9,9%

Қазақстан жастары Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтерін алдында аталған ұйымдардың қызметтері сияқты негізінен жақсы бағалайды. Дегенмен, аталмыш ұйымдардың қызметтеріне жақсы баға берген жастардың үлесінің олар туралы білетін жастар шамасынан артық екендігін айта кету керек. Бұл алдында қарастырылған барлық ұйымдар мен мекемелердің қызметтеріне қатысты. Бұл нені білдіруі мүмкін? Жастар саясатының жүзеге асырылуы бойынша қызмет ететін барлық ұйымдарға берілген ортақ баға, жастардың ортақ көзқарасы деп түсінуге болады.

Дегенмен, Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтерінің бағасы облыстық жіктелім бойынша күрт өзгереді. Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтеріне, атап айтар болсақ ақпараттандыру-түсіндіру шараларына көңілі толмайтын көпшілік - Ақтөбе облысы жастары, Оңтүстік Қазақстан облысы жастарының 41,3% көңілі толмайды. Осындай Басқарманың жастардың жұмыспен қамтылуына, жас отбасыларға қолдау көрсетуге бағытталған шараларына қанағаттанбайтындықтарын Батыс Қазақстан облысы жастарының 60,5% айтты. Бұл көрсеткіштер мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуының тиімділігі тұрғысынан қарағанда қуанарлық көрсеткіш емес.

26-диаграмма

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітаптар, жәрдемақы және т.б.)	66,6	22,5	10,9
Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ-тағы жарияланымдар, жастармен кездесу, ақпараттық науқандар)	72,8	21,2	6,0
Ұйымдық-тәжірибелік жұмыс (акция, семинар, дөңгелек үстел, флэшмоб және т.б. өткізу)	72,0	20,4	7,5
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс істеу (ауылдық, жұмыссыздық, маргиналды, жұмыстық, студенттік және т.б.)	66,9	22,5	10,6
Жастардың жұмысқа орналасуына көмектесу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б.	69,6	22,3	8,1
Патриоттық тәрбие жұмысы	70,6	21,0	8,4
Жастармен бейресми кездесулер (базардағы, жатақханадағы, құрылыс алаңдарындағы және т.б. сұхбаттар)	60,8	27,5	11,7

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Жастардың негізгі мәселесі сол жастардың пікірлері бойынша тек туыстарының ғана (80,7%), кейде достары мен әріптестерінің (51,5%) алаңдаушылығын тудыруы мүмкін. Жастардың 13% проблемаларының ешкімге қатысы жоқ, оларды шешуге ешқандай жәрдемнің жоқтығын айтты.

Мемлекеттік билік органдарының жастардың нақты мәселелерін біле ме деген сұраққа (жастар саясаты Департаменті, әкімдік, жастар ресурстық орталығы және т.б.) сауалнамаға қатысқан жастардың 77,3% нақты жауап берді. Олардың 28,9% мемлекеттік билік органдары жастар мәселесін шешуге тырысады деп жауап берсе, 48,4% жастар мәселесін мемлекеттік билік органдары біле отыра, оларды шешуге бағытталған ешқандай әрекет жасамайды деп жауап берді.

Сауалнамаға қатысқандардың 19,9% мемлекеттік билік органдары жастар мәселесін білмейді деп ойлайды.

Жастар мәселесін мемлекеттік билік органдары біле отыра, оларды шешуге бағытталған ешқандай әрекет жасамайды деген пікірді орыс жастары мен басқа да ұлт өкілдері қолдайды.

Жастар мәселелерін шешу үшін ұсынатын шаралардың алғашқы бестігінде:

- Қол жетімді және сапалы білім алу мүмкіндіктерімен қамтамасыз ету	51,6%
- Жұмысқа орналасу үшін жағдай жасау	41,2%
- Қол жетімді баспана жүйесін дамыту	31,4%
- Саулауатты өмір салтын, медициналық қызмет сапасын жақсарту	27,6%
- Құқықтық мәдениеттілікті арттыру	15,9%

Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына көңілдерінің толатындығы немесе толмайтындығы туралы сұрақ бойынша жастардың басым көпшілігінің позитивті баға беретіндігі анықталды. Осылайша, саясаттың жүзеге асырылуына толық немесе жартылай қанағаттанатын жастар үлесі 75%, көңілі толмайтындар үлесі - 13,2%. Мемлекеттік жастар саясаты туралы мүлде білмейтін жастар үлесі 8%.

Қазақстандағы мемлекеттік жастар саясатының жүзеге асырылуына көңілім толмайтын шығар деп жауап бергендер арасында ересек жастағы жастар көп болды.

Өзінің облысындағы/қаласындағы жастар ресурстық орталығына жүгінген жастар саны сауалнамаға қатысқан Қазақстандық жастар арасында 6,7%, олардың қызметтері туралы білсе де, жүгінбеген жастар үлесі 16,6%. Жастардың 49,5% олар туралы мүлде білмейді, 20,5% олардың қызметтері туралы естіген. Мұндай орталық туралы білмейтін жастар Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан облысы мен Астана қаласында көп. Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрлігінің жастар қызметі туралы Қазақстан жастарының 30,9% біледі, ол туралы ештеңе білмейтіндер үлесі – 61,7%.

Қазақстан жастары Қаланың/облыстың жастар саясаты/ішкі саясат Басқармасының жастарды қолдау және дамыту мақсатында жүргізетін қызметтерін алдында аталған ұйымдардың қызметтері сияқты **негізінен жақсы бағалайды**. Дегенмен, аталмыш ұйымдардың қызметтеріне жақсы баға берген жастардың үлесінің олар туралы білетін жастар шамасынан артық екендігін айта кету керек. Бұл алдында қарастырылған барлық ұйымдар мен мекемелердің қызметтеріне қатысты. Мұның нені білдіруі мүмкін? Жастар саясатының жүзеге асырылуы бойынша қызмет ететін барлық ұйымдарға берілген ортақ баға, жастардың ортақ көзқарасы деп түсінуге болады.

Осындай басқарманың жастардың жұмыспен қамтылуына, жас отбасыларға қолдау көрсетуге, жастарға арналған диалогтық алаң қалыптастыруына бағытталған шараларына

қанағаттанбайтындықтарын білдірге жастар көлемі ел жастарының төрттен бір бөлігіне жуық.

4-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ НАРАЗЫЛЫҚ БІЛДІРУ ДЕҢГЕЙІ

Қазақстан жастарының 25% өздері тұрып жатқан жерде наразылық шараларының болуы ықтимал деп ойлайды, болуы мүмкін емес деп ойлайтындар 70,6%, тағы 4,5% бұл сұраққа жауап бере алмады (27-диаграмма).

27-диаграмма

Өзі тұрып жатқан елді мекенде наразылық шарасының болуы мүмкін деп ойлайтындар қатарында ересек жастағылар көп, ұлттық жіктелімде – басқа ұлт өкілдерінің саны басым (қазақстар мен орыстар емес).

89-кесте Сіз қалай ойлайсыз, өзіңіз тұрып жатқан жерде наразылық шарасының болуы мүмкін бе (елді мекеніңізде)?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14 - 18 жас	19 - 23 жас	24 - 29 жас
Әрине, мүмкін	8,7%	8,8%	7,6%
Солай шығар	14,6%	17,2%	17,6%
Солай емес шығар	36,0%	40,4%	36,8%
Мүлде мүмкін емес	34,4%	30,6%	33,7%
Жауап бере алмаймын	6,3%	3,1%	4,3%

90-кесте Сіз қалай ойлайсыз, өзіңіз тұрып жатқан жерде наразылық шарасының болуы мүмкін бе (елді мекеніңізде)?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Әрине, мүмкін	9,1%	3,6%	8,1%
Солай шығар	17,0%	13,0%	21,1%
Солай емес шығар	36,6%	44,8%	32,3%
Мүлде мүмкін емес	32,7%	33,8%	35,4%
Жауап бере алмаймын	4,6%	4,9%	3,1%

Облыстық жіктелім бойынша Маңғыстау (46,6%), Ақмола (41,8%), Оңтүстік Қазақстан (52,3%) облыстарының жастары өздері тұрып жатқан елді мекенде наразылық шараларының болуы ықтимал деп ойлайды (91 және 92-кесте).

91-кесте Сіз қалай ойлайсыз, өзіңіз тұрып жатқан жерде наразылық шарасының болуы мүмкін бе (елді мекеніңізде)?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Әрине, мүмкін	15,2%	5,9%	2,8%	8,8%	8,3%	0,8%	0,0%	6,7%
Солай шығар	26,6%	23,8%	1,9%	22,1%	20,1%	5,7%	0,0%	11,4%
Солай емес шығар	38,0%	44,6%	39,8%	42,6%	32,6%	54,9%	47,9%	42,3%
Мүлде мүмкін емес	13,9%	21,8%	49,3%	16,2%	35,4%	37,7%	46,5%	35,6%
Жауап бере алмаймын	6,3%	4,0%	6,2%	10,3%	3,5%	0,8%	5,6%	4,0%

92-кесте Сіз қалай ойлайсыз, өзіңіз тұрып жатқан жерде наразылық шарасының болуы мүмкін бе (елді мекеніңізде)?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Әрине, мүмкін	1,0%	7,8%	15,1%	3,8%	1,9%	18,5%	3,0%	9,4%
Солай шығар	11,5%	8,9%	31,5%	12,8%	7,4%	33,8%	3,0%	19,7%
Солай емес шығар	47,9%	26,7%	24,7%	42,3%	35,2%	30,6%	13,9%	41,7%
Мүлде мүмкін емес	29,2%	52,2%	23,3%	38,5%	48,1%	17,1%	73,3%	22,9%
Жауап бере алмаймын	10,4%	4,4%	5,5%	2,6%	7,4%	0,0%	6,9%	6,3%

Қазақстан жастарының 34% оларды наразылық шарасына шығуға мәжбүр ететін мәселе жоқ деп айтты. Жастардың 7,1% өздерін наразылық шеруіне қандай мәселенің апаратынына қатысты сұраққа жауап бере алмады.

Қазақстан жастарының қалған 58,9% мәселелер қатарына кестедегі себептерді жатқызды.

93-кесте Қандай мәселе Сізді наразылық шарасына шығуға мәжбүр ете алады?

Мені ашық наразылық білдіруге ешқандай себеп мәжбүрлей алмайды	34,0%
Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару	18,3%
Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе	15,1%
Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы	12,3%
Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі	12,2%
Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы	11,2%
Медицина мекемелерінің қызметкерлерінің біліксіздігі мен алаңғасарлығы	10,4%
Негізсіз айыппұлдар	10,4%

Экологиялық жағдайдың нашарлауы	9,3%
Баспана мәселесі	7,2%
Биліктің әрекетіне көңіл толмаушылық	7,1%
Жауап бере алмаймын	7,1%
Сот шешімдерінің әділ болмауы	7,0%
Несие мен ипотека бойынша төлемнің өсуі	6,3%
Болып жатқан реформалармен келіспеушілік	5,1%
Білім саласы қызметтерінің сапасының төмендігі	4,6%
Ұлттық негізді құқықтың бұзылуы	3,8%
Басқалар	0,2%

Жастарды ашық наразылық шарасына қатысуға мәжбүрлейтін себептер арасында ұлттық көрсеткіштер айырмашылығы байқалады (94-кесте).

94-кесте Қандай мәселе Сізді наразылық шарасына шығуға мәжбүр ете алады?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе	15,9%	11,7%	14,3%
Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару	19,4%	14,6%	14,9%
Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы	11,8%	8,8%	9,9%
Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі	12,6%	11,7%	9,3%
Медицина мекемелерінің қызметкерлерінің біліксіздігі мен алаңғасарлығы	10,7%	8,4%	11,2%
Несие мен ипотека бойынша төлемнің өсуі	6,7%	5,5%	3,7%
Негізсіз айыппұлдар	11,6%	4,9%	9,3%
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	9,6%	6,2%	11,8%
Биліктің әрекетіне көңіл толмаушылық	6,7%	7,8%	8,7%
Сот шешімдерінің әділ болмауы	7,9%	4,2%	3,7%
Болып жатқан реформалармен келіспеушілік	5,7%	2,3%	4,3%
Ұлттық негізді құқықтың бұзылуы	3,6%	5,5%	2,5%
Баспана мәселесі	8,1%	3,6%	5,0%
Білім саласы қызметтерінің сапасының төмендігі	5,0%	3,6%	2,5%
Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы	12,5%	10,4%	14,3%
Басқалар	0,2%	0,0%	0,0%
Мені ашық наразылық білдіруге ешқандай себеп мәжбүрлей алмайды	32,3%	37,7%	43,5%
Жауап бере алмаймын	6,8%	8,8%	6,2%

Облыстық жіктелім бойынша қандай да бір себептерге байланысты наразылық шарасына қатысуға дайын жастар еліміздің Батыс өңірінде көп.

95-кесте Қандай мәселе Сізді наразылық шарасына шығуға мәжбүр ете алады?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе	12,7%	18,8%	14,2%	35,3%	9,7%	13,9%	2,8%	13,4%
Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару	12,7%	11,9%	12,3%	44,1%	11,8%	13,1%	4,2%	17,4%
Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы	2,5%	5,9%	8,1%	47,1%	11,8%	6,6%	1,4%	11,4%
Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі	21,5%	2,0%	6,6%	16,2%	13,9%	2,5%	0,0%	16,1%
Медицина мекемелерінің қызметкерлерінің біліксіздігі мен алаңғасарлығы	26,6%	24,8%	2,4%	14,7%	10,4%	2,5%	9,9%	7,4%
Несие мен ипотека бойынша төлемнің өсуі	3,8%	3,0%	7,6%	10,3%	9,0%	0,0%	4,2%	10,1%
Негізсіз айыппұлдар	3,8%	13,9%	7,1%	7,4%	13,2%	8,2%	2,8%	13,4%
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	11,4%	7,9%	3,8%	2,9%	15,3%	3,3%	0,0%	9,4%
Биліктің әрекетіне көңіл толмаушылық	12,7%	10,9%	5,7%	1,5%	6,9%	1,6%	4,2%	6,0%
Сот шешімдерінің әділ болмауы	6,3%	10,9%	5,2%	0,0%	7,6%	0,8%	12,7%	4,0%
Болып жатқан реформалармен келіспеушілік	2,5%	24,8%	2,8%	0,0%	6,9%	0,8%	1,4%	4,7%
Ұлттық негізді құқықтың бұзылуы	0,0%	2,0%	4,7%	0,0%	4,9%	0,8%	5,6%	3,4%
Баспана мәселесі	8,9%	7,9%	5,7%	1,5%	6,3%	0,0%	0,0%	2,7%
Білім саласы қызметтерінің сапасының төмендігі	3,8%	17,8%	2,8%	1,5%	4,9%	0,0%	0,0%	2,0%
Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы	11,4%	13,9%	14,7%	11,8%	22,2%	21,3%	2,8%	7,4%
Басқалар	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Мені ашық наразылық білдіруге ешқандай себеп мәжбүрлей алмайды	6,3%	30,7%	50,2%	20,6%	18,1%	51,6%	63,4%	41,6%
Жауап бере алмаймын	1,3%	1,0%	7,6%	5,9%	19,4%	9,8%	12,7%	12,1%

96-кесте Қандай мәселе Сізді наразылық шарасына шығуға мәжбүр ете алады?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе	9,4%	12,2%	28,8%	9,0%	1,9%	20,6%	4,0%	19,3%
Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару	19,8%	14,4%	28,8%	10,3%	18,5%	17,6%	57,4%	16,6%
Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы	15,6%	10,0%	4,1%	2,6%	11,1%	16,2%	5,0%	12,6%
Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі	16,7%	6,7%	11,0%	14,1%	14,8%	14,4%	14,9%	17,9%
Медицина мекемелерінің қызметкерлерінің біліксіздігі мен	12,5%	16,7%	6,8%	7,7%	1,9%	13,2%	6,9%	9,0%

алаңғасарлығы								
Несие мен ипотека бойынша төлемнің өсуі	1,0%	10,0%	5,5%	3,8%	3,7%	7,9%	5,0%	6,3%
Негізсіз айыппұлдар	9,4%	13,3%	21,9%	6,4%	0,0%	10,6%	7,9%	14,8%
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	1,0%	22,2%	9,6%	20,5%	7,4%	11,5%	2,0%	13,0%
Биліктің әрекетіне көңіл толмаушылық	12,5%	8,9%	9,6%	9,0%	7,4%	5,6%	5,0%	9,4%
Сот шешімдерінің әділ болмауы	6,3%	26,7%	6,8%	3,8%	1,9%	3,8%	6,9%	12,1%
Болып жатқан реформалармен келіспеушілік	5,2%	6,7%	9,6%	1,3%	1,9%	5,9%	2,0%	3,1%
Ұлттық негізді құқықтың бұзылуы	4,2%	3,3%	5,5%	5,1%	11,1%	3,5%	2,0%	5,4%
Баспана мәселесі	7,3%	18,9%	9,6%	12,8%	5,6%	5,3%	5,0%	15,7%
Білім саласы қызметтерінің сапасының төмендігі	8,3%	4,4%	2,7%	6,4%	0,0%	1,2%	2,0%	12,6%
Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы	20,8%	18,9%	9,6%	11,5%	5,6%	3,5%	6,9%	17,0%
Басқалар	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%
Мені ашық наразылық білдіруге ешқандай себеп мәжбүрлей алмайды	22,9%	21,1%	21,9%	41,0%	35,2%	45,9%	12,9%	22,9%
Жауап бере алмаймын	12,5%	4,4%	1,4%	0,0%	18,5%	0,3%	11,9%	5,4%

Ауыл тұрғындары арасында ешқашан наразылық шарасына қатыспайтындықтарын айтқандар көп (97-кесте).

97-кесте Қандай мәселе Сізді наразылық шарасына шығуға мәжбүр ете алады?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе	14,1%	16,5%
Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару	19,6%	16,5%
Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы	10,9%	11,4%
Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі	13,9%	9,7%
Медицина мекемелерінің қызметкерлерінің біліксіздігі мен алаңғасарлығы	10,9%	9,7%
Несие мен ипотека бойынша төлемнің өсуі	6,0%	6,6%
Негізсіз айыппұлдар	12,1%	7,8%
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	8,2%	10,7%
Биліктің әрекетіне көңіл толмаушылық	7,0%	7,1%
Сот шешімдерінің әділ болмауы	7,6%	6,1%
Болып жатқан реформалармен келіспеушілік	5,4%	4,6%
Ұлттық негізді құқықтың бұзылуы	3,3%	4,6%
Баспана мәселесі	8,4%	5,4%
Білім саласы қызметтерінің сапасының төмендігі	5,3%	3,5%
Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы	12,6%	11,9%
Басқалар	0,3%	0,0%
Мені ашық наразылық білдіруге ешқандай себеп мәжбүрлей алмайды	31,1%	38,0%
Жауап бере алмаймын	6,8%	7,3%

Өз мүдделері мен құқықтарын қорғау үшін Қазақстан жастарының қандай шара қолданатындықтары бойынша мәліметтер төмендегі кестеде ұсынылып отыр.

98-кесте

Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?	
Сот көмегіне жүгінемін	36,6%
Ешқандай шара қолданбаймын	28,5%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	15,2%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	14,6%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	12,4%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	10,5%
Жауап бере алмаймын	6,0%
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	5,7%
Наразылық шеруіне қатысамын	5,1%
Ашаршылық жариялаймын	3,2%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	1,4%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	1,3%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	1,0%

Жасы неғұрлым ересектер мәселені шешудің құқықтық амалдарын таңдаса, жасы 14 – 18 аралығындағылар мәселені шешу үшін көтерілістерге, шерулерге, наразылық шараларына қатысамын деп отыр (6,1%) (99-кесте).

99-кесте Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	<i>14 - 18 жас</i>	<i>19 - 23 жас</i>	<i>24 - 29 жас</i>
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	6,1%	7,6%	4,5%
Ашаршылық жариялаймын	2,6%	3,1%	3,5%
Сот көмегіне жүгінемін	32,2%	33,5%	40,4%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	8,7%	14,4%	9,3%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	1,0%	1,8%	1,2%
Наразылық шеруіне қатысамын	6,1%	5,3%	4,4%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	13,8%	13,8%	16,6%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	10,9%	12,7%	12,9%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	12,6%	15,0%	15,3%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	0,4%	1,6%	1,7%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	1,4%	1,2%	0,7%
Ешқандай шара қолданбаймын	33,6%	26,5%	27,0%
Жауап бере алмаймын	6,9%	5,5%	5,8%

Әр түрлі ұлттық топ өкілдері өз құқықтары мен мүдделерінің қорғалуы үшін әр түрлі амалдарды таңдайды. Атап айтар болсақ, бейбітшілік шерулеріне қатысамын дегендер қазақ жастары арасында көп (11,5%).

100-кесте Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	5,7%	5,2%	6,2%
Ашаршылық жариялаймын	3,2%	2,6%	4,3%
Сот көмегіне жүгінемін	36,4%	36,4%	39,1%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	11,5%	7,5%	6,2%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	1,4%	0,6%	1,2%
Наразылық шеруіне қатысамын	5,3%	4,2%	4,3%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	16,4%	12,0%	9,9%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	11,8%	14,9%	12,4%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	14,9%	11,7%	16,8%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	1,7%	0,0%	0,6%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	1,0%	1,0%	0,6%
Ешқандай шара қолданбаймын	28,4%	25,0%	36,0%
Жауап бере алмаймын	6,0%	7,8%	2,5%

Өз құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін құқыққа қарсы әрекетке баратын жастар Маңғыстау облысында көп (5,5%) (101 және 102-кесте).

101-кесте Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	10,1%	0,0%	3,8%	2,9%	2,1%	0,0%	1,4%	6,7%
Ашаршылық жариялаймын	6,3%	1,0%	0,9%	1,5%	1,4%	0,0%	0,0%	5,4%
Сот көмегіне жүгінемін	32,9%	37,6%	19,9%	57,4%	37,5%	54,1%	21,1%	24,8%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	27,8%	12,9%	7,6%	14,7%	7,6%	0,0%	0,0%	16,8%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%
Наразылық шеруіне қатысамын	2,5%	4,0%	0,9%	13,2%	4,2%	0,0%	0,0%	6,0%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	15,2%	22,8%	12,3%	16,2%	9,7%	16,4%	2,8%	4,0%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	1,3%	13,9%	10,9%	26,5%	9,7%	5,7%	14,1%	11,4%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	8,9%	35,6%	13,7%	7,4%	20,8%	12,3%	8,5%	19,5%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	0,0%	3,0%	0,5%	0,0%	1,4%	0,0%	1,4%	1,3%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	3,8%	1,0%	0,9%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	1,3%
Ешқандай шара қолданбаймын	6,3%	24,8%	50,7%	14,7%	18,1%	36,1%	57,7%	26,8%
Жауап бере алмаймын	1,3%	2,0%	9,0%	2,9%	17,4%	1,6%	7,0%	16,8%

102-кесте Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	15,6%	6,7%	8,2%	2,6%	0,0%	8,5%	3,0%	9,4%
Ашаршылық жариялаймын	0,0%	8,9%	5,5%	1,3%	0,0%	4,4%	8,9%	3,6%
Сот көмегіне жүгінемін	34,4%	51,1%	31,5%	43,6%	14,8%	35,9%	76,2%	32,3%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	10,4%	20,0%	15,1%	9,0%	7,4%	4,4%	4,0%	19,3%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	0,0%	0,0%	5,5%	2,6%	0,0%	2,6%	0,0%	2,7%
Наразылық шеруіне қатысамын	13,5%	6,7%	11,0%	5,1%	3,7%	3,5%	4,0%	9,0%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	17,7%	20,0%	15,1%	6,4%	11,1%	18,5%	27,7%	18,8%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	11,5%	7,8%	6,8%	14,1%	38,9%	13,2%	10,9%	14,3%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	7,3%	26,7%	4,1%	21,8%	20,4%	4,7%	4,0%	23,3%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	1,0%	4,4%	4,1%	1,3%	0,0%	0,0%	2,0%	3,1%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	1,0%	2,2%	2,7%	0,0%	0,0%	0,3%	2,0%	1,3%
Ешқандай шара қолданбаймын	14,6%	10,0%	15,1%	25,6%	13,0%	47,6%	6,9%	18,8%
Жауап бере алмаймын	9,4%	0,0%	13,7%	0,0%	14,8%	0,9%	3,0%	2,7%

Қала жастары мүдделерін қорғау үшін әр түрлі амалдарды таңдайды, ал ауыл жастары ешқандай шара қолданбауды құптап отыр.

103-кесте Сіз құқықтарыңыз бен мүддеңіздің қорғалуы үшін қандай шараға дайынсыз?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Жұмысқа, оқуға бармай қаламын	5,1%	6,5%
Ашаршылық жариялаймын	3,2%	3,2%
Сот көмегіне жүгінемін	40,5%	31,2%
Бейбітшілік шерулеріне қатысамын	11,6%	8,8%
Көлік жолдарын, трассаны жабуға қатысамын	1,5%	1,0%
Наразылық шеруіне қатысамын	5,2%	4,8%
Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін	16,3%	13,7%
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын	12,5%	12,2%
«Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын	14,7%	14,3%
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген саяси партияға барамын	1,5%	1,2%
Прокламация мен үндеу парақшаларын таратамын	1,0%	1,0%
Ешқандай шара қолданбаймын	23,9%	35,0%
Жауап бере алмаймын	4,8%	7,7%

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Қазақстан жастарының 25% өздері тұрып жатқан жерде наразылық шараларының болуы ықтимал деп ойлайды, болуы мүмкін емес деп ойлайтындар 70,6%, тағы 4,5% бұл сұраққа жауап бере алмады.

Өзі тұрып жатқан елді мекенде наразылық шарасының болуы мүмкін деп ойлайтындар қатарында ересек жастағылар көп, ұлттық жіктелімде – басқа ұлт өкілдерінің саны басым (қазақстар мен орыстар емес).

Облыстық жіктелім бойынша Маңғыстау (46,6%), Ақмола (41,8%), Оңтүстік Қазақстан (52,3%) облыстарының жастары өздері тұрып жатқан елді мекенде наразылық шараларының болуы ықтимал деп ойлайды.

Қазақстан жастарының 34% оларды наразылық шарасына шығуға мәжбүр ететін мәселе жоқ деп айтты. Жастардың 7,1% өздерін наразылық шеруіне қандай мәселенің аппаратынына қатысты сұраққа жауап бере алмады.

Қазақстан жастарының қалған 58,9% мәселелер қатарына келесі себептерді жатқызды:

- Жұмыстан шығып қалу немесе қысқару 18,3%
- Мектептегі, ЖОО, колледждегі мәселе 15,1%
- Азық-түліктің, ЖЖМ, дәрінің бағасының қымбаттауы 12,3%
- Еңбек ақының, зейнетақының, стипендияның, жәрдемақының кешіктірілуі 12,2%
- Коммуналдық қызметтердің бағасының негізсіз қымбаттауы 11,2%

Облыстық жіктелім бойынша қандай да бір себептерге байланысты наразлық шарасына қатысуға дайын жастар еліміздің Батыс өңірінде көп.

Ауыл тұрғындары арасында ешқашан наразылық шарасына қатыспайтындықтарын айтқандар көп.

Өз мүдделері мен құқықтарын қорғау үшін Қазақстан жастары легитимді амалдарды таңдайды. Олардың ішінде:

- Сот көмегіне жүгінемін 36,6%
- Газетке, телеарналарға, радиоға жүгінемін 15,2%
- «Нұр Отан» партиясының қоғамдық қабылдауына барамын 14,6%
- Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барамын 12,4%
- Бейбітшілік шерулеріне қатысамын 10,5%

Жастардың 28,5% өз құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін ешқандай әрекет жасамайтындықтарын айтты, бұл орайда көрсеткіштің ауыл жастарына қатысты екенін атап айту керек.

Жасы неғұрлым ересектер мәселені шешудің құқықтық амалдарын таңдаса, жасы 14 – 18 аралығындағылар мәселені шешу үшін көтерілістерге, шерулерге, наразылық шараларына қатысамын деп отыр (6,1%).

Өз құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін құқыққа қарсы әрекетке баратын жастар Маңғыстау және Атырау облыстарында көп.

Қала жастары мүдделерін қорғау үшін әр түрлі амалдарды таңдайды, ал ауыл жастары ешқандай шара қолданбауды құптайды.

5-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖЕМҚОРЛЫҚ: ЖАСТАРДЫҢ БАҒАЛАУЫ БОЙЫНША ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУЫ МЕН ОНЫМЕН КҮРЕСУ ШАРАЛАРЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Қазақстан жастарының үштен бір бөлігі Қазақстанда жемқорлық кеңінен етек жайған деп санайды (29,2%). Жастардың 43,8% жемқорлықтың бар екендігіне қарсылық білдірмейді, жемқорлық кейде кездеседі деп санайды. Қазақстан жастарының 11,1% өздері тұрып жатқан елді мекенде жемқорлық пен парақорлық жоқтың қасы деп санайды. Тек 6,6% ғана өздері тұратын елді мекенде жемқорлық жағдайлары мүлде жоқ деп жауап берді (28-диаграмма).

28-диаграмма

Өздері тұратын елді мекенде жемқорлық кеңінен етек жайған деп санайтын жастар арасында: ұлттық жіктелімде орыстар саны басым, облыстық жіктелім бойынша Атырау (57,4%), Жамбыл (63,9%), Қостанай (45,8%) облыстары мен Алматы қаласының жастары атаған көрсеткіштер жоғары (47,1%) (105 және 106-кесте).

104-кесте Сіздің ойыңызша Сіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлық қаншалықты етек жайған?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Айтарлықтай кең тараған	28,8%	25,3%	40,4%
Аз тараған	43,4%	45,1%	45,3%
Жоқтың қасы	11,5%	11,4%	6,8%
Мүлде жоқ	7,1%	5,8%	3,7%
Жауап бере алмаймын	9,3%	12,3%	3,7%

105-кесте Сіздің ойыңызша Сіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлық қаншалықты етек жайған?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Айтарлықтай кең тараған	22,8%	26,7%	17,5%	57,4%	13,2%	63,9%	23,9%	24,8%
Аз тараған	67,1%	40,6%	22,3%	35,3%	38,2%	27,0%	43,7%	43,6%
Жоқтың қасы	6,3%	14,9%	25,6%	0,0%	19,4%	0,8%	7,0%	12,1%
Мүлде жоқ	1,3%	9,9%	15,2%	0,0%	14,6%	1,6%	1,4%	4,7%
Жауап бере алмаймын	2,5%	7,9%	19,4%	7,4%	14,6%	6,6%	23,9%	14,8%

106-кесте Сіздің ойыңызша Сіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлық қаншалықты етек жайған?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Айтарлықтай кең тараған	45,8%	36,7%	20,5%	24,4%	11,1%	20,9%	18,8%	47,1%
Аз тараған	30,2%	44,4%	53,4%	50,0%	48,1%	56,5%	70,3%	40,8%
Жоқтың қасы	5,2%	10,0%	11,0%	11,5%	9,3%	12,9%	1,0%	6,7%
Мүлде жоқ	5,2%	1,1%	12,3%	11,5%	1,9%	8,2%	2,0%	1,3%
Жауап бере алмаймын	13,5%	7,8%	2,7%	2,6%	29,6%	1,5%	7,9%	4,0%

Жастардың мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шаралары туралы пікірлері сан алуан. Жастардың 33,7% шараларды тиімді деп таныса, 46,4% - тиімділігі аз деп отыр, тағы 10,5% шаралар мүлде тиімсіз деп санайды (29-диаграмма).

29-диаграмма

Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шаралырын тиімсіз деп санайтындар ең алдымен қалалық жастар арасында көп, ұлттық жіктелім бойынша Қазақстанның орыс ұлтты жастары осындай пікірде, басқа ұлт өкілінің жастары да осылай санайды (107-кесте).

107-кесте Сіз Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шараларын қалай бағалайсыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Өте тиімді	33,4%	34,7%	34,8%
Тиімділігі нашар	47,5%	40,6%	47,2%
Ешқандай тиімділігі жоқ	9,7%	13,0%	13,0%
Кері әсер етеді	1,8%	1,6%	2,5%
Жауап бере алмаймын	7,6%	10,1%	2,5%

108-кесте Сіз Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шараларын қалай бағалайсыз?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Өте тиімді	28,9%	40,4%
Тиімділігі нашар	48,0%	44,2%
Ешқандай тиімділігі жоқ	12,7%	7,3%
Кері әсер етеді	2,5%	1,0%
Жауап бере алмаймын	8,0%	7,1%

Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы атқарып жатқан әрекеттерінің «ешқандай тиімділігі жоқ» деп санайтындар арасында Маңғыстау (26%) және Қостанай (22,9%) облыстарының жастары көп.

109-кесте Сіз Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шараларын қалай бағалайсыз?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Өте тиімді	44,3%	35,6%	54,5%	38,2%	39,6%	33,6%	11,3%	27,5%
Тиімділігі нашар	53,2%	50,5%	33,6%	47,1%	38,2%	48,4%	42,3%	43,6%
Ешқандай тиімділігі жоқ	1,3%	7,9%	2,4%	13,2%	14,6%	13,1%	7,0%	9,4%
Кері әсер етеді	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	7,0%	2,7%
Жауап бере алмаймын	1,3%	5,0%	9,5%	1,5%	6,9%	4,9%	32,4%	16,8%

110-кесте Сіз Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шараларын қалай бағалайсыз?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Өте тиімді	15,6%	32,2%	13,7%	42,3%	38,9%	42,1%	30,7%	14,8%
Тиімділігі нашар	52,1%	42,2%	42,5%	42,3%	25,9%	52,4%	46,5%	59,2%
Ешқандай тиімділігі жоқ	22,9%	13,3%	26,0%	9,0%	3,7%	4,1%	11,9%	18,8%
Кері әсер етеді	1,0%	1,1%	12,3%	2,6%	0,0%	1,2%	0,0%	4,0%
Жауап бере алмаймын	8,3%	11,1%	5,5%	3,8%	31,5%	0,3%	10,9%	3,1%

Қазақстан жастары арасындағы әрбір бесінші адам соңғы жарты жыл ішінде жемқорлық жағдайымен кездескен (30-диаграмма).

30-диаграмма

Соңғы алты ай ішінде жемқорлық жағдайына кездескендер арасында қазақтар көп (20,7%) және басқа ұлт өкілдері бар (орыстар емес) (22,4%); қоныстану жіктелімінде – қала тұрғындарының саны басым; облыстық жіктелімде - Атырау (35,3%), Оңтүстік Қазақстан облысы (36,2%), Алматы қаласы (35,9%) жастары көп.

111-кесте Соңғы жарты жыл ішінде Сіз жеке өзіңіз жемқорлық жағдайын кездестірдіңіз бе?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә	20,7%	13,0%	22,4%
Жоқ	76,3%	84,4%	76,4%
Жауап бере алмаймын	3,0%	2,6%	1,2%

112-кесте Соңғы жарты жыл ішінде Сіз жеке өзіңіз жемқорлық жағдайын кездестірдіңіз бе?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Иә	22,5%	15,6%
Жоқ	75,1%	81,0%
Жауап бере алмаймын	2,4%	3,4%

113-кесте Соңғы жарты жыл ішінде Сіз жеке өзіңіз жемқорлық жағдайын кездестірдіңіз бе?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә	7,6%	14,9%	12,8%	35,3%	6,3%	7,4%	0,0%	15,4%
Жоқ	92,4%	85,1%	85,8%	61,8%	93,1%	84,4%	85,9%	81,9%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	1,4%	2,9%	0,7%	8,2%	14,1%	2,7%

114-кесте Соңғы жарты жыл ішінде Сіз жеке өзіңіз жемқорлық жағдайын кездестірдіңіз бе?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә	12,5%	26,7%	19,2%	19,2%	3,7%	36,2%	9,9%	35,9%
Жоқ	81,3%	72,2%	72,6%	79,5%	96,3%	63,8%	88,1%	59,6%
Жауап бере алмаймын	6,3%	1,1%	8,2%	1,3%	0,0%	0,0%	2,0%	4,5%

Қазақстандық жастардың пікіріне сай жемқорлық жиі кездесетін лауазымдар рейтингі келесі кестеде ұсынылып отыр (115-кесте).

115-кесте Сіздің ойыңызша қандай мамандық өкілдері жемқорлыққа жиі барады?

Ішкі істер органдары қызметкерері (полиция қызметкерлері)	25,3%
Дәрігерлер, медицина қызметкерлері	19,9%
Жауап бере алмаймын	19,2%
ЖОО оқытушылары	19,1%
Судьялар	17,3%
Тұрғын үйлердің коммерциялық құрылысы үшін рұқсат беретін шенеуніктер	12,5%
Жергілікті билік органының шенеуніктері	12,2%
Прокуратура қызметкерлері	11,9%
Кәсіпорын директорлары (басшылары)	9,7%
Кедендік орган қызметкерлері	9,6%
Республикалық Министрліктер мен ведомства қызметкерлері	9,1%
Мектеп мұғалімдер мен директорлары	7,9%
Мектепке дейінгі мекеме басшылары	6,8%
Салық қызметі жұмыскерлері	6,0%
Әскери комиссариат қызметкерлері	5,3%
Зейнетақы қорының қызметкерлері	3,0%
Паспорттық-визалық қызмет өкілдері	2,4%
АХАЖ мекемелерінің қызметкерлері	2,2%
Барлық салада бар	0,3%
Ешкім жемқорлыққа жол бермейді	0,2%
Баспана департаменті қызметкерлері	0,1%
Құрылыс саласы қызметкерлері	0,1%

Соңғы жыл ішінде қазақстандық жастардың жартысына жуық бөлігі (48,1%) өздері тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдайдың біршама жақсарғандығын айтты. Әрбір үшінші адам жағдай өзгермеген деп санайды. Тек 4,2% жағдай нашарлап кетті деп санайды (31-диаграмма).

31-диаграмма

	%
Елеулі шамада жақсарды	21,6
Елеусіз шамада жақсарды	26,5
Өзгерген жоқ	32,8
Елеусіз шамада нашарлады	2,5
Едәуір шамада нашарлады	1,7
Жауап бере алмаймын	15,0

Жағдайды одан сайын нашарлады деп санайтындар арасында орыс ұлтының жастары басымырақ (5,5%), басқа ұлт өкілдері де кездеседі (4,3%); облыстық жіктелімде – еліміздің Батыс өңірінің, Жамбыл және Павлодар облысының жастарына қатысты көрсеткіш жоғары.

116-кесте Сіздің ойыңызша өзіңіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдай соңғы жыл ішінде өзгерді ме?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Айтарлықтай жақсарды	22,5%	20,1%	16,1%
Аздап жақсарды	26,8%	24,0%	28,0%
Өзгерген жоқ	32,5%	30,5%	39,8%
Аздап нашарлады	1,7%	5,5%	4,3%
Айтарлықтай нашарлады	1,7%	1,6%	1,2%
Жауап бере алмаймын	14,8%	18,2%	10,6%

117-кесте Сіздің ойыңызша өзіңіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдай соңғы жыл ішінде өзгерді ме?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Айтарлықтай жақсарды	69,6%	35,6%	27,0%	23,5%	19,4%	16,4%	1,4%	14,8%
Аздап жақсарды	22,8%	27,7%	24,6%	8,8%	11,1%	16,4%	15,5%	22,1%
Өзгерген жоқ	7,6%	19,8%	23,2%	30,9%	50,7%	43,4%	45,1%	44,3%
Аздап нашарлады	0,0%	2,0%	0,5%	4,4%	0,0%	7,4%	4,2%	0,0%
Айтарлықтай нашарлады	0,0%	2,0%	0,9%	8,8%	0,0%	0,8%	8,5%	2,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	12,9%	23,7%	23,5%	18,8%	15,6%	25,4%	16,8%

118-кесте Сіздің ойыңызша өзіңіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдай соңғы жыл ішінде өзгерді ме?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Айтарлықтай жақсарды	8,3%	28,9%	9,6%	19,2%	14,8%	30,6%	7,9%	9,4%
Аздап жақсарды	16,7%	28,9%	27,4%	19,2%	27,8%	55,9%	5,9%	25,6%
Өзгерген жоқ	58,3%	32,2%	42,5%	43,6%	18,5%	11,5%	23,8%	50,7%
Аздап нашарлады	3,1%	1,1%	9,6%	9,0%	1,9%	0,3%	0,0%	5,4%
Айтарлықтай нашарлады	2,1%	1,1%	1,4%	2,6%	0,0%	0,6%	1,0%	1,8%
Жауап бере алмаймын	11,5%	7,8%	9,6%	6,4%	37,0%	1,2%	61,4%	7,2%

Қоныстану жіктелімінде жемқорлықтың жойылуына қатысты ауылдық жастардың пікірлерінің позитивті екенін байқауға болады.

119-кесте Сіздің ойыңызша өзіңіз тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдай соңғы жыл ішінде өзгерді ме?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Айтарлықтай жақсарды	16,3%	29,0%
Аздап жақсарды	26,3%	26,6%
Өзгерген жоқ	34,9%	29,8%
Аздап нашарлады	3,3%	1,3%
Айтарлықтай нашарлады	1,5%	1,8%
Жауап бере алмаймын	17,5%	11,4%

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Жастардың тек 6,6% ғана өздері тұратын елді мекенде жемқорлық жағдайлары мүлде жоқ деп санайды. Қазақстан жастарының үштен бір бөлігі Қазақстанда жемқорлық айтарлықтай кең тараған (29,2%) деп санайды. Жастардың 43,8% жемқорлықтың бар екендігіне қарсылық білдірмейді, жемқорлық кейде кездеседі деп санайды. Қазақстан жастарының 11,1% өздері тұрып жатқан елді мекенде жемқорлық пен парақорлық жоқтың қасы деп санайды.

Өздері тұратын елді мекенде жемқорлық кеңінен етек жайған деп санайтын жастар арасында: ұлттық жіктелімде орыстар саны басым, облыстық жіктелім бойынша Атырау (57,4%), Жамбыл (63,9%), Қостанай (45,8%) облыстары мен Алматы қаласының жастары аталған көрсеткіштер жоғары (47,1%).

Жастардың мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шаралары туралы пікірлері сан алуан. Жастардың 33,7% шараларды тиімді деп таныса, 46,4% - тиімділігі аз деп отыр, тағы 10,5% шаралар мүлде тиімсіз деп санайды.

Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы күрес бойынша атқарып жатқан шараларын тиімсіз деп санайтындар ең алдымен қалалық жастар арасында көп, ұлттық жіктелім бойынша Қазақстанның орыс ұлтты жастары осындай пікірде, басқа ұлт өкілінің жастары да осылай санайды.

Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы атқарып жатқан әрекеттерінің «ешқандай тиімділігі жоқ» деп санайтындар арасында Маңғыстау (26%) және Қостанай (22,9%) облыстарының жастары көп.

Қазақстан жастары арасындағы әрбір бесінші адам соңғы жарты жыл ішінде жемқорлық жағдаймен кездескен. Соңғы алты ай ішінде жемқорлық жағдайына кездескендер арасында қазақтар көп (20,7%) және басқа ұлт өкілдері бар (орыстар емес) (22,4%); қоныстану жіктелімінде-қала тұрғындарының саны басым; облыстық жіктелімде-Атырау (35,3%), Оңтүстік Қазақстан облысы (36,2%), Алматы қаласы (35,9%) жастары көп.

Қазақстандық жастардың пікіріне сай жемқорлық жиі кездесетін лауазымдар рейтингі төмендегідей болып отыр:

Ішкі істер органдарының қызметкерлері (полиция қызметкерлері)	25,3%
Дәрігерлер, медицина қызметкерлері	19,9%
ЖОО оқытушылары	19,1%
Судьялар	17,3%
Тұрғын үйлердің коммерциялық құрылысы үшін рұқсат беретін шенеуніктер	12,5%
Жергілікті билік органдарының шенеуніктері	12,2%

Соңғы жыл ішінде қазақстандық жастардың жартысына жуық бөлігі (48,1%) өздері тұрып жатқан елді мекенде жемқорлыққа қатысты жағдайдың біршама жақсарғандығын айтты. Әрбір үшінші адам жағдай өзгермеген деп санайды. Тек 4,2% жағдай нашарлап кетті деп санайды. Әрбір үшінші адам жағдай өзгерген жоқ деп ойлайды. Тек 4,2% жағдай нашарлады деген пікірде.

Қоныстану жіктелімінде жемқорлықтың жойылуына қатысты ауылдық жастардың пікірлерінің позитивті екенін байқауға болады.

6-ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖАСТАРДЫҢ ДІНИ КӨЗҚАРАСЫ

Қазақстан жастарының 80,6% өздерін дінге сенетіндер қатарына жатқызады. Олардың тек 13% діни парыздарды өтейді, діни талаптарды сақтайды.

17,4% дінге сенбейтіндер қатарындамыз десе, олардың 4,7% арасында намазхана мен мешітке баратындықтарын айтқан, діни нормаларды сақтайды (32-диаграмма).

32-диаграмма

	%
Мен дінге сенемін, діни қауымның өміріне араласамын, діни нормаларды ұстанамын	13,0
Мешітке, шіркеуге және т.б. барамын, діни нормаларды өте сирек сақтаймын	34,7
Мен дінге сенемін, бірақ діни өмірге араласпаймын	32,9
Мен дінге сенбеймін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. барып тұрамын, діни нормаларды ұстанамын	4,7
Мен дінге сенбеймін, бірақ дінге сенетіндерді құрметтеймін	6,2
Мен дінге немқұрайлы қараймын	5,3
Мен дінге қарсымын, атеистпін	1,2
Жауап бере алмаймын	2,1

Дінге қатысты көзқарас ұлттық ерекшелік бойынша ерекшеленбейді (120-кесте).

120-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Ваш пол	
	Ер адам	Әйел адам
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	12,1%	13,9%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	35,7%	33,7%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	30,8%	34,9%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	5,9%	3,5%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	6,2%	6,2%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	5,5%	5,1%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	1,5%	0,9%
Жауап бере алмаймын	2,2%	1,9%

Дінге қатысты көзқарастардың қарама-қайшылығы 14 - 18 жас аралығындағыларда байқалады. Олардың арасынан көпшілік өздерін дінге сенеміз дегенімен, діни қауымдастық өміріне араласпайтындар мен дінге нанбайтындар көп (121-кесте).

121-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Сіздің толық жасыңыз нешеде?		
	14 - 18 жас	19 - 23 жас	24 - 29 жас
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	9,5%	15,8%	13,3%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	31,2%	34,9%	36,3%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	35,6%	30,8%	32,6%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	4,0%	4,1%	5,3%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	8,3%	5,7%	5,4%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	8,3%	4,7%	4,1%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	1,0%	1,6%	1,1%
Жауап бере алмаймын	2,0%	2,5%	1,8%

Дінге сенбейтіндер арасында Қазақстанның орыс ұлтты жастары көп (27,2%), ал дінге бас ұрып, барлық діни нормаларды сақтайтындар арасында қазақ жастары (14,9%) мен басқа ұлт өкілдері басым (11,2%) (122-кесте).

122-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	14,9%	4,5%	11,2%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	34,2%	37,7%	32,9%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	33,7%	29,9%	31,1%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	4,1%	8,4%	3,1%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	5,4%	9,4%	8,1%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	4,5%	6,8%	9,9%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	0,8%	2,6%	2,5%
Жауап бере алмаймын	2,4%	0,6%	1,2%

Барлық діни нормаларды сақтап, діни қауымдастықтар ісіне араласатындар арасында Жамбыл (29,5%), Атырау (19,1%) облысының, сондай-ақ республикалық маңызы бар қалалар – Алматы мен Астана жастарының қатары көп (28,3% және 30,7%, сәйкесінше). Қоныстану жіктелімінде – қала жастары көп.

123-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	17,7%	2,0%	8,1%	19,1%	7,6%	29,5%	0,0%	11,4%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	72,2%	21,8%	28,9%	25,0%	58,3%	23,0%	11,3%	40,3%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	2,5%	64,4%	57,8%	23,5%	20,1%	22,1%	36,6%	32,2%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	1,3%	4,0%	0,9%	7,4%	4,9%	4,1%	15,5%	1,3%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	3,8%	4,0%	0,9%	0,0%	2,8%	1,6%	21,1%	2,7%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	2,5%	3,0%	2,4%	19,1%	0,7%	19,7%	11,3%	6,0%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	0,0%	1,0%	0,5%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	2,0%
Жауап бере алмаймын	0,0%	0,0%	0,5%	5,9%	4,9%	0,0%	4,2%	4,0%

124-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	1,0%	16,7%	11,0%	9,0%	11,1%	5,6%	30,7%	28,3%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	41,7%	26,7%	9,6%	44,9%	31,5%	38,8%	41,6%	26,5%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	27,1%	45,6%	20,5%	24,4%	35,2%	33,2%	15,8%	33,2%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	9,4%	2,2%	12,3%	9,0%	7,4%	3,8%	4,0%	4,0%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	8,3%	2,2%	20,5%	5,1%	13,0%	11,5%	5,9%	4,0%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	5,2%	4,4%	5,5%	3,8%	1,9%	5,0%	2,0%	2,2%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	4,2%	1,1%	2,7%	2,6%	0,0%	2,1%	0,0%	0,9%
Жауап бере алмаймын	3,1%	1,1%	17,8%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%

125-кесте Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласамын, діни нормаларды сақтаймын	17,0%	7,3%
Мен діндармын, бірақ өте сирек, мереке кездерінде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтауым сирек	34,4%	35,0%
Мен діндармын, діни қауымдастық ісіне араласпаймын	29,5%	37,7%
Мен діндар емеспін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. жерге барамын, діни нормаларды сақтаймын	4,5%	4,9%
Мен діндар емеспін, бірақ діндар адамдарды сыйлаймын	5,8%	6,7%
Менің дінге қатысты көзқарасым бір қалыпты	5,6%	4,8%
Мен дінге қарсымын, атеистпін	1,6%	0,6%
Жауап бере алмаймын	1,5%	2,9%

Қазақстан жастарының сыйынатын діндерінің реті төмендегі кестеде ұсынылған (33-диаграмма).

33-диаграмма

	%
Дәстүрлі ислам	81,3
Православие	14,5
Католицизм	0,5
Протестантизм	0,4
Иудаизм	0,2
Жаңа діни бағыттар	0,1
Түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін бірге ұстанамыз	0,2
Ешбір дінді ұстанбаймын	0,8
Басқа	0,2
Жауап бере алмаймын	2,0

Бұл сұрақ бойынша ұлттық жіктелімдегі жауаптар ұлттық және діни факторлар корреляциясын көрсетіп отыр. Дегенмен, орыс жастарының басым көпшілігі дәстүрлі исламға сенетіндіктерін айтты (6%).

126-кесте Сіз өзіңізді қай дін өкіліне жатқызасыз?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Дәстүрлі ислам	95,3%	6,0%	78,9%
Православие	0,8%	88,0%	18,0%
Католицизм	0,4%	1,2%	0,0%
Протестантизм	0,4%	0,4%	0,0%
Иудаизм	0,2%	0,0%	0,0%
Жаңа діни ағымдар	0,0%	0,0%	0,0%
Әр түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін ортақ ұстанамын	0,1%	0,4%	0,8%
Ешбір дінге бас ұрмаймын	0,7%	2,0%	0,0%
Жауап бере алмаймын	2,0%	2,0%	2,3%

Сауалнамаға қатысқан Қазақстан жастарының жартысының пікіріне назар аударатын болсақ, олар діни жағдай елдің қоғамдық-саяси ахуалына әсер етеді деп санайды – 49,5%.

Соның ішінен 31,8% мұны кері әсер деп бағаласа, қоғамдық алаңдатушылық тудырады дегендер саны (17,2%), дінге сенетіндер өз пікірі мен ұстанымын өзгелерге орынсыз насихаттайтындар бар деп санайтын жастар (14,6%). Керісінше, діни жағдайдың өңірдегі қоғамдық-саяси ахуалға әсері бар деп санайтын жастардың 17,7% ықпалды жағымды, қоғамды үйлестіруші күш деп бағалайды.

Қазақстан жастарының 41,9% діни жағдайдың елдегі қоғамдық-саяси ахуалға әсер етпейтіндігіне сенеді (34-диаграмма).

Ал жастардың 8,8% бұл сұраққа жауап бере алмады.

34-диаграмма

	%
Иә, бұл қоғамдық шиеленіс тудырады	17,2
Иә, дінді ұстанатын адамдар өз еркін басқаларға таңғысы келеді, өз тәртіптерін орнатқысы келеді	14,6
Иә, дінді ұстанатын адамдар қоғамға үндестік әкеледі	17,7
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси ахуалға ешбір әсер етпейді	41,9
Жауап бере алмаймын	8,8

Діни жағдай өздері тұрып жатқан өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға кері әсер етеді деп санайтындар арасында қазақтар саны көптеу (33,1%), өңірлік жіктелімде – елдің Батыс өңірінің жастары басым, ал қоныстану жіктелімі бойынша ауылдық жастар саны артық.

127-кесте Сіз тұратын өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға діни ахуал әсер ете ме?

	Сіздің ұлтыңыз қандай?		
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілі
Иә, бұл қоғамдық алаңдатушылық тудырады	17,8%	14,3%	17,4%
Иә, дінге сенетін адамдар өз көзқарастары мен ойларын орынсыз насихаттап, өзіндік тәртіп қалыптастыруға тырысады	15,3%	13,3%	9,9%
Иә, дінге сенетіндер қоғамға үйлесімділік алып келеді	18,2%	15,3%	16,8%
Жоқ, діни жағдай қоғамдық- саяси ахуалға ешқандай әсер ете алмайды	39,8%	48,4%	48,4%
Жауап бере алмаймын	8,9%	8,8%	7,5%

128-кесте Сіз тұратын өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға діни ахуал әсер ете ме?

	Облыс							
	Ақмола	Ақтөбе	Алматы	Атырау	Шығыс Қазақстан	Жамбыл	Батыс Қазақстан	Қарағанды
Иә, бұл қоғамдық алаңдатушылық тудырады	51,9%	48,5%	9,0%	32,4%	2,8%	1,6%	28,2%	6,7%
Иә, дінге сенетін адамдар өз көзқарастары мен ойларын орынсыз насихаттап, өзіндік тәртіп қалыптастыруға тырысады	32,9%	12,9%	14,2%	13,2%	11,1%	0,0%	33,8%	7,4%
Иә, дінге сенетіндер қоғамға үйлесімділік алып келеді	1,3%	9,9%	19,9%	7,4%	22,2%	3,3%	12,7%	18,1%
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси ахуалға ешқандай әсер ете алмайды	8,9%	24,8%	43,1%	41,2%	51,4%	93,4%	14,1%	59,7%
Жауап бере алмаймын	5,1%	4,0%	13,7%	5,9%	12,5%	1,6%	11,3%	8,1%

Кесте 129 Сіз тұратын өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға діни ахуал әсер ете ме?

	Облыс							
	Қостанай	Қызылорда	Маңғыстау	Павлодар	Солтүстік Қазақстан	Оңтүстік Қазақстан	Астана	Алматы
Иә, бұл қоғамдық алаңдатушылық тудырады	3,1%	8,9%	8,2%	17,9%	0,0%	29,1%	5,9%	18,4%
Иә, дінге сенетін адамдар өз көзқарастары мен ойларын орынсыз насихаттап, өзіндік тәртіп қалыптастыруға тырысады	10,4%	11,1%	24,7%	5,1%	14,8%	20,0%	2,0%	18,8%
Иә, дінге сенетіндер қоғамға үйлесімділік алып келеді	7,3%	17,8%	26,0%	10,3%	24,1%	13,5%	60,4%	23,8%
Жоқ, діни жағдай қоғамдық- саяси ахуалға ешқандай әсер ете алмайды	59,4%	35,6%	20,5%	62,8%	35,2%	36,8%	21,8%	35,9%
Жауап бере алмаймын	19,8%	26,7%	20,5%	3,8%	25,9%	0,6%	9,9%	3,1%

Кесте 130 Сіз тұратын өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға діни ахуал әсер ете ме?

	Елді мекеннің түрі	
	Қала	Ауыл
Иә, бұл қоғамдық алаңдатушылық тудырады	14,8%	20,6%
Иә, дінге сенетін адамдар өз көзқарастары мен ойларын орынсыз насихаттап, өзіндік тәртіп қалыптастыруға тырысады	14,1%	15,2%
Иә, дінге сенетіндер қоғамға үйлесімділік алып келеді	19,9%	14,4%
Жоқ, діни жағдай қоғамдық- саяси ахуалға ешқандай әсер ете алмайды	41,3%	42,6%
Жауап бере алмаймын	9,8%	7,2%

Ал жастарға өзіне өзі қол жұмсаған адамдарға қатысты қандай көзқараста екендіктері туралы қойылған сұрақ бойынша анықталған нәтижелер қарама-қайшылыққа толы.

Жастардың 42,4% өзіне өзі қол жұмсағандарды кінәлі деп санайды, 28,8% бәрібір деген, ал 15,1% немесе әр алтыншы адам түсінетіндіктерін айтты, 10,6% бұл сұраққа жауап бере алмады.

Қазақстандық жастардың 15,1% өздеріне қол жұмсаған адамдардың әрекетіне түсіністікпен қарайтындығы алаң тудырады (35-диаграмма).

35-диаграмма

ТАРАУ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫЛАР:

Қазақстан жастарының 80,6% өздерін **дінге сенетіндер қатарына жатқызады**. Олардың тек 13% діни парыздарды өтейді, діни талаптарды сақтайды.

17,4% дінге сенбейтіндер қатарындамыз десе, олардың 4,7% арасында намазхана мен мешітке баратындықтарын айтқан, діни нормаларды сақтайды.

Дінге қатысты көзқарастардың қарама-қайшылығы 14-18 жастағыларда байқалады. Олардың арасынан көпшілік өздерін дінге сенеміз дегенімен, діни қауымдастық өміріне араласпайтындар мен дінге нанбайтындар көп.

Дінге сенбейтіндер арасында Қазақстанның орыс ұлтты жастары көп (27,2%), ал дінге бас ұрып, барлық діни нормаларды сақтайтындар арасында қазақ жастары (14,9%) мен басқа ұлт өкілдері басым (11,2%).

Барлық діни нормаларды сақтап, діни қауымдастықтар ісіне араласатындар арасында Жамбыл (29,5%), Атырау (19,1%) облысының, сондай-ақ республикалық маңызы бар қалалар – Алматы мен Астана жастарының қатары көп (28,3% және 30,7%, сәйкесінше). Қоныстану жіктелімінде – қала жастары көп.

Көпшілік сыйынып, нормаларын ұстанатын **неғұрлым кең тараған** екі дін Қазақстандық жастардың таңдауы бойынша дәстүрлі ислам (81,3%), православие (14,5%) .

Бұл сұрақ бойынша ұлттық жіктелімдегі жауаптар ұлттық және діни факторлар корреляциясын көрсетіп отыр. Дегенмен, орыс жастарының басым көпшілігі дәстүрлі исламға сенетіндіктерін айтты (6%): дәстүрлі ислам дінін ұстанатын қазақтар (95,3%), православие - орыстар (88%).

Сауалнамаға қатысқан **Қазақстан жастарының жартысының пікіріне назар аударатын болсақ, олар діни жағдай елдің қоғамдық-саяси ахуалына әсер етеді** деп санайды – 49,5%. Соның ішінен 31,8% мұны кері әсер деп бағаласа, қоғамдық алаңдатушылық тудырады дегендер саны (17,2%), дінге сенетіндер өз пікірі мен ұстанымын өзгелерге орынсыз насихаттайтындар бар деп санайтын жастар (14,6%). Керісінше, діни жағдайдың өңірдегі қоғамдық-саяси ахуалға әсері бар деп санайтын жастардың 17,7% ықпалды жағымды, қоғамды үйлестіруші күш деп бағалайды.

Қазақстан жастарының 41,9% діни жағдайдың елдегі қоғамдық-саяси ахуалға әсер етпейтіндігіне сенеді. Діни жағдай өздері тұрып жатқан өңірдегі қоғамдық-саяси жағдайға кері әсер етеді деп санайтындар арасында қазақтар саны көптеу (33,1%), өңірлік жіктелімде – елдің Батыс өңірінің жастары басым, ал қоныстану жіктелімі бойынша ауылдық жастар саны артық.

Ал жастарға **өзіне өзі қол жұмсаған адамдарға қатысты қандай көзқараста** екендіктері туралы қойылған сұрақ бойынша анықталған нәтижелер қарама-қайшы.

Жастардың 42,4% өзіне өзі қол жұмсағандарды кінәлі деп санайды, 28,8% бәрібір деген, ал 15,1% немесе әр алтыншы адам түсінетіндіктерін айтты, 10,6% бұл сұраққа жауап бере алмады.

Қазақстандық жастардың 15,1% өздеріне қол жұмсаған адамдардың әрекетіне түсіністікпен қарайтындықтары алаңдаушылық тудырады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Жастардың жағдайына, көңіл-күйлері мен әл-ауқатына, қызметтеріне болашағымыз тәуелді, ал болашақтың негізі қазірден бастап қаланады.

Осыған байланысты қазіргі уақытта жастардың бойына жауапкершілік, азаматтық борыш, әлеуметтік және саяси бастамашылдық сияқты сезімдерге негізделген қасиеттерді сіңіру мәселесінің өзектілігі артып отыр. Әсіресе бұл жағдай Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: қоғамның рухани жаңғыруы» Бағдарламалық мақаласында ерекше қарастырылып, нақты атқарылуы тиіс шаралар көрсетілген.

Осының барлығы қазақстандық жастардың өзіндік саяси тағдырларын қолға алу үрдісін және оған әсер ететін факторлардың жүйелі түрде қарастырылуының, толық талдануының қажеттілігін білдіреді. Мұндағы мақсат: мемлекеттік жастар саясатын жетілдіру аясында және республикамыздың жас азаматтарының саяси тұрғыда әлеуметтенуіне жағдай жасау мақсатында ұсыныстар мен нұсқаулар әзірлеу.

Ұсыныстар мен нұсқаулар:

Өздері тұрып жатқан елді мекеннің инфрақұрылымының бүгінгі ахуалына негізінен ауылдық жастардың көңілдері толмайды, осындай ауылдық жердегі жастар жастар саясатының жүзеге асырылуындағы негізгі жергілікті күш болып табылады. Қазақстанның көптеген ауылды жерлерінің инфрақұрылымдарын жақсартуға бағытталған шаралар жоспарын әзірлеу керек, бұл ең алдымен жастардың өз мүмкіндіктерін орынды пайдалануына жағдай жасайтын алаң болып саналатын бос уақытты өткізетін орынға катысты мәселе.

Бұрынғысынша, күн тәртібінде ел жастары үшін жұмыссыздық мәселесі, салдарынан туындайтын материалдық тапшылық мәселесі өзекті. Жастар саясатын жүзеге асырушы органдардың жастар арасындағы жұмыссыздық мәселесін шешуге бағытталған бірқатар жоспарларды еліміздің бизнес-құрылымдарын қатыстыра отырып әзірлеуі керек.

Қазақстанның бірқатар облыстарында діни экстремизм мәселесі ушығып тұр, осындай өңір қатарында еліміздің Батысы, Қызылорда облысы бар. Көп жағдайда жастар желілердегі деструктивті ұйымдарға туындаған мәселелеріне шешім іздей отырып ілігіп жатады. Бұл фактор Қазақстан жастары арасында жұмыссыздық мәселесінің аса өзекті екендігіне бұрынғыдан да артық назар аударуды талап етеді.

Ел жастарының арасынан әрбір төртінші адам денсаулығына қатысты қиыншылықтарының бар екендігін айтады. Бұл орайда Қазақстан жастары үшін салауатты өмір салты мен спортты насихаттау орынды, спортпен шұғылдануға барлық жастардың қолдарының жетімді болуын қамтамасыз ету керек, кейбір дамыған елдер осындай амалмен бірқатар мәселелерді шешеді: бос уақытты тиімді өткізуге, денсаулықты нығайтуға, превентивті қызметке – жастардың әлеуметтенуіне жағдай жасалады.

Қазақстан жастарының елде жүзеге асырылып жатқан саяси жағдайға қаншалықты ықпал жасай алатындықтары туралы көзқарастары сан алуан. Дегенмен, жастарға елдегі барлық оқиғаға қатыстары бар екендігін түсіндіру жұмыстарын атқару керек. Ал бүгінгі таңда жастар ұйымдарының қызметері тиімсіз деп танылады, себебі - дамымаған.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың негізінен еліміздің жастарына арналған «Болашаққа бағдар: қоғамның рухани жаңғыруы» Бағдарламалық мақаласымен ел жастарының 38,9% таныс емес. Бұл орайда аталған мақаланың кеңінен таралуына бағытталған жұмыстар жүргізу керек, бірақ мұндай шаралардың кері әсерге соқтырмауы керек. Танымалдандырудың сапалы да тиімді жолдарын анықтау үшін әлеуметтік зерттеулер жәрдемдесе алады, мысалы: фокус топтамалар мен тереңдетілген сұхбаттар.

Қазақстан жастары мемлекет жастар мәселесіне көңіл бөлмейді деп санайды. Десек те, жастардың көпшілігі жастардың мәселелерінің көпшілігі мемлекетке мәлім деп ойлайды. Мемлекеттік органдар жастар арасындағы мәселелерді біле отырып тиісті шара қолданбай отыр, салдарынан мемлекет пен жастар арасында сенімсіздік орын алады. Бұл жағдайда Қазақстан жастары мен мемлекет арасындағы диалогты қалыптастыруға бағытталған шаралар атқару орынды. Бұл орайда жастар ұйымының ел жастарының қолдауына және сеніміне ие бола алмайтынын, ескірген құрал екенін ескеру керек.

Жіктелім қатары

Айтыңызшы, Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

	Саны	%
Иә, мақтан тұтам	1521	76,1
Дұрысы, мақтан тұтам	434	21,7
Дұрысы, мақтан тұтпаймын	24	1,2
Жоқ, мақтан тұтпаймын	12	0,6
Жауап бере алмаймын	9	0,5

Айтыңызшы, Сіз өзіңіздің өміріңізге қанағаттанасыз ба?

	Саны	%
Толық қанағаттанамын	1075	53,8
Дұрысы, қанағаттанамын	811	40,6
Дұрысы, қанағаттанбаймын	81	4,1
Толық қанағаттанбаймын	27	1,4
Жауап бере алмаймын	6	0,3

Сіз қалай ойлайсыз, ересек бола отырып, Сіздің өмір сүру деңгейіңіз ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

	Саны	%
Жақсарады	1191	59,6
Елеусіз шамада жақсарады	573	28,7
Өзгермейді	165	8,3
Едәуір нашарлайды	14	0,7
Нашарлайды	7	0,4
Жауап бере алмаймын	50	2,5

Айтыңызшы, жалпы Сіздің елді мекеніңіз қалай дамып келеді?

	Саны	%
Өте жақсы	701	35,1
Дұрысы, жақсы	1042	52,1
Дұрысы, нашар	150	7,5
Мүлдем дамымайды	84	4,2
Жауап бере алмаймын	23	1,2

Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қай дәрежеде қызығасыз?

	Саны	%
Тұрақты қызығамын	584	29,2
Кей-кезде қызығамын	1010	50,5
Қызықпаймын	390	19,5
Жауап бере алмаймын	16	0,8

Сіз қазіргі таңда жастардың Қазақстанда саясатты қалыптастыруға қатысудың және оған әсер етуінің шынайы мүмкіндігіне қалай баға берер едіңіз?

	Саны	%
Әсері өте үлкен	553	27,7
Біршама әсері бар	817	40,9
Әсері әлсіз	366	18,3
Ешбір әсерге ие емес	205	10,3
Жауап бере алмаймын	59	3,0

Сіз еліміздегі қазіргі саяси жағдайды қалай сипаттар едіңіз?

	Саны	%
Қолайлы	757	37,9
Дұрысы, қолайсыздан гөрі, қолайлырақ	1046	52,3
Дұрысы, қолайлыдан гөрі, қолайсыздау	108	5,4
Қолайлы емес	25	1,3
Жауап бере алмаймын	64	3,2

Өтінеміз, Өз елді мекеніңіздегі жастардың аса өзекті мәселелерін атап өтіңіз?

	Саны	%
Материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)	875	43,8
Азық-түлік өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлар бағасының жоғары болуы	984	49,2
Жұмысқа орналасу мәселелері, жұмыссыздық	916	45,8
Тұрғын үймен қиындықтар	969	48,5
Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы	870	43,5
Жеке өмірдің қалыптаспауы	251	12,6
Ата-анамен/аға буынмен қақтығыс, туыстар мен жақындарды түсінбеу	238	11,9
Ертеңгі күнге деген сенім жоқ	206	10,3
Төмен мәдениет деңгейі, жастардың рухсыздығы	246	12,3
Жеке қауіпсіздікке қатер төнуі (көшеде жүру қорқынышты және т.б.)	305	15,3
Жастар арасындағы қылмыс	115	5,8
Жастар ортасындағы діни экстремизм	223	11,2
Нашақорлық, токсикомания және алкогольизм, темекі шегу	219	11,0
Жастардың тынығу мәселелері, бос уақытты өткізетін жер жоқ	220	11,0
Жылдамдығы жоғары Ғаламторке, сапалы ұялы байланысқа қосылудың жоқтығы	254	12,7
Басқа	79	4,0
Ешбір мәселе жоқ	5	0,3
Өкілетті органдарда жемқорлық	133	6,7
Жауап бере алмаймын	2	0,1

Айтыңызшы, соңғы жарты жылда Сіздің мәселенізге кім де кім алаңдады ма?

	Саны	%
Ата-аналар, туыстар, жақындар	1614	80,7
Достар, курстастар, әріптестер	1029	51,5
Мектеп директоры, ЖОО ректоры, кәсіпорын/ұйым басшысы	83	4,2
Сынып жетекшісі, топ кураторы	86	4,3
Жастар ресурстық орталығының өкілі	15	0,8
Діни ұйымның өкілі	12	0,6
Әкімдіктің, мәслихаттың өкілі	23	1,2
Саяси партияның, қоғамдық бірлестіктің өкілі	5	0,3
Үкіметтік емес жастар ұйымының өкілі	2	0,1
Басқа	2	0,1
Жоқ, менің мәселелеріммен ешкім қызыққан жоқ	259	13,0
Жауап бере алмаймын	15	0,8

Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары (Жастар саясаты Департаменті, әкімдік, жастар ресурстық орталығы және т.б.) жастардың шынайы мәселелері туралы біле ме?

	Саны	%
Сөзсіз, біледі және осы мәселелерді шешу үшін барлық мүмкін болған нәрселерді істейді	578	28,9
Дұрысы, біледі, бірақ, шындығында, жастардың мәселесін шешпейді	967	48,4
Дұрысы, білмейді	270	13,5
Сөзсіз, еш нәрсе білмейді	127	6,4
Басқа	2	0,1
Жауап бере алмаймын	56	2,8

Сіздің пікіріңізше жастарға қолдау көрсету үшін қандай шаралар қабылдау қажет? Қазіргі таңда жастар үшін қандай жұмыстар жүргізілуі тиіс?

	Саны	%
Қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз ету	1032	51,6
Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру	552	27,6
Құқықтық мәдениетті арттыру	318	15,9
Жұмысқа орналасу үшін жағдай жасау	823	41,2
Қолжетімді тұрғын үй жүйесін дамыту	627	31,4
Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға баулу	216	10,8
Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру	190	9,5
Жастар саясаты институттарын дамыту	175	8,8
Жастардың жеке санаттарын қолдауға бағытталған арнайы бағдарламаларды қабылдау (ауылдық, маргиналды, студенттік, мүмкіндігі шектеулі)	273	13,7
Жастар арасында діни радикализм мен экстремизмнің алдын алу шаралары	183	9,2
Жастар арасында нашақорлықтың, токсикоманияның, алкогольизмнің алдын алу	163	8,2
Жастар арасында қылмысқа жол бермеу бойынша жүйелі жұмыс ұйымдастыру	71	3,6
Жастардың жобаларын мен бағдарламаларын жүзеге асыруға республикалық және жергілікті бюджеттен қаржыландыруды ұлғайту	169	8,5
Еріктілікті дамыту	78	3,9
Әлеуметтік қайырылымдықты дамыту (жастар жобалары қорларының қолдауы)	42	2,1
Жастар кәсіпкерлігін дамыту	64	3,2
Туризмді дамыту	3	0,2
Демалыс орталықтары мен спортты дамыту	36	1,8
Жауап бере алмаймын	1032	51,6

Айтыңызшы, Сіз Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының іске асырылу барысына қанағаттанасыз ба?

	Саны	%
Толық қанағаттанамын	510	25,5
Дұрысы, қанағаттанамын	990	49,5
Дұрысы, қанағаттанбаймын	188	9,4
Қанағаттанбаймын	75	3,8
Мемлекеттік жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін	160	8,0
Жауап бере алмаймын	77	3,9

Сізге өз облысыңыздың/қалаңыздың Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы білесіз бе?

	Саны	%
Иә, білемін, Жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін	134	6,7
Иә, Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы білемін, бірақ ешқашан жүгінбегенмін	332	16,6
Бір нәрсе естігем, оқығам	409	20,5
Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы еш нәрсе	989	49,5
Жауап бере алмаймын	136	6,8

Өз облысыңыздың/қалаңыздың Жастар ресурстық орталығының келесі қызмет түрлері бойынша жұмысына баға беріңіз (саны)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	657	136	79
Жастар мен жастар ұйымдары үшін әдістемелік әдебиетті, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету	563	204	89
Кеңес беру қызметтері (кұқықтық, білім алу, тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б. мәселелері)	562	200	94
Жастар мәселесі және қолдау көрсету бойынша сұрақтарды талқылау үшін диалог алаңшаларын ұйымдастыру	521	228	103
Жастардың тынығуы мен мәдени өмірін дамыту жұмысын жүргізу	593	173	88
Мақсатты топтармен жұмыс істеу (жұмыссыздық, ауылдық, жұмыстық, студент жастар, жас отбасылар және т.б.)	544	208	101

Өз облысыңыздың/қалаңыздың Жастар ресурстық орталығының келесі қызмет түрлері бойынша жұмысына баға беріңіз (%)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	75,3	15,6	9,1
Жастар мен жастар ұйымдары үшін әдістемелік әдебиетті, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету	65,8	23,8	10,4
Кеңес беру қызметтері (кұқықтық, білім алу, тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б. мәселелері)	65,7	23,4	11,0
Жастар мәселесі және қолдау көрсету бойынша сұрақтарды талқылау үшін диалог алаңдарын ұйымдастыру	61,2	26,8	12,1
Жастардың тынығуы мен мәдени өмірін дамыту жұмысын жүргізу	69,4	20,3	10,3
Мақсатты топтармен жұмыс істеу (жұмыссыз, ауылдық, жұмысшы, студент жастар, жас отбасылар және т.б.)	63,8	24,4	11,8

Айтыңызшы, Сізге жастарға қолдау көрсету мен дамыту үшін жүргізілетін Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты Департаментінің жұмысы туралы білесіз бе?

	Саны	%
Иә, білемін		
Бір нәрсе естігем, оқығам	205	10,3
Еш нәрсе білмеймін	489	24,5
Жауап бере алмаймын	1143	57,2

Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты Департаментінің келесі қызмет түрлері бойынша жұмыс тиімділігіне баға беріңіз (саны)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалардың жұмыстарын үйлестіру	503	138	55
Жастардың мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	476	152	57
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітап, оқу құралы және т.б.)	440	164	82
Жастар саясаты мәселесі бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу	464	148	69
Жастардың еріктілік қызметін дамытуға ықпал ету	482	135	69
Патриоттық тәрбие жұмысы	492	126	57

Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты Департаментінің келесі қызмет түрлері бойынша жұмыс тиімділігіне баға беріңіз (%)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалардың жұмыстарын үйлестіру	72,3	19,8	7,9
Жастардың мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	69,5	22,2	8,3
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітап, оқу құралы және т.б.)	64,1	23,9	12,0
Жастар саясаты мәселесі бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу	68,1	21,7	10,1
Жастардың еріктілік қызметін дамытуға ықпал ету	70,3	19,7	10,1
Патриоттық тәрбие жұмысы	72,9	18,7	8,4

Айтыңызшы, Сізге Өз облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері басқармасының жастарға қолдау көрсету мен дамыту үшін жүргізетін жұмысы туралы білесіз бе?

	Саны	%
Иә, білемін	236	11,8
Бір нәрсе естігем, оқығам	499	25,0
Жастар саясаты кеңесінің жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін	1048	52,4
Жауап бере алмаймын	217	10,9

Келесі қызмет түрлері бойынша Өз облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар саясаты/ішкі саясаты мәселелері басқармасының жұмыс тиімділігіне баға беріңіз (саны)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітаптар, жәрдемақы және т.б.)	489	165	80
Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ-тағы жарияланымдар, жастармен кездесу, ақпараттық науқандар)	530	154	44
Ұйымдық-тәжірибелік жұмыс (акция, семинар, дөңгелек үстел, флэшмоб және т.б. өткізу)	525	149	55
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс істеу (ауылдық, жұмыссыздық, маргиналдық, жұмыстық, студенттік және т.б.)	486	163	77
Жастардың жұмысқа орналасуына көмектесу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б.	506	162	59
Патриоттық тәрбие жұмысы	511	152	61
Жастармен бейресми кездесулер (базардағы, жатақханадағы, құрылыс алаңдарындағы және т.б. сұхбаттар)	437	198	84

Келесі қызмет түрлері бойынша Өз облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар саясаты/ішкі саясаты мәселелері басқармасының жұмыс тиімділігіне баға беріңіз (%)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
Әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітаптар, жәрдемақы және т.б.)	66,6	22,5	10,9
Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ-тағы жарияланымдар, жастармен кездесу, ақпараттық науқандар)	72,8	21,2	6,0
Ұйымдық-тәжірибелік жұмыс (акция, семинар, дөңгелек үстел, флэшмоб және т.б. өткізу)	72,0	20,4	7,5
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс істеу (ауылдық, жұмыссыздық, маргиналдық, жұмыстық, студенттік және т.б.)	66,9	22,5	10,6
Жастардың жұмысқа орналасуына көмектесу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б.	69,6	22,3	8,1
Патриоттық тәрбие жұмысы	70,6	21,0	8,4
Жастармен бейресми кездесулер (базардағы, жатақханадағы, құрылыс алаңдарындағы және т.б. сұхбаттар)	60,8	27,5	11,7

Сіз қандай да бір партияның мүшесі болып табыласыз ба?

	Саны	%
Иә, бірақ ресми түрде ғана		
Иә, мен партия қызметіне қатысамын	231	11,6
Жоқ	111	5,6
Жауап бере алмаймын	1589	79,5

Сіз қандай жастар ұйымдарын білесіз?

	Саны	%
Қазақстан студенттерінің альянсы	1016	53,0
Қазақстан КТА одағы	659	34,4
Қазақстан жас кәсіпкерлерінің ассоциациясы	449	23,4
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының ассоциациясы	881	46,0
«Жасыл ел» жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы?	879	45,9
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	1097	57,2
«Жас Ұлан» бірыңғай балалар мен жасөспірімдер республикалық ұйымы?	751	39,2
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	547	28,5
Қазақстанның Жастар конгресі	347	18,1
Ұлттық еріктілер желісі	343	17,9
Басқа	11	0,6
Тарлан	3	0,3
Жастар орталық бастамасы	3	0,2
Педагогикалық жасақ Ровеснигі	2	0,1
Қаһарман жастары	2	0,1

Сізге олардың қайсысымен жұмыс істеуге, ынтымақтасуға, байланыс жасауға тура келді?

	Саны	%
Қазақстан студенттерінің альянсы	339	47,0
Қазақстан КТА одағы	109	15,1
Қазақстан жас кәсіпкерлерінің ассоциациясы	101	14,0
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының ассоциациясы	118	16,3
«Жасыл ел» жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы?	163	22,6
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	153	21,2

«Жас Ұлан» бірыңғай балалар мен жасөспірімдер республикалық ұйымы?	114	15,8
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	93	12,9
Қазақстанның Жастар конгресі	74	10,2
Ұлттық еріктілер желісі	71	9,8
Басқа	14	1,9
Тарлан	1	0,1
Жастар орталық бастамасы	2	0,3
Педагогикалық жасақ Ровеснигі	2	0,3
Қаһарман жастары	2	0,3

Сіз қалай ойлайсыз, Сіз тұратын жерде (елді мекенде) наразылық шарасының пайда болу ықтималдығы бар ма?

	Саны	%
Бір жақты, иә	163	8,2
Дұрысы, иә	335	16,8
Дұрысы, жоқ	750	37,5
Бір жақты, жоқ	662	33,1
Жауап бере алмаймын	90	4,5

Жария наразылық шарасына баруға Сізді қандай мәселе мәжбүрлеуі мүмкін?

	Саны	%
Мектептегі, ЖОО-дағы, колледждегі мәселелер	302	15,1
Қысқарту немесе жұмыстан босату	366	18,3
Коммуналдық қызмет тарифтерінің негізсіз артуы	223	11,2
Жалақы, зейнетақы, шәкіртақы, жәрдемақы төлемдерінің кешігуі	244	12,2
Медициналық мекеме қызметкерлерінің салғырттығы мен кәсіпқойлықсыздығы	208	10,4
Несие пен ипотека бойынша төлемдердің артуы	125	6,3
Негізсіз айыппұлдар	207	10,4
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	185	9,3
Биліктің әрекеттеріне қанағаттанбаушылық	141	7,1
Әділетсіз сот шешімдері	140	7,0
Қабылданатын реформалармен келіспеушілік	101	5,1
Этностық негізде құқықтық бұзылуы	76	3,8
Тұрғын үй мәселелері	143	7,2
Білім беруде қызмет сапасының төмендігі	91	4,6
Азық-түлік өнімдеріне, ЖЖМ, дәрі-дәрмекке бағаның өсуі	246	12,3
Мені ашық наразылық білдіруге еш нәрсе мәжбүрлей алмайды	3	0,2
Жауап бере алмаймын	680	34,0

Өз мүдденізді қорғау үшін нені қолдануға дайын екеніңізді таңдаңыз?

	Саны	%
Жұмысқа, оқуға бармаймын	114	5,7
Аштық жариялаймын	64	3,2
Сотқа жүгінемін	732	36,6
Бейбіт наразылыққа қатысамын	209	10,5
Жолдардың автотрассалардың алдын тосуға қатысамын	26	1,3
Наразылық митингіне қатысамын	101	5,1
Газетке, телебағдарламалар, радиоға жүгінемін	304	15,2
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына келемін	247	12,4

«Нұр Отан» партиясының қабылдауына жүгінемін	291	14,6
«Нұр Отаннан» басқа кез-келген партияға жүгінемін	27	1,4
Үнпарақтар мен үгіт қағазын таратамын	20	1,0
Еш нәрсе істемеймін	570	28,5
Жауап бере алмаймын	114	5,7

Сіздің ойыңызша сіздің өңіріңізде сыбайлас жемқорлық қаншалықты кең таралған?

	Саны	%
Өте кең таралған	584	29,2
Аз таралған	876	43,8
Таралмаған деуге болады	222	11,1
Мүлдем таралмаған	132	6,6
Жауап бере алмаймын	186	9,3

Сыбайлас жемқорлықпен күресте мемлекеттің қолданатын шараларын Сіз қалай бағалар едіңіз?

	Саны	%
Өте тиімді	674	33,7
Тиімділігі аз	928	46,4
Ешбір тиімсіз	209	10,5
Жағымсыз әсерге ие	37	1,9
Жауап бере алмаймын	152	7,6

Соңғы жарты жылда Сіз сыбайлас жемқорлық көріністерін кездестірдіңіз бе?

	Саны	%
Иә	393	19,7
Жоқ	1551	77,6
Жауап бере алмаймын	56	2,8

Айтыңызшы, Сіздің пікіріңізше, қандай кәсіптер өкілдері арасында сыбайлас жемқорлық көбірек таралған?

	Саны	%
Дәрігерлер, медициналық қызметкерлер	397	19,9
ЖОО оқытушылары	381	19,1
Мектеп мұғалімдері, мектеп директорлары	157	7,9
Мектепке дейінгі балалар мекемелерінің басшылары	135	6,8
Кәсіпорындардың директорлары (басшылары)	194	9,7
Прокуратура қызметкерлері	238	11,9
Ішкі істер органдарының қызметкерлері (полиция)	505	25,3
АХАЖ мекемелерінің қызметкерлері	43	2,2
Сот өкілдері	346	17,3
Әскери комиссариаттың қызметкерлері	105	5,3
Кеден органдарының қызметкерлері	192	9,6
Салық қызметінің қызметкерлері	120	6,0
Төлқұжат-виза қызметінің қызметкерлері	48	2,4
Зейнетақы қорының қызметкерлері	59	3,0
Республикалық министрліктер мен ведомстволардың шенеуніктері	182	9,1
Тұрғын үйлерді коммерциялық құрылысқа рұқсат беретін шенеуніктер	249	12,5
Жергілікті билік органдарының шенеуніктері	244	12,2
Баспана департаментінің қызметкерлері	1	0,1
Құрылыс алаңында	1	0,1
Барлық салада	6	0,3
Ешқай салада жемқорлық жоқ	4	0,2
Жауап бере алмаймын	384	19,2

Сіздің көзқарасыңыз бойынша, соңғы жылда Сіздің елді мекеніңізде сыбайлас жемқорлықтың көрініс табу жағдайы қалай өзгерді?

	Саны	%
Елеулі шамада жақсарды	432	21,6
Елеусіз шамада жақсарды	529	26,5
Өзгерген жоқ	656	32,8
Елеусіз шамада нашарлады	50	2,5
Едәуір шамада нашарлады	33	1,7
Жауап бере алмаймын	300	15,0

Сіз өз денсаулығыңызды қалай бағалар едіңіз?

	Саны	%
Өте мықты, мүлдем ауырмаймын	527	26,4
Жақсы, сирек ауырамын	964	48,2
Қанағаттанарлық	445	22,3
Нашар, жиі ауырамын	31	1,6
Өте әлсіз, жиі әрі ұзақ ауырамын	18	0,9
Жауап бере алмаймын	15	0,8

Айтыңызшы, соңғы аптада Сіз қанша рет белгілі дене шынықтырумен шұғылдандыңыз (мысалы: жүгіру, футбол, аэробика, велосипед тебу)?

	Саны	%
Бір рет	452	22,6
Екі, үш рет	629	31,5
Күн сайын	328	16,4
Ешбір рет	548	27,4
Жауап бере алмаймын	43	2,2

Сіз өзіңіздің елді мекеніңізде көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасына қанағаттанасыз ба?

	Саны	%
Толық қанағаттанамын, мен өз дәрігерлерімізге сенім білдіремін	569	28,5
Ішінара қанағаттанамын, кейде білікті дәрігерлер мен медқызметкерлер кездесе бермейді	1091	54,6
Мүлдем қанағаттанбаймын, бізде өз ісінің шеберін табу өте қиын	299	15,0
Басқа	6	0,3
Жауап бере алмаймын	35	1,8

Сіз өзі-өзіне қол жұмсаған адамдарға қалай қарайсыз?

	Саны	%
Оларды түсінемін	302	15,1
Бәрібір	575	28,8
Жазғырамын	847	42,4
Басқа	19	1,0
Бұндай адамдарды түсінбеймін	30	1,5
Мен оларды аяймын	13	0,7
Оларды қорқақ деп санаймын	3	0,2
Жауап бере алмаймын	211	10,6

Айтыңызшы, Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

	Саны	%
Мен дінге сенемін, діни қауымның өміріне араласамын, діни нормаларды ұстанамын	260	13,0
Мешітке, шіркеуге және т.б. барамын, діни нормаларды өте сирек сақтаймын	693	34,7
Мен дінге сенемін, бірақ діни өмірге араласпаймын	658	32,9
Мен дінге сенбеймін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. барып тұрамын, діни нормаларды ұстанамын	94	4,7
Мен дінге сенбеймін, бірақ дінге сенетіндерді құрметтеймін	124	6,2
Мен дінге немқұрайлы қараймын	106	5,3
Мен дінге қарсымын, атеистпін	24	1,2
Жауап бере алмаймын	41	2,1

Өтінеміз, Өзіңіздің қай дінге тиесілі екеніңізді көрсетіңіз?

	Саны	%
Дәстүрлі ислам	1421	81,3
Православие	254	14,5
Католицизм	8	0,5
Протестантизм	7	0,4
Иудаизм	3	0,2
Жаңа діни бағыттар	0	0,1
Түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін бірге ұстанамыз	3	0,2
Ешбір дінді ұстанбаймын	14	0,8
Басқа	3	0,2
Жауап бере алмаймын	35	2,0

Діни жағдай Сіздің өңіріңіздегі қоғамдық-саяси ахуалға әсер ете ме?

	Саны	%
Иә, бұл қоғамдық шиеленіс тудырады	344	17,2
Иә, дінді ұстанатын адамдар өз еркін басқаларға таңғысы келеді, өз тәртіптерін орнатқысы келеді	291	14,6
Иә, дінді ұстанатын адамдар қоғамға үндестік әкеледі	353	17,7
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси ахуалға ешбір әсер етпейді	837	41,9
Жауап бере алмаймын	175	8,8

Айтыңызшы, қандай әлеуметтік желілерде Сіздің өз аккаунтыңыз, парағыңыз бар? (кез-келген жауап санын белгілеңіз)

	Саны	%
ВКонтакте	1416	70,8
Facebook	518	25,9
Instagram	1029	51,5
Twitter	135	6,8
MySpace	19	1,0
LinkedIn	16	0,8
Мой круг	37	1,9
Одноклассники	280	14,0
Мой мир@mail.ru	462	23,1
Әлеуметтік желілерде менің әлеуметтік парақшам да, аккаунтым да жоқ	193	9,7
WhatsApp	74	3,7
Google +	4	0,2
Жауап бере алмаймын	20	1,0

Сіз Қазақстандағы саяси жаңалықтар мен оқиғалар туралы білу үшін көбінесе қандай ақпарат көздерін жиі пайдаланасыз?

	Саны	%
Қазақстанның республикалық телеарналары	1199	60,0
Қазақстанның жергілікті (өңірлік) телеарналары	516	25,8
Шетелдік телеарналар (оның ішінде Ресейдің)	223	11,2
Радио	305	15,3
Қазақстанның республикалық баспа басылымдары (газеттер, журналдар)	202	10,1
Қазақстанның жергілікті (өңірлік) баспа басылымдары (газеттер, журналдар)	134	6,7
Шетелдің баспа басылымдары (газеттер, журналдар)	67	3,4
Қазақстанның Ғаламтор-сайттары (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	681	34,1
Шетелдің Ғаламтор-сайттары (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	277	13,9
Әлеуметтік желілер, блогтар	637	31,9
Танымал беделді тұлғалармен кездесулер	20	1,0
Жастар ресурстық орталықтарының өкілдерімен кездесулер	16	0,8
Қоршаған ортасы (туыстар, таныстар, достар)	261	13,1
Саяси жаңалықтар алу үшін ешбір ақпарат көздерді пайдаланбаймын	1	0,1
Жауап бере алмаймын	26	1,3

Егер басқа елге кету немесе өз еліңізде қалу мүмкіндігіңіз болса, Сіз қайсысын таңдаған болар едіңіз?

	Саны	%
Мен өз елімде қалар едім	1026	51,3
Мен басқа елге уақытша ғана кетер едім, бірақ өз елімде тұрғым келеді	695	34,8
Мен басқа елге тұрақты тұруға кетер едім	243	12,2
Жауап бере алмаймын	36	1,8

Айтыңызшы, қазіргі сәтте Сіз болашаққа қандай көңіл-күймен қарайсыз?

	Саны	%
Үмітпен және оптимизммен	1430	71,5
Алаңдаушылықпен және сенімсіздікпен	211	10,6
Қорқынышпен және үмітсіздікпен	55	2,8
Тыныш қана, ерекше үмітсіз және елестерсіз	261	13,1
Жауап бере алмаймын	43	2,2

Айтыңызшы, Сіз биылғы жылғы 12 сәуірде БАҚ-та жарияланған ел Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар – рухани жаңғыру» Бағдарламалық мақаласын оқыдыңыз ба немесе ол туралы естідіңіз бе?

	Саны	%
Иә, оқыдым, мәтінмен жақсы таныспын	262	13,1
Иә, біршама естігенім бар	887	44,4
Жоқ, бұл мақала туралы еш нәрсе білмеймін, естіген жоқпын	622	31,1
Саясат пен қызықпаймын	156	7,8
Жауап бере алмаймын	73	3,7

Сіз қалай ойлайсыз, Президенттің Бағдарламалық мақаласындағы қай тақырып өте ерекше маңызға ие?

	Саны	%
Халық арасында компьютерлік сауаттылықты арттыру, тіл білу есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігі	718	35,9
Дұрыс, қарапайым өмір салтын ұстану; табысыңа қарай, ысырапшылдыққа жол бермей өмір сүру	486	24,3
Ұлттық мәдениетті, тарихты сақтау	368	18,4
Білім мәдениеті; табысқа жоғары білімдар адамдарға ғана қол жеткізе алады	283	14,2
Қазақстан қоғамын, жаңа технологиялар мен ұлттық идеяларды бірге дамыту	244	12,2
Өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибені алу және басқалардан үйрену	343	17,2
Қазақ әліпбиінің латын әліпбиіне кезең-кезеңмен өтуі	151	7,6
Шағын отанға, яғни өз қалаңа, ауылыңа деген сүйіспеншілікті сіңіру	168	8,4
Бүкіл әлемде қазақстан мәдениетін насихаттау	107	5,4
Жауап бере алмаймын	272	13,6

Айтыңызшы, Сіз өз еліңіздің дамуы үшін не істей аласыз? Өз еліңіздің өркендеуі мен дамуы үшін Сіз не істеп жатырсыз немесе жасайсыз?

	Саны	%
ЖОО-ға түсу, оқуды аяқтау, білім алу	322	16,1
Әзірше еш нәрсе	82	4,1
Өзімнің жұмысымды жақсы көру, мансап бойынша өсу, талпынып, ізденіп жұмыс жасау	361	18,1
Жастарды жұмысқа тарту қажет	6	0,3
Заңға бағыну	123	6,2
Отанға сүйіспеншілік, адалдық, Отан алдында борышынды орындау, жақсылық жасау,	157	7,9
Табиғатты аялау, қоқыс лақтырмау	6	0,3
Ата-ананың мақтанышы болу	123	6,2
Қарт, мұқтаж адамдарға көмектесу	157	7,9
Өз балаларынды тәрбиелеу, жетіп-жеткізу, үлкен азамат болып өсіру	152	7,6
Жемқорлықпен күресу	8	0,4
Салауатты өмір салтын ұстау	35	1,8
Жақсы маман болу	148	7,4
Жаңа технологиялар ашу	25	1,3
Қала, ауыл мектептерде қоғамдық шараларға қатысу	49	2,5
Отанды қорғау	143	7,2
Жеке кәсіпкерлікті дамыту	43	2,2
Елді мекенде тілшілер арқылы мәдениетті дамыту	30	1,5
Ойын индустриясын жасаймын	17	0,9
Мемлекетте жұмыс жасамай жалақы алатын депутаттар мен шенеуніктердің санын қысқарту	55	2,8
Адам болу	4	0,2
Өзіміздің азық-түліктерімізді шығару	1	0,1
Шетелде білім алу	38	1,9
Шет тілдерін оқыту	31	1,6
Спортшы болу және олимпиадаға қатысу	2	0,1
Шыдымды болу	2	0,1
Өз-өзінді мәдениетті түрде ұстау	11	0,6
Өз мемлекеттінің тарихын білу	22	1,1

Тек қана қазақша сөйлеуге тырысу	2	0,1
Бұзақылардан өз мемлекеттімізді қорғаймын	1	0,1
Еріктілікпен айналысамын	8	0,4
Мұқтаждар үшін қор ашу	7	0,4
Балаларға сурет салып үйрету	1	0,1
Экономиканы дамыту, басқа елдер біздің елді мекенімізді танып, білу	11	0,6
Барлығы үшін тегін білім алу	1	0,1
Комуналдық қызметтердің бағасын төмендету	1	0,1
Қазақстандық туризмді дамытатын едім	16	0,8
Қазақстаннан жастары өздерінің тұрғылықты елді мекенен көшіп кетпеуіне жағдай жасайтын едім	6	0,3
Өздерінің азаматтық борыштарын адал орындау	1	0,1
Ұлттық мәдениетті сақтау	7	0,4
Өткен күнге қарағанда жақсы болу	2	0,1
Жұмыссыздықпен күресетін едім	2	0,1
Үлкендерді сыйлау	32	1,6
Сайлауға қатысу	1	0,1
Ауыл шаруашылығын дамыту	2	0,1
Қазақстан рәміздерін білу	3	0,2
Мемлекеттен кету	6	0,3
Қолжетімді баспана	32	1,6
Болашақта жеке кәсіпкерлікпен айналысқым келеді	2	0,1
Жаңа жолдар салғым келеді	1	0,1
Балабақшалар, мектептер салу	5	0,3
Жауап жоқ	2	0,1
Жауап бере алмаймын	2	0,1

Сіз өз қауіпсіздігіңізге сенімдісіз бе?

	Саны	%
Иә	985	49,3
Дұрысы, иә	788	39,4
Дұрысы, жоқ	138	6,9
Жоқ	50	2,5
Жауап бере алмаймын	39	2,0

Сіздің көзқарасыңыз бойынша, Сіздің жеке қауіпсіздігіңізге не қауіп төндіреді немесе төндіруі мүмкін?

	Саны	%
Соғыс қаупі	315	15,8
Этносаралық қақтығыстар	134	6,7
Терроризм	738	36,9
Ауаның, судың ластануы	310	15,5
Ауру-сырқат	360	18,0
Жұмыссыздық	302	15,1
Күтпеген жағдай, сәтсіз жағдай	3	0,2
Жала арнайы қызметтер	1	0,1
Мемлекеттік органдарда жемқорлық	1	0,1
Ақша тапшылық	1	0,1
Қылмыс	2	0,1
Еш нәрсе қауіп төндірмейді	15	0,8
Жауап бере алмаймын	191	9,6

Сіздің бойыңызда күйзеліс тудыратын себептерді атап өтіңіз?

	Саны	%
Қаржы қиындықтары	778	38,9
Ұжымдағы, достармен болған мәселелер	167	8,4
Отбасындағы мәселелер	298	14,9
Жалғыздық	110	5,5
Оқумен, жұмыспен байланысты мәселелер	212	10,6
Басқа	3	0,2
Менде күйзеліс жағдайлары болмайды	492	24,6
Азық түліктің бағасы қымбат	2	0,1
Жемқорлық	1	0,1
Денсаулық мәселесі	4	0,2
Жұмыссыздық	1	0,1
Жауап бере алмаймын	121	6,1

Жастармен жүргізілетін сауалнама сұрақнамасы

Құрметті респондент! Менің есімім _____. Мен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының интервьюерімін (Астана қаласынан). Сіздің Қазақстандық жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайды зерттеуге арналған әлеуметтік сауалнамаға қатысуыңызды өтінеміз. Сізге бірнеше сұрақ қойылады және жауап нұсқалары ұсынылады. Осы сұрақтар мен ұсынылған жауаптардың нұсқаларын толық тыңдап алыңыз да, Сізге қолайлы жауапты таңдаңыз. Егер ұсынылған жауап нұсқаларының ешқайсысы Сіздің ойыңызға сай келмейтін болса, өз жауабыңызды «басқа» бағанында көрсетіңіз.

Алынған ақпараттар жек жалпылама түрде қолданылатын болады.

Сіздің пікіріңіздің жасырын және құпия түрде сақталатындығына кепілдік беремін.

1. Айтыңызшы, Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

1. Иә, мақтан тұтам
 2. Дұрысы, мақтан тұтам
 3. Дұрысы, мақтан тұтпаймын
 4. Жоқ, мақтан тұтпаймын
- (99) Жауап бере алмаймын

2. Айтыңызшы, Сіз өзіңіздің өміріңізге қанағаттанасыз ба?

1. Толық қанағаттанамын
 2. Дұрысы, қанағаттанамын
 3. Дұрысы, қанағаттанбаймын
 4. Толық қанағаттанбаймын
- (99) Жауап бере алмаймын

3. Сіз қалай ойлайсыз, ересек бола отырып, Сіздің өмір сүру деңгейіңіз ата-анаңыздың өмірімен салыстырғанда қандай болады?

1. Жақсарады
 2. Елеусіз шамада жақсарады
 3. Өзгермейді
 4. Едәуір нашарлайды
 5. Нашарлайды
- (99) Жауап бере алмаймын

4. Айтыңызшы, жалпы Сіздің елді мекеніңіз қалай дамып келеді?

1. Өте жақсы
 2. Дұрысы, жақсы
 3. Дұрысы, нашар
 4. Мүлдем дамымайды
- (99) Жауап бере алмаймын

5. Сіз Қазақстандағы саяси оқиғаларға қай дәрежеде қызығасыз?

1. Тұрақты қызығамын
 2. Кей-кезде қызығамын
 3. Қызықпаймын
 4. Басқа (жазыңыз) _____
- (99) Жауап бере алмаймын

6. Сіз қазіргі таңда жастардың Қазақстанда саясатты қалыптастыруға қатысудың және оған әсер етуінің шынайы мүмкіндігіне қалай баға берер едіңіз?

1. Әсері өте үлкен
2. Біршама әсері бар
3. Әсері әлсіз
4. Ешбір әсерге ие емес
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

7. Сіз еліміздегі қазіргі саяси жағдайды қалай сипаттар едіңіз?

1. Қолайлы
2. Дұрысы, қолайсыздан гөрі, қолайлырақ
3. Дұрысы, қолайлыдан гөрі, қолайсыздау
4. Қолайлы емес

(99) Жауап бере алмаймын

8. Өтінеміз, Өз елді мекеніңіздегі жастардың аса өзекті мәселелерін атап өтіңіз? (бес нұсқадан артық жауапты белгілемеңіз)

1. Жоғары білім алуға қиындықтар (жоғары құн және т.б.)
2. Материалдық қиындықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)
3. Азық-түлік өнімдерінің, халық тұтынатын тауарлар бағасының жоғары болуы
4. Жұмысқа орналасу мәселелері, жұмыссыздық
5. Тұрғын үймен қиындықтар
6. Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы
7. Жеке өмірдің қалыптаспауы
8. Ата-анамен/аға буынмен қақтығыс, туыстар мен жақындарды түсінбеу
9. Ертеңгі күнге деген сенім жоқ
10. Төмен мәдениет деңгейі, жастардың рухсыздығы
11. Жеке қауіпсіздікке қатер төнуі (көшеде жүру қорқынышты және т.б.)
12. Жастар арасындағы қылмыс
13. Жастар ортасындағы діни экстремизм
14. Нашақорлық, токсикомания және алкогольизм, темекі шегу
15. Жастардың тынығу мәселелері, бос уақытты өткізетін жер жоқ
16. Жылдамдығы жоғары Ғаламтор, сапалы ұялы байланысқа қосылудың жоқтығы
17. Басқа (жазыңыз) _____
18. Ешбір мәселе жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

9. Айтыңызшы, соңғы жарты жылда Сіздің мәселеңізге кім де кім алаңдады ма? (жауаптың екі нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Ата-аналар, туыстар, жақындар
2. Достар, курстастар, әріптестер
3. Мектеп директоры, ЖОО ректоры, кәсіпорын/ұйым басшысы
4. Сынып жетекшісі, топ кураторы
5. Жастар ресурстық орталығының өкілі
6. Діни ұйымның өкілі
7. Әкімдіктің, мәслихаттың өкілі
8. Саяси партияның, қоғамдық бірлестіктің өкілі
9. Үкіметтік емес жастар ұйымының өкілі
10. Басқа (жазыңыз) _____
11. Жоқ, менің мәселелеріммен ешкім қызыққан жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

10. Сіз қалай ойлайсыз, мемлекеттік билік органдары (Жастар саясаты Департаменті, әкімдік, жастар ресурстық орталығы және т.б.) жастардың шынайы мәселелері туралы біле ме?

1. Сөзсіз, біледі және осы мәселелерді шешу үшін барлық мүмкін болған нәрселерді істейді
2. Дұрысы, біледі, бірақ, шындығында, жастардың мәселесін шешпейді
3. Дұрысы, білмейді
4. Сөзсіз, еш нәрсе білмейді
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

11. Сіздің пікіріңізше жастарға қолдау көрсету үшін қандай шаралар қабылдау қажет? Қазіргі таңда жастар үшін қандай жұмыстар жүргізілуі тиіс? (жауаптың үш нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз ету
2. Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру
3. Құқықтық мәдениетті арттыру
4. Жұмысқа орналасу үшін жағдай жасау
5. Қолжетімді тұрғын үй жүйесін дамыту
6. Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға баулу
7. Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру
8. Жастар саясаты институттарын дамыту
9. Жастардың жеке санаттарын қолдауға бағытталған арнайы бағдарламаларды қабылдау (ауылдық, маргинальдық, студенттік, мүмкіндігі шектеулі)
10. Жастар арасында діни радикализм мен экстремизмнің алдын алу шаралары
11. Жастар арасында нашақорлықтың, токсикоманияның, алкогольизмнің алдын алу
12. Жастар арасында қылмысқа жол бермеу бойынша жүйелі жұмыс ұйымдастыру
13. Жастардың жобаларын мен бағдарламаларын жүзеге асыруға республикалық және жергілікті бюджеттен қаржыландыруды ұлғайту
14. Еріктілікті дамыту
15. Әлеуметтік қайырылымдықты дамыту (жастар жобалары қорларының қолдауы)
16. Жастар кәсіпкерлігін дамыту
17. Туризмді дамыту
18. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

12. Айтыңызшы, Сіз Қазақстанда мемлекеттік жастар саясатының іске асырылу барысына қанағаттанасыз ба?

1. Толық қанағаттанамын
2. Дұрысы, қанағаттанамын
3. Дұрысы, қанағаттанбаймын
4. Қанағаттанбаймын
5. Басқа (жазыңыз) _____
6. Мемлекеттік жастар саясаты туралы еш нәрсе білмеймін

(99) Жауап бере алмаймын

13. Сізге өз облысыңыздың/қалаңыздың Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы білесіз бе?

1. Иә, білемін, Жастар ресурстық орталығына жүгінгенмін --→ №14 СҰРАҚҚА КӨШУ
2. Иә, Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы білемін, бірақ ешқашан жүгінбегенмін --→ №14 СҰРАҚҚА КӨШУ

3. Бір нәрсе естігем, оқығам -----→ №14 СҰРАҚҚА КӨШУ
4. Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін----→ №15 СҰРАҚҚА КӨШУ
- (99) Жауап бере алмаймын ----- → №15 СҰРАҚҚА КӨШУ

14. Өз облысыңыздың/қалаңыздың Жастар ресурстық орталығының келесі қызмет түрлері бойынша жұмысына баға беріңіз ... (әрбір қатар бойынша жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
1) Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	1	2	99
2) Жастар мен жастар ұйымдары үшін әдістемелік әдебиетті, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету	1	2	99
3) Кеңес беру қызметтері (құқықтық, білім алу, тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б. мәселелері)	1	2	99
4) Жастар мәселесі және қолдау көрсету бойынша сұрақтарды талқылау үшін диалог алаңшаларын ұйымдастыру	1	2	99
5) Жастардың тынығуы мен мәдени өмірін дамыту жұмысын жүргізу	1	2	99
6) Мақсатты топтармен жұмыс істеу (жұмыссыздық, ауылдық, жұмыстық, студент жастар, жас отбасылар және т.б.)	1	2	99
7) Басқа (көрсетіңіз)	1	2	

15. Айтыңызшы, Сізге жастарға қолдау көрсету мен дамыту үшін жүргізілетін Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты Департаментінің жұмысы туралы білесіз бе?

1. Иә, білемін -----→ №16 СҰРАҚҚА КӨШУ
2. Бір нәрсе естігем, оқығам → №16 СҰРАҚҚА КӨШУ
3. Еш нәрсе білмеймін -----→ №17 СҰРАҚҚА КӨШУ
- (99) Жауап бере алмаймын -----→ №17 СҰРАҚҚА КӨШУ

16. Қазақстан Республикасы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі Жастар саясаты Департаментінің келесі қызмет түрлері бойынша жұмыс тиімділігіне баға беріңіз ... (әрбір қатар бойынша жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
1) Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалардың жұмыстарын үйлестіру	1	2	99
2) Жастардың мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесу	1	2	99
3) Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітап, оқу құралы және т.б.)	1	2	99
4) Жастар саясаты мәселесі бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу	1	2	99
5) Жастардың еріктілік қызметін дамытуға ықпал ету	1	2	99
6) Патриоттық тәрбие жұмысы	1	2	99
7) Басқа (көрсетіңіз)	1	2	

17. Айтыңызшы, Сізге Өз облысыңыздағы/қаланыздағы жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері басқармасының жастарға қолдау көрсету мен дамыту үшін жүргізетін жұмысы туралы білесіз бе?

1. Иә, білемін -----→ №18 СҰРАҚҚА КӨШУ
2. Бір нәрсе естігем, оқығам -----→ №18 СҰРАҚҚА КӨШУ
3. Жастар саясаты кеңесінің жұмысы туралы еш нәрсе білмеймін -----→ №19 СҰРАҚҚА КӨШУ

(99) Жауап бере алмаймын -----→ №19 СҰРАҚҚА КӨШУ

18. Келесі қызмет түрлері бойынша Өз облысыңыздағы/қаланыздағы жастар саясаты/ішкі саясаты мәселелері басқармасының жұмыс тиімділігіне баға беріңіз ... (әрбір қатар бойынша жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	ЖБА
1) Әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітапшалар, кітаптар, жәрдемақы және т.б.)	1	2	99
2) Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ-тағы жарияланымдар, жастармен кездесу, ақпараттық науқандар)	1	2	99
3) Ұйымдық-тәжірибелік жұмыс (акция, семинар, дөңгелек үстел, флэшмоб және т.б. өткізу)	1	2	99
4) Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс істеу (ауылдық, жұмыссыздық, маргиналдық, жұмыстық, студенттік және т.б.)	1	2	99
5) Жастардың жұмысқа орналасуына көмектесу, жас отбасыларға қолдау көрсету және т.б.	1	2	99
6) Патриоттық тәрбие жұмысы	1	2	99
7) Жастармен бейресми кездесулер (базардағы, жатақханадағы, құрылыс алаңдарындағы және т.б. сұхбаттар)	1	2	99

19. Сіз қандай да бір партияның мүшесі болып табыласыз ба?

1. Иә, бірақ ресми түрде ғана
2. Иә, мен партия қызметіне қатысамын
3. Жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

20. Сіз қандай жастар ұйымдарын білесіз?

21. Сізге олардың қайсысымен жұмыс істеуге, ынтымақтасуға, байланыс жасауға тура келді? (өтінеміз, әр баған бойынша жауап беріңіз)

	20 сұрақ. Білемін	21 сұрақ. Ынтымақтастым
Қазақстан студенттерінің альянсы	1	1
Қазақстан КТА одағы	2	2
Қазақстан жас кәсіпкерлерінің ассоциациясы	3	3
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендиаттарының ассоциациясы	4	4
«Жасыл ел» жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	5	5
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	6	6
«Жас Ұлан» бірыңғай балалар мен жасөспірімдер республикалық ұйымы?	7	7
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктерді дамыту орталығы	8	8
Қазақстанның Жастар конгресі	9	9
Ұлттық еріктілер желісі	10	10
Басқа (жазыңыз)	12	12

22. Сіз қалай ойлайсыз, Сіз тұратын жерде (елді мекенде) наразылық шарасының пайда болу ықтималдығы бар ма?

1. Бір жақты, иә
2. Дұрысы, иә
3. Дұрысы, жоқ
4. Бір жақты, жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

23. Жария наразылық шарасына баруға Сізді қандай мәселенің мәжбүрлеуі мүмкін?

(жауаптың үш нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Мектептегі, ЖОО-дағы, колледждегі мәселелер
2. Қысқарту немесе жұмыстан босату
3. Коммуналдық қызмет тарифтерінің негізсіз артуы
4. Жалақы, зейнетақы, шәкіртақы, жәрдемақы төлемдерінің кешігуі
5. Медициналық мекеме қызметкерлерінің салғырттығы мен кәсіпқойсыздығы
6. Несие пен ипотека бойынша төлемдердің артуы
7. Негізсіз айыппұлдар
8. Экологиялық жағдайдың нашарлауы
9. Биліктің әрекеттеріне қанағаттанбаушылық
10. Әділетсіз сот шешімдері
11. Қабылданатын реформалармен келіспеушілік
12. Этностық негізде құқықтық бұзылуы
13. Тұрғын үй мәселелері
14. Білім беруде қызмет сапасының төмендігі
15. Азық-түлік өнімдеріне, ЖЖМ, дәрі-дәрмекке бағаның өсуі
16. Мені ашық наразылық білдіруге еш нәрсе мәжбүрлей алмайды

(99) Жауап бере алмаймын

24. Өз мүддеңізді қорғау үшін нені қолдануға дайын екеніңізді таңдаңыз? *(жауаптың*

екі нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Жұмысқа, оқуға бармаймын
2. Аштық жариялаймын
3. Сотқа жүгінемін
4. Бейбіт наразылыққа қатысамын
5. Жолдардың автотрассалардың алдын тосуға қатысамын
6. Наразылық митингіне қатысамын
7. Газетке, телебағдарламалар, радиоға жүгінемін
8. Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына келемін
9. «Нұр Отан» партиясының қабылдауына жүгінемін
10. «Нұр Отаннан» басқа кез-келген партияға жүгінемін
11. Үнпарақтар мен үгіт қағазын таратамын
12. Еш нәрсе істемеймін

(99) Жауап бере алмаймын

25. Сіздің ойыңызша сіздің өңіріңізде сыбайлас жемқорлық қаншалықты кең таралған?

1. Өте кең таралған
2. Аз таралған
3. Таралмаған деуге болады
4. Мүлдем таралмаған

(99) Жауап бере алмаймын

26. Сыбайлас жемқорлықпен күресте мемлекеттің қолданатын шараларын Сіз қалай бағалар едіңіз?

1. Өте тиімді
2. Тиімділігі аз
3. Ешбір тиімсіз
4. Жағымсыз әсерге ие

(99) Жауап бере алмаймын

27. Соңғы жарты жылда Сіз сыбайлас жемқорлық көріністерін кездестірдіңіз бе?

1. Иә
2. Жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

28. Айтыңызшы, Сіздің пікіріңізше, қандай кәсіптер өкілдері арасында сыбайлас жемқорлық көбірек таралған?

1. Дәрігерлер, медициналық қызметкерлер
2. ЖОО оқытушылары
3. Мектеп мұғалімдері, мектеп директорлары
4. Мектепке дейінгі балалар мекемелерінің басшылары
5. Кәсіпорындардың директорлары (басшылары)
6. Прокуратура қызметкерлері
7. Ішкі істер органдарының қызметкерлері (полиция)
8. АХАЖ мекемелерінің қызметкерлері
9. Сот өкілдері
10. Әскери комиссариаттың қызметкерлері
11. Кеден органдарының қызметкерлері
12. Салық қызметінің қызметкерлері
13. Төлқұжат-виза қызметінің қызметкерлері
14. Зейнетақы қорының қызметкерлері
15. Республикалық министрліктер мен ведомстволардың шенеуніктері
16. Тұрғын үйлерді коммерциялық құрылысқа рұқсат беретін шенеуніктер
17. Жергілікті билік органдарының шенеуніктері
18. Басқа (жазыңыз)_____

(99) Жауап бере алмаймын

29. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, соңғы жылда Сіздің елді мекеніңізде сыбайлас жемқорлықтың көрініс табу жағдайы қалай өзгерді?

1. Елеулі шамада жақсарды
2. Елеусіз шамада жақсарды
3. Өзгерген жоқ
4. Елеусіз шамада нашарлады
5. Едәуір шамада нашарлады

(99) Жауап бере алмаймын

30. Сіз өз денсаулығыңызды қалай бағалар едіңіз?

1. Өте мықты, мүлдем ауырмаймын
2. Жақсы, сирек ауырамын
3. Қанағаттанарлық
4. Нашар, жиі ауырамын
5. Өте әлсіз, жиі әрі ұзақ ауырамын

(99) Жауап бере алмаймын

31. Айтыңызшы, соңғы аптада Сіз қанша рет белгілі дене шынықтырумен шұғылдандыңыз (мысалы: жүгіру, футбол, аэробика, велосипед тебу)?

1. Бір рет
2. Екі, үш рет
3. Күн сайын
4. Ешбір рет

(99) Жауап бере алмаймын

32. Сіз өзіңіздің елді мекеніңізде көрсетілетін медициналық қызметтердің сапасына қанағаттанасыз ба?

1. Толық қанағаттанамын, мен өз дәрігерлерімізге сенім білдіремін
2. Ішінара қанағаттанамын, кейде білікті дәрігерлер мен медқызметкерлер кездесе бермейді
3. Мүлдем қанағаттанбаймын, бізде өз ісінің шеберін табу өте қиын
4. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

33. Сіз өзі-өзіне қол жұмсаған адамдарға қалай қарайсыз?

1. Оларды түсінемін
2. Бәрібір
3. Жазғырамын
4. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

34. Айтыңызшы, Сіз өзіңізді дінге сенетін адаммын деп санайсыз ба?

1. Мен дінге сенемін, діни қауымның өміріне араласамын, діни нормаларды ұстанамын
2. Мешітке, шіркеуге және т.б. барамын, діни нормаларды өте сирек сақтаймын
3. Мен дінге сенемін, бірақ діни өмірге араласпаймын
4. Мен дінге сенбеймін, бірақ кейде мешітке, шіркеуге және т.б. барып тұрамын, діни нормаларды ұстанамын
5. Мен дінге сенбеймін, бірақ дінге сенетіндерді құрметтеймін
6. Мен дінге немқұрайлы қараймын
7. Мен дінге қарсымын, атеистпін
8. Басқа (жазыңыз) _____

№36 СҰРАҚҚА КӨШУ

(99) Жауап бере алмаймын

35. Өтінеміз, Өзіңіздің қай дінге тиесілі екеніңізді көрсетіңіз?

1. Дәстүрлі ислам
2. Православие
3. Католицизм
4. Протестантизм
5. Иудаизм
6. Жаңа діни бағыттар
7. Түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін бірге ұстанамыз
8. Ешбір дінді ұстанбаймын
9. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

36. Діни жағдай Сіздің өңіріңіздегі қоғамдық-саяси ахуалға әсер ете ме?

1. Иә, бұл қоғамдық шиеленіс тудырады
2. Иә, дінді ұстанатын адамдар өз еркін басқаларға таңғысы келеді, өз тәртіптерін орнатқысы келеді
3. Иә, дінді ұстанатын адамдар қоғамға үндестік әкеледі
4. Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси ахуалға ешбір әсер етпейді
5. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

37. Айтыңызшы, қандай әлеуметтік желілерде Сіздің өз аккаунтыңыз, парағыңыз бар? (кез-келген жауап санын белгілеңіз)

1. ВКонтакте
2. Facebook
3. Instagram
4. Twitter
5. MySpace
6. LinkedIn
7. Мой круг
8. Одноклассники
9. Мой мир@mail.ru
10. Басқа (жазыңыз) _____
11. Әлеуметтік желілерде менің әлеуметтік паракшам да, аккаунтым да жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

38. Сіз Қазақстандағы саяси жаңалықтар мен оқиғалар туралы білу үшін көбінесе қандай ақпарат көздерін жиі пайдаланасыз? (жауаптың үш нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Қазақстанның республикалық телеарналары
2. Қазақстанның жергілікті (өңірлік) телеарналары
3. Шетелдік телеарналар (оның ішінде Ресейдің)
4. Радио
5. Қазақстанның республикалық баспа басылымдары (газеттер, журналдар)
6. Қазақстанның жергілікті (өңірлік) баспа басылымдары (газеттер, журналдар)
7. Шетелдің баспа басылымдары (газеттер, журналдар)
8. Қазақстанның Ғаламтор-сайттары (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)
9. Шетелдің Ғаламтор-сайттары (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)
10. Әлеуметтік желілер, блогтар
11. Танымал беделді тұлғалармен кездесулер
12. Жастар ресурстық орталықтарының өкілдерімен кездесулер
13. Жақын айнала (туыстар, таныстар, достар)
14. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

39. Егер басқа елге кету немесе өз еліңізде қалу мүмкіндігіңіз болса, Сіз қайсысын таңдаған болар едіңіз?

1. Мен өз елімде қалар едім
2. Мен басқа елге уақытша ғана кетер едім, бірақ өз елімде тұрғым келеді
3. Мен басқа елге тұрақты тұруға кетер едім
4. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

40. Айтыңызшы, қазіргі сәтте Сіз болашаққа қандай көңіл-күймен қарайсыз?

(жауаптың бір нұсқасын ғана белгілеңіз)

1. Үмітпен және оптимизммен
2. Алаңдаушылықпен және сенімсіздікпен
3. Қорқынышпен және үмітсіздікпен
4. Тыныш қана, ерекше үмітсіз және елестерсіз

(99) Жауап бере алмаймын

41. Айтыңызшы, Сіз биылғы жылғы «12» сәуірде БАҚ жарияланған ел Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Болашаққа бағдар – рухани жаңғыру» Бағдарламалық мақаласын оқыдыңыз ба немесе ол туралы естідіңіз бе?

1. Иә, оқыдым, мәтінмен жақсы таныспын
2. Иә, біршама естігенім бар
3. Жоқ, бұл мақала туралы еш нәрсе білмеймін, естіген жоқпын
4. Басқа (жазыңыз) _____
5. Саясат пен қызықпаймын

(99) Жауап бере алмаймын

42. Сіз қалай ойлайсыз, Президенттің Бағдарламалық мақаласындағы қай тақырып өте ерекше маңызға ие? (жауаптың екі нұсқасынан артық белгілемеңіз)

1. Халық арасында компьютерлік сауаттылықты арттыру, тіл білу есебінен қазақстандықтардың бәсекеге қабілеттілігі
2. Дұрыс, қарапайым өмір салтын ұстану; табысыңы қарай, ысырапшылдыққа жол бермей өмір сүру
3. Ұлттық мәдениетті, тарихты сақтау
4. Білім мәдениеті; табысқа жоғары білімдар адамдарға ғана қол жеткізе алады
5. Қазақстан қоғамын, жаңа технологиялар мен ұлттық идеяларды бірге дамыту
6. Өзгерістерге дайын болу, пайдалы тәжірибені алу және басқалардан үйрену
7. Қазақ әліпбиінің латын әліпбиіне кезең-кезеңмен өтуі
8. Шағын отанға, яғни өз қалаңа, ауылыңа деген сүйіспеншілікті сіндіру
9. Бүкіл әлемде қазақстан мәдениетін насихаттау
10. Басқа (жазыңыз) _____

(99) Жауап бере алмаймын

43. Айтыңызшы, Сіз өз еліңіздің дамуы үшін не істей аласыз? Өз еліңіздің өркендеуі мен дамуы үшін Сіз не істеп жатырсыз немесе жасайсыз? (өтінеміз, толық жауап жазыңыз)

44. Сіз өз қауіпсіздігіңізге сенімдісіз бе?

1. Иә
2. Дұрысы, иә
3. Дұрысы, жоқ
4. Жоқ

(99) Жауап бере алмаймын

45. Сіздің көзқарасыңыз бойынша, Сіздің жеке қауіпсіздігіңізге не қауіп төндіреді немесе төндіруі мүмкін?

1. Соғыс қаупі
2. Этносаралық қақтығыстар
3. Терроризм
4. Ауаның, судың ластануы
5. Ауру-сырқат
6. Жұмыссыздық

(99) Жауап бере алмаймын

46. Сіздің бойыңызда күйзеліс тудыратын себептерді атап өтіңіз?

1. Қаржы қиындықтары
2. Ұжымдағы, достармен болған мәселелер
3. Отбасындағы мәселелер
4. Жалғыздық
5. Оқумен, жұмыспен байланысты мәселелер
6. Менде күйзеліс жағдайлары болмайды

(99) Жауап бере алмаймын

ҚОРЫТЫНДЫДА ӨЗІҢІЗДІ ТУРАЛЫ КЕЙБІР ДЕРЕКТЕРДІ ХАБАРЛАУЫҢЫЗДЫ ӨТІНЕМІЗ

D1. Сіздің жынысыңыз: 1. Ер 2. Әйел

D2. Өтінеміз, Өзіңіздің қанша жасқа толғаныңызды көрсетіңіз? _____

D3. Сіздің ұлтыңыз?

1. Қазақ
2. Орыс
3. Басқа ұлт *(көрсетіңіз)* _____

D4. Сіздің біліміңіз:

1. Жоғары, дәрежелі (магистр, ғылым кандидаты/докторы, PhD докторы)
2. Жоғары (бакалавр/маман)
3. Аяқталмаған жоғары
4. Орта арнаулы/кәсіби білім
5. Жалпы орта
6. Толық емес орта
7. Білімім жоқ

D5. Айтыңызшы, Сіз қай жерде тұрасыз?

1. Ата-анаммен/туыстарыммен тұрамын
 2. Жеке пәтерде/үйде тұрамын
 3. Жалдамалы пәтерде/бөлмеде, жатақханада тұрамын
- (99) Жауап бере алмаймын*

D6. Сіздің отбасылық жағдайыңыз:

1. Үйленгенмен / Тұрмыс құрғанмен
 2. Азаматтық некедемін (некесіз бірге тұрамыз)
 3. Бойдақпын / тұрмыс құрмағанмын
 4. Әйелім қайтыс болған / Жесірмін
 5. Ажырасқанмын
- (99) Жауап бере алмаймын*

D7. Айтыңызшы, Сіздің қанша балаңыз бар?

1. Балаларым жоқ
2. Бір бала
3. Екі бала
4. Үш бала
5. Төрт немесе одан көп бала

D8. Сіз өз отбасыңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?

1. Толық жеткілікті, қаражат шектелмеген
 2. Ақша жылжымайтын мүлікті (саяжай немесе пәтер) сатып алудан басқаның бәріне жетеді
 3. Ақша жетеді, бірақ жаңа көлік сатып алу қиынырақ
 4. Ақша барлық қажетті нәрсеге жетеді, бірақ ірі тұрмыстық техниканы сатып алу қиынырақ
 5. Ақша тамаққа жетеді, бірақ киім сатып алу қиынырақ
 6. Ақша тамаққа кейде жетпей қалады
- (99) Жауап бере алмаймын

D9. Сіз қазір жұмыс істейсіз бе?

1. Жоқ, мен тек қана оқимын -----→ **САУАЛНАМАНЫ ТОЛТЫРУ АЯҚТАЛСЫН**
 2. Оқимын әрі жұмыс істеймін (қосымша табыс табамын)
 3. Иә, мен жұмыс істеймін
 4. Мен оқымаймын, жұмыс істемеймін және жұмыс іздеп жүрген жоқпын ----→ **САУАЛНАМАНЫ ТОЛТЫРУ АЯҚТАЛСЫН**
 5. Мен оқымаймын, жұмыс істемеймін (жұмыс іздеп жүрмін) -----→ **САУАЛНАМАНЫ ТОЛТЫРУ АЯҚТАЛСЫН**
- (99) Жауап бере алмаймын

D10. Сіз қандай негізгі қызмет түрін атқарасыз, өтінеміз, көрсетіңіз?

1. Мемлекеттік қызметші
 2. Жеке ұйымның бастығы
 3. Жарнама қызметіндегі қызметкер
 4. Қызмет көрсету саласындағы қызметкер (сұлулық салондарының, фитнес-клубтардың шеберлері, даяшы)
 5. Ауыл шаруашылығымен айналысамын
 6. Өнеркәсіптік өніммен жабдықтаушы
 7. Оператор, аппаратшы, қондырғылар мен машиналардың машинисті және темір-құрастырушылар
 8. Біліктілігі жоқ жұмысшы
 9. Лицензиясы бар жеке кәсіпкер
 10. Өзін-өзі жұмыспен қамтыған
 11. Басқа (жазыңыз) _____
- (99) Жауап бере алмаймын

САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҒЫЗ ҮШІН АЛҒЫСЫМЫЗДЫ БІЛДІРЕМІЗ!

Доклад

по итогам социологического исследования на тему:

**«Изучение общественно-политической
ситуации в молодежной среде
(первое полугодие)»**

г.Астана 2017г.

Изучение общественно-политической ситуации в молодежной среде (первое полугодие) / А.С.Жусупова, Т.Б.Калиев, А.С.Кайдарова, З.Т. Алинова – Астана: НИЦ «Молодежь», 2017. – 120 с.

Данный доклад содержит результаты эмпирического социологического исследования общественно-политической ситуации среди молодежи Республики Казахстан. Исследование было проведено Научно-исследовательским центром «Молодежь». В докладе рассмотрены вопросы социального самочувствия, гражданской активности, религиозности молодого населения страны.

© Научно-исследовательский центр «Молодежь», 2017

Содержание:

	Стр
ВВЕДЕНИЕ	117
РАЗДЕЛ 1. СОЦИАЛЬНОЕ САМОЧУВСТВИЕ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА.....	121
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	142
РАЗДЕЛ 2. ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ МОЛОДЕЖИ.....	145
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	159
РАЗДЕЛ 3. ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ ПО РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖИ	162
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	177
РАЗДЕЛ 4. УРОВЕНЬ ПРОТЕСТНОСТИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ	178
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	185
РАЗДЕЛ 5. КОРРУПЦИЯ В КАЗАХАСТАНЕ: УРОВЕНЬ РАСПРОСТРАНЕННОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕР ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ В ОЦЕНКАХ МОЛОДЕЖИ	187
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	194
РАЗДЕЛ 6. УРОВЕНЬ РЕЛИГИОЗНОСТИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ	196
ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ	202
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	204
ПРИЛОЖЕНИЕ	206

Изучение положения молодежных групп в современный период является чрезвычайно важным для нашей республики. Молодежь выступает основным источником пополнения рядов интеллигенции, составляющей ядро среднего класса.

Проблема молодежи в Казахстане уже в течение нескольких десятилетий остается одной из актуальных в отечественной социальной политике и практике. Нынешняя молодежь Казахстана – это поколение, которое родилось и выросло в период серьезных политических, социальных и экономических трансформаций. Это молодые люди со своим взглядом на мир, со своей позицией и со своими ценностями. Именно поэтому изучение сегодняшней молодежи, знакомство с ее миром, имеет важное значение. В то же время, социологи нередко диагностируют улучшение социального самочувствия молодежи различных регионов Казахстана, которое интерпретируется как итог грамотно выстроенной социальной политики. Последние исследования казахстанских социологов также свидетельствуют о достаточно высоком уровне социального самочувствия молодежи в условиях финансово-экономического кризиса по сравнению с другими социально-демографическими группами. Тем не менее, наряду с улучшением общего фона социального самочувствия исследователи отмечают, что «у большинства молодых людей выявляется отсутствие какой-либо более или менее четкой картины мира, системы ценностей, норм, установок, явные противоречия в сознании».

Пути решения проблем молодежи состоят в целенаправленной систематической политике государства, не только на бумагах и речах. Власти должны по-настоящему осознать, что молодые юноши и девушки – это и есть будущее страны. Но учитывая тот факт, что молодые люди являются основным источником воспроизводства и распределения трудовых ресурсов, нельзя пренебрегать молодыми специалистами, необходимо особенно тщательно рассмотреть положение молодежи на рынке труда, обращая особое внимание на основные особенности молодых работников.

Государственная молодежная политика в Республике Казахстан осуществляется в целях создания социально-экономических, правовых, организационных условий и гарантий для духовного, культурного, образовательного, профессионального становления и физического развития молодежи, раскрытия ее творческого потенциала в интересах всего общества.

Вопросы социальных проблем молодежи рассматривается как процесс приобщения молодого человека к важнейшим процессам в развитии общества.

Как и во все времена в любом обществе наиболее актуальными проблемами молодежи, в частности казахстанской, являются вопросы получения качественного образования, устройства на работу, приобретения собственного жилья. На данный момент одна из самых глобальных проблем современности и молодёжи — это проблема с безработицей т.е. с трудоустройством.

Целью данного исследования является изучение социального самочувствия молодежи Казахстана, выявления ее основных потребностей, а также анализ социальных практик.

Для достижения поставленной цели предполагается решение следующих ключевых исследовательских задач:

- определить основные потребности, существующие в молодежной среде;
- оценка общественно-политической ситуации в молодежной среде;
- рейтинг актуальных социально-экономических проблем молодежи;
- выявить уровень удовлетворенности молодежи уровнем жизни, собственным материальным положением;
- определить уровень протестного потенциала молодежи;

- оценка эффективности деятельности государственных молодежных структур;
- оценка уровня патриотизма среди молодежи;
- оценка уровня религиозной ситуации в молодежной среде;
- выявить миграционный настрой в молодёжной среде;
- определить удовлетворенность состоянием личной безопасности;
- выработать рекомендации для заинтересованных государственных органов по обеспечению социально-экономической стабилизации ситуации в молодежной среде в регионах страны.

Объект и предмет исследования: молодежь население Республики Казахстан в возрасте от 14 до 29 лет, выбранное по параметрам, репрезентирующим его социально-демографические и территориальные характеристики.

Предмет исследования: изучение мнений молодых казахстанцев о социальном самочувствии, настроениях и потребностях.

Интерпретация основных понятий:

Молодежь – граждане Республики Казахстан от четырнадцати до двадцати девяти лет. Молодежь – это особая социально-возрастная группа, отличающаяся возрастными рамками и своим статусом в обществе: переход от детства и юности к социальной ответственности. Некоторыми учёными молодёжь понимается как совокупность молодых людей, которым общество предоставляет возможность социального становления, обеспечивая их льготами, но ограничивая в возможности активного участия в определённых сферах жизни социума.

Потребность – внутреннее состояние психологического или функционального ощущения недостаточности чего-либо, проявляется в зависимости от ситуационных факторов.

Социальное самочувствие человека определяется степенью удовлетворения его социальных потребностей, которые, в свою очередь, являются производными от существующей в обществе системы социальных благ, их производства и распределения. Это также степень комфортности данных социальных условий для конкретного человека, то есть его субъективное мнение об окружающем его мире, которое складывается, исходя из собственного опыта.

Социальные практики молодежи представляют собой совокупность действий и привычных способов поведения, направленных на реализацию интереса и права молодых людей быть включенными в принятие общественно значимых решений в повседневной жизни, быть ответственными за результаты принятых решений, а также права демократичными методами влиять на социальное окружение.

Ценностные ориентации – отражение в сознании человека ценностей, признаваемых им в качестве стратегических жизненных целей и общих мировоззренческих ориентиров.

Гипотеза исследования: Молодому поколению присуще чувство гордости за принадлежность к гражданам Казахстана и высокий уровень патриотизма, к тому же, большинство представителей молодёжи демонстрируют оптимистичные настроения относительно своего будущего, независимо от оценок настоящей ситуации.

В настоящее время протестное настроение в молодежной среде – среднее. Молодежь ряда областей демонстрирует высокий уровень потенциальной социальной напряженности, на который влияют, сколько не возможность потенциальных выходов на акции протеста, а сколько неудовлетворенность материальным положением, уровнем благополучия в населенном пункте.

Молодежь является одним из общественно активных слоев населения, имеющим важный потенциальный вес в перспективе, и, следовательно, недопустима недооценка роли и места молодежи в государственном обустройстве

Объем выборочной совокупности составляет 2 000 респондентов. Территория проведения социологического исследования охватит все регионы Республики Казахстан – города республиканского значения Астана и Алматы, 14 областных центров, а также сельские населенные пункты. В исследовании использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Вначале, исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения определены объемы выборки по 16 регионам страны. Далее по каждому региону высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Таблица 1. Выборочная совокупность по проекту, человек

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Республика Казахстан	2000	1006	994	1145	560	585	854	446	408
Акмолинская область	79	41	38	36	18	18	43	23	20
Актюбинская область	101	50	51	63	31	32	38	20	18
Алматинская область	211	108	103	49	25	24	162	84	78
Атырауская область	68	35	33	31	15	16	37	19	18
Западно-Казахстанская область	71	36	35	35	17	18	36	19	17
Жамбылская область	122	62	60	48	24	24	74	38	36
Карагандинская область	149	75	74	117	58	59	32	17	15
Костанайская область	96	49	47	51	25	26	45	23	22
Кызылординская область	89	46	43	37	19	18	52	27	25
Мангистауская область	73	37	36	32	17	15	40	20	20
Южно-Казахстанская область	340	173	167	150	75	75	190	99	91
Павлодарская область	78	39	39	55	27	28	23	12	11
Северно-Казахстанская область	55	29	26	26	13	13	29	16	13
Восточно-Казахстанская область	144	73	71	91	45	46	53	29	24
г. Астана	101	48	53	101	48	53	-	-	-
г. Алматы	223	103	120	223	103	120	-	-	-

* По данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики РК за 2016 год

Объем выборочной совокупности: в настоящем исследовании отбор единиц наблюдения производился в несколько этапов: применен вероятностный дизайн выборки. Вероятностный дизайн выборки построен таким образом, что любой человек (в возраст от 14 до 29 лет) в пределах совокупности имеет равные возможности быть отобранным для анализа. Была использована стратифицированная многоступенчатая выборка. Так, основными странами выступают:

Ступень 1. Отбор по областям – исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения от 14 до 29 лет, определены объемы выборки по 16 регионам страны – города Астана и Алматы, 14 областных центров.

Ступень 2. Отбор по принципу город-село – в каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Ступень 3. Отбор стартовой точки – в пределах каждого населённого пункта случайным образом определяются стартовые точки маршрута и количества респондентов.

Ступень 4. Отбор домохозяйства – следуя по маршруту от стартовой точки по правилу «левой руки» отбирается домохозяйство.

Ступень 5. Отбор респондентов согласно квоте – в каждом отдельно взятом домохозяйстве респонденты отбираются по двум признакам – пол и возраст – половозрастной квоте – возраст респондента не должен быть ниже 14 и не выше 29 лет, а также репрезентативная представленность по полу (количество опрашиваемых мужчин и женщин рассчитано согласно данным Комитета по статистике по каждой области, городу и селу).

Выборка является репрезентативной, т.е. по выделенным параметрам состав респондентов приближается к соответствующим пропорциям в генеральной совокупности (согласно данным Комитета по статистике на 2016 год). При этом отклонение средних характеристик выборочной совокупности от средних характеристик генеральной совокупности не превысит $\pm 3,5\%$.

Методом сбора информации выступает массовый опрос молодежи, в возрасте от 14 до 29 лет, «face-to-face». Данный метод позволил получить наиболее объективную информацию о ситуации в молодежной среде Казахстана, а также выявить основные потребности и социальные практики молодых казахстанцев. На основании результатов проведенного массового опроса строится прогноз о массовом поведении.

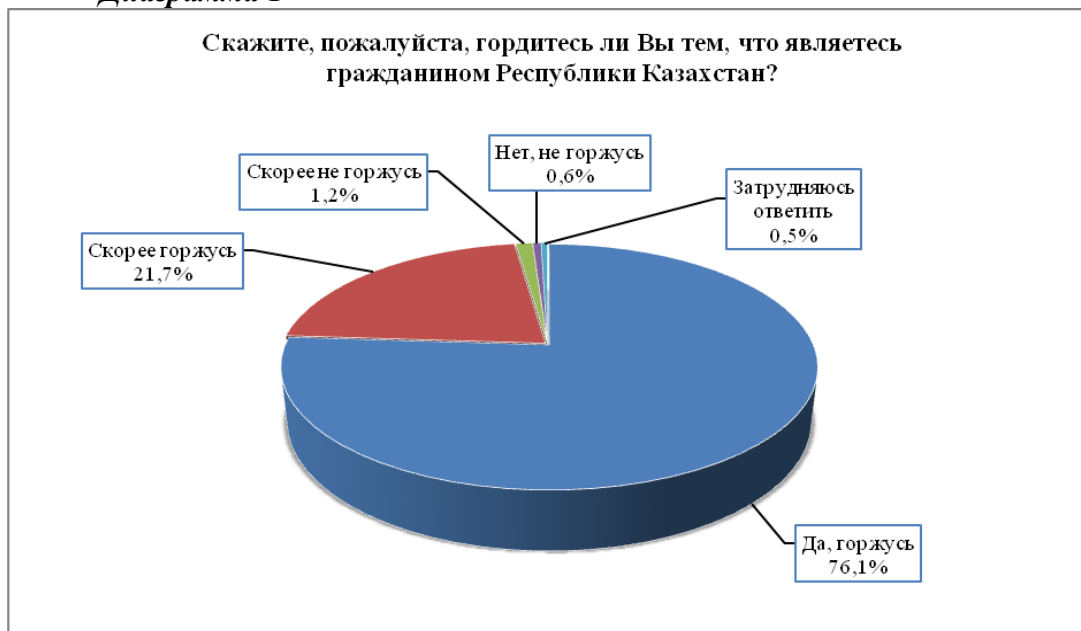
Сбор информации в рамках массового опроса производится по месту жительства респондентов (так называемый квартирный опрос), реже по месту учебы / работы / центру занятости (для более оперативного поиска и доступа к целевой группе). Выбранный метод соответствует целям и задачам текущего исследования.

Период исследования: май-июнь, 2017 год.

РАЗДЕЛ 1. СОЦИАЛЬНОЕ САМОЧУВСТВИЕ МОЛОДЕЖИ КАЗАХСТАНА

Согласно полученным данным, доминирующая часть молодежи страны гордится тем, что являются гражданами Казахстана. Доля тех, кто отметил, что не гордится своей страной, находится в пределах статистической погрешности (диаграмма 1).

Диаграмма 1

По данному вопросу расхождений в возрастном или гендерном разрезе нет, тем не менее, они проявлены в разрезе благосостояния опрошенных. Так, среди тех, кто отметил, что «скорее гордится», то есть проявили некое колебание по этому вопросу, больше молодежи, которых мы условно относим к числу тех, кто испытывает материальные затруднения («Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники проблемно»). Тем не менее, нельзя однозначно утверждать о наличии корреляции между уровнем благосостояния и патриотизма (таблица 1).

Таблица 1 Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?						
	Полный достаток, не ограничены в средствах	Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости	Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна	Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники	Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна	Не всегда хватает денег на еду	Затрудняюсь ответить
Да, горжусь	88,1%	80,1%	76,6%	69,2%	78,9%	87,8%	69,8%
Скорее горжусь	9,3%	17,5%	22,2%	28,4%	18,4%	8,2%	30,2%
Скорее не горжусь	0,7%	0,8%	0,6%	1,5%	1,5%	4,1%	0,0%
Нет, не горжусь	1,9%	0,4%	0,0%	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	1,2%	0,6%	0,3%	0,8%	0,0%	0,0%

Достаточно четко различия по этому вопросу проявлены в разрезе национальности. Так, казахов больше среди тех, кто гордится, что является гражданами Казахстана (таблица 2).

Таблица 2 Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Ваша национальность?		
	<i>Казах, казахка</i>	<i>Русский, русская</i>	<i>Другой национальности</i>
Да, горжусь	79,1%	64,3%	69,6%
Скорее горжусь	19,1%	30,5%	29,2%
Скорее не горжусь	1,1%	1,9%	0,6%
Нет, не горжусь	0,5%	1,3%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,1%	1,9%	0,6%

Областями, в которых молодежь более всего ответила на «Скорее да»вопрос «Гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?» являются Западно-Казахстанская, Северо-Казахстанская и Южно-Казахстанская области (таблица 3 и 4).

Таблица 3 Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Область							
	<i>Акмолинская</i>	<i>Актюбинская</i>	<i>Алматинская</i>	<i>Атырауская</i>	<i>Восточно-Казахстанская</i>	<i>Жамбылская</i>	<i>Западно-Казахстанская</i>	<i>Карагандинская</i>
Да, горжусь	93,7%	90,1%	83,9%	92,6%	81,9%	88,5%	53,5%	80,5%
Скорее горжусь	6,3%	8,9%	12,8%	7,4%	17,4%	11,5%	43,7%	14,1%
Скорее не горжусь	0,0%	1,0%	0,9%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	4,0%
Нет, не горжусь	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,3%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%

С чем это может быть связано? В каждой области есть свой комплекс проблем, отразившихся на настроениях молодежи. В ЮКО – это в первую очередь высокий уровень безработицы, от которой в первую очередь страдает молодежь, такая же ситуация характеризует и СКО, из которой как показывает статистика, молодые казахстанцы часто уезжают на учебу и после ПМЖ в соседнюю Россию.

Что касается ЗКО, то здесь также проявлен целый комплекс проблем. В целом, в Западном регионе больше всего проявлена поляризация населения по уровню доходов, радикализация молодежи, ряд нерешенных проблем, в частности связанных с обеспечением питьевой водой, и все это учитывая, что регион является регионом-донором для республиканского бюджета.

Таблица 4 Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, горжусь	60,4%	77,8%	60,3%	78,2%	63,0%	63,5%	83,2%	74,0%
Скорее горжусь	32,3%	17,8%	28,8%	20,5%	37,0%	36,2%	11,9%	26,0%
Скорее не горжусь	1,0%	3,3%	8,2%	0,0%	0,0%	0,3%	3,0%	0,0%
Нет, не горжусь	3,1%	1,1%	1,4%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	3,1%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	0,0%

В поселенческом разрезе чуть больше тех, кто гордится, что является гражданином Республики Казахстан среди жителей сел (таблица 5).

Таблица 5 Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Да, горжусь	74,0%	78,9%
Скорее горжусь	22,8%	20,1%
Скорее не горжусь	1,7%	0,5%
Нет, не горжусь	0,9%	0,2%
Затрудняюсь ответить	0,6%	0,2%

Уровень удовлетворенности жизнью согласно полученным данным среди молодых граждан Казахстана является достаточно высоким. Так, в общей сложности 94,4% из числа опрошенных в той или иной степени удовлетворены своей жизнью. Тех, кто не удовлетворен - 5,5%. Среди тех, кто отметил, что своей жизнью удовлетворен – 53,8% отметили, что они довольны своей жизнью полностью, 40,6% отметили, что «Скорее удовлетворены» (диаграмма 2).

Диаграмма 2

В гендерном, возрастном, а также поселенческом разрезе по этому вопросу значимых различий нет.

В разрезе материального благосостояния видно, что на восприятие собственной удовлетворенностью жизнью уровень доходов молодых казахстанцев оказывает влияние в той или иной степени, но не является определяющим (таблица 6).

Таблица 6 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

	Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?						
	Полный достаток, не ограничены в средствах	Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости	Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна	Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники.	Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна	Не всегда хватает денег на еду	Затрудняюсь ответить
Полностью удовлетворен	81,8%	56,5%	51,4%	45,9%	47,7%	61,2%	52,4%
Скорее удовлетворен	14,1%	39,0%	41,5%	49,4%	43,2%	28,6%	42,9%
Скорее не удовлетворен	3,0%	4,1%	3,7%	3,8%	6,0%	6,1%	3,2%
Полностью не удовлетворен	1,1%	0,4%	2,8%	0,6%	2,6%	2,0%	1,6%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,6%	0,3%	0,4%	2,0%	0,0%

В разрезе национальностей видно, что среди тех, кто отметил, что своей жизнью не удовлетворен больше всего молодых русских граждан Казахстана (6,2%).

Таблица 7 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

	Ваша национальность?		
	<i>Казах, казашка</i>	<i>Русский, русская</i>	<i>Другой национальности</i>
Полностью удовлетворен	56,5%	47,7%	39,1%
Скорее удовлетворен	37,9%	44,8%	57,8%
Скорее не удовлетворен	3,8%	6,2%	2,5%
Полностью не удовлетворен	1,6%	0,6%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,2%	0,6%	0,6%

Среди тех, кто не удовлетворен своей жизнью сегодня – больше всего молодежи Западного региона (ЗКО и Мангыстауская области); областей, где значима доля русского населения – Павлодарской, Костанайской и Северо-Казахстанской, а также Кызылординской области (таблица 8 и 9).

Таблица 8 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

	Область							
	<i>Акмолинская</i>	<i>Актюбинская</i>	<i>Алматинская</i>	<i>Атырауская</i>	<i>Восточно-Казахстанская</i>	<i>Жамбылская</i>	<i>Западно-Казахстанская</i>	<i>Карагандинская</i>
Полностью удовлетворен	81,0%	72,3%	52,6%	79,4%	60,4%	61,5%	46,5%	67,8%
Скорее удовлетворен	19,0%	24,8%	42,2%	17,6%	34,7%	36,1%	42,3%	26,8%
Скорее не удовлетворен	0,0%	2,0%	2,8%	0,0%	2,8%	1,6%	7,0%	3,4%
Полностью не удовлетворен	0,0%	1,0%	1,9%	2,9%	1,4%	0,8%	1,4%	2,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	0,7%	0,0%	2,8%	0,0%

Таблица 9 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

	Область							
	<i>Костанайская</i>	<i>Кызылординская</i>	<i>Мангыстауская</i>	<i>Павлодарская</i>	<i>Северо-Казахстанская</i>	<i>Южно-Казахстанская</i>	<i>Астана</i>	<i>Алматы</i>
Полностью удовлетворен	28,1%	60,0%	53,4%	70,5%	44,4%	28,5%	63,4%	52,5%
Скорее удовлетворен	63,5%	25,6%	31,5%	23,1%	44,4%	69,1%	32,7%	39,9%
Скорее не удовлетворен	7,3%	6,7%	12,3%	6,4%	11,1%	2,4%	4,0%	5,4%
Полностью не удовлетворен	0,0%	6,7%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%
Затрудняюсь ответить	1,0%	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Определяя уровень оптимизма посредством вопроса-индикатора «Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?», можно констатировать, что большая часть молодежи Казахстана смотрят в будущее с надеждой.

Так, в целом 88,3% молодежи страны, считают, что в той или иной степени их жизнь будет превосходить сегодняшний уровень жизни их родителей. 8,3% считают, что их жизнь не претерпит значимых изменений. Доля тех, кто считает, что жизнь ухудшится – 1,1% (диаграмма 3).

Диаграмма 3

Большой уровень оптимизма характеризует молодежь, которая уже имеет и находится в процессе получения высшего образования (таблица 10).

Таблица 10 Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

	Ваше образование?						
	Высшее со степенью	Высшее	Незаконченное высшее	Среднее специальное профессиональное образование	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Улучшится	74,5%	59,8%	66,1%	58,2%	54,7%	60,9%	45,7%
Улучшится незначительно	16,4%	26,5%	25,7%	29,5%	32,4%	32,4%	32,6%
Не изменится	7,3%	9,6%	5,8%	8,4%	8,9%	6,1%	10,9%
Незначительно ухудшится	1,8%	1,4%	0,3%	0,5%	0,6%	0,0%	0,0%
Ухудшится	0,0%	0,0%	0,7%	0,5%	0,6%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	2,7%	1,4%	2,8%	2,9%	0,6%	10,9%

Казахи чуть больше чем представители других этнических групп выражают надежду на то, что будут жить лучше, чем их родители (таблица 11).

Таблица 11 Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

	Ваша национальность?		
	Казах, казахика	Русский, русская	Другой национальности
Улучшится	61,5%	52,3%	54,7%
Улучшится незначительно	27,4%	34,4%	29,8%
Не изменится	7,3%	9,7%	14,3%
Незначительно ухудшится	0,8%	0,3%	0,0%
Ухудшится	0,4%	0,3%	0,0%
Затрудняюсь ответить	2,5%	2,9%	1,2%

В областном разрезе видно, что больший уровень пессимизма проявлен в тех областях, где значима доля русского населения, характеризующегося меньшим уровнем оптимизма, нежели казахи. Этот факт в первую очередь может быть связан с социальным самочувствием русских в Казахстане, их неоднозначным восприятием национальной политики, в частности языкового вопроса, введения трехязычия и реформ, связанных с этим в образовательной системе страны (таблица 12 и 13).

Таблица 12 Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматы	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Улучшится	75,9%	84,2%	70,1%	89,7%	66,7%	68,9%	32,4%	57,0%
Улучшится незначительно	24,1%	12,9%	23,2%	10,3%	18,1%	18,9%	36,6%	28,2%
Не изменится	0,0%	3,0%	3,3%	0,0%	9,7%	10,7%	7,0%	8,1%
Незначительно ухудшится	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	2,0%
Ухудшится	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,3%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	5,6%	1,6%	21,1%	3,4%

Таблица 13 Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Улучшится	53,1%	66,7%	43,8%	67,9%	63,0%	37,6%	59,4%	58,7%
Улучшится незначительно	22,9%	15,6%	28,8%	14,1%	27,8%	54,1%	33,7%	30,0%
Не изменится	21,9%	13,3%	17,8%	16,7%	7,4%	7,9%	2,0%	8,5%
Незначительно ухудшится	0,0%	0,0%	5,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,0%	0,9%
Ухудшится	0,0%	0,0%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	2,1%	4,4%	1,4%	1,3%	1,9%	0,3%	3,0%	1,8%

Что касается вопроса о том, как развивается населенный пункт, в котором проживают респонденты, то вопрос также выявил, что молодежь страны оценивает

происходящие изменения на локальном уровне большей частью позитивно. Так, изменения как «отличные» оценивают 35,1% из числа молодежи, как «скорее хорошие» - 52,9%. 7,5% молодежи, считают, что их населенный пункт развивается, но плохо, и еще 4,2% вообще не видят никакого развития в местности, где они проживают (диаграмма 4).

Диаграмма 4

Большее недовольство тем, как развивается населенный пункт, где они живут, высказывают русские граждане из числа молодежи Казахстана (таблица 14).

Таблица 14 Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Вполне отлично	36,3%	33,1%	26,7%
Скорее хорошо	52,3%	47,7%	59,0%
Скорее плохо	6,4%	11,4%	10,6%
Вообще не развивается	3,9%	5,8%	3,7%
Затрудняюсь ответить	1,1%	1,9%	0,0%

В тройке областей, где молодежь в большей степени не удовлетворена развитием населенных пунктов, где они проживают - Костанайская, Северо-Казахстанская, Западно-Казахстанская области (таблица 15 и 16).

Таблица 15 Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Вполне отлично	69,6%	51,5%	30,8%	72,1%	37,5%	48,4%	21,1%	35,6%
Скорее хорошо	27,8%	42,6%	56,9%	26,5%	50,0%	28,7%	57,7%	50,3%
Скорее плохо	2,5%	5,0%	3,8%	0,0%	5,6%	18,9%	7,0%	6,7%
Вообще не развивается	0,0%	1,0%	5,7%	0,0%	3,5%	3,3%	7,0%	6,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	2,8%	1,5%	3,5%	0,8%	7,0%	1,3%

Таблица 16 Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Вполне отлично	6,3%	47,8%	41,1%	41,0%	9,3%	19,4%	43,6%	32,7%
Скорее хорошо	61,5%	36,7%	42,5%	48,7%	55,6%	72,1%	54,5%	56,1%
Скорее плохо	16,7%	12,2%	8,2%	7,7%	13,0%	7,1%	1,0%	8,1%
Вообще не развивается	13,5%	3,3%	8,2%	2,6%	22,2%	1,5%	0,0%	3,1%
Затрудняюсь ответить	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%

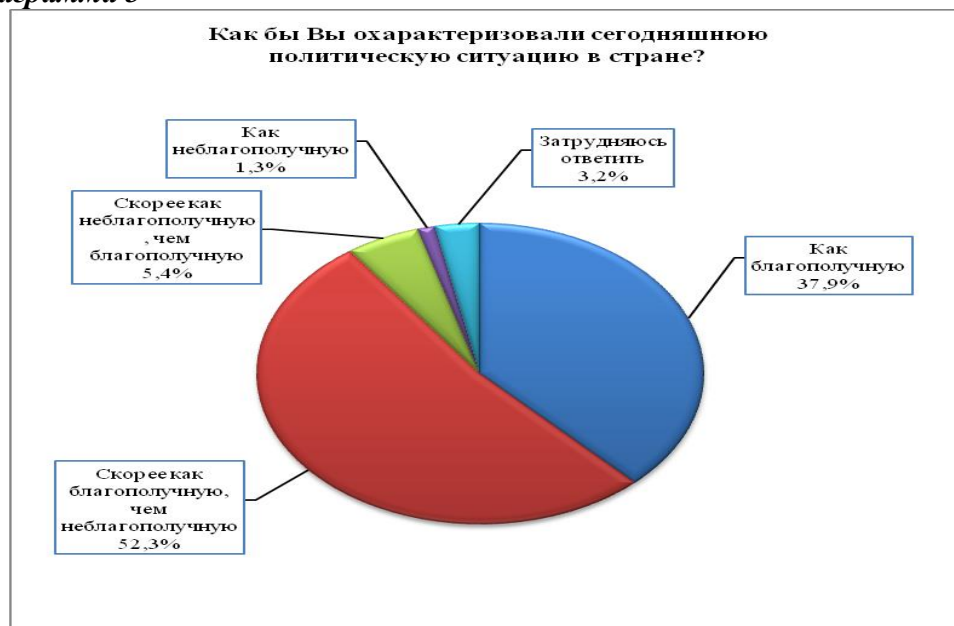
Городская молодежь чуть больше удовлетворена тем, как развивается населенный пункт, где они проживают (таблица 17).

Таблица 17 Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Вполне отлично	37,4%	31,8%
Скорее хорошо	51,5%	52,9%
Скорее плохо	6,2%	9,4%
Вообще не развивается	3,8%	4,8%
Затрудняюсь ответить	1,2%	1,1%

Политическую ситуацию в стране доминирующая часть молодежи характеризует в целом позитивно. Из них 52,3% оценивают ее как «Скорее как благополучную, чем неблагополучную», а 37,9% как благополучную. «Скорее как неблагополучную, чем благополучную» оценивают ее 5,4% из числа молодежи страны, 1,3% считают ее однозначно неблагополучной (диаграмма 5).

Диаграмма 5

Казахская молодежь, чуть больше чем русские и представители других этнических групп характеризуют сегодняшнюю политическую ситуацию в стране как благополучную.

Таблица 18 Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Как благополучную	39,7%	33,1%	29,2%
Скорее как благополучную, чем неблагополучную	50,7%	55,8%	60,9%
Скорее как неблагополучную, чем благополучную	5,0%	6,2%	7,5%
Как неблагополучную	1,4%	1,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	3,1%	3,9%	2,5%

В областном разрезе видно, что наиболее критично политическую ситуацию в стране оценивают молодые граждане Мангыстауской области (таблица 19 и 20).

Таблица 19 Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Как благополучную	62,0%	44,6%	43,1%	66,2%	56,9%	50,8%	19,7%	36,2%
Скорее как благополучную, чем неблагополучную	38,0%	45,5%	52,6%	23,5%	40,3%	39,3%	59,2%	54,4%
Скорее как неблагополучную, чем благополучную	0,0%	5,9%	2,4%	7,4%	2,1%	3,3%	4,2%	6,0%
Как неблагополучную	0,0%	2,0%	0,5%	0,0%	0,0%	3,3%	4,2%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	2,0%	1,4%	2,9%	0,7%	3,3%	12,7%	3,4%

Таблица 20 Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангыстауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Как благополучную	17,7%	60,0%	21,9%	46,2%	29,6%	24,1%	32,7%	27,4%
Скорее как благополучную, чем неблагополучную	63,5%	32,2%	30,1%	46,2%	50,0%	72,9%	57,4%	59,6%
Скорее как неблагополучную, чем благополучную	11,5%	5,6%	24,7%	7,7%	1,9%	2,4%	2,0%	9,9%
Как неблагополучную	3,1%	2,2%	8,2%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%	1,3%
Затрудняюсь ответить	4,2%	0,0%	15,1%	0,0%	18,5%	0,3%	7,9%	1,8%

Диаграмма 6

В пятерке наиболее актуальных проблем молодежи:

- Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.) 49,2%
- Проблемы трудоустройства, безработица 48,5%
- Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления 45,8%
- Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.) 43,8%
- Проблема с жильем 43,5%

Видно, что в разрезе возрастных подгрупп потребности и, соответственно, проблемы молодежи несколько разнятся (таблица 21).

Таблица 21 Назовите наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	45,1%	47,2%	41,3%
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	40,1%	53,2%	51,7%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	40,7%	48,3%	47,0%
Проблемы трудоустройства, безработица	44,5%	51,1%	49,0%
Проблема с жильем	33,2%	44,2%	48,2%

Для молодежи всех этнических групп равными по значимости являются проблемы, связанные с материальными трудностями, а также с трудоустройством. Тогда как другие проблемы имеют разную степень важности в зависимости от этнической принадлежности. Так, для казахов большее значение имеют проблемы, связанные с жильем, ухудшением здоровья, роста экстремизма в молодежной среде. Тогда как для русских и представителей других национальностей важнее, чем для казахской молодежи, проблемы с получением высшего образования и отсутствие уверенности в завтрашнем дне (таблица 22).

Таблица 22 Назовите наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	46,6%	35,1%	33,5%
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	49,2%	49,7%	48,4%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	46,8%	41,9%	43,5%
Проблемы трудоустройства, безработица	48,8%	47,1%	47,8%
Проблема с жильем	45,5%	39,0%	32,9%
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	13,9%	9,4%	5,6%
Неустроенность личной жизни	13,1%	8,1%	8,1%
Нет уверенности в завтрашнем дне	11,8%	14,6%	13,0%
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	6,2%	4,5%	3,7%
Религиозный экстремизм в молодежной среде	12,1%	6,5%	8,7%
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	11,5%	18,2%	13,7%
Нет никаких проблем	6,5%	5,5%	10,6%
Коррупционированность власти	0,1%	0,3%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,3%	1,3%	1,9%

Весь проблемный ряд наиболее четко проявлен в Западном регионе Казахстана (Атырауской, Актыбинской областях, ЗКО), а также в городе Астана.

Следует обратить внимание, что каждый второй в Западно-Казахстанской и каждый шестой в Кызылординской области выделяют проблему религиозного экстремизма в молодежной среде (таблица 23 и 24).

Таблица 23 Назовите наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	43,0%	62,4%	42,2%	73,5%	41,7%	29,5%	56,3%	49,0%
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	55,7%	43,6%	42,7%	76,5%	63,9%	30,3%	47,9%	53,7%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	67,1%	70,3%	35,1%	63,2%	59,7%	18,9%	26,8%	47,0%
Проблемы трудоустройства, безработица	26,6%	72,3%	43,6%	79,4%	45,8%	37,7%	53,5%	48,3%
Проблема с жильем	44,3%	78,2%	33,6%	92,6%	52,1%	22,1%	36,6%	52,3%
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	0,0%	7,9%	18,5%	38,2%	13,9%	1,6%	15,5%	14,8%
Неустроенность личной жизни	2,5%	11,9%	20,9%	7,4%	9,0%	9,0%	29,6%	10,1%
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	0,0%	8,9%	17,5%	1,5%	4,9%	8,2%	29,6%	12,8%
Религиозный экстремизм в молодежной среде	7,6%	37,6%	14,2%	4,4%	2,1%	10,7%	47,9%	4,7%

Таблица 24 Назовите наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	33,3%	50,0%	45,2%	19,2%	31,5%	37,6%	58,4%	45,3%
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	58,3%	48,9%	19,2%	43,6%	51,9%	38,8%	76,2%	56,5%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	54,2%	38,9%	24,7%	34,6%	50,0%	35,0%	84,2%	51,1%
Проблемы трудоустройства, безработица	63,5%	57,8%	30,1%	38,5%	85,2%	30,0%	80,2%	50,7%
Проблема с жильем	32,3%	42,2%	30,1%	37,2%	55,6%	23,2%	77,2%	48,9%
Религиозный экстремизм в молодежной среде	4,2%	16,7%	15,1%	3,8%	1,9%	3,5%	5,9%	14,8%

Городская молодежь воспринимает проблемы в своей жизни намного более остро, нежели сельская.

Таблица 25 Назовите наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	43,9%	43,6%
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	51,8%	45,6%
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	47,5%	43,4%
Проблемы трудоустройства, безработица	50,9%	45,0%
Проблема с жильем	46,6%	39,1%

Что касается восприятия личной безопасности, то по полученным данным видно, что большая часть молодых граждан страны чувствуют себя безопасно (88,7%). Тем не менее, 9,4% или каждый десятый, напротив, чувствуют тревогу в отношении собственной безопасности (диаграмма 7).

Диаграмма 7

В этническом разрезе различия не носят разительный характер (таблица 26).

Таблица 26 Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да	51,4%	40,6%	45,3%
Скорее да	36,7%	49,7%	45,3%
Скорее нет	7,6%	4,5%	5,0%
Нет	2,3%	3,2%	3,1%
Затрудняюсь ответить	2,0%	1,9%	1,2%

Тогда как в региональном видно, что проблема остро стоит в отдельных регионах, в частности в Актюбинской области, где эту проблему ощущают 30,7% опрошенных молодых граждан и 16,4% в Мангыстауской.

Таблица 27 Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

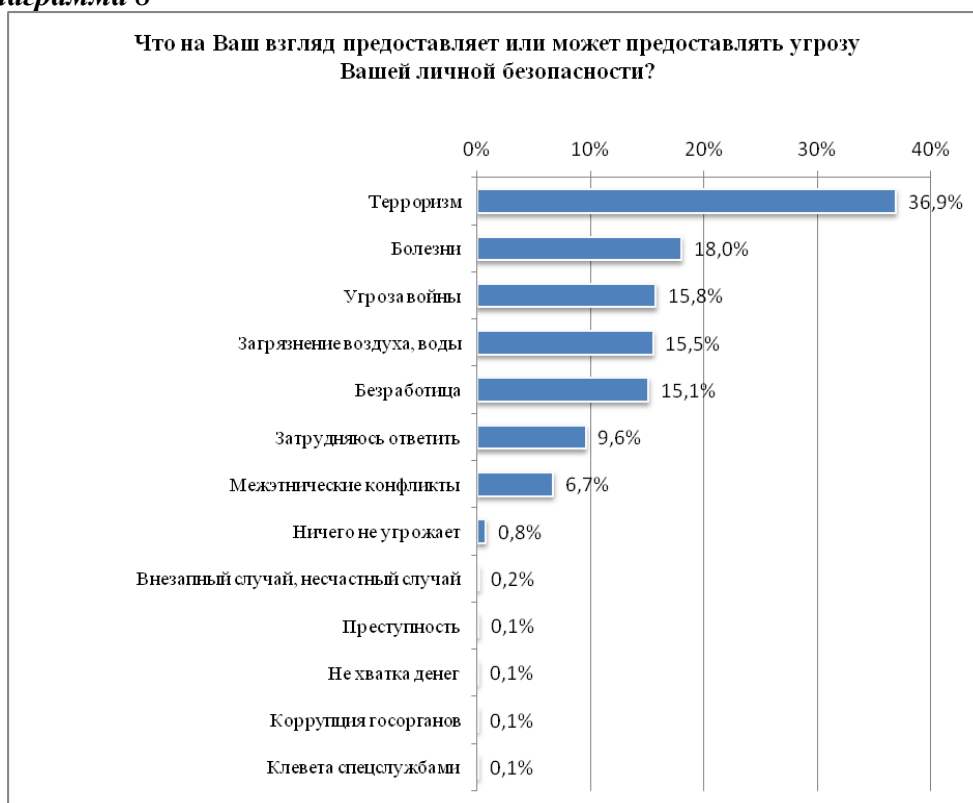
	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да	54,4%	41,6%	60,2%	77,9%	57,6%	55,7%	40,8%	55,0%
Скорее да	43,0%	27,7%	27,0%	20,6%	39,6%	33,6%	31,0%	34,9%
Скорее нет	1,3%	27,7%	8,5%	0,0%	0,7%	7,4%	14,1%	4,7%
Нет	0,0%	3,0%	2,4%	0,0%	0,7%	3,3%	1,4%	2,7%
Затрудняюсь ответить	1,3%	0,0%	1,9%	1,5%	1,4%	0,0%	12,7%	2,7%

Таблица 28 Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да	31,3%	53,3%	46,6%	66,7%	29,6%	48,2%	45,5%	30,5%
Скорее да	62,5%	32,2%	31,5%	21,8%	57,4%	45,0%	48,5%	54,3%
Скорее нет	4,2%	6,7%	6,8%	7,7%	5,6%	3,2%	0,0%	13,0%
Нет	1,0%	6,7%	9,6%	3,8%	0,0%	3,5%	1,0%	0,9%
Затрудняюсь ответить	1,0%	1,1%	5,5%	0,0%	7,4%	0,0%	5,0%	1,3%

Более трети молодых казахстанцев считают, что угрозу их личной безопасности может составлять угроза терроризма (36,9%), далее в списке значатся: болезни (18%), угроза войны (15,8%), экологические проблемы (15,5%), безработица (15,1%) (диаграмма 8).

Диаграмма 8

В разрезе национальностей различия проявились следующим образом (таблица 29):

Таблица 29 Что на Ваш взгляд предоставляет или может предоставлять угрозу Вашей личной безопасности?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Угроза войны	15,1%	21,8%	10,6%
Межэтнические конфликты	6,1%	8,4%	8,7%
Терроризм	37,8%	37,0%	28,0%
Загрязнение воздуха, воды	16,1%	12,3%	16,1%
Болезни	18,1%	16,9%	19,3%
Безработица	15,9%	11,4%	14,9%

На сегодняшний день проблемой номер один, вызывающий стресс у 38,9% молодежи Казахстана являются финансовые трудности. На втором месте – проблемы в семье – 14,9%. Каждый десятый из числа молодежи переживает стресс из-за проблем с учебой, работой (10,6%) (диаграмма 9).

Диаграмма 9

Различия по этому вопросу в этническом разрезе не носят столь яркий характер (таблица 30).

Таблица 30 Отметьте причины, которые вызывают у Вас стресс?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Финансовые трудности	38,1%	43,2%	38,5%
Проблемы в коллективе, с друзьями	8,4%	7,1%	9,9%
Проблемы в семье	14,4%	15,9%	18,0%
Одиночество	5,4%	5,8%	5,6%
Проблемы с учебой, работой	11,2%	8,4%	9,3%
Другое	0,2%	0,0%	0,0%
У меня не бывает стрессовых ситуаций	24,6%	23,4%	26,7%
Высокие цены на продукты	0,1%	0,3%	0,0%
Коррупция	0,1%	0,0%	0,0%
Проблемы со здоровьем	0,3%	0,0%	0,0%
Безработица	0,1%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	6,2%	6,2%	4,3%

Следующий вопрос в разделе о социальном самочувствии был посвящен самооценкам молодых граждан состояния своего здоровья. Большая часть оценивают свое здоровье как хорошее – 74,6%. Тем не менее, 24,7% испытывают определенные проблемы, связанные со здоровьем.

Таблица 31 Как бы Вы оценили состояние своего здоровья?

Очень крепкое, вообще не болею	26,4%
Хорошее, болею редко	48,2%
Удовлетворительное	22,2%
Плохое, болею часто	1,6%
Очень слабое, болею часто и долго	0,9%
Затрудняюсь ответить	0,7%

По этому вопросу очень четко проявлена корреляция с уровнем материального благосостояния. Так, те молодые люди, которые испытывают материальные трудности,

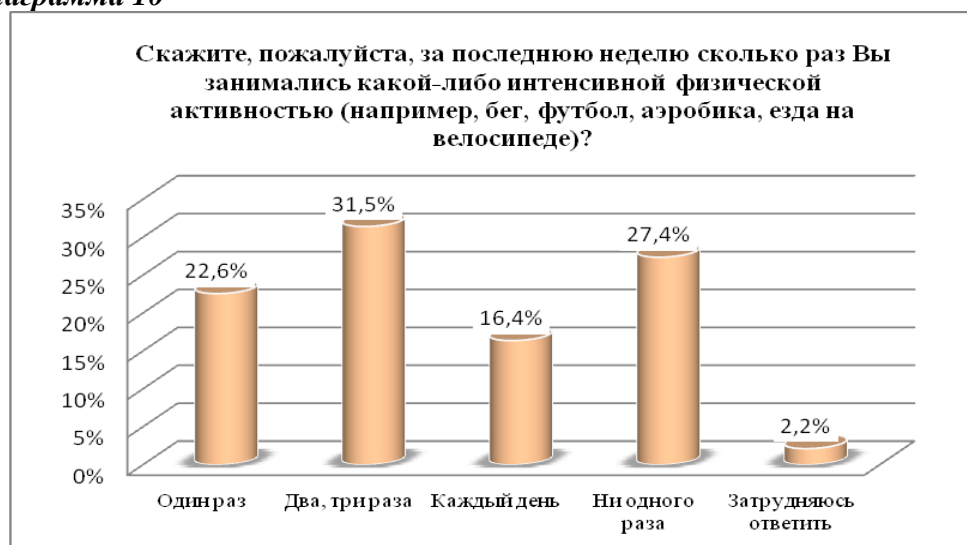
которым часто не хватает денег на еду, больше всего оценили состояние своего здоровья как «плохое» (таблица 32).

Таблица 32 Как бы Вы оценили состояние своего здоровья?

	Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?						
	Полный достаток, не ограничены в средствах	Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости	Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна	Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники затруднительна	Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна	Не всегда хватает денег на еду	Затрудняюсь ответить
Очень крепкое, вообще не болею	40,1%	24,4%	25,8%	25,1%	20,3%	20,4%	23,8%
Хорошее, болею редко	43,5%	47,2%	49,8%	50,1%	49,2%	42,9%	39,7%
Удовлетворительное	11,5%	26,0%	21,5%	22,8%	26,3%	30,6%	27,0%
Плохое, болею часто	2,2%	1,2%	1,8%	0,6%	3,0%	4,1%	1,6%
Очень слабое, болею часто и долго	1,9%	0,8%	0,6%	0,9%	0,0%	2,0%	1,6%
Затрудняюсь ответить	0,7%	0,4%	0,3%	0,5%	1,1%	0,0%	6,3%

При этом, согласно полученным данным, казахстанская молодежь достаточно часто занимается физической активностью (диаграмма 10).

Диаграмма 10

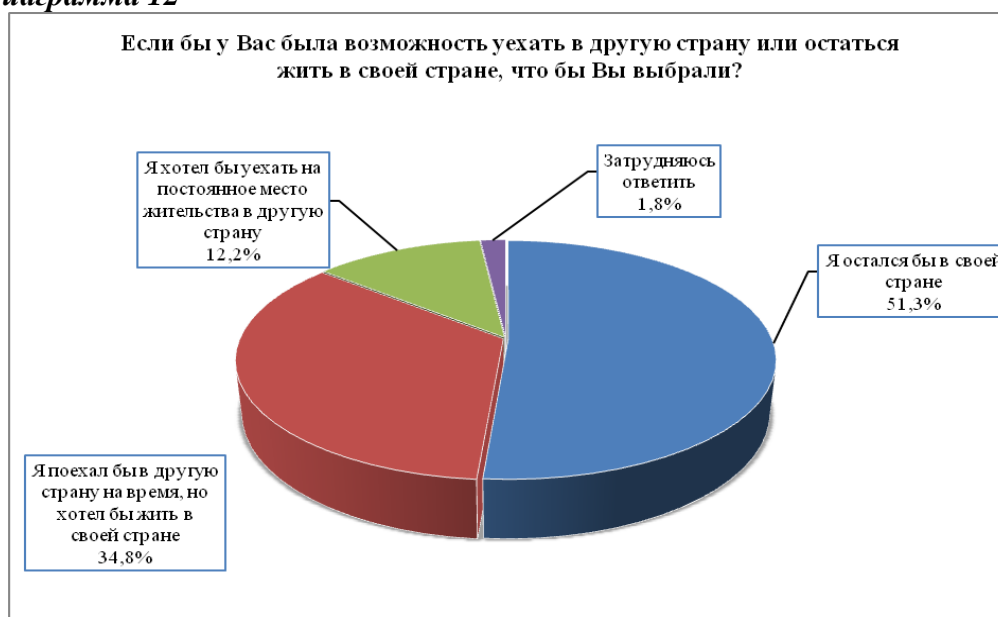
Что касается уровня удовлетворенности качеством оказываемых медицинских услуг, то в оценках молодых граждан страны, он является низким. Так, полностью удовлетворены качеством медицинских услуг лишь 28,5% опрошенных из числа молодежи. Частично удовлетворены работой врачей и медработников – 54,6%, считает ее абсолютно неудовлетворительной 15% молодых казахстанцев (диаграмма 11).

Диаграмма 11

Что касается миграционных настроений, то на сегодняшний день 12,2% молодых казахстанцев хотели бы сменить гражданство и уехать из Казахстана в другую страну (диаграмма 12).

Диаграмма 12

Среди молодежи Казахстана, которая хотела бы сменить место жительства больше всего русских (27,3%), в поселенческом разрезе – жителей городов.

Таблица 33 Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Я остался бы в своей стране	55,6%	33,4%	44,7%
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	33,9%	37,7%	37,3%
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	8,9%	27,3%	13,7%
Затрудняюсь ответить	1,6%	1,6%	4,3%

В областном разрезе – жителей Карагандинской, Костанайской, Северо-Казахстанской областей, а также Мангыстауской области.

Таблица 34 Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Я остался бы в своей стране	65,8%	59,4%	55,5%	79,4%	63,2%	59,8%	45,1%	33,6%
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	16,5%	26,7%	37,4%	14,7%	29,9%	23,8%	39,4%	45,6%
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	16,5%	12,9%	6,2%	1,5%	6,3%	11,5%	14,1%	20,1%
Затрудняюсь ответить	1,3%	1,0%	0,9%	4,4%	0,7%	4,9%	1,4%	0,7%

Таблица 35 Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангыстауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Я остался бы в своей стране	26,0%	56,7%	39,7%	46,2%	44,4%	56,2%	43,6%	43,5%
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	35,4%	30,0%	28,8%	39,7%	31,5%	38,2%	43,6%	42,2%
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	32,3%	12,2%	21,9%	14,1%	22,2%	5,6%	10,9%	13,0%
Затрудняюсь ответить	6,3%	1,1%	9,6%	0,0%	1,9%	0,0%	2,0%	1,3%

Следующий вопрос также демонстрирует, что большая часть молодых граждан Казахстана смотрит в будущее с надеждой и оптимизмом (71,5%). 13,1% воспринимают

будущее без особых тревог или ожиданий, то есть спокойно. Тогда как 13,4% из числа молодежи характеризуют тревога, страх за собственное будущее (диаграмма 13).

Диаграмма 13

Среди тех, кто смотрит в будущее с оптимизмом чуть больше казахов, тогда как русских и представителей других национальностей чуть больше среди тех, кто смотрит в будущее спокойно, без особых надежд. Тем не менее, в целом, эти различия не носят столь обозначенный характер (таблица 36).

Таблица 36 Скажите, пожалуйста, в данный момент, с каким настроением Вы смотрите в будущее?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
С надеждой и оптимизмом	72,6%	68,2%	67,7%
С тревогой и неуверенностью	10,1%	11,7%	12,4%
Со страхом и отчаянием	2,9%	2,6%	1,2%
Спокойно, но без особых надежд и иллюзий	12,3%	15,9%	14,9%
Затрудняюсь ответить	2,1%	1,6%	3,7%

Молодежь Западного региона, а также Жамбылской области больше чем молодежь других регионов страны испытывает страх и тревогу за собственное будущее:

Таблица 37 Скажите, пожалуйста, в данный момент, с каким настроением Вы смотрите в будущее?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
С надеждой и оптимизмом	86,1%	85,1%	86,3%	61,8%	77,1%	50,0%	63,4%	70,5%
С тревогой и неуверенностью	6,3%	3,0%	5,2%	8,8%	10,4%	9,0%	16,9%	7,4%
Со страхом и отчаянием	0,0%	2,0%	0,9%	14,7%	1,4%	12,3%	4,2%	1,3%
Спокойно, но без особых надежд и иллюзий	7,6%	9,9%	7,1%	11,8%	7,6%	23,8%	14,1%	18,8%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,5%	2,9%	3,5%	4,9%	1,4%	2,0%

Таблица 38 Скажите, пожалуйста, в данный момент, с каким настроением Вы смотрите в будущее?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангыстауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
С надеждой и оптимизмом	58,3%	63,3%	43,8%	75,6%	79,6%	66,5%	87,1%	75,8%
С тревогой и неуверенностью	15,6%	17,8%	23,3%	9,0%	1,9%	14,4%	5,0%	12,1%
Со страхом и отчаянием	0,0%	1,1%	9,6%	5,1%	0,0%	0,3%	1,0%	2,2%
Спокойно, но без особых надежд и иллюзий	25,0%	11,1%	11,0%	10,3%	11,1%	18,8%	4,0%	9,0%
Затрудняюсь ответить	1,0%	6,7%	12,3%	0,0%	7,4%	0,0%	3,0%	0,9%

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

Согласно полученным данным, доминирующая часть молодежи страны **гордится тем, что являются гражданами Казахстана** (76,1% -да горжусь, 21,7% скорее горжусь). Так, среди тех, кто однозначно гордится, что является гражданами Казахстана больше казахов, тогда как русских и представителей других этносов чуть больше чем казахов среди тех, кто отметил, что «скорее гордится»

Областями, в которых молодежь не была однозначна в своей позиции, и более всего ответила «Скорее да» на вопрос «Гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?» являются Западно-Казахстанская, Северо-Казахстанская и Южно-Казахстанская области. С чем это может быть связано? В каждой области есть свой комплекс проблем, отразившихся на настроениях молодежи. То есть можно сказать, что корреляции в отношении гордости за свою причастность к стране, гражданство, коррелирует с уровнем жизни молодежи, что отчетливо проявлено в ответах в областном разрезе.

Вместе с тем, среди тех, кто гордится, что является гражданином Республики Казахстан больше жителей сел.

Уровень удовлетворенности жизнью согласно полученным данным среди молодых граждан Казахстана является достаточно высоким. Так, в общей сложности 94,4% из числа опрошенных в той или иной степени удовлетворены своей жизнью. Тех, кто не удовлетворен - 5,5%. Среди тех, кто отметил, что своей жизнью удовлетворен – 53,8% отметили, что они довольны своей жизнью полностью, 40,6% отметили, что «Скорее удовлетворены».

Уровень доходов оказывает в той или иной степени влияние на восприятие собственной удовлетворенностью жизнью молодых казахстанцев, но не является определяющим.

Среди тех, кто отметил, что своей жизнью не удовлетворен больше всего молодых русских граждан Казахстана (6,2%). В областном разрезе - больше всего молодежи Западного региона (ЗКО и Мангыстауская области); областей, где значима доля русского населения - Павлодарской, Костанайской и Северо-Казахстанской, а также Кызылординской области.

Большая часть молодежи Казахстана **смотрят в будущее с надеждой**. Так, не менее 70-ти% молодых граждан Казахстана характеризует оптимизм, 13,1%

воспринимают будущее без особых тревог или ожиданий, то есть спокойно. Тогда как 13,4% из числа молодежи характеризуют тревога, страх за собственное будущее.

Среди тех, кто смотрит в будущее с оптимизмом чуть больше казахов, тогда как русских и представителей других национальностей чуть больше среди тех, кто смотрит в будущее спокойно, без особых надежд, или испытывая тревогу.

В областном разрезе видно, что больший уровень пессимизма проявлен в тех областях, где значима доля русского населения, характеризующегося меньшим уровнем оптимизма, нежели казахи. Этот факт в первую очередь может быть связан с социальным самочувствием русских в Казахстане, их неоднозначным восприятием национальной политики, в частности языкового вопроса, введения трехязычия и реформ, связанных с этим в образовательной системе страны. В областном разрезе также четко проявлено, что страх и тревогу за собственное будущее больше других испытывает и молодежь Западного региона страны.

Что касается вопроса о том, **как развивается населенный пункт**, в котором проживают респонденты, то вопрос также выявил, что молодежь страны оценивает происходящие изменения на локальном уровне большей частью позитивно. Так, изменения как «отличные» оценивают 35,1% из числа молодежи, как «скорее хорошие» - 52,9%. 7,5% молодежи, считают, что их населенный пункт развивается, но плохо, и еще 4,2% вообще не видят никакого развития в местности, где они проживают.

В тройке областей, где молодежь в большей степени не удовлетворена развитием населенных пунктов, где они проживают - Костанайская, Северо-Казахстанская, Западно-Казахстанская области.

Городская молодежь чуть больше удовлетворена тем, как развивается населенный пункт, где они проживают.

Политическую ситуацию в стране доминирующая часть молодежи характеризует в целом позитивно (90,2%). Из них 52,3% оценивают ее как «Скорее как благополучную, чем неблагополучную», а 37,9% как благополучную. В областном разрезе видно, что наиболее критично политическую ситуацию в стране оценивают молодые граждане Мангыстауской области:

В пятерке наиболее актуальных проблем молодежи:

• Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	49,2%
• Проблемы трудоустройства, безработица	48,5%
• Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	45,8%
• Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	43,8%
• Проблема с жильем	43,5%

Для молодежи всех этнических групп равными по значимости являются проблемы, связанные с материальными трудностями, а также с трудоустройством. Тогда как другие проблемы имеют разную степень важности в зависимости от этнической принадлежности. Так, для казахов большее значение имеют проблемы, связанные с жильем, ухудшением здоровья, роста экстремизма в молодежной среде. Тогда как для русских и представителей других национальностей важнее, чем для казахской молодежи, проблемы с получением высшего образования и отсутствие уверенности в завтрашнем дне.

Весь проблемный ряд наиболее четко проявлен в Западном регионе Казахстана (Атырауской, Актюбинской областях, ЗКО), а также в городе Астана.

Следует обратить внимание, что каждый второй в Западно-Казахстанской и каждый шестой в Кызылординской области выделяют проблему религиозного экстремизма в молодежной среде.

Что касается **восприятия личной безопасности**, то по полученным данным видно, что большая часть молодых граждан страны чувствуют себя безопасно (88,7%). Тем не менее, 9,4% или каждый десятый, напротив, чувствуют тревогу в отношении собственной безопасности.

В региональном разрезе видно, что проблема безопасности остро стоит в отдельных регионах, в частности в Актюбинской области, где эту проблему ощущают 30,7% опрошенных молодых граждан и 16,4% в Мангыстауской.

Более трети молодых казахстанцев считают, что **угрозу их личной безопасности** может составлять угроза терроризма (36,9%), далее в списке значатся: болезни (18%), угроза войны (15,8%), экологические проблемы (15,5%), безработица (15,1%).

На сегодняшний день **проблемой номер один, вызывающий стресс** у 38,9% молодежи Казахстана являются финансовые трудности. На втором месте – проблемы в семье – 14,9%. Каждый десятый из числа молодежи переживает стресс из-за проблем с учебой, работой (10,6%).

Следующий вопрос в разделе о социальном самочувствии был посвящен **самооценкам молодых граждан состояния своего здоровья**. Большая часть оценивают свое здоровье как хорошее – 74,6%. Тем не менее, 24,7% испытывают определенные проблемы, связанные со здоровьем.

По этому вопросу очень четко проявлена корреляция с уровнем материального благосостояния. Так, те молодые люди, которые испытывают материальные трудности, которым часто не хватает денег на еду, больше всего оценили состояние своего здоровья как «плохое».

Что касается **уровня удовлетворенности качеством оказываемых медицинских услуг**, то в оценках молодых граждан страны, он является низким. Так, полностью удовлетворены качеством медицинских услуг лишь 28,5% опрошенных из числа молодежи. Частично удовлетворены работой врачей и медработников – 54,6%, считает ее абсолютно неудовлетворительной 15% молодых казахстанцев.

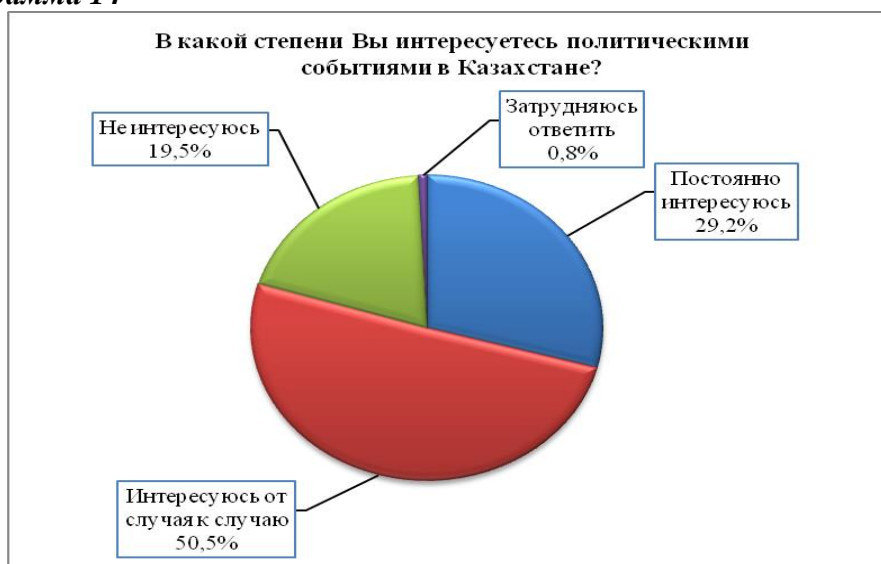
Что касается **миграционных настроений**, то на сегодняшний день 12,2% молодых казахстанцев хотели бы сменить гражданство и уехать из Казахстана в другую страну. Среди молодежи Казахстана, которая хотела бы сменить место жительства больше всего русских (27,3%), в поселенческом разрезе – жителей городов. В областном разрезе – жителей Карагандинской, Костанайской, Северо-Казахстанской областей, а также Мангыстауской области.

РАЗДЕЛ 2. ПОЛИТИЧЕСКОЕ УЧАСТИЕ МОЛОДЕЖИ

Только треть казахстанской молодежи интересуются политическими событиями на постоянной основе (29,2%). Каждый второй интересуется ими от случая к случаю (50,5%). Каждый пятый не интересуется ими вообще (19,5%) (диаграмма 14).

В целом, можно сказать, что у значительной части молодежи интереса к политике нет, что связано главным образом с особенностями возраста, а также наличием у молодых людей множества других, помимо политики, сфер приложения своей активности.

Диаграмма 14

Интерес к политике больше проявлен у мужчин. В возрастном разрезе – у тех, кто относится к более старшим возрастным подгруппам от 19 до 29 лет (таблица 40).

Таблица 39 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Ваш пол	
	Мужской	Женский
Постоянно интересуюсь	31,4%	27,1%
Интересуюсь от случая к случаю	46,8%	54,0%
Не интересуюсь	21,4%	17,7%
Затрудняюсь ответить	0,4%	1,2%

Таблица 40 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Постоянно интересуюсь	23,7%	29,0%	32,0%
Интересуюсь от случая к случаю	49,8%	54,2%	48,9%
Не интересуюсь	25,7%	16,0%	18,2%
Затрудняюсь ответить	0,8%	0,8%	0,8%

Тогда как уровень материального благосостояния на их интересе к политическим событиям в Казахстане не отразился:

Таблица 41 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?						
	Полный достаток, не ограничены в средствах	Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости	Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна	Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники.	Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна	Не всегда хватает денег на еду	Затрудняюсь ответить
Постоянно интересуюсь	41,3%	26,0%	28,6%	24,4%	31,6%	30,6%	41,3%
Интересуюсь от случая к случаю	45,0%	56,5%	50,5%	53,5%	44,7%	51,0%	38,1%
Не интересуюсь	13,4%	16,3%	19,7%	21,4%	23,7%	18,4%	17,5%
Затрудняюсь ответить	0,4%	1,2%	1,2%	0,8%	0,0%	0,0%	3,2%

Политической жизнью Казахстана больше интересуются молодежь с высшим образовательным уровнем (таблица 42).

Таблица 42 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Ваше образование?						
	Высшее со степенью	Высшее	Незаконченное высшее	Среднее специальное профессиональное образование	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Постоянно интересуюсь	47,3%	35,9%	30,5%	26,7%	25,5%	19,6%	21,7%
Интересуюсь от случая к случаю	43,6%	47,8%	52,7%	50,6%	54,2%	50,8%	43,5%
Не интересуюсь	7,3%	14,9%	16,4%	22,3%	19,2%	29,1%	34,8%
Затрудняюсь ответить	1,8%	1,4%	0,3%	0,4%	1,1%	0,6%	0,0%

Казахи интересуются политической жизнью страны больше чем русские и представители других этнических групп:

Таблица 43 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Постоянно интересуюсь	31,0%	25,6%	18,6%
Интересуюсь от случая к случаю	49,6%	51,6%	56,5%
Не интересуюсь	18,5%	21,4%	24,8%
Затрудняюсь ответить	0,8%	1,3%	0,0%

В областном разрезе видно, что политическими событиями больше интересуется молодежь Мангыстауской, Атырауской и Акмолинской областей (таблица 44 и 45).

Таблица 44 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Қарағандинская
Постоянно интересуюсь	53,2%	32,7%	27,5%	66,2%	45,8%	17,2%	18,3%	24,2%
Интересуюсь от случая к случаю	46,8%	43,6%	49,8%	32,4%	39,6%	46,7%	52,1%	51,0%
Не интересуюсь	0,0%	23,8%	21,8%	1,5%	8,3%	35,2%	29,6%	22,8%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	6,3%	0,8%	0,0%	2,0%

Таблица 45 В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Область							
	Қостанайская	Қызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Постоянно интересуюсь	7,3%	31,1%	37,0%	26,9%	14,8%	26,5%	23,8%	29,1%
Интересуюсь от случая к случаю	66,7%	43,3%	39,7%	60,3%	59,3%	54,4%	61,4%	52,5%
Не интересуюсь	26,0%	25,6%	23,3%	12,8%	25,9%	19,1%	14,9%	17,9%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%

Реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня как слабую оценивают 18,3% молодых казахстанцев, 10,3% убеждены, что молодежь вообще не имеет никакого влияния.

40,9% опрошенных из числа молодежи убеждены, что молодежь имеет некоторое влияние, и еще 27,7% оценивают это влияние как «очень большое» (диаграмма 15).

То есть, молодые граждане Казахстана весьма расходятся в своих оценках того, насколько молодежь на сегодняшний день имеет возможность влиять на реализуемую в стране политику.

Диаграмма 15

Чем старше становится молодежь, тем меньше она верит в собственную возможность влиять на формирование политики в Казахстане сегодня:

Таблица 46 Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Очень большое влияние	30,6%	28,1%	26,0%
Имеют некоторое влияние	40,7%	42,7%	40,0%
Слабое влияние	14,2%	17,3%	20,8%
Не имеют никакого влияния	8,5%	9,6%	11,5%
Затрудняюсь ответить	6,1%	2,3%	1,7%

Русские наряду с представителями других национальностей меньше чем казахи верят в возможность молодежи влиять на формирование политики в Казахстане сегодня:

Таблица 47 Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Очень большое влияние	29,5%	24,7%	16,1%
Имеют некоторое влияние	42,7%	33,8%	37,3%
Слабое влияние	16,3%	23,1%	28,0%
Не имеют никакого влияния	8,7%	15,9%	14,3%
Затрудняюсь ответить	2,9%	2,6%	4,3%

Среди тех, кто в целом не верит в возможность молодежи участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня больше всего молодых граждан Астаны (33,7%) и Костанайской области (27,1%) (таблица 48 и 49).

Таблица 48 Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Очень большое влияние	59,5%	29,7%	43,1%	47,1%	32,6%	23,0%	16,9%	26,2%
Имеют некоторое влияние	32,9%	39,6%	39,8%	44,1%	36,8%	36,1%	38,0%	43,6%
Слабое влияние	3,8%	18,8%	12,3%	5,9%	16,0%	23,8%	15,5%	17,4%
Не имеют никакого влияния	3,8%	8,9%	3,3%	1,5%	13,2%	11,5%	19,7%	9,4%
Затрудняюсь ответить	0,0%	3,0%	1,4%	1,5%	1,4%	5,7%	9,9%	3,4%

Таблица 49 Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Очень большое влияние	6,3%	17,8%	17,8%	24,4%	31,5%	18,2%	9,9%	37,7%
Имеют некоторое влияние	35,4%	41,1%	43,8%	46,2%	38,9%	57,9%	19,8%	31,8%
Слабое влияние	21,9%	17,8%	15,1%	21,8%	16,7%	17,4%	32,7%	26,5%
Не имеют никакого влияния	27,1%	18,9%	16,4%	7,7%	3,7%	5,9%	33,7%	3,1%
Затрудняюсь ответить	9,4%	4,4%	6,8%	0,0%	9,3%	0,6%	4,0%	0,9%

79,5% молодых казахстанцев не состоят ни в каких политических партиях, 11,6% состоят в них только формально. И лишь 5,6% участвуют в деятельности политических партий страны (диаграмма 16).

Диаграмма 16

Значимых различий среди тех, кто состоит в политических партиях, в разрезе социально-демографических характеристик нет.

Таблица 50 Являетесь ли Вы членом какой-либо политической партии?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, но только формально	11,8%	9,4%	13,0%
Да и участвую в деятельности партии	5,7%	3,9%	6,8%
Нет	78,9%	83,8%	76,4%
Затрудняюсь ответить	3,5%	2,9%	3,7%

В разрезе областей ответы распределяются следующим образом (таблица 51 и 52).

Таблица 51 Являетесь ли Вы членом какой-либо политической партии?

	Область							
	Акмолинская	Актыбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, но только формально	5,1%	8,9%	3,8%	10,3%	11,8%	4,1%	8,5%	11,4%
Да и участвую в деятельности партии	2,5%	2,0%	1,4%	10,3%	8,3%	8,2%	0,0%	2,0%
Нет	83,5%	89,1%	92,4%	70,6%	75,0%	86,9%	90,1%	83,2%
Затрудняюсь ответить	8,9%	0,0%	2,4%	8,8%	4,9%	0,8%	1,4%	3,4%

Таблица 52 Являетесь ли Вы членом какой-либо политической партии?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, но только формально	8,3%	3,3%	4,1%	14,1%	3,7%	22,6%	0,0%	24,2%
Да и участвую в деятельности партии	1,0%	4,4%	11,0%	1,3%	9,3%	11,2%	2,0%	5,8%
Нет	88,5%	88,9%	60,3%	84,6%	85,2%	66,2%	95,0%	65,5%
Затрудняюсь ответить	2,1%	3,3%	24,7%	0,0%	1,9%	0,0%	3,0%	4,5%

В числе молодежных организаций, о которых молодые граждане Казахстана осведомлены, значатся (таблица 53):

Таблица 53 Какие молодежные организации Вы ЗНАЕТЕ?

Молодежное крыло Жас Отан партии Нур Отан	57,2%
Альянс студентов Казахстана	53,0%
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК Болашак	46,0%
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	45,9%
Единая детско-юношеская организация Жас Улан	39,2%
Союз КВН Казахстана	34,4%

Центр развития военно-патриотических объединений Жас кыран	28,5%
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	23,4%
Конгресс молодежи Казахстана	18,1%
Национальная волонтерская сеть	17,9%
Другое	0,6%
Тарлан	0,1%
Центр молодежных инициатив	0,2%
Педагогический отряд Ровесник	0,1%
МОО Акжайык орендери	0,1%
МОО Бурлинская федерация тэквандо	0,1%
Кахарман жастар	0,1%

Тем не менее, на уровне сотрудничества показатели разнятся практически в два раза. Исключением является Альянс студентов Казахстана.

Таблица 54

С какими молодежными организациями Вы СОТРУДНИЧАЛИ?	
Альянс студентов Казахстана	47,0%
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	22,6%
Молодежное крыло Жас Отан партии Нур Отан	21,2%
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК Болашак	16,3%
Единая детско-юношеская организация Жас Улан	15,8%
Союз КВН Казахстана	15,1%
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	14,0%
Центр развития военно-патриотических объединений Жас кыран	12,9%
Конгресс молодежи Казахстана	10,2%
Национальная волонтерская сеть	9,8%
Другое	1,7%
Центр молодежных инициатив	0,3%
Педагогический отряд Ровесник	0,3%
МОО Бурлинская федерация тэквандо	0,1%
Кахарман жастар	0,3%

Наибольшую осведомленность о молодежных организациях демонстрируют молодые граждане Атырауской и Костанайской областей.

Тогда как в отношении сотрудничества ситуация обстоит иначе. С теми или иными молодежными организациями в наибольшей степени сотрудничают молодежь Жамбылской и Мангыстауской областей.

Таблица 55 С какими молодежными организациями Вы СОТРУДНИЧАЛИ?

	Область							
	Акмолинская	Актыубинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Альянс студентов Казахстана	100,0%	33,3%	73,5%	34,2%	11,4%	58,9%	100,0%	15,0%
Союз КВН Казахстана	0,0%	41,0%	0,0%	50,0%	20,0%	57,5%	0,0%	15,0%
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	0,0%	17,9%	2,7%	42,1%	8,6%	60,3%	0,0%	20,0%
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК Болашак	0,0%	23,1%	8,0%	71,1%	2,9%	61,6%	0,0%	10,0%

Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	0,0%	53,8%	10,6%	21,1%	17,1%	12,3%	0,0%	60,0%
Молодежное крыло Жас Отан партии НурОтан	0,0%	20,5%	7,1%	31,6%	57,1%	34,2%	0,0%	42,5%
Единая детско-юношеская организация Жас Улан	0,0%	51,3%	0,9%	5,3%	20,0%	8,2%	0,0%	17,5%
Центр развития военно-патриотических объединений Жас кыран	0,0%	23,1%	0,0%	44,7%	8,6%	61,6%	0,0%	5,0%
Конгресс молодежи Казахстана	0,0%	20,5%	0,0%	39,5%	0,0%	42,5%	0,0%	7,5%
Национальная волонтерская сеть	0,0%	28,2%	0,0%	13,2%	2,9%	35,6%	0,0%	12,5%

Таблица 56 С какими молодежными организациями Вы СОТРУДНИЧАЛИ?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Альянс студентов Казахстана	5,6%	88,2%	60,9%	60,0%	100,0%	0,0%	16,7%	62,9%
Союз КВН Казахстана	8,3%	5,9%	39,1%	2,5%	0,0%	1,9%	8,3%	2,2%
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	5,6%	0,0%	34,8%	5,0%	0,0%	2,9%	25,0%	2,2%
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК Болашак	2,8%	0,0%	47,8%	2,5%	0,0%	3,9%	41,7%	1,1%
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	27,8%	0,0%	21,7%	22,5%	0,0%	42,7%	33,3%	12,4%
Молодежное крыло Жас Отан партии НурОтан	19,4%	11,8%	39,1%	17,5%	0,0%	19,4%	16,7%	18,0%
Единая детско-юношеская организация Жас Улан	52,8%	5,9%	13,0%	5,0%	0,0%	34,0%	41,7%	6,7%
Центр развития военно-патриотических объединений Жас кыран	5,6%	0,0%	17,4%	5,0%	0,0%	1,9%	16,7%	5,6%
Конгресс молодежи Казахстана	2,8%	0,0%	34,8%	2,5%	0,0%	1,9%	33,3%	1,1%
Национальная волонтерская сеть	8,3%	0,0%	34,8%	7,5%	0,0%	0,0%	50,0%	3,4%
Другое	0,0%	0,0%	26,1%	2,5%	0,0%	1,9%	0,0%	0,0%
Центр молодежных инициатив	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Педагогический отряд Ровесник	5,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Кахарман жастар	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

О программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года в той или иной степени осведомлены 57,5% молодых граждан страны. 38,9% об этой статье не знают (диаграмма 17).

Диаграмма 17

С программной статьей Президента РК больше знакома молодежь из числа казахов, при этом речь идет не о поверхностном, а о хорошем уровне осведомленности (таблица 57).

Таблица 57 Скажите, пожалуйста, Вы читали или слышали о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом	15,0%	5,5%	9,3%
Да, что-то слышал	43,0%	48,1%	49,7%
Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной статье	30,4%	37,0%	26,7%
Не интересуюсь политикой	7,4%	7,1%	13,0%
Затрудняюсь ответить	4,2%	2,3%	1,2%

Менее всего информированы о о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года молодежь Актюбинской области и города Астана. Вероятно, данные значения могут восприниматься как косвенный показатель уровня протестности в данных регионах.

Таблица 58 Скажите, пожалуйста, Вы читали или слышали о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматынская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом	13,9%	6,9%	13,7%	25,0%	13,2%	11,5%	22,5%	9,4%
Да, что-то слышал	59,5%	23,8%	38,9%	58,8%	41,0%	40,2%	39,4%	53,7%
Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной статье	24,1%	60,4%	32,2%	13,2%	34,0%	28,7%	22,5%	23,5%
Не интересуюсь политикой	1,3%	7,9%	12,8%	0,0%	4,9%	14,8%	11,3%	5,4%
Затрудняюсь ответить	1,3%	1,0%	2,4%	2,9%	6,9%	4,9%	4,2%	8,1%

Таблица 59 Скажите, пожалуйста, Вы читали или слышали о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом	5,2%	26,7%	8,2%	20,5%	7,4%	13,2%	3,0%	14,3%
Да, что-то слышал	45,8%	36,7%	30,1%	53,8%	53,7%	52,6%	23,8%	47,1%
Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной статье	33,3%	22,2%	31,5%	17,9%	16,7%	28,8%	68,3%	29,1%
Не интересуюсь политикой	13,5%	12,2%	16,4%	7,7%	7,4%	5,0%	2,0%	6,3%
Затрудняюсь ответить	2,1%	2,2%	13,7%	0,0%	14,8%	0,3%	3,0%	3,1%

Среди наиболее поддерживаемых тем и идей из программной статьи Президента от 12 апреля значатся (таблица 60).

Таблица 60 Как Вы считаете, какие из тем и идей из программной статьи Президента от 12 апреля наиболее актуальны?*

Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков	35,9%
Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства	24,3%
Сохранение национальной культуры, истории	18,4%
Кульм знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди	14,2%
Совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей	12,2%
Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других	17,2%
Поэтапный переход казахского языка на латиницу	7,6%
Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу	8,4%
Популяризация казахстанской культуры во всем мире	5,4%
Затрудняюсь ответить	13,6%

*Можно было выбрать не более двух вариантов

Казахи больше чем русские и представители других этносов поддержали такие меры, обозначенные в программной статье как сохранение национальной культуры (19,9%) и поэтапный переход казахского языка на латиницу (8,9%).

Таблица 61

Как Вы считаете, какие из тем и идей из программной статьи Президента от 12 апреля наиболее актуальны?	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков	36,4%	33,8%	35,4%
Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства	24,4%	22,4%	26,7%
Сохранение национальной культуры, истории	19,9%	12,0%	16,1%
Кульм знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди	14,3%	14,0%	13,0%
Совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей	11,3%	14,0%	17,4%
Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других	16,7%	18,8%	18,6%
Поэтапный переход казахского языка на латиницу	8,9%	1,9%	5,0%
Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу	8,2%	10,1%	7,5%
Популяризация казахстанской культуры во всем мире	5,8%	4,2%	3,1%
Другое	0,1%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	13,3%	14,9%	14,3%

Вопрос о том, каков может быть вклад молодых граждан в развитие своей страны, выявил следующую картину: 77,8% молодых казахстанцев написали свое видение, что они могли бы сделать с целью позитивного влияния на развитие Казахстана. 22,2% не ответили, или затруднились ответить на вопрос (таблица 62).

Таблица 62 Что лично Вы можете сделать для развития страны, что полезного можете принести для Казахстана?

Честно работать, любить свою работу, развиваться, и расти по службе	18,1%
Закончить учебу, поступить в ВУЗ, получить образование	16,1%
Без ответа	13,1%
Затрудняюсь ответить	9,1%
Выполнять свои обязанности перед своей страной, быть верной Родине, творить добро	7,9%
Следить за чистотой, не мусорить окружающую среду	7,6%
Воспитывать своих детей, и чтобы они стали большими людьми	7,4%
Стать хорошим специалистом	7,2%
Быть законопослушным	6,2%
Пока ничего	4,1%
Развивать предпринимательство	2,8%
Вести здоровый образ жизни	2,5%
Открыть, запатентовать новое производство, новые технологии	2,2%
Государству следует сократить чиновников и депутатов, которые получают зарплату не работая, чтобы чиновники отчитывались	1,9%

Помогать старшим, помогать нуждающимся	1,8%
Сохранять национальную культуру	1,6%
Развивать поднимать сельское хозяйство	1,6%
Быть человеком	1,6%
Участвовать в общественной жизни города, села, школы	1,5%
Бороться с коррупцией	1,3%
Стать спортсменом и участвовать в олимпиадах	1,1%
Защищать Родину	0,9%
Развивать экономику, чтобы другие страны знали нашу страну	0,8%
Другое (<i>учу иностранные языки, заниматься волонтерством, быть гордостью своих родителей, знать историю своей страны, стараться разговаривать только на казахском, развивал бы казахстанский туризм, нужно привлекать к работе молодежь, выпускать продукты в своей стране, уважать старших, быть терпеливым, делала бы так, чтобы молодежь не уезжала на ПМЖ из Казахстана, добросовестно выполнять свой гражданский долг, хочу в будущем заниматься индивидуальным предпринимательством, понизить стоимость коммунальных услуг, ходить на выборы, знать символы Казахстана, боролся бы с безработицей, вести себя культурно, быть лучше, чем вчера и др.</i>)	4,5%

Показательно, что среди тех, кто не ответил на этот вопрос, нет значимых различий в разрезе национальности, кроме того, что чуть больше представителей других национальностей, чем казахов и русских. Можно предположить, что в данной категории речь идет о тех молодых гражданах Казахстана, которые нацелены сменить место жительства, уехать из страны.

Таблица 63 Что лично Вы можете сделать для развития страны, что полезного можете принести для Казахстана?

	Ваша национальность?		
	<i>Казах, казашка</i>	<i>Русский, русская</i>	<i>Другой национальности</i>
Без ответа	12,5%	11,7%	20,5%
Затрудняюсь ответить	9,0%	11,0%	5,6%

На сегодняшний день социальные сети начинают играть все большую роль в политической жизни страны, выступая фактором мобилизации населения.

Исследование демонстрирует высокий уровень вовлеченности молодых казахстанцев в социальные сети (таблица 64).

Таблица 64 Что лично Вы можете сделать для развития страны, что полезного можете принести для Казахстана?

ВКонтакте	70,8%
Instagram	51,5%
Facebook	25,9%
Мой мир@mail.ru	23,1%
Одноклассники	14,0%
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	9,7%
Twitter	6,8%
WhatsApp	3,7%
Мой круг	1,9%
Затрудняюсь ответить	1,0%
MySpace	1,0%
LinkedIn	0,8%
Google +	0,2%

Предпочтения молодежи разных возрастных подгрупп в отношении социальных сетей значительно разнятся:

Таблица 65 В каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
ВКонтакте	78,9%	73,5%	65,4%
Facebook	23,7%	27,1%	26,4%
Instagram	53,8%	57,5%	47,1%
Twitter	6,7%	10,5%	4,8%
MySpace	1,2%	1,4%	0,6%
LinkedIn	0,8%	0,4%	1,0%
Мой круг	1,8%	1,6%	2,0%
Одноклассники	10,7%	15,4%	14,9%
Мой мир@mail.ru	21,9%	27,7%	21,3%
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	7,1%	6,2%	12,7%
WhatsApp	5,1%	4,1%	2,8%
Google +	0,0%	0,4%	0,2%
Затрудняюсь ответить	0,6%	0,6%	1,4%

Разнятся предпочтения в отношении социальных сетей и в этническом разрезе:

Таблица 66 В каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
ВКонтакте	70,3%	75,3%	66,5%
Facebook	26,0%	27,6%	21,7%
Instagram	52,5%	49,7%	44,7%
Twitter	6,7%	7,5%	6,2%
MySpace	1,0%	0,6%	1,2%
LinkedIn	0,7%	1,0%	1,9%
Мой круг	1,8%	1,9%	1,9%
Одноклассники	10,5%	29,9%	16,8%
Мой мир@mail.ru	21,9%	27,6%	26,1%
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	9,8%	5,8%	15,5%
WhatsApp	4,3%	2,3%	0,6%
Google +	0,3%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	1,0%	1,3%	0,6%

Городская молодежь больше вовлечена в социальные сети в Интернете (таблица 67).

Таблица 67 В каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
ВКонтакте	70,5%	71,2%
Facebook	30,5%	19,4%
Instagram	54,8%	46,7%
Twitter	7,5%	5,7%
MySpace	0,9%	1,1%
LinkedIn	0,9%	0,6%
Мой круг	1,8%	1,9%
Одноклассники	13,3%	14,9%
Мой мир@mail.ru	27,4%	17,1%
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	7,8%	12,3%
WhatsApp	4,1%	3,1%
Google +	0,3%	0,0%
Затрудняюсь ответить	0,7%	1,4%

Видно, что вопреки распространенным стереотипам, значимость телевидения даже для молодежи остается сравнительно высокой. Так, 60% казахстанской молодежи отдают предпочтение телевидению, чтобы узнать о политических новостях в Казахстане. Каждый третий узнает о них через казахстанские интернет сайты или социальные сети. 13,9% используют зарубежные интернет сайты, чтобы узнать о казахстанских политических новостях.

Таблица 68 Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о ПОЛИТИЧЕСКИХ НОВОСТЯХ В Казахстане?

Казахстанские республиканские телеканалы	60,0%
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	34,1%
Социальные сети, блоги	31,9%
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	25,8%
Радио	15,3%
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	13,9%
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	13,1%
Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	11,2%
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	10,1%
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	6,7%
Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	3,4%
Затрудняюсь ответить	1,3%
Встречи с известными авторитетными лицами	1,0%
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	0,8%
Никакими источниками не пользуюсь для политических новостей	0,1%

Казахстанские республиканские телеканалы большей частью смотрит казахская молодежь (64,1%). Тогда как русская молодежь Казахстана больше отдает предпочтение зарубежным интернет сайтам, зарубежным телеканалам, а также социальным сетям и блогам для получения информации о политических новостях Казахстана.

Таблица 69 Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о ПОЛИТИЧЕСКИХ НОВОСТЯХ В Казахстане?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Казахстанские республиканские телеканалы	64,1%	48,1%	43,5%
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	27,6%	19,2%	21,1%
Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	9,6%	19,5%	9,9%
Радио	16,1%	11,0%	15,5%
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	11,1%	5,5%	9,3%
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	6,9%	4,5%	8,7%
Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	3,3%	3,2%	4,3%
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	34,9%	28,6%	36,6%
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	11,7%	20,1%	22,4%
Социальные сети, блоги	30,8%	38,0%	30,4%
Встречи с известными авторитетными лицами	1,3%	0,0%	0,0%
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	1,0%	0,3%	0,0%
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	12,0%	14,6%	20,5%
Никакими источниками не пользуюсь для политических новостей	0,1%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	1,2%	1,9%	0,6%

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

Только треть казахстанской молодежи **интересуются политически событиями** на постоянной основе (29,2%). Каждый второй интересуется ими от случая к случаю (50,5%). Каждый пятый не интересуется ими вообще (19,5%).

В целом, можно сказать, что у значительной части молодежи интереса к политике нет, что связано главным образом с особенностями возраста, а также наличием у молодых людей множества других, помимо политики, сфер приложения своей активности.

Интерес к политике большей частью проявлен у мужчин. В возрастном разрезе – у тех, кто относится к более старшим возрастным подгруппам от 19 до 29 лет, в разрезе образования политической жизнью Казахстана больше интересуются молодежь с высшим образовательным уровнем. В этническом разрезе среди молодежи интерес к политике на постоянной основе больше проявляют казахи, в меньшей степени русские (25,6%) и представители других этнических групп (18,6%).

В областном разрезе видно, что политическими событиями больше интересуется молодежь Мангыстауской, Атырауской и Акмолинской областей.

Молодые граждане Казахстана весьма расходятся в своих оценках того, насколько молодежь на сегодняшний день имеет возможность **влиять на реализуемую в стране политику**.

Так, возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане как слабую или в целом отсутствующую оценивают 28,6% из числа молодежи страны. («Слабая» 18,3%, «Молодежь вообще не имеет никакого влияния 10,3%). 27,7%, напротив, оценивают это влияние как «очень большое». 40,9% опрошенных из числа молодежи убеждены, что молодежь имеет некоторое влияние.

Исследование продемонстрировало, что чем старше становится молодежь, тем меньше она верит в собственную возможность влиять на формирование политики в Казахстане сегодня.

Русские наряду с представителями других национальностей меньше чем казахи верят в возможность молодежи влиять на формирование политики сегодня в Казахстане.

79,5% молодых казахстанцев не **состоят ни в каких политических партиях**, 11,6% состоят в них только формально. И лишь 5,6% участвуют в деятельности политических партий страны.

В числе **молодежных организаций**, о которых молодые граждане Казахстана осведомлены, значатся:

- Молодежное крыло Жас Отан партии Нур Отан	57,2%
- Альянс студентов Казахстана	53,0%
- Ассоциация стипендиатов Болашак	46,0%
- Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	45,9%
- Единая детско-юношеская организация Жас Улан	39,2%
- Союз КВН Казахстана	34,4%

Тем не менее, на уровне сотрудничества показатели разнятся практически в два раза. Исключением является Альянс студентов Казахстана.

- Альянс студентов Казахстана	47,0%
- Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов Жасыл ел	22,6%
- Молодежное крыло Жас Отан партии Нур Отан	21,2%
- Ассоциация стипендиатов Болашак	16,3%
- Единая детско-юношеская организация Жас Улан	15,8%

О **программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания»**, которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года в той или иной степени осведомлены 57,5% молодых граждан страны. 38,9% об этой статье не знают.

С программной статьей Президента РК больше знакома молодежь из числа казахов (15%), при этом речь идет не о поверхностном, а о хорошем уровне осведомленности.

Менее всего информированы о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года молодежь Актюбинской области и города Астана. Вероятно, данные значения могут восприниматься как косвенный показатель уровня протестности в данных регионах.

Среди наиболее поддерживаемых тем и идей из программной статьи Президента от 12 апреля значатся:

- Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков	35,9%
- Ведение правильного, скромного образа жизни	24,3%
- Сохранение национальной культуры, истории	18,4%
- Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других	17,2%
- Культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди	14,2%

Казахи больше чем русские и представители других этносов поддержали такие меры, обозначенные в программной статье как сохранение национальной культуры (19,9%) и поэтапный переход казахского языка на латиницу (8,9%).

Вопрос о том, каков может быть **вклад молодых граждан в развитие своей страны**, выявил следующую картину: 77,8% молодых казахстанцев написали свое

видение, что они могли бы сделать с целью позитивного влияния на развитие Казахстана. 22,2% не ответили, или затруднились ответить на вопрос.

На сегодняшний день **социальные сети** начинают играть все большую роль в политической жизни страны, выступая фактором мобилизации населения. Исследование демонстрирует высокий уровень вовлеченности молодых казахстанцев в социальные сети: не менее 70% молодежи. При этом, предпочтения молодежи разных возрастных подгрупп в отношении социальных сетей значимо разнятся. Городская молодежь больше вовлечена в социальные сети в Интернете.

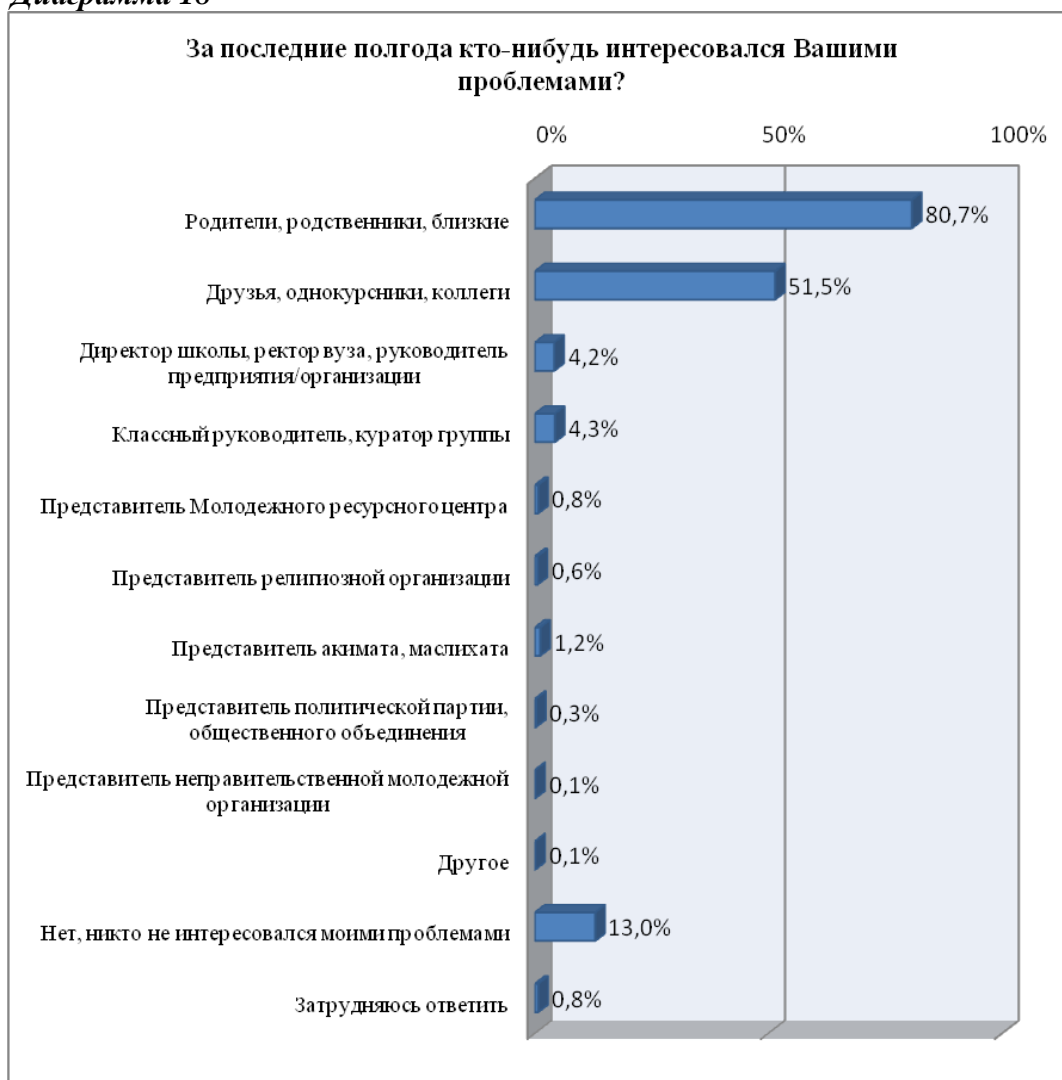
Вопреки распространенным стереотипам, значимость телевидения даже для молодежи остается сравнительно высокой. Так, 60% казахстанской молодежи отдают предпочтение телевидению, чтобы **узнать о политических новостях в Казахстане**. Каждый третий узнает о них через казахстанские интернет сайты или социальные сети. 13,9% используют зарубежные интернет сайты, чтобы узнать о казахстанских политических новостях.

Казахстанские республиканские телеканалы большей частью смотрит казахская молодежь (64,1%). Тогда как русская молодежь Казахстана больше отдает предпочтение зарубежным интернет сайтам, зарубежным телеканалам, а также социальным сетям и блогам для получения информации о политических новостях Казахстана.

РАЗДЕЛ 3. ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ ПО РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖИ

Проблемами молодых казахстанцев, на их же собственный взгляд, интересуются только их родственники (80,7%), а также друзья и коллеги (51,5%). 13% отметили, что их проблемами вообще никто не интересуется (диаграмма 18).

Диаграмма 18

На вопрос о том, знают ли органы государственной власти (Департамент молодежной политики, акимат, молодежный ресурсный центр и т.п.) о реальных проблемах молодежи 77,3% опрошенных из числа молодежи ответили утвердительно. Из них 28,9% молодежи отметили, что органы государственной власти предпринимают попытки решить проблемы молодежи, 48,4% считают, что они хоть и осведомлены о них, но реально проблемы не решают.

19,9% опрошенных молодых граждан страны полагают, что органы государственной власти о проблемах молодежи не осведомлены (диаграмма 19).

Диаграмма 19

Точку зрения о том, что органы государственной власти, будучи осведомленными о проблемах молодежи, на деле их не решают больше поддерживают русские и представители других национальностей:

Таблица 70 Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти (Департамент молодежной политики, акимат, молодежный ресурсный центр и т.п.) о реальных проблемах молодежи?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем	30,5%	25,0%	21,1%
Скорее знают, но реально не решают проблем молодежи	46,6%	51,3%	59,6%
Скорее не знают	13,8%	14,6%	8,7%
Безусловно, ничего не знают	6,3%	5,8%	7,5%
Другое	0,1%	0,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	2,7%	3,2%	3,1%

В первой пятерке мер, предлагаемых молодежью для решения их проблем, поддержки, значатся:

Обеспечение доступного и качественного образования	51,6%
Создание условий для трудоустройства	41,2%
Развитие системы доступного жилья	31,4%
Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания	27,6%
Повышение правовой культуры	15,9%

Диаграмма 20

Вопрос об уровне удовлетворенности реализации государственной молодежной политикой в Казахстане выявил доминирование позитивных оценок. Так, полностью или частично удовлетворены ее реализацией 75% молодежи, не удовлетворены – 13,2%. Доля тех, кто отметил, что вообще информирован о государственной молодежной политике составляет 8% (диаграмма 21).

Диаграмма 21

Среди тех, кто скорее не удовлетворен тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане больше представителей старших возрастных подгрупп молодежи страны.

Таблица 71 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Полностью удовлетворен	31,0%	22,2%	24,5%
Скорее удовлетворен	44,9%	52,6%	50,2%
Скорее не удовлетворен	7,7%	10,7%	9,6%
Не удовлетворен	2,6%	3,5%	4,4%
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	10,1%	6,6%	7,7%
Затрудняюсь ответить	3,6%	4,3%	3,7%

Ничего не знают о реализуемой государственной молодежной политике больше представители других национальностей (не казахи и русские) из числа молодежи страны:

Таблица 72 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Полностью удовлетворен	27,0%	20,5%	21,1%
Скорее удовлетворен	49,8%	51,3%	43,5%
Скорее не удовлетворен	9,4%	10,1%	8,1%
Не удовлетворен	3,7%	3,6%	4,3%
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	6,6%	8,8%	19,9%
Затрудняюсь ответить	3,5%	5,8%	3,1%

В разрезе областей восприятие реализуемой молодежной политики весьма различается (таблица 73 и 74).

Таблица 73 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Полностью удовлетворен	46,8%	26,7%	38,4%	58,8%	43,1%	14,8%	14,1%	26,2%
Скорее удовлетворен	50,6%	52,5%	46,4%	36,8%	42,4%	32,0%	43,7%	54,4%
Скорее не удовлетворен	2,5%	10,9%	4,7%	1,5%	6,3%	11,5%	4,2%	6,0%
Не удовлетворен	0,0%	3,0%	2,8%	1,5%	4,9%	4,1%	4,2%	4,0%
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	0,0%	6,9%	3,3%	0,0%	2,8%	28,7%	25,4%	5,4%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	4,3%	1,5%	0,7%	9,0%	8,5%	4,0%

Таблица 74 Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Полностью удовлетворен	5,2%	20,0%	21,9%	24,4%	5,6%	23,8%	22,8%	13,9%
Скорее удовлетворен	39,6%	52,2%	27,4%	50,0%	46,3%	64,7%	57,4%	51,6%
Скорее не удовлетворен	18,8%	12,2%	21,9%	17,9%	9,3%	7,1%	5,9%	15,7%
Не удовлетворен	8,3%	6,7%	16,4%	1,3%	3,7%	0,9%	4,0%	3,6%
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	19,8%	7,8%	4,1%	6,4%	13,0%	3,5%	5,9%	9,9%
Затрудняюсь ответить	8,3%	1,1%	8,2%	0,0%	22,2%	0,0%	4,0%	5,4%

Обращались в Молодежные ресурсные центры своей области/города лишь 6,7% из числа молодежи Казахстана, знают об их деятельности, но никогда не обращались 16,6%.

49,5% о них вообще не осведомлены, 20,5% информированы в той или иной степени (диаграмма 22).

Диаграмма 22

Среди тех, кто не осведомлен о работе Молодежных ресурсных центров своей области/города больше молодежи в возрасте от 14 до 18 лет.

Таблица 75 Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	5,1%	7,4%	7,2%
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	12,8%	19,3%	17,1%
Что-то слышал, читал (-а)	20,6%	18,1%	21,6%
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	55,1%	48,1%	47,3%
Затрудняюсь ответить	6,5%	7,0%	6,8%

Молодежь с высшим уровнем образования больше взаимодействовала с Молодежными ресурсными центрами области/города.

Таблица 76 Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Ваше образование?						
	Высшее со степенью	Высшее	Незаконченное высшее	Среднее специальное профессиональное образование	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	23,6%	8,6%	8,2%	6,0%	4,6%	1,7%	0,0%
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	23,6%	19,0%	26,7%	13,2%	12,9%	12,3%	4,3%
Что-то слышал, читал (-а)	14,5%	20,0%	19,5%	21,4%	21,5%	19,0%	23,9%
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	38,2%	45,3%	38,0%	51,1%	54,4%	63,1%	69,6%
Затрудняюсь ответить	0,0%	7,1%	7,5%	8,3%	6,6%	3,9%	2,2%

О работе Молодежных ресурсных центров своей области/города чуть больше осведомлена казахская молодежь (таблица 77).

Таблица 77 Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	7,5%	4,5%	3,1%
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	17,4%	16,9%	8,7%
Что-то слышал, читал (-а)	20,4%	18,8%	23,6%
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	47,4%	53,9%	60,2%
Затрудняюсь ответить	7,3%	5,8%	4,3%

Наибольшую неосведомленность о работе Молодежных ресурсных центров своей области/города демонстрирует молодежь Жамбылской, Южно-Казахстанской областей и города Астана.

Таблица 78 Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	6,3%	5,9%	5,7%	27,9%	4,9%	10,7%	2,8%	12,1%
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	44,3%	21,8%	15,6%	5,9%	32,6%	13,9%	26,8%	18,8%
Что-то слышал, читал (-а)	15,2%	21,8%	28,0%	17,6%	24,3%	9,0%	26,8%	22,1%
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	31,6%	49,5%	34,1%	25,0%	34,7%	64,8%	40,8%	29,5%
Затрудняюсь ответить	2,5%	1,0%	16,6%	23,5%	3,5%	1,6%	2,8%	17,4%

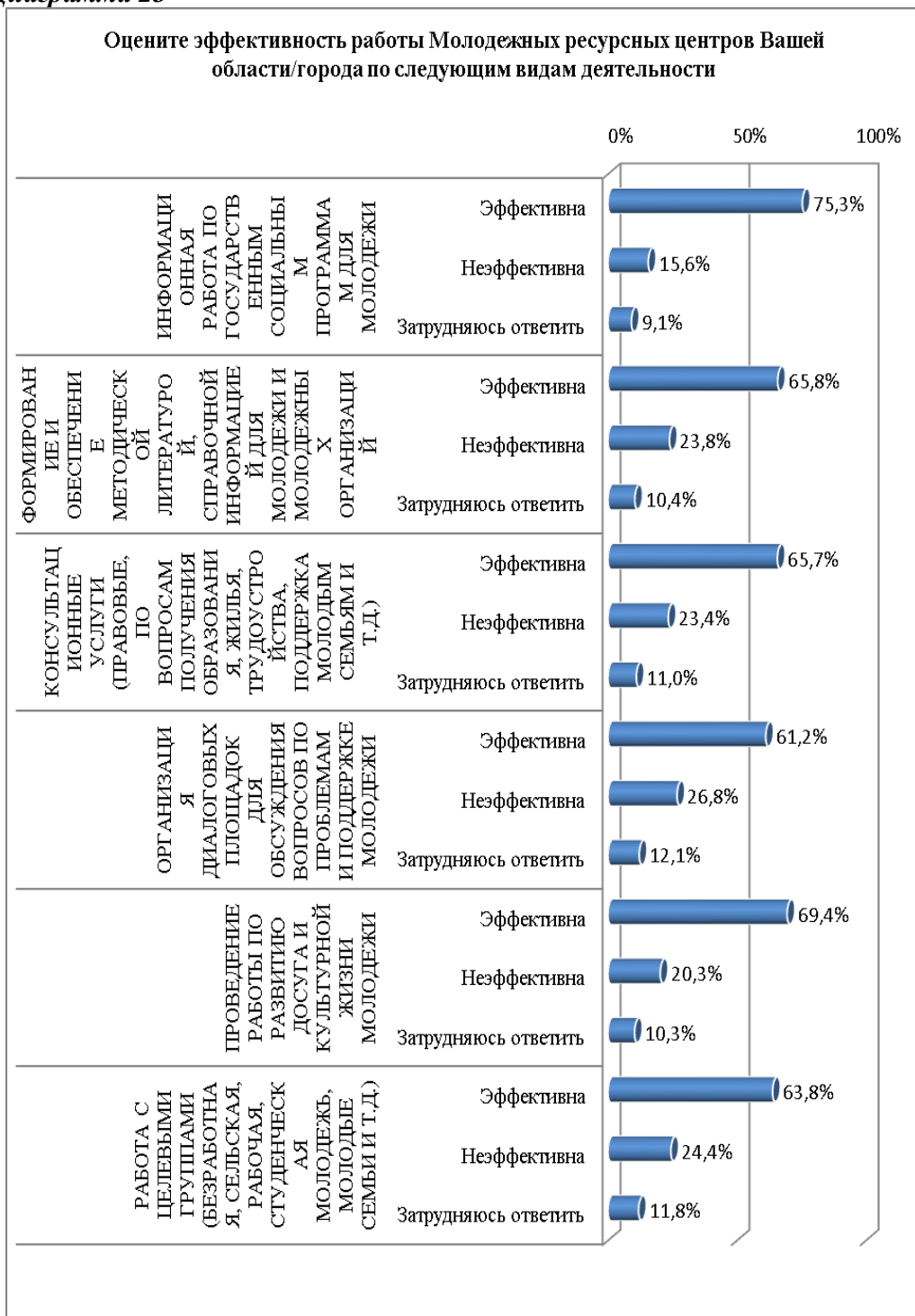
Таблица 79 Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	3,1%	7,8%	0,0%	14,1%	1,9%	0,6%	3,0%	11,2%
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	10,4%	32,2%	12,3%	29,5%	11,1%	2,6%	5,9%	15,7%
Что-то слышал, читал (-а)	27,1%	17,8%	24,7%	17,9%	25,9%	17,6%	8,9%	22,0%
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	55,2%	37,8%	41,1%	38,5%	55,6%	79,1%	76,2%	44,8%
Затрудняюсь ответить	4,2%	4,4%	21,9%	0,0%	5,6%	0,0%	5,9%	6,3%

Вместе с тем эффективность работы Молодежных ресурсных центров области/города молодежь оценивает достаточно высоко.

Наиболее высоко оценена их деятельность в следующих направлениях: информационная работа по государственным социальным программам для молодежи (75,3%), проведение работы по организации досуга и культурной жизни молодежи (69,4%), формирование и обеспечение методической литературой, справочной информации для молодежи (65,8%), консультационные услуги (65,7%). Чуть менее позитивно оценена деятельность в отношении организации диалоговых площадок для молодежи по обсуждению ее проблем (61,2%), а также работа с целевыми группами (63,8%) (диаграмма 23).

Диаграмма 23

О деятельности Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи информированы в той или иной степени 30,9% молодежи Казахстана, ничего о ней не знают – 61,7%.

Таблица 80 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

Да, знаю	9,2%
Что-то слышал, читал (-а)	21,7%
Ничего не знаю	61,7%
Затрудняюсь ответить	7,3%

В образовательном разрезе о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи осведомлена большей частью молодежь, которая имеет или находится в процессе получения высшего образования.

Таблица 81 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Ваше образование?						
	Высшее со степенью	Высшее	Незаконченное высшее	специальное профессиональное образование	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Да, знаю	30,9%	12,4%	12,7%	8,1%	8,9%	5,6%	2,2%
Что-то слышал, читал (-а)	34,5%	25,7%	30,5%	23,9%	20,1%	18,4%	23,9%
Ничего не знаю	34,5%	52,2%	45,2%	60,1%	64,2%	70,4%	73,9%
Затрудняюсь ответить	0,0%	9,8%	11,6%	7,9%	6,9%	5,6%	0,0%

В этническом разрезе о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи, больше осведомлены казахи из числа молодежи, в меньшей степени - представители других этнических групп.

Таблица 82 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, знаю	10,8%	8,8%	8,1%
Что-то слышал, читал (-а)	25,9%	20,1%	19,3%
Ничего не знаю	54,9%	63,3%	67,1%
Затрудняюсь ответить	8,5%	7,8%	5,6%

В областном разрезе наименьшую осведомленность о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи, демонстрирует молодежь, проживающая в Жамбылской, Костанайской и Южно-Казахстанской областях.

Таблица 83 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

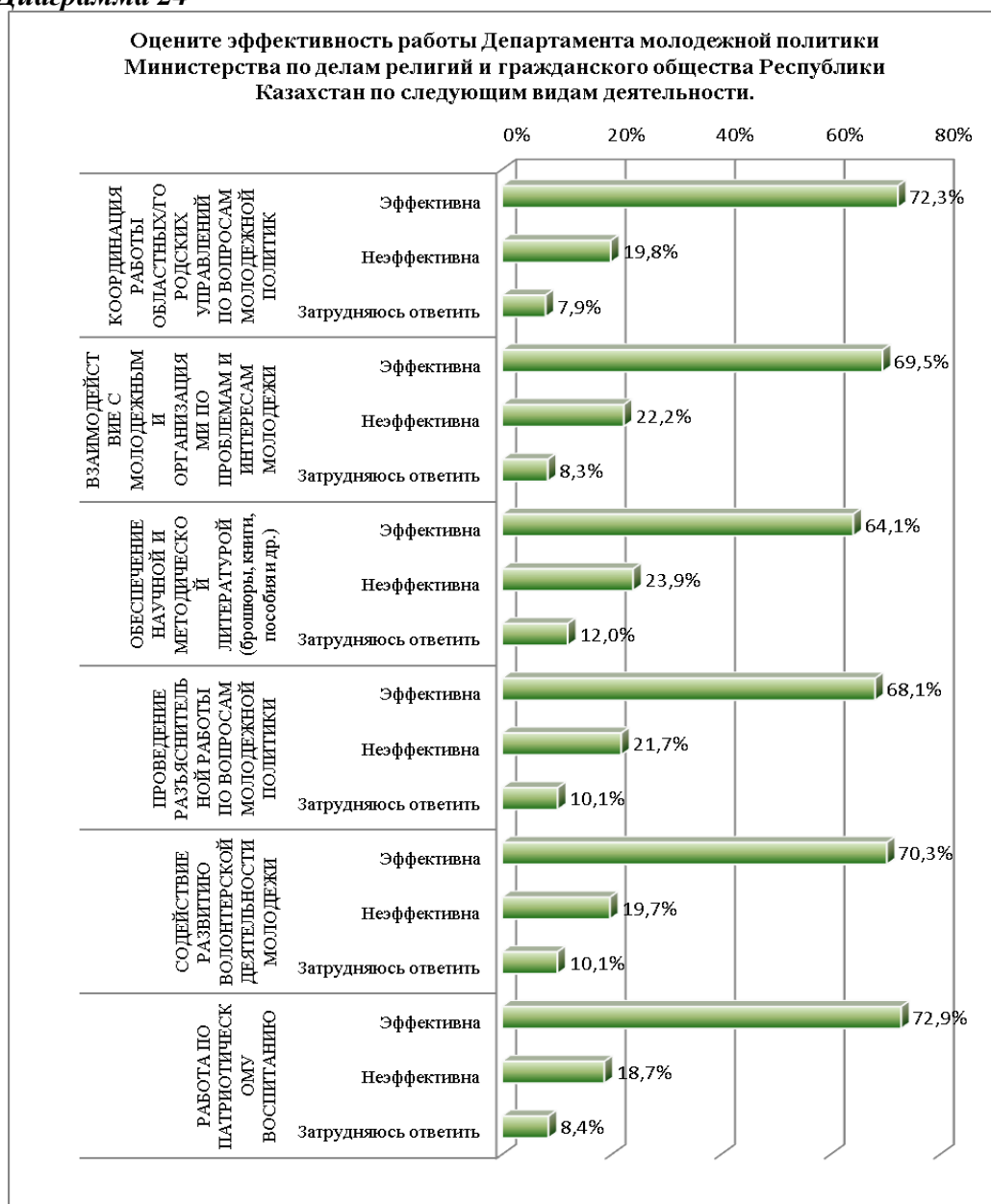
	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, знаю	19,0%	12,9%	7,6%	19,1%	20,1%	10,7%	7,0%	22,1%
Что-то слышал, читал (-а)	30,4%	33,7%	30,8%	20,6%	34,0%	18,0%	40,8%	21,5%
Ничего не знаю	44,3%	53,5%	51,2%	30,9%	37,5%	70,5%	46,5%	39,6%
Затрудняюсь ответить	6,3%	0,0%	10,4%	29,4%	8,3%	0,8%	5,6%	16,8%

Таблица 84 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, знаю	1,0%	8,9%	6,8%	14,1%	5,6%	0,9%	5,0%	14,3%
Что-то слышал, читал (-а)	12,5%	37,8%	13,7%	25,6%	18,5%	14,7%	14,9%	30,9%
Ничего не знаю	77,1%	47,8%	53,4%	60,3%	70,4%	84,4%	59,4%	47,1%
Затрудняюсь ответить	9,4%	5,6%	26,0%	0,0%	5,6%	0,0%	20,8%	7,6%

Эффективность департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи, оценивается молодежью большей частью позитивно по всем направлениям деятельности. Тем не менее, доля молодежи не удовлетворенных его деятельностью составляет не менее пятой части от всех опрошенных молодых граждан страны (диаграмма 24).

Диаграмма 24

О работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи, осведомлены в той или иной степени 36,8% из числа молодежи республики. 52,4% ничего не знают о деятельности Управления по молодежной политике. Еще 10,9% затруднились ответить на этот вопрос (диаграмма 25).

Диаграмма 25

О работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи больше осведомлена молодежь с высшим уровнем образования, в этническом разрезе – казахи. Напротив, наименьшую осведомленность демонстрируют молодежь со средним уровнем образования, в этническом разрезе - представители других этнических групп (таблица 86).

Таблица 85 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Ваше образование?						
	Высшее со степенью	Высшее	Незаконченное высшее	Среднее специальное профессиональное образование	Общее среднее	Неполное среднее	Нет образования
Да, знаю	30,9%	14,1%	15,8%	8,8%	10,3%	8,4%	0,0%
Что-то слышал, читал (-а)	34,5%	26,5%	28,4%	23,9%	20,9%	22,3%	28,3%
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	32,7%	47,5%	41,8%	56,2%	59,3%	62,0%	60,9%
Затрудняюсь ответить	1,8%	12,0%	14,0%	11,1%	9,5%	7,3%	10,9%

Таблица 86 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, знаю	13,3%	6,8%	6,8%
Что-то слышал, читал (-а)	25,7%	23,1%	21,1%
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	49,4%	59,7%	67,1%
Затрудняюсь ответить	11,6%	10,4%	5,0%

В областном разрезе видно, что среди тех, кто меньше всего знает о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики своей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи, опрошенные молодые жители Костанайской, Северо-Казахстанской и Южно-Казахстанской областей (таблица 87 и 88).

Таблица 87 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, знаю	15,2%	18,8%	13,3%	23,5%	21,5%	12,3%	5,6%	20,1%
Что-то слышал, читал (-а)	34,2%	24,8%	23,2%	8,8%	37,5%	26,2%	47,9%	29,5%
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	44,3%	54,5%	48,8%	25,0%	29,9%	58,2%	36,6%	30,9%
Затрудняюсь ответить	6,3%	2,0%	14,7%	42,6%	11,1%	3,3%	9,9%	19,5%

Таблица 88 Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

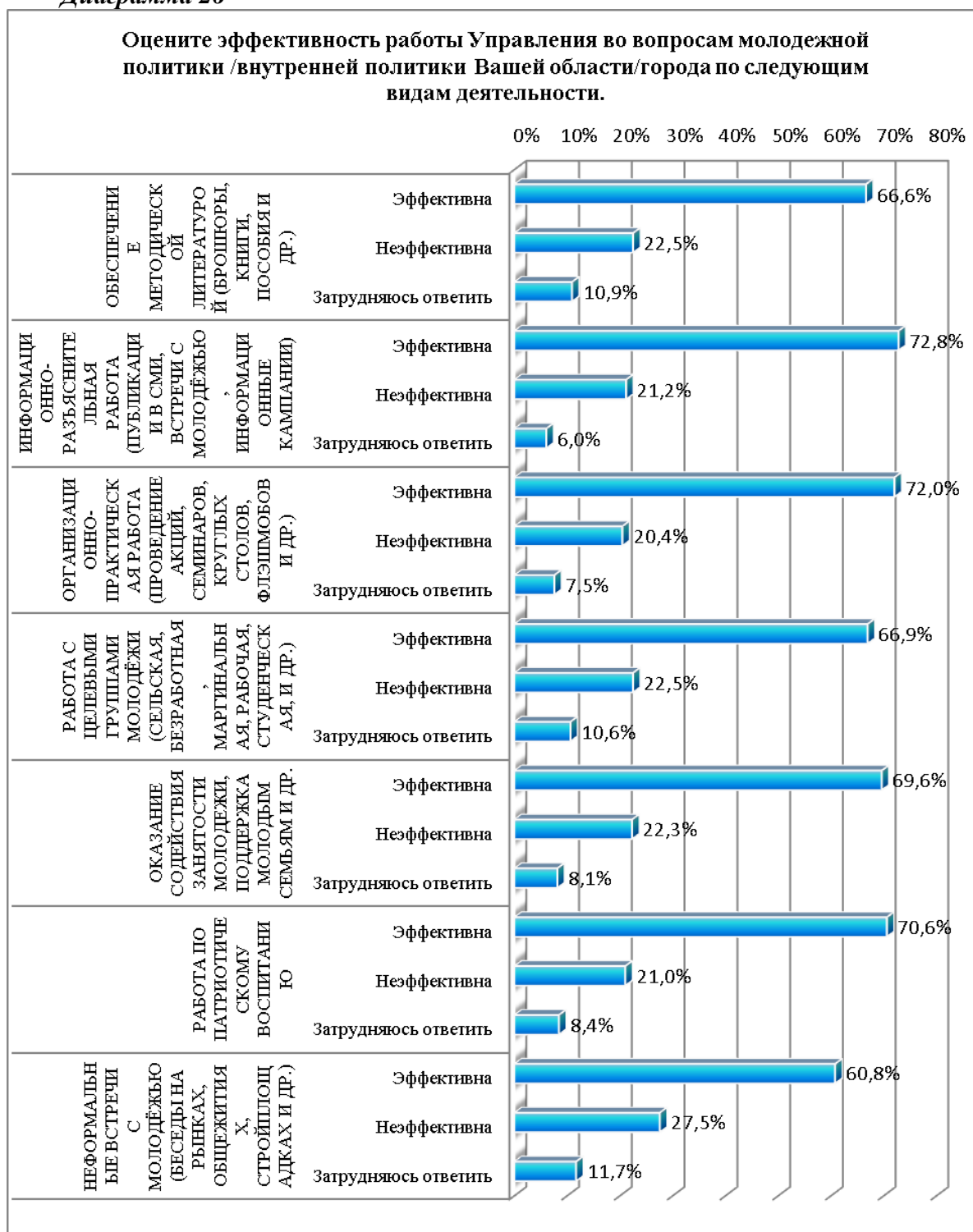
	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, знаю	4,2%	24,4%	6,8%	19,2%	5,6%	0,6%	3,0%	12,1%
Что-то слышал, читал (-а)	8,3%	36,7%	12,3%	24,4%	20,4%	18,2%	12,9	32,7%
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	78,1%	31,1%	50,7%	53,8%	70,4%	80,9%	55,4	45,3%
Затрудняюсь ответить	9,4%	7,8%	30,1%	2,6%	3,7%	0,3%	28,7	9,9%

Казахстанская молодежь оценивает направления работы Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики своей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи, как и деятельность предыдущих учреждений, нацеленных на решение проблем и поддержку молодежи, большей частью позитивно. Тем не менее, в расчет стоит взять тот момент, что доля тех, кто оценивает деятельность по тем или иным направлениям позитивно превышает долю тех, кто в целом отметил, что знает о деятельности рассматриваемой структуры. Это касается и деятельности всех рассмотренных ранее организаций. О чем может говорить этот момент? Вероятнее всего об обобщенной оценке деятельности всех организаций, осуществляющих работу в сфере молодежной политике, приветствие данной работы со стороны молодежи, ее позитивное восприятие.

Тем не менее, ряд направлений деятельности Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики области/города вызывают резкое неприятие, которое

наиболее отчетливо проявляется в разрезе областей. Так, среди тех, кто не удовлетворен работой Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики своей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи в отношении информационно-разъяснительной работы более половины молодежи Актюбинской области, а также 41,3% из числа молодежи Южно-Казахстанской области. Тогда как в отношении оказания содействия занятости молодежи, поддержки молодых семей свое неудовлетворенность деятельностью Управления высказали 60,5% молодежи Западно-Казахстанской области. Данные показатели являются критическими с точки зрения восприятия деятельности органов местной власти.

Диаграмма 26

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

Проблемами молодых казахстанцев, на их же собственный взгляд, интересуются только их родственники (80,7%), а также друзья и коллеги (51,5%). 13% отметили, что их проблемами вообще никто не интересуется.

На вопрос о том, знают ли органы государственной власти (Департамент молодежной политики, акимат, молодежный ресурсный центр и т.п.) о реальных проблемах молодежи 77,3% опрошенных из числа молодежи ответили утвердительно. Из них 28,9% молодежи отметили, что органы государственной власти предпринимают попытки решить проблемы молодежи, 48,4% считают, что они хоть и осведомлены о них, но реально проблемы не решают.

19,9% опрошенных молодых граждан страны полагают, что органы государственной власти о проблемах молодежи не осведомлены.

Точку зрения о том, что органы государственной власти, будучи осведомленными о проблемах молодежи, на деле их не решают больше поддерживают русские и представители других национальностей.

В первой пятерке мер, предлагаемых молодежью для решения их проблем, поддержки, значатся:

Обеспечение доступного и качественного образования	51,6%
Создание условий для трудоустройства	41,2%
Развитие системы доступного жилья	31,4%
Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания	27,6%
Повышение правовой культуры	15,9%

Вопрос об уровне удовлетворенности реализации государственной молодежной политикой в Казахстане выявил доминирование позитивных оценок. Так, полностью или частично удовлетворены ее реализацией 75% молодежи, не удовлетворены – 13,2%. Доля тех, кто отметил, что вообще информирован о государственной молодежной политике составляет 8%.

Ничего не знают о реализуемой государственной молодежной политике больше представители других национальностей (не казахи и русские) из числа молодежи страны.

Более половины молодежи Казахстана не осведомлены о деятельности Молодежных ресурсных центров (49,5%), Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества, которая проводится для поддержки и развития молодежи (61,7%), а также о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики области/города (52,4%).

Тем не менее, **оценивая деятельность этих учреждений**, казахстанская молодежь склонна давать большей частью положительные оценки. Речь в первую очередь идет о казахах, с высшим образованием. Вероятнее всего в первую очередь, речь идет об обобщенной оценке деятельности всех организаций, осуществляющих работу в сфере молодежной политике, приветствие данной работы со стороны молодежи, ее позитивное восприятие. С другой стороны данные ответы могут свидетельствовать о неискренности ответов респондентов, желании давать социально одобряемые ответы.

Тем не менее, около четверти от общего числа молодежи оценивают работу данных организаций как низкую, особенно в отношении организации диалоговых площадок для молодежи по обсуждению ее проблем, работе с целевыми группами, в отношении информационно-разъяснительной работы, а также оказании содействия занятости молодежи, поддержки молодых семей.

РАЗДЕЛ 4. УРОВЕНЬ ПРОТЕСТНОСТИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

25% молодежи Казахстана допускают вероятность возникновения акций протеста в месте их проживания, не допускают подобной вероятности 70,6%, 4,5% затрудняются ответить на этот вопрос (диаграмма 27).

Диаграмма 27

Вероятность возникновения акций протеста в собственном населенном пункте чуть больше допускает молодежь старших возрастных подгрупп, в этническом разрезе – представители других национальностей (не казахи и русские).

Таблица 89 Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Однозначно, да	8,7%	8,8%	7,6%
Скорее да	14,6%	17,2%	17,6%
Скорее нет	36,0%	40,4%	36,8%
Однозначно, нет	34,4%	30,6%	33,7%
Затрудняюсь ответить	6,3%	3,1%	4,3%

Таблица 90 Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Однозначно, да	9,1%	3,6%	8,1%
Скорее да	17,0%	13,0%	21,1%
Скорее нет	36,6%	44,8%	32,3%
Однозначно, нет	32,7%	33,8%	35,4%
Затрудняюсь ответить	4,6%	4,9%	3,1%

В областном разрезе молодежи Мангыстауской (46,6%), Акмолинской (41,8%), а также Южно-Казахстанской областей (52,3%) больше всего среди тех, кто допускает вероятность возникновения акций протеста в их населенном пункте (таблица 91 и 92).

Таблица 91 Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Однозначно, да	15,2%	5,9%	2,8%	8,8%	8,3%	0,8%	0,0%	6,7%
Скорее да	26,6%	23,8%	1,9%	22,1%	20,1%	5,7%	0,0%	11,4%
Скорее нет	38,0%	44,6%	39,8%	42,6%	32,6%	54,9%	47,9%	42,3%
Однозначно, нет	13,9%	21,8%	49,3%	16,2%	35,4%	37,7%	46,5%	35,6%
Затрудняюсь ответить	6,3%	4,0%	6,2%	10,3%	3,5%	0,8%	5,6%	4,0%

Таблица 92 Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангыстауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Однозначно, да	1,0%	7,8%	15,1%	3,8%	1,9%	18,5%	3,0%	9,4%
Скорее да	11,5%	8,9%	31,5%	12,8%	7,4%	33,8%	3,0%	19,7%
Скорее нет	47,9%	26,7%	24,7%	42,3%	35,2%	30,6%	13,9%	41,7%
Однозначно, нет	29,2%	52,2%	23,3%	38,5%	48,1%	17,1%	73,3%	22,9%
Затрудняюсь ответить	10,4%	4,4%	5,5%	2,6%	7,4%	0,0%	6,9%	6,3%

34% молодых граждан Казахстана отметили, что проблем, которые вынудят их выйти на публичную акцию протеста не существует. 7,1% затруднились ответить на вопрос о том, какая проблема может вынудить их выйти на публичную акцию протеста.

Тогда как остальные 58,9% из числа молодежи Казахстан обозначили среди подобных проблем следующие:

Таблица 93 Какая проблема может вынудить Вас выйти на публичную акцию протеста?

Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	34,0%
Сокращение или увольнение с работы	18,3%
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	15,1%
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	12,3%
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	12,2%
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	11,2%
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	10,4%
Необоснованные штрафы	10,4%

Ухудшение экологической ситуации	9,3%
Проблемы с жильем	7,2%
Неудовлетворенность действиями властей	7,1%
Затрудняюсь ответить	7,1%
Несправедливые судебные решения	7,0%
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	6,3%
Несогласие с принимаемыми реформами	5,1%
Низкое качество услуг в образовании	4,6%
Нарушение прав на этнической почве	3,8%
Другое	0,2%

Список проблем, которые могут вынудить молодежь выйти на публичную акцию протеста достаточно значимо различается в этническом разрезе (таблица 94).

Таблица 94 *Какая проблема может вынудить Вас выйти на публичную акцию протеста?*

	Ваша национальность?		
	<i>Казах, казахка</i>	<i>Русский, русская</i>	<i>Другой национальности</i>
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	15,9%	11,7%	14,3%
Сокращение или увольнение с работы	19,4%	14,6%	14,9%
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	11,8%	8,8%	9,9%
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	12,6%	11,7%	9,3%
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	10,7%	8,4%	11,2%
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	6,7%	5,5%	3,7%
Необоснованные штрафы	11,6%	4,9%	9,3%
Ухудшение экологической ситуации	9,6%	6,2%	11,8%
Неудовлетворенность действиями властей	6,7%	7,8%	8,7%
Несправедливые судебные решения	7,9%	4,2%	3,7%
Несогласие с принимаемыми реформами	5,7%	2,3%	4,3%
Нарушение прав на этнической почве	3,6%	5,5%	2,5%
Проблемы с жильем	8,1%	3,6%	5,0%
Низкое качество услуг в образовании	5,0%	3,6%	2,5%
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	12,5%	10,4%	14,3%
Другое	0,2%	0,0%	0,0%
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	32,3%	37,7%	43,5%
Затрудняюсь ответить	6,8%	8,8%	6,2%

В областном разрезе среди тех, кто по тем или иным причинам готов участвовать в акциях протеста больше молодежи Западного региона страны.

Таблица 95 Какая проблема может вынудить Вас выйти на публичную акцию протеста?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	12,7%	18,8%	14,2%	35,3%	9,7%	13,9%	2,8%	13,4%
Сокращение или увольнение с работы	12,7%	11,9%	12,3%	44,1%	11,8%	13,1%	4,2%	17,4%
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	2,5%	5,9%	8,1%	47,1%	11,8%	6,6%	1,4%	11,4%
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	21,5%	2,0%	6,6%	16,2%	13,9%	2,5%	0,0%	16,1%
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	26,6%	24,8%	2,4%	14,7%	10,4%	2,5%	9,9%	7,4%
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	3,8%	3,0%	7,6%	10,3%	9,0%	0,0%	4,2%	10,1%
Необоснованные штрафы	3,8%	13,9%	7,1%	7,4%	13,2%	8,2%	2,8%	13,4%
Ухудшение экологической ситуации	11,4%	7,9%	3,8%	2,9%	15,3%	3,3%	0,0%	9,4%
Неудовлетворенность действиями властей	12,7%	10,9%	5,7%	1,5%	6,9%	1,6%	4,2%	6,0%
Несправедливые судебные решения	6,3%	10,9%	5,2%	0,0%	7,6%	0,8%	12,7%	4,0%
Несогласие с принимаемыми реформами	2,5%	24,8%	2,8%	0,0%	6,9%	0,8%	1,4%	4,7%
Нарушение прав на этнической почве	0,0%	2,0%	4,7%	0,0%	4,9%	0,8%	5,6%	3,4%
Проблемы с жильем	8,9%	7,9%	5,7%	1,5%	6,3%	0,0%	0,0%	2,7%
Низкое качество услуг в образовании	3,8%	17,8%	2,8%	1,5%	4,9%	0,0%	0,0%	2,0%
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	11,4%	13,9%	14,7%	11,8%	22,2%	21,3%	2,8%	7,4%
Другое	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	6,3%	30,7%	50,2%	20,6%	18,1%	51,6%	63,4%	41,6%
Затрудняюсь ответить	1,3%	1,0%	7,6%	5,9%	19,4%	9,8%	12,7%	12,1%

Таблица 96 Какая проблема может вынудить Вас выйти на публичную акцию протеста?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	9,4%	12,2%	28,8%	9,0%	1,9%	20,6%	4,0%	19,3%
Сокращение или увольнение с работы	19,8%	14,4%	28,8%	10,3%	18,5%	17,6%	57,4%	16,6%
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	15,6%	10,0%	4,1%	2,6%	11,1%	16,2%	5,0%	12,6%
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	16,7%	6,7%	11,0%	14,1%	14,8%	14,4%	14,9%	17,9%
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	12,5%	16,7%	6,8%	7,7%	1,9%	13,2%	6,9%	9,0%

Повышение выплат по кредитам или ипотеке	1,0%	10,0%	5,5%	3,8%	3,7%	7,9%	5,0%	6,3%
Необоснованные штрафы	9,4%	13,3%	21,9%	6,4%	0,0%	10,6%	7,9%	14,8%
Ухудшение экологической ситуации	1,0%	22,2%	9,6%	20,5%	7,4%	11,5%	2,0%	13,0%
Неудовлетворенность действиями властей	12,5%	8,9%	9,6%	9,0%	7,4%	5,6%	5,0%	9,4%
Несправедливые судебные решения	6,3%	26,7%	6,8%	3,8%	1,9%	3,8%	6,9%	12,1%
Несогласие с принимаемыми реформами	5,2%	6,7%	9,6%	1,3%	1,9%	5,9%	2,0%	3,1%
Нарушение прав на этнической почве	4,2%	3,3%	5,5%	5,1%	11,1%	3,5%	2,0%	5,4%
Проблемы с жильем	7,3%	18,9%	9,6%	12,8%	5,6%	5,3%	5,0%	15,7%
Низкое качество услуг в образовании	8,3%	4,4%	2,7%	6,4%	0,0%	1,2%	2,0%	12,6%
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	20,8%	18,9%	9,6%	11,5%	5,6%	3,5%	6,9%	17,0%
Другое	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	22,9%	21,1%	21,9%	41,0%	35,2%	45,9%	12,9%	22,9%
Затрудняюсь ответить	12,5%	4,4%	1,4%	0,0%	18,5%	0,3%	11,9%	5,4%

Среди сельчан больше тех, кто не пойдет протестовать в любом случае (таблица 97).

Таблица 97 *Какая проблема может вынудить Вас выйти на публичную акцию протеста?*

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	14,1%	16,5%
Сокращение или увольнение с работы	19,6%	16,5%
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	10,9%	11,4%
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	13,9%	9,7%
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	10,9%	9,7%
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	6,0%	6,6%
Необоснованные штрафы	12,1%	7,8%
Ухудшение экологической ситуации	8,2%	10,7%
Неудовлетворенность действиями властей	7,0%	7,1%
Несправедливые судебные решения	7,6%	6,1%
Несогласие с принимаемыми реформами	5,4%	4,6%
Нарушение прав на этнической почве	3,3%	4,6%
Проблемы с жильем	8,4%	5,4%
Низкое качество услуг в образовании	5,3%	3,5%
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	12,6%	11,9%
Другое	0,3%	0,0%
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	31,1%	38,0%
Затрудняюсь ответить	6,8%	7,3%

Для защиты своих интересов молодые граждане Казахстана готовы предпринять следующие меры:

Таблица 98 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

Обращусь в суд	36,6%
Ничего не буду предпринимать	28,5%
Обращусь в газету, телевидение, радио	15,2%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	14,6%
Приду на прием к представителям государственной власти	12,4%
Буду участвовать в мирной демонстрации	10,5%
Затрудняюсь ответить	6,0%
Не выйду на работу, на учебу	5,7%
Приму участие в митинге протеста	5,1%
Объявлю голодовку	3,2%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,4%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,3%
Буду распространять листовки и прокламации	1,0%

Если молодежь старших возрастных подгрупп больше склонна выбирать правовые пути решения проблем, то молодежь в возрасте от 14 до 18 лет чуть больше как вариант решения проблем рассматривает участие в митингах, акциях протеста (6,1%) (таблица 99).

Таблица 99 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Не выйду на работу, на учебу	6,1%	7,6%	4,5%
Объявлю голодовку	2,6%	3,1%	3,5%
Обращусь в суд	32,2%	33,5%	40,4%
Буду участвовать в мирной демонстрации	8,7%	14,4%	9,3%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,0%	1,8%	1,2%
Приму участие в митинге протеста	6,1%	5,3%	4,4%
Обращусь в газету, телевидение, радио	13,8%	13,8%	16,6%
Приду на прием к представителям государственной власти	10,9%	12,7%	12,9%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	12,6%	15,0%	15,3%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	0,4%	1,6%	1,7%
Буду распространять листовки и прокламации	1,4%	1,2%	0,7%
Ничего не буду предпринимать	33,6%	26,5%	27,0%
Затрудняюсь ответить	6,9%	5,5%	5,8%

Представители различных этнических групп выбирают разные решения для защиты своих интересов. В частности собственное участие в мирных демонстрациях больше допускает казахская молодежь (11,5%).

Таблица 100 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Не выйду на работу, на учебу	5,7%	5,2%	6,2%
Объявлю голодовку	3,2%	2,6%	4,3%
Обращусь в суд	36,4%	36,4%	39,1%
Буду участвовать в мирной демонстрации	11,5%	7,5%	6,2%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,4%	0,6%	1,2%
Приму участие в митинге протеста	5,3%	4,2%	4,3%
Обращусь в газету, телевидение, радио	16,4%	12,0%	9,9%

Приду на прием к представителям государственной власти	11,8%	14,9%	12,4%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	14,9%	11,7%	16,8%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,7%	0,0%	0,6%
Буду распространять листовки и прокламации	1,0%	1,0%	0,6%
Ничего не буду предпринимать	28,4%	25,0%	36,0%
Затрудняюсь ответить	6,0%	7,8%	2,5%

Идти на противоправные действия для защиты своих интересов готова в первую очередь молодежь Мангыстауской области (5,5%) (таблица 101 и 102).

Таблица 101 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карсакандинская
Не выйду на работу, на учебу	10,1%	0,0%	3,8%	2,9%	2,1%	0,0%	1,4%	6,7%
Объявлю голодовку	6,3%	1,0%	0,9%	1,5%	1,4%	0,0%	0,0%	5,4%
Обращусь в суд	32,9%	37,6%	19,9%	57,4%	37,5%	54,1%	21,1%	24,8%
Буду участвовать в мирной демонстрации	27,8%	12,9%	7,6%	14,7%	7,6%	0,0%	0,0%	16,8%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%
Приму участие в митинге протеста	2,5%	4,0%	0,9%	13,2%	4,2%	0,0%	0,0%	6,0%
Обращусь в газету, телевидение, радио	15,2%	22,8%	12,3%	16,2%	9,7%	16,4%	2,8%	4,0%
Приду на прием к представителям государственной власти	1,3%	13,9%	10,9%	26,5%	9,7%	5,7%	14,1%	11,4%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	8,9%	35,6%	13,7%	7,4%	20,8%	12,3%	8,5%	19,5%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	0,0%	3,0%	0,5%	0,0%	1,4%	0,0%	1,4%	1,3%
Буду распространять листовки и прокламации	3,8%	1,0%	0,9%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	1,3%
Ничего не буду предпринимать	6,3%	24,8%	50,7%	14,7%	18,1%	36,1%	57,7%	26,8%
Затрудняюсь ответить	1,3%	2,0%	9,0%	2,9%	17,4%	1,6%	7,0%	16,8%

Таблица 102 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангыстауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Не выйду на работу, на учебу	15,6%	6,7%	8,2%	2,6%	0,0%	8,5%	3,0%	9,4%
Объявлю голодовку	0,0%	8,9%	5,5%	1,3%	0,0%	4,4%	8,9%	3,6%
Обращусь в суд	34,4%	51,1%	31,5%	43,6%	14,8%	35,9%	76,2%	32,3%
Буду участвовать в мирной демонстрации	10,4%	20,0%	15,1%	9,0%	7,4%	4,4%	4,0%	19,3%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	0,0%	0,0%	5,5%	2,6%	0,0%	2,6%	0,0%	2,7%
Приму участие в митинге протеста	13,5%	6,7%	11,0%	5,1%	3,7%	3,5%	4,0%	9,0%

Обращусь в газету, телевидение, радио	17,7%	20,0%	15,1%	6,4%	11,1%	18,5%	27,7%	18,8%
Приду на прием к представителям государственной власти	11,5%	7,8%	6,8%	14,1%	38,9%	13,2%	10,9%	14,3%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	7,3%	26,7%	4,1%	21,8%	20,4%	4,7%	4,0%	23,3%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,0%	4,4%	4,1%	1,3%	0,0%	0,0%	2,0%	3,1%
Буду распространять листовки и прокламации	1,0%	2,2%	2,7%	0,0%	0,0%	0,3%	2,0%	1,3%
Ничего не буду предпринимать	14,6%	10,0%	15,1%	25,6%	13,0%	47,6%	6,9%	18,8%
Затрудняюсь ответить	9,4%	0,0%	13,7%	0,0%	14,8%	0,9%	3,0%	2,7%

В защите собственных интересов городская молодежь выбирает различные пути, тогда как сельская больше предпочтет ничего не предпринимать.

Таблица 103 Что Вы готовы предпринять в защиту Ваших интересов?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Не выйду на работу, на учебу	5,1%	6,5%
Объявлю голодовку	3,2%	3,2%
Обращусь в суд	40,5%	31,2%
Буду участвовать в мирной демонстрации	11,6%	8,8%
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,5%	1,0%
Приму участие в митинге протеста	5,2%	4,8%
Обращусь в газету, телевидение, радио	16,3%	13,7%
Приду на прием к представителям государственной власти	12,5%	12,2%
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	14,7%	14,3%
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,5%	1,2%
Буду распространять листовки и прокламации	1,0%	1,0%
Ничего не буду предпринимать	23,9%	35,0%
Затрудняюсь ответить	4,8%	7,7%

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

25% молодежи Казахстана допускают **вероятность возникновения акций протеста в месте их проживания**, не допускают подобной вероятности 70,6%, 4,5% затрудняются ответить на этот вопрос.

Вероятность возникновения акций протеста в собственном населенном пункте чуть больше допускает молодежь старших возрастных подгрупп, в этническом разрезе – представители других национальностей (не казахи и русские). Тем не менее, они же большей частью и не допускают вероятность собственного участия в подобных акциях протеста.

Больше всего тех, кто допускает вероятность возникновения акций протеста в их населенном пункте молодежи Мангыстауской (46,6%), Акмолинской (41,8%), а также Южно-Казахстанской областей (52,3%).

34% молодых граждан Казахстана отметили, что проблем, которые вынудят их выйти на **публичную акцию протеста не существует**. 7,1% затруднились ответить на вопрос о том, какая проблема может вынудить их выйти на публичную акцию протеста. Тогда как остальные 58,9% из числа молодежи Казахстан обозначили среди подобных проблем следующие:

- Сокращение или увольнение с работы 18,3%

- Проблемы в школе, ВУЗе, колледже 15,1%
- Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства 12,3%
- Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий 12,2%
- Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги 11,2%

В областном разрезе среди тех, кто по тем или иным причинам готов участвовать в акциях протеста больше молодежи Западного региона страны.

Тогда как среди сельчан больше тех, кто не пойдет протестовать в любом случае (38%).

Для защиты своих интересов молодые граждане Казахстана выбирают легитимные пути решения проблем. Среди них:

- Обращусь в суд 36,6%
- Обращусь в газету, телевидение, радио 15,2%
- Обращусь в приемную партии «Нур Отан» 14,6%
- Приду на прием к представителям государственной власти 12,4%
- Буду участвовать в мирной демонстрации 10,5%

28,5% молодежи отметили, что не будут ничего предпринимать для защиты своих интересов, в этом контексте речь больше идет о сельской молодежи Казахстана.

Если молодежь старших возрастных подгрупп больше склонна выбирать правовые пути решения проблем, то молодежь в возрасте от 14 до 18 лет чуть больше как вариант решения проблем рассматривает участие в митингах, акциях протеста (6,1%).

Идти на противоправные действия для защиты своих интересов готова в первую очередь молодежь Мангыстауской и Атырауской областей.

В защите собственных интересов городская молодежь выбирает различные пути, тогда как сельская больше предпочтет ничего не предпринимать.

РАЗДЕЛ 5. КОРРУПЦИЯ В КАЗАХАСТАНЕ: УРОВЕНЬ РАСПРОСТРАНЕННОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕР ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ В ОЦЕНКАХ МОЛОДЕЖИ

Почти треть молодежи Казахстана поддерживают точку зрения о том, что коррупция в Казахстане распространена достаточно широко (29,2%). 43,8% также не отрицая ее наличие, отмечают, что ее распространенность не так велика. 11,1% молодежи Казахстана ответили, что на их взгляд, в их регионе проживания коррупция практически не распространена. И только 6,6% сказали, что в их регионе коррупция отсутствует полностью (диаграмма 28).

Диаграмма 28

Среди той молодежи, которая считает, что коррупция в их регионе распространена достаточно широко: в этническом разрезе больше русских, в областном разрезе – жителей Атырауской (57,4%), Жамбылской (63,9%), Костанайской (45,8%) областей и города Алматы (47,1%) (таблица 105 и 106).

Таблица 104 Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

	Ваша национальность?		
	<i>Казах, казашка</i>	<i>Русский, русская</i>	<i>Другой национальности</i>
Распространена достаточно широко	28,8%	25,3%	40,4%
Мало распространена	43,4%	45,1%	45,3%
Практически не распространена	11,5%	11,4%	6,8%
Отсутствует полностью	7,1%	5,8%	3,7%
Затрудняюсь ответить	9,3%	12,3%	3,7%

Таблица 105 Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Распространена достаточно широко	22,8%	26,7%	17,5%	57,4%	13,2%	63,9%	23,9%	24,8%
Мало распространена	67,1%	40,6%	22,3%	35,3%	38,2%	27,0%	43,7%	43,6%
Практически не распространена	6,3%	14,9%	25,6%	0,0%	19,4%	0,8%	7,0%	12,1%
Отсутствует полностью	1,3%	9,9%	15,2%	0,0%	14,6%	1,6%	1,4%	4,7%
Затрудняюсь ответить	2,5%	7,9%	19,4%	7,4%	14,6%	6,6%	23,9%	14,8%

Таблица 106 Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Распространена достаточно широко	45,8%	36,7%	20,5%	24,4%	11,1%	20,9%	18,8%	47,1%
Мало распространена	30,2%	44,4%	53,4%	50,0%	48,1%	56,5%	70,3%	40,8%
Практически не распространена	5,2%	10,0%	11,0%	11,5%	9,3%	12,9%	1,0%	6,7%
Отсутствует полностью	5,2%	1,1%	12,3%	11,5%	1,9%	8,2%	2,0%	1,3%
Затрудняюсь ответить	13,5%	7,8%	2,7%	2,6%	29,6%	1,5%	7,9%	4,0%

Оценки молодежи в отношении мер, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией, достаточно значимо разнятся. Так, 33,7% считают их эффективными, 46,4% - малоэффективными, 10,5% считают, что эти меры не дают никакого эффекта (диаграмма 29).

Диаграмма 29

Наиболее критично, что они не имеют никакого эффекта, в отношении мер предпринимаемых государством по борьбе с коррупцией высказываются в первую очередь городские жители, в этническом разрезе русская молодежь Казахстана, а также молодежь из числа других этнических групп (таблица 107).

Таблица 107 Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Очень эффективные	33,4%	34,7%	34,8%
Малоэффективные	47,5%	40,6%	47,2%
Не имеют никакого эффекта	9,7%	13,0%	13,0%
Имеют негативный эффект	1,8%	1,6%	2,5%
Затрудняюсь ответить	7,6%	10,1%	2,5%

Таблица 108 Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Очень эффективные	28,9%	40,4%
Малоэффективные	48,0%	44,2%
Не имеют никакого эффекта	12,7%	7,3%
Имеют негативный эффект	2,5%	1,0%
Затрудняюсь ответить	8,0%	7,1%

О том, что предпринимаемые государством меры по борьбе с коррупцией не имеют никакого эффекта больше заявляют молодые жители Мангыстауской (26%) и Костанайской (22,9%) областей.

Таблица 109 Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Очень эффективные	44,3%	35,6%	54,5%	38,2%	39,6%	33,6%	11,3%	27,5%
Малоэффективные	53,2%	50,5%	33,6%	47,1%	38,2%	48,4%	42,3%	43,6%
Не имеют никакого эффекта	1,3%	7,9%	2,4%	13,2%	14,6%	13,1%	7,0%	9,4%
Имеют негативный эффект	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,7%	0,0%	7,0%	2,7%
Затрудняюсь ответить	1,3%	5,0%	9,5%	1,5%	6,9%	4,9%	32,4%	16,8%

Таблица 110 Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Очень эффективные	15,6%	32,2%	13,7%	42,3%	38,9%	42,1%	30,7%	14,8%
Малоэффективные	52,1%	42,2%	42,5%	42,3%	25,9%	52,4%	46,5%	59,2%
Не имеют никакого эффекта	22,9%	13,3%	26,0%	9,0%	3,7%	4,1%	11,9%	18,8%
Имеют негативный эффект	1,0%	1,1%	12,3%	2,6%	0,0%	1,2%	0,0%	4,0%
Затрудняюсь ответить	8,3%	11,1%	5,5%	3,8%	31,5%	0,3%	10,9%	3,1%

Каждый пятый из числа молодежи Казахстана в последние полгода сталкивался с проявлениями коррупции (диаграмма 30).

Диаграмма 30

Среди тех, кто сталкивался с проявлениями коррупции в течении последних шести месяцев больше казахов (20,7%) и представителей других этнических групп (не русских) (22,4%); в поселенческом типе – жителей городов; в областном разрезе – молодежи

Атырауской (35,3%), Южно-Казахстанской (36,2%) областей, а также города Алматы (35,9%).

Таблица 111 За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да	20,7%	13,0%	22,4%
Нет	76,3%	84,4%	76,4%
Затрудняюсь ответить	3,0%	2,6%	1,2%

Таблица 112 За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Да	22,5%	15,6%
Нет	75,1%	81,0%
Затрудняюсь ответить	2,4%	3,4%

Таблица 113 За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

	Область							
	Акмолинская	Актыубинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да	7,6%	14,9%	12,8%	35,3%	6,3%	7,4%	0,0%	15,4%
Нет	92,4%	85,1%	85,8%	61,8%	93,1%	84,4%	85,9%	81,9%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	1,4%	2,9%	0,7%	8,2%	14,1%	2,7%

Таблица 114 За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да	12,5%	26,7%	19,2%	19,2%	3,7%	36,2%	9,9%	35,9%
Нет	81,3%	72,2%	72,6%	79,5%	96,3%	63,8%	88,1%	59,6%
Затрудняюсь ответить	6,3%	1,1%	8,2%	1,3%	0,0%	0,0%	2,0%	4,5%

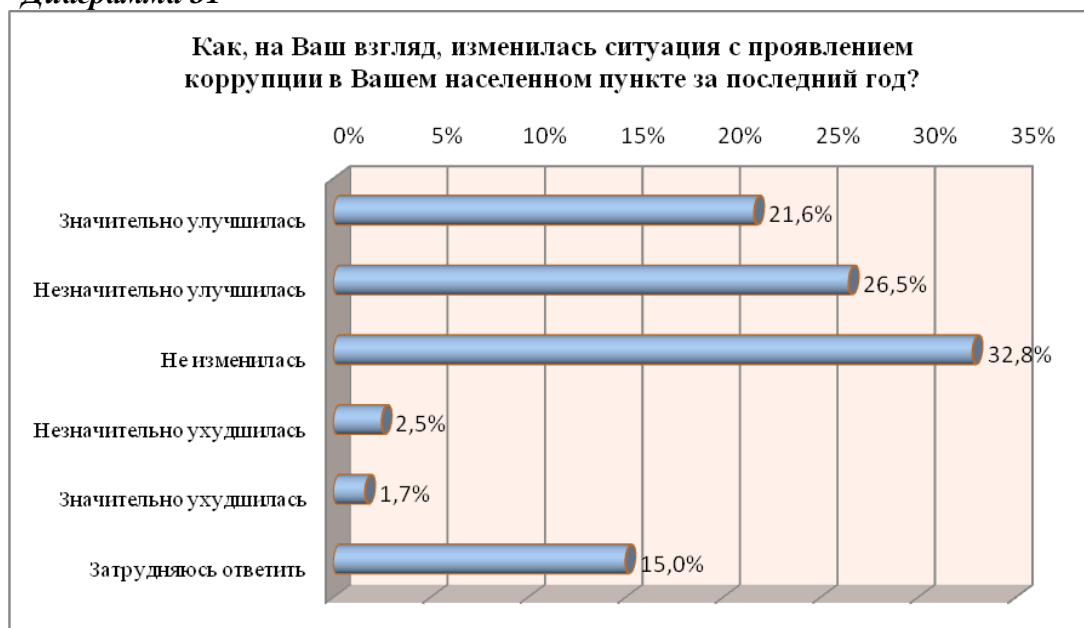
По мнению казахстанской молодежи, рейтинг наиболее коррумпированных представителей тех или иных профессий выглядит следующим образом (таблица 115).

Таблица 115 По Вашему мнению, представители каких профессий наиболее коррумпированы?

Сотрудники органов внутренних дел (полиция)	25,3%
Врачи, медицинские работники	19,9%
Затрудняюсь ответить	19,2%
Преподаватели ВУЗов	19,1%
Судьи	17,3%
Чиновники, выдающие разрешение под коммерческое строительство жилых домов	12,5%
Чиновники местных органов власти	12,2%
Работники прокуратуры	11,9%
Директора (руководители) предприятий	9,7%
Сотрудники таможенных органов	9,6%
Чиновники республиканских министерств и ведомств	9,1%
Учителя школ, директора школ	7,9%
Руководители детских дошкольных учреждений	6,8%
Сотрудники налоговой службы	6,0%
Сотрудники военкоматов	5,3%
Сотрудники пенсионного фонда	3,0%
Сотрудники паспортно-визовых служб	2,4%
Сотрудники учреждений ЗАГС	2,2%
Во всех сферах	0,3%
Никто не коррумпирован	0,2%
Сотрудники департамента жилья	0,1%
На стройке	0,1%

За последний год, вместе с тем, по мнению практически половины казахстанской молодежи (48,1%) ситуация с проявлением коррупции в населенном пункте, котором они проживают, в той или иной степени улучшилась. Каждый третий считает, что ситуация не изменилась. И только 4,2% убеждены, что ситуация ухудшилась (диаграмма 31).

Диаграмма 31

Среди тех, кто считает, что ситуация ухудшилась чуть больше русских (5,5%) и представителей других этнических групп (4,3%) из числа молодежи страны; в областном разрезе – молодежи Западного региона страны, а также Жамбылской и Павлодарской областей.

Таблица 116

Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Значительно улучшилась	22,5%	20,1%	16,1%
Незначительно улучшилась	26,8%	24,0%	28,0%
Не изменилась	32,5%	30,5%	39,8%
Незначительно ухудшилась	1,7%	5,5%	4,3%
Значительно ухудшилась	1,7%	1,6%	1,2%
Затрудняюсь ответить	14,8%	18,2%	10,6%

Таблица 117

Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Каргагандинская
Значительно улучшилась	69,6%	35,6%	27,0%	23,5%	19,4%	16,4%	1,4%	14,8%
Незначительно улучшилась	22,8%	27,7%	24,6%	8,8%	11,1%	16,4%	15,5%	22,1%
Не изменилась	7,6%	19,8%	23,2%	30,9%	50,7%	43,4%	45,1%	44,3%
Незначительно ухудшилась	0,0%	2,0%	0,5%	4,4%	0,0%	7,4%	4,2%	0,0%
Значительно ухудшилась	0,0%	2,0%	0,9%	8,8%	0,0%	0,8%	8,5%	2,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	12,9%	23,7%	23,5%	18,8%	15,6%	25,4%	16,8%

Таблица 118 Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Значительно улучшилась	8,3%	28,9%	9,6%	19,2%	14,8%	30,6%	7,9%	9,4%
Незначительно улучшилась	16,7%	28,9%	27,4%	19,2%	27,8%	55,9%	5,9%	25,6%
Не изменилась	58,3%	32,2%	42,5%	43,6%	18,5%	11,5%	23,8%	50,7%
Незначительно ухудшилась	3,1%	1,1%	9,6%	9,0%	1,9%	0,3%	0,0%	5,4%
Значительно ухудшилась	2,1%	1,1%	1,4%	2,6%	0,0%	0,6%	1,0%	1,8%
Затрудняюсь ответить	11,5%	7,8%	9,6%	6,4%	37,0%	1,2%	61,4%	7,2%

В поселенческом разрезе видно, что ситуацию с искоренением коррупции более позитивно воспринимает сельская молодежь:

Таблица 119 Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Значительно улучшилась	16,3%	29,0%
Незначительно улучшилась	26,3%	26,6%
Не изменилась	34,9%	29,8%
Незначительно ухудшилась	3,3%	1,3%
Значительно ухудшилась	1,5%	1,8%
Затрудняюсь ответить	17,5%	11,4%

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

Только 6,6% из числа казахстанской молодежи отмечают, что в их регионе коррупция отсутствует полностью. Треть молодежи Казахстана поддерживают точку зрения о том, что **коррупция в Казахстане распространена** достаточно широко (29,2%). 43,8% также не отрицая ее наличие, отмечают, что ее распространенность не так велика. 11,1% молодежи Казахстана ответили, что на их взгляд, в их регионе проживания коррупция практически не распространена.

Среди той молодежи, которая считает, что коррупция в их регионе распространена достаточно широко: в этническом разрезе больше русских, в областном разрезе – жителей Атырауской (57,4%), Жамбылской (63,9%), Костанайской (45,8%) областей и города Алматы (47,1%).

Оценки молодежи в отношении **мер, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией**, достаточно значимо разнятся. Так, 33,7% считают их эффективными, 46,4% - малоэффективными, 10,5% считают, что эти меры не дают никакого эффекта.

Наиболее критично, что они не имеют никакого эффекта, в отношении мер предпринимаемых государством по борьбе с коррупцией высказываются в первую очередь городские жители, в этническом разрезе русская молодежь Казахстана, а также молодежь из числа других этнических групп.

О том, что предпринимаемые государством меры по борьбе с коррупцией не имеют никакого эффекта, больше заявляют молодые жители Мангыстауской (26%) и Костанайской (22,9%) областей.

Каждый пятый из числа молодежи Казахстана в последние полгода **сталкивался с проявлениями коррупции**. Среди тех, кто сталкивался с проявлениями коррупции в течении последних шести месяцев больше казахов (20,7%) и представителей других этнических групп (не русских) (22,4%); в поселенческом типе – жителей городов; в областном разрезе – молодежи Атырауской (35,3%), Южно-Казахстанской (36,2%) областей, а также города Алматы (35,9%).

По мнению казахстанской молодежи, **рейтинг наиболее коррумпированных представителей тех или иных профессий** выглядит следующим образом:

Сотрудники органов внутренних дел (полиция)	25,3%
Врачи, медицинские работники	19,9%
Преподаватели ВУЗов	19,1%
Судьи	17,3%
Чиновники, выдающие разрешение под ком. строительство жилых домов	12,5%
Чиновники местных органов власти	12,2%

Вместе с тем, за последний год по мнению практически половины казахстанской молодежи (48,1%) **ситуация с проявлением коррупции в населенном пункте, котором они проживают**, в той или ной степени улучшилась. Каждый третий считает, что ситуация не изменилась. И только 4,2% убеждены, что ситуация ухудшилась.

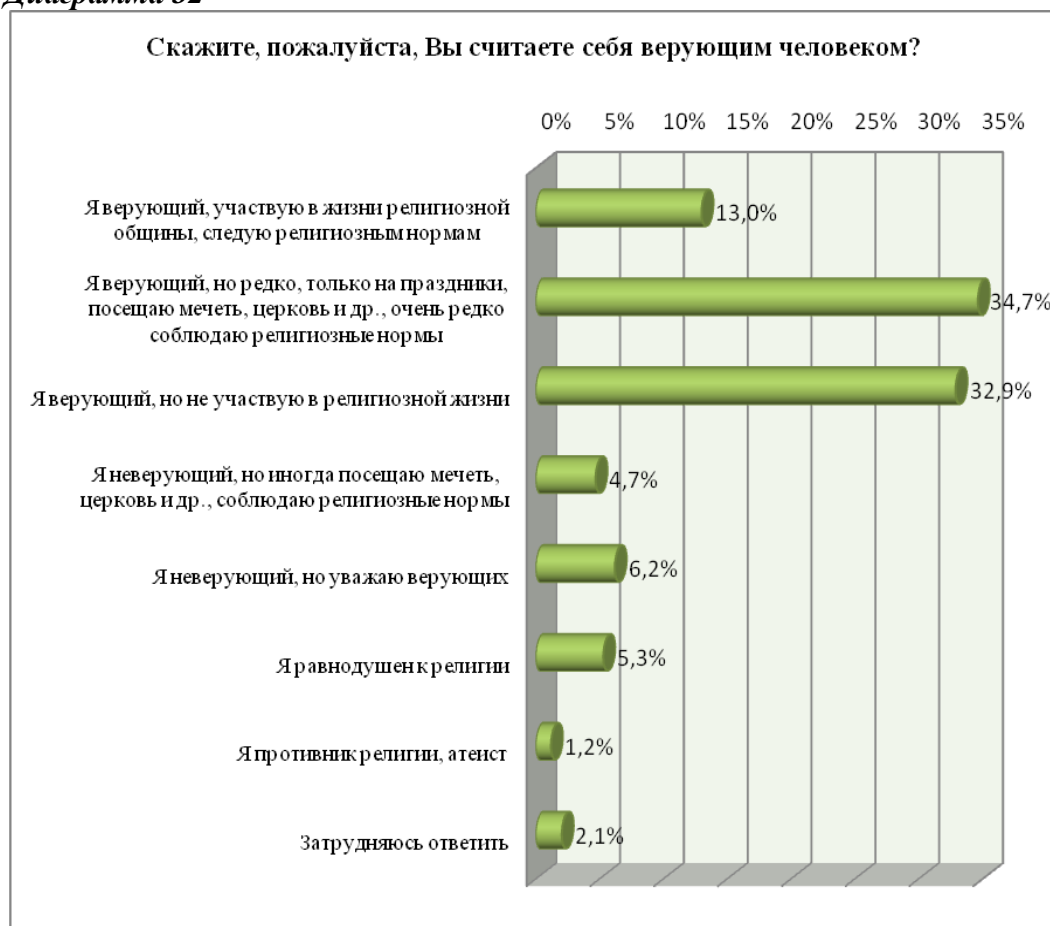
В поселенческом разрезе видно, что ситуацию с искоренением коррупции более позитивно воспринимает сельская молодежь.

РАЗДЕЛ 6. УРОВЕНЬ РЕЛИГИОЗНОСТИ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

80,6% молодежи Казахстана отнесли себя к числу верующих. Но из них лишь 13% исполняют религиозные практики, следуют религиозным канонам.

17,4% отнесли себя к числу неверующих, но из них 4,7% иногда посещают молельные дома, соблюдают религиозные нормы (диаграмма 32).

Диаграмма 32

Значимых различий в вопросе об отношении к религии к гендерному разрезе нет (таблица 120).

Таблица 120 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Ваш пол	
	Мужской	Женский
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	12,1%	13,9%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	35,7%	33,7%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	30,8%	34,9%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	5,9%	3,5%
Я неверующий, но уважаю верующих	6,2%	6,2%
Я равнодушен к религии	5,5%	5,1%
Я противник религии, атеист	1,5%	0,9%
Затрудняюсь ответить	2,2%	1,9%

Наиболее противоречивое отношение к религии характеризует молодежь в возрасте от 14 до 18 лет. Среди них значима часть тех, кто, заявляя о своей религиозности, не участвует в религиозной жизни, а также тех, кто относит себя к неверующим (таблица 121).

Таблица 121 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Сколько Вам полных лет?		
	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	9,5%	15,8%	13,3%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	31,2%	34,9%	36,3%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	35,6%	30,8%	32,6%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	4,0%	4,1%	5,3%
Я неверующий, но уважаю верующих	8,3%	5,7%	5,4%
Я равнодушен к религии	8,3%	4,7%	4,1%
Я противник религии, атеист	1,0%	1,6%	1,1%
Затрудняюсь ответить	2,0%	2,5%	1,8%

Среди неверующих больше всего русской молодежи Казахстана (27,2%), напротив, верующих, исполняющих все религиозные предписания среди казахов (14,9%) и представителей других этнических групп (11,2%) (таблица 122).

Таблица 122 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	14,9%	4,5%	11,2%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	34,2%	37,7%	32,9%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	33,7%	29,9%	31,1%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	4,1%	8,4%	3,1%
Я неверующий, но уважаю верующих	5,4%	9,4%	8,1%
Я равнодушен к религии	4,5%	6,8%	9,9%
Я противник религии, атеист	0,8%	2,6%	2,5%
Затрудняюсь ответить	2,4%	0,6%	1,2%

Среди верующей молодежи, исполняющей все религиозные предписания, участвующей в жизни своей религиозной общины больше всего молодежи Жамбылской (29,5%), Атырауской областей (19,1%), а также городов республиканского значения – Алматы и Астаны (28,3% и 30,7%, соответственно). В поселенческом разрезе – городской молодежи.

Таблица 123 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Область							
	<i>Акмолинская</i>	<i>Актюбинская</i>	<i>Алматинская</i>	<i>Атырауская</i>	<i>Восточно-Казахстанская</i>	<i>Жамбылская</i>	<i>Западно-Казахстанская</i>	<i>Карагандинская</i>
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	17,7%	2,0%	8,1%	19,1%	7,6%	29,5%	0,0%	11,4%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	72,2%	21,8%	28,9%	25,0%	58,3%	23,0%	11,3%	40,3%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	2,5%	64,4%	57,8%	23,5%	20,1%	22,1%	36,6%	32,2%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	1,3%	4,0%	0,9%	7,4%	4,9%	4,1%	15,5%	1,3%
Я неверующий, но уважаю верующих	3,8%	4,0%	0,9%	0,0%	2,8%	1,6%	21,1%	2,7%
Я равнодушен к религии	2,5%	3,0%	2,4%	19,1%	0,7%	19,7%	11,3%	6,0%
Я противник религии, атеист	0,0%	1,0%	0,5%	0,0%	0,7%	0,0%	0,0%	2,0%
Затрудняюсь ответить	0,0%	0,0%	0,5%	5,9%	4,9%	0,0%	4,2%	4,0%

Таблица 124 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Область							
	<i>Костанайская</i>	<i>Кызылординская</i>	<i>Мангистауская</i>	<i>Павлодарская</i>	<i>Северо-Казахстанская</i>	<i>Южно-Казахстанская</i>	<i>Астана</i>	<i>Алматы</i>
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	1,0%	16,7%	11,0%	9,0%	11,1%	5,6%	30,7%	28,3%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	41,7%	26,7%	9,6%	44,9%	31,5%	38,8%	41,6%	26,5%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	27,1%	45,6%	20,5%	24,4%	35,2%	33,2%	15,8%	33,2%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	9,4%	2,2%	12,3%	9,0%	7,4%	3,8%	4,0%	4,0%
Я неверующий, но уважаю верующих	8,3%	2,2%	20,5%	5,1%	13,0%	11,5%	5,9%	4,0%
Я равнодушен к религии	5,2%	4,4%	5,5%	3,8%	1,9%	5,0%	2,0%	2,2%
Я противник религии, атеист	4,2%	1,1%	2,7%	2,6%	0,0%	2,1%	0,0%	0,9%
Затрудняюсь ответить	3,1%	1,1%	17,8%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%

Таблица 125 Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, слеую религиозным нормам	17,0%	7,3%
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	34,4%	35,0%
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	29,5%	37,7%
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	4,5%	4,9%
Я неверующий, но уважаю верующих	5,8%	6,7%
Я равнодушен к религии	5,6%	4,8%
Я противник религии, атеист	1,6%	0,6%
Затрудняюсь ответить	1,5%	2,9%

Распределение религий, к которым относят себя молодые граждане Казахстана, выглядит следующим образом (диаграмма 33).

Диаграмма 33

Ответы в этническом разрезе по данному вопросу показывают корреляцию этнического и религиозного факторов. Тем не менее, значимая часть молодых русских граждан страны относят себя к приверженцам традиционного ислама (6%).

Таблица 126 Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Традиционный ислам	95,3%	6,0%	78,9%
Православие	0,8%	88,0%	18,0%
Католицизм	0,4%	1,2%	0,0%
Протестантизм	0,4%	0,4%	0,0%
Иудаизм	0,2%	0,0%	0,0%
Новые религиозные направления	0,0%	0,0%	0,0%
Совмещаем религиозные традиции разных конфессий	0,1%	0,4%	0,8%
Не исповедую никакой религии	0,7%	2,0%	0,0%
Затрудняюсь ответить	2,0%	2,0%	2,3%

По мнению половины опрошенной молодежи Казахстана религиозная ситуация влияет на общественно-политическую жизнь страны – 49,5%. Из них, 31,8% оценивают это влияние как негативное, полагая, что она создает общественную напряженность (17,2%) , а также то, что люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки (14,6%). Напротив, 17,7% из общего числа тех, кто считает, что религия влияет на общественно-политическую ситуацию в регионе, констатируют, что это влияние позитивно, и гармонизирует общество.

41,9% молодежи Казахстана убеждены, что религиозная ситуация никак не влияет на общественно-политическую ситуацию (диаграмма 34).

Еще 8,8% затруднились ответить на этот вопрос.

Диаграмма 34

Среди тех, кто считает, что религиозная ситуация негативно влияет на общественно-политическую ситуацию в регионе их проживания чуть больше казахов (33,1%), в региональном разрезе – молодежи Западного региона страны, в поселенческом – сельской молодежи.

Таблица 127 Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Ваша национальность?		
	Казах, казашка	Русский, русская	Другой национальности
Да, это создаёт общественную напряженность	17,8%	14,3%	17,4%
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	15,3%	13,3%	9,9%
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	18,2%	15,3%	16,8%
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно-политическую ситуацию	39,8%	48,4%	48,4%
Затрудняюсь ответить	8,9%	8,8%	7,5%

Таблица 128 Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Область							
	Акмолинская	Актюбинская	Алматинская	Атырауская	Восточно-Казахстанская	Жамбылская	Западно-Казахстанская	Карагандинская
Да, это создаёт общественную напряженность	51,9%	48,5%	9,0%	32,4%	2,8%	1,6%	28,2%	6,7%
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	32,9%	12,9%	14,2%	13,2%	11,1%	0,0%	33,8%	7,4%
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	1,3%	9,9%	19,9%	7,4%	22,2%	3,3%	12,7%	18,1%
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно-политическую ситуацию	8,9%	24,8%	43,1%	41,2%	51,4%	93,4%	14,1%	59,7%
Затрудняюсь ответить	5,1%	4,0%	13,7%	5,9%	12,5%	1,6%	11,3%	8,1%

Таблица 129 Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Область							
	Костанайская	Кызылординская	Мангистауская	Павлодарская	Северо-Казахстанская	Южно-Казахстанская	Астана	Алматы
Да, это создаёт общественную напряженность	3,1%	8,9%	8,2%	17,9%	0,0%	29,1%	5,9%	18,4%
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	10,4%	11,1%	24,7%	5,1%	14,8%	20,0%	2,0%	18,8%
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	7,3%	17,8%	26,0%	10,3%	24,1%	13,5%	60,4%	23,8%
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно-политическую ситуацию	59,4%	35,6%	20,5%	62,8%	35,2%	36,8%	21,8%	35,9%
Затрудняюсь ответить	19,8%	26,7%	20,5%	3,8%	25,9%	0,6%	9,9%	3,1%

Таблица 130 Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Тип населенного пункта	
	Город	Село
Да, это создаёт общественную напряженность	14,8%	20,6%
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным	14,1%	15,2%
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	19,9%	14,4%
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно-политическую ситуацию	41,3%	42,6%
Затрудняюсь ответить	9,8%	7,2%

Вопрос о том, как молодежь воспринимает людей, совершивших самоубийство, выявил противоречивые оценки, восприятие этого явления со стороны казахстанской молодежи.

42,4% осуждают людей, совершивших самоубийство, 28,8% отметили, что им это безразлично, 15,1% или каждый шестой отметил, что может их понять, 10,6% затруднились ответить на этот вопрос.

Не может не настораживать то, что 15,1% казахстанской молодежи отметили, что они могут понять людей, совершивших самоубийство (диаграмма 35).

Диаграмма 35

ВЫВОДЫ ПО РАЗДЕЛУ:

80,6% молодежи Казахстана **отнесли себя к числу верующих**. Но из них лишь 13% исполняют религиозные практики, следуют религиозным канонам.

17,4% отнесли себя к числу неверующих, но из них 4,7% иногда посещают моленные дома, соблюдают религиозные нормы.

Наиболее **противоречивое отношение к религии** характеризует молодежь в возрасте от 14 до 18 лет. Среди них значима часть тех, кто, заявляя о своей религиозности, не участвует в религиозной жизни, а также тех, кто относит себя к неверующим.

Среди неверующих больше всего русской молодежи Казахстана (27,2%), напротив, верующих, исполняющих все религиозные предписания среди казахов (14,9%) и представителей других этнических групп (11,2%).

Среди верующей молодежи, исполняющей все религиозные предписания, участвующей в жизни своей религиозной общины больше всего молодежи Жамбылской (29,5%), Атырауской областей (19,1%), а также городов республиканского значения – Алматы и Астаны (28,3% и 30,7%, соответственно). В поселенческом разрезе – городской молодежи.

Двумя **наиболее распространенными религиями**, к приверженцам которых относят себя молодые граждане Казахстана, это традиционный ислам (81,3%), православие (14,5%) .

Ответы в этническом разрезе по данному вопросу показывают корреляцию этнического и религиозного факторов. Тем не менее, значимая часть молодых русских

граждан страны относят себя к приверженцам традиционного ислама (6%): традиционный ислам исповедуют казахи (95,3%), православие - русские (88%).

По мнению половины опрошенной молодежи Казахстана **религиозная ситуация влияет на общественно-политическую жизнь страны** – 49,5%. Из них, 31,8% оценивают это влияние как негативное, полагая, что она создает общественную напряженность (17,2%) , а также то, что люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки (14,6%). Напротив, 17,7% из общего числа тех, кто считает, что религия влияет на общественно-политическую ситуацию в регионе, констатируют, что это влияние позитивно, и гармонизирует общество.

41,9% молодежи Казахстана убеждены, что религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию. Еще 8,8% затруднились ответить на этот вопрос.

Вопрос о том, как **молодежь воспринимает людей, совершивших самоубийство**, выявил противоречивые оценки, восприятие этого явления со стороны казахстанской молодежи.

42,4% осуждают людей, совершивших самоубийство, 28,8% отметили, что им это безразлично, 15,1% или каждый шестой отметил, что может их понять, 10,6% затруднились ответить на этот вопрос.

Не может не настораживать то, что 15,1% казахстанской молодежи отметили, что они могут понять людей, совершивших самоубийство.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От положения, настроений и деятельности молодых граждан зависит будущее страны, основы которого закладываются в настоящий момент времени.

В связи с этим особую актуальность приобретает формирование у современной молодежи мировоззрения, основанного на чувстве ответственности, гражданского долга, социальной и политической инициативы. Особенно это важно с учетом программной статьи Президента РК Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» и принятия мер по реализации ее основных положений.

Все это обуславливает необходимость системного изучения и анализа процесса политического самоопределения казахстанской молодежи и влияющих на него факторов с целью разработки рекомендаций и предложений в рамках совершенствования государственной молодежной политики и содействия политической социализации молодых граждан республики.

Рекомендации и предложения:

Инфраструктурой собственных населенных пунктов на сегодняшний день больше всего недовольна сельская молодежь, которая проявляет большой уровень лояльности к реализуемой государственной политике. Следует разработать систему развития инфраструктуры в сельской местности Казахстана, это в первую очередь касается инфраструктуры, связанной с проведением досуга, который является площадкой для самореализации молодых граждан.

По-прежнему в повестке дня для молодежи страны лидируют проблемы, связанные с безработицей, и вытекающие из нее материальные трудности. Органам, реализующим молодежную политику следует разработать ряд программ, направленных на решение проблем безработицы среди молодежи, с привлечением к этой деятельности бизнес-структур страны.

Очень остро стоит проблема религиозного экстремизма в ряде областей Казахстана, среди которых в первую очередь области Западного региона страны, а также Кызылординской области. Зачастую молодые люди попадают в сети деструктивных организаций в надежде решить существующие проблемы, связанные с низким уровнем жизни, безработицей. Данный фактор придает дополнительную значимость, актуальность проблеме безработицы среди молодежи Казахстана.

Каждый четвертый из числа молодежи страны отмечает, что имеет проблемы, связанные со здоровьем. В этом контексте целесообразным представляется популяризировать спорт для молодых граждан Казахстана, сделать его доступным для широких слоев молодежи, по примеру развитых стран, которые решают таким образом ряд проблем: проблему досуга, укрепления здоровья, а также превентивную функцию, функцию социализации молодых людей.

Молодые граждане Казахстана весьма расходятся в своих оценках того, насколько молодежь на сегодняшний день имеет возможность влиять на реализуемую в стране политику. Тем не менее, важно вырабатывать у молодежи чувство сопричастности к реализуемым политическим событиям. Тем не менее, деятельность молодежных организаций на сегодняшний день является низкой, неразвитой.

Программная статья Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая большей частью адресована молодым гражданам страны, не известна 38,9% молодых казахстанцев, в целом молодежь о ней осведомлена поверхностно. В этом контексте следует вести речь о необходимости ее популяризации, но важно, чтобы эти пути носили характер, который был бы поддержан молодежью страны, не вызывая обратный характер. Понять оптимальные пути ее популяризации помогут качественные методы социологических исследований, такие как фокус группы и глубинные интервью.

Молодежь Казахстана убеждена, что государство их проблемами не интересуется. Тем не менее, большая часть из них уверена, что государство о существующих проблемах молодежи осведомленно. То, что органы государственной власти, будучи осведомленными о проблемах молодежи, на деле их не решают, может образовать пропасть между властью и молодежью, углубить проблему недоверия. В этом контексте целесообразным представляется разработать ряд мер, которые могли бы способствовать налаживанию диалога государства и молодых граждан Казахстана. Следует понимать, что молодежные организации в этом ключе являются устаревшим инструментом, не пользующимся поддержкой и доверием молодежи страны.

Приложение

Линейные распределения

Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

	Количество	%
Да, горжусь	1521	76,1
Скорее горжусь	434	21,7
Скорее не горжусь	24	1,2
Нет, не горжусь	12	0,6
Затрудняюсь ответить	9	0,5

Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

	Количество	%
Полностью удовлетворен	1075	53,8
Скорее удовлетворен	811	40,6
Скорее не удовлетворен	81	4,1
Полностью не удовлетворен	27	1,4
Затрудняюсь ответить	6	0,3

Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

	Количество	%
Улучшится	1191	59,6
Улучшится незначительно	573	28,7
Не изменится	165	8,3
Незначительно ухудшится	14	0,7
Ухудшится	7	0,4
Затрудняюсь ответить	50	2,5

Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

	Количество	%
Вполне отлично	701	35,1
Скорее хорошо	1042	52,1
Скорее плохо	150	7,5
Вообще не развивается	84	4,2
Затрудняюсь ответить	23	1,2

В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

	Количество	%
Постоянно интересуюсь	584	29,2
Интересуюсь от случая к случаю	1010	50,5
Не интересуюсь	390	19,5
Затрудняюсь ответить	16	0,8

Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

	Количество	%
Очень большое влияние	553	27,7
Имеют некоторое влияние	817	40,9
Слабое влияние	366	18,3
Не имеют никакого влияния	205	10,3
Затрудняюсь ответить	59	3,0

Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

	Количество	%
Как благополучную	757	37,9
Скорее как благополучную, чем неблагополучную	1046	52,3
Скорее как неблагополучную, чем благополучную	108	5,4
Как неблагополучную	25	1,3
Затрудняюсь ответить	64	3,2

Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте?

	Количество	%
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	875	43,8
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	984	49,2
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	916	45,8
Проблемы трудоустройства, безработица	969	48,5
Проблема с жильем	870	43,5
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	251	12,6
Неустроенность личной жизни	238	11,9
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	206	10,3
Нет уверенности в завтрашнем дне	246	12,3
Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	305	15,3
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	115	5,8
Преступность среди молодых	223	11,2
Религиозный экстремизм в молодежной среде	219	11,0
Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение	220	11,0
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	254	12,7
Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	79	4,0
Другое	5	0,3
Нет никаких проблем	133	6,7
Коррупционированность власти	2	0,1
Затрудняюсь ответить	12	0,6

Скажите, пожалуйста, за последние полгода кто-нибудь интересовался Вашими проблемами?

	Количество	%
Родители, родственники, близкие	1614	80,7
Друзья, однокурсники, коллеги	1029	51,5
Директор школы, ректор вуза, руководитель предприятия/организации	83	4,2
Классный руководитель, куратор группы	86	4,3
Представитель Молодежного ресурсного центра	15	0,8
Представитель религиозной организации	12	0,6
Представитель акимата, маслихата	23	1,2
Представитель политической партии, общественного объединения	5	0,3
Представитель неправительственной молодежной организации	2	0,1
Другое	2	0,1

Нет, никто не интересовался моими проблемами	259	13,0
Затрудняюсь ответить	15	0,8

Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти (Департамент молодежной политики, акимат, молодежный ресурсный центр и т.п.) о реальных проблемах молодежи?

	Количество	%
Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем	578	28,9
Скорее знают, но реально не решают проблем молодежи	967	48,4
Скорее не знают	270	13,5
Безусловно, ничего не знают	127	6,4
Другое	2	0,1
Затрудняюсь ответить	56	2,8

Как Вы считаете, какие меры необходимо принимать, в первую очередь, для поддержки молодежи? Какая работа должна проводиться сегодня для молодежи?

	Количество	%
Обеспечение доступного и качественного образования	1032	51,6
Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания	552	27,6
Повышение правовой культуры	318	15,9
Создание условий для трудоустройства	823	41,2
Развитие системы доступного жилья	627	31,4
Приобщение к национальным культурным и духовным ценностям	216	10,8
Стимулирование гражданской активности молодежи	190	9,5
Развитие институтов молодежной политики	175	8,8
Принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодежи (сельская, маргинальная, студенческая, с ограниченными возможностями)	273	13,7
Меры по предотвращению религиозного радикализма и экстремизма в молодежной среде	183	9,2
Профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде	163	8,2
Организация системной работы по недопущению преступности в молодежной среде	71	3,6
Увеличение финансирования из республиканского и местного бюджетов на реализацию молодежных проектов и программ	169	8,5
Развитие волонтерства	78	3,9
Развитие социального меценатства (поддержка фондами молодежных проектов)	42	2,1
Развитие молодежного предпринимательства	64	3,2
Развитие туризма	3	0,2
Развитие досуговых центров и спорта	36	1,8
Затрудняюсь ответить	1032	51,6

Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

	Количество	%
Полностью удовлетворен	510	25,5
Скорее удовлетворен	990	49,5
Скорее не удовлетворен	188	9,4

Не удовлетворен	75	3,8
Ничего не знаю о государственной молодежной политике	160	8,0
Затрудняюсь ответить	77	3,9

Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

	Количество	%
Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр	134	6,7
Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался	332	16,6
Что-то слышал, читал (-а)	409	20,5
Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров	989	49,5
Затрудняюсь ответить	136	6,8

Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности: (количество)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	657	136	79
Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	563	204	89
Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	562	200	94
Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	521	228	103
Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	593	173	88
Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	544	208	101

Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности: (%)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	75,3	15,6	9,1
Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	65,8	23,8	10,4
Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	65,7	23,4	11,0
Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	61,2	26,8	12,1
Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	69,4	20,3	10,3
Работа с целевыми группами (безработная,			

сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	63,8	24,4	11,8
---	------	------	------

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Количество	%
Да, знаю	205	10,3
Что-то слышал, читал (-а)	489	24,5
Ничего не знаю	1143	57,2
Затрудняюсь ответить	163	8,2

Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности (количество)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	503	138	55
Взаимодействие с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	476	152	57
Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	440	164	82
Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	464	148	69
Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	482	135	69
Работа по патриотическому воспитанию	492	126	57

Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности (%)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	72,3	19,8	7,9
Взаимодействие с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	69,5	22,2	8,3
Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	64,1	23,9	12,0
Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	68,1	21,7	10,1
Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	70,3	19,7	10,1
Работа по патриотическому воспитанию	72,9	18,7	8,4

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

	Количество	%
Да, знаю	236	11,8
Что-то слышал, читал (-а)	499	25,0
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	1048	52,4
Затрудняюсь ответить	217	10,9

Оцените эффективность работы Управления во вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности: (количество)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	489	165	80
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодёжью, информационные кампании)	530	154	44
Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	525	149	55
Работа с целевыми группами молодёжи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	486	163	77
Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодым семьям и др.	506	162	59
Работа по патриотическому воспитанию	511	152	61
Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	437	198	84

Оцените эффективность работы Управления во вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности: (%)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	66,6	22,5	10,9
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодёжью, информационные кампании)	72,8	21,2	6,0
Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	72,0	20,4	7,5
Работа с целевыми группами молодёжи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	66,9	22,5	10,6
Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодым семьям и др.	69,6	22,3	8,1
Работа по патриотическому воспитанию	70,6	21,0	8,4
Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	60,8	27,5	11,7

Являетесь ли Вы членом какой-либо политической партии?

	Количество	%
Да, но только формально	231	11,6
Да и участвую в деятельности партии	111	5,6
Нет	1589	79,5
Затрудняюсь ответить	69	3,5

Какие молодежные организации Вы знаете?

	Количество	%
Альянс студентов Казахстана	1016	53,0
Союз КВН Казахстана	659	34,4
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	449	23,4
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	881	46,0
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	879	45,9
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	1097	57,2
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	751	39,2
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	547	28,5
Конгресс молодежи Казахстана	347	18,1
Национальная волонтерская сеть	343	17,9
Другое	11	0,6
Тарлан	3	0,3
Центр молодежных инициатив	3	0,2
Педагогический отряд Ровесник	2	0,1
Кахарман жастар	2	0,1

А с какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?

	Количество	%
Альянс студентов Казахстана	339	47,0
Союз КВН Казахстана	109	15,1
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	101	14,0
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	118	16,3
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	163	22,6
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	153	21,2
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	114	15,8
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	93	12,9
Конгресс молодежи Казахстана	74	10,2
Национальная волонтерская сеть	71	9,8
Другое	14	1,9
Тарлан	1	0,1
Центр молодежных инициатив	2	0,3
Педагогический отряд Ровесник	2	0,3
Кахарман жастар	2	0,3

Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

	Количество	%
Однозначно, да	163	8,2
Скорее да	335	16,8
Скорее нет	750	37,5

Однозначно, нет	662	33,1
Затрудняюсь ответить	90	4,5

Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию?

	Количество	%
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	302	15,1
Сокращение или увольнение с работы	366	18,3
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	223	11,2
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	244	12,2
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	208	10,4
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	125	6,3
Необоснованные штрафы	207	10,4
Ухудшение экологической ситуации	185	9,3
Неудовлетворенность действиями властей	141	7,1
Несправедливые судебные решения	140	7,0
Несогласие с принимаемыми реформами	101	5,1
Нарушение прав на этнической почве	76	3,8
Проблемы с жильем	143	7,2
Низкое качество услуг в образовании	91	4,6
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	246	12,3
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	3	0,2
Затрудняюсь ответить	680	34,0

Выберите, что Вы готовы предпринять в защиту своих интересов?

	Количество	%
Не выйду на работу, на учебу	114	5,7
Объявлю голодовку	64	3,2
Обращусь в суд	732	36,6
Буду участвовать в мирной демонстрации	209	10,5
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	26	1,3
Приму участие в митинге протеста	101	5,1
Обращусь в газету, телевидение, радио	304	15,2
Приду на прием к представителям государственной власти	247	12,4
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	291	14,6
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	27	1,4
Буду распространять листовки и прокламации	20	1,0
Ничего не буду предпринимать	570	28,5
Затрудняюсь ответить	114	5,7

Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

	Количество	%
Распространена достаточно широко	584	29,2
Мало распространена	876	43,8
Практически не распространена	222	11,1
Отсутствует полностью	132	6,6
Затрудняюсь ответить	186	9,3

Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

	Количество	%
Очень эффективные	674	33,7
Малоэффективные	928	46,4
Не имеют никакого эффекта	209	10,5
Имеют негативный эффект	37	1,9
Затрудняюсь ответить	152	7,6

За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

	Количество	%
Да	393	19,7
Нет	1551	77,6
Затрудняюсь ответить	56	2,8

Скажите, пожалуйста, по Вашему мнению, представители каких профессий наиболее коррумпированы?

	Количество	%
Врачи, медицинские работники	397	19,9
Преподаватели ВУЗов	381	19,1
Учителя школ, директора школ	157	7,9
Руководители детских дошкольных учреждений	135	6,8
Директора (руководители) предприятий	194	9,7
Работники прокуратуры	238	11,9
Сотрудники органов внутренних дел (полиция)	505	25,3
Сотрудники учреждений ЗАГС	43	2,2
Судьи	346	17,3
Сотрудники военкоматов	105	5,3
Сотрудники таможенных органов	192	9,6
Сотрудники налоговой службы	120	6,0
Сотрудники паспортно-визовых служб	48	2,4
Сотрудники пенсионного фонда	59	3,0
Чиновники республиканских министерств и ведомств	182	9,1
Чиновники, выдающие разрешение под коммерческое строительство, строительство жилых домов	249	12,5
Чиновники местных органов власти	244	12,2
Сотрудники департамента жилья	1	0,1
На стройке	1	0,1
Во всех сферах	6	0,3
Никто не коррумпирован	4	0,2
Затрудняюсь ответить	384	19,2

Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?

	Количество	%
Значительно улучшилась	432	21,6
Незначительно улучшилась	529	26,5
Не изменилась	656	32,8
Незначительно ухудшилась	50	2,5
Значительно ухудшилась	33	1,7
Затрудняюсь ответить	300	15,0

Как бы Вы оценили состояние своего здоровья?

	Количество	%
Очень крепкое, вообще не болею	527	26,4
Хорошее, болею редко	964	48,2
Удовлетворительное	445	22,3
Плохое, болею часто	31	1,6
Очень слабое, болею часто и долго	18	0,9
Затрудняюсь ответить	15	0,8

Скажите, пожалуйста, за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол, аэробика, езда на велосипеде)?

	Количество	%
Один раз	452	22,6
Два, три раза	629	31,5
Каждый день	328	16,4
Ни одного раза	548	27,4
Затрудняюсь ответить	43	2,2

Насколько Вы удовлетворены качеством оказываемых медицинских услуг в Вашем населенном пункте?

	Количество	%
Полностью удовлетворен (а), я доверяю нашим врачам	569	28,5
Частично удовлетворен (а), не всегда встречаются компетентные врачи и медработники	1091	54,6
Совсем не удовлетворен, у нас очень сложно найти профессионала своего дела	299	15,0
Другое	6	0,3
Затрудняюсь ответить	35	1,8

Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство?

	Количество	%
Можете их понять	302	15,1
Безразлично	575	28,8
Осуждаете	847	42,4
Другое	19	1,0
Не понимаю таких людей	30	1,5
Мне их жаль	13	0,7
Считаю это трусостью	3	0,2
Затрудняюсь ответить	211	10,6

Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

	Количество	%
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, слеую религиозным нормам	260	13,0
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы	693	34,7
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	658	32,9
Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы	94	4,7
Я неверующий, но уважаю верующих	124	6,2
Я равнодушен к религии	106	5,3
Я противник религии, атеист	24	1,2
Затрудняюсь ответить	41	2,1

Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите?

	Количество	%
Традиционный ислам	1421	81,3
Православие	254	14,5
Католицизм	8	0,5
Протестантизм	7	0,4
Иудаизм	3	0,2
Новые религиозные направления	0	0,1
Совмещаем религиозные традиции разных конфессий	3	0,2
Не исповедую никакой религии	14	0,8
Другое	3	0,2
Затрудняюсь ответить	35	2,0

Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

	Количество	%
Да, это создаёт общественную напряженность	344	17,2
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	291	14,6
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	353	17,7
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию	837	41,9
Затрудняюсь ответить	175	8,8

Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница?

	Количество	%
ВКонтакте	1416	70,8
Facebook	518	25,9
Instagram	1029	51,5
Twitter	135	6,8
MySpace	19	1,0
LinkedIn	16	0,8
Мой круг	37	1,9
Одноклассники	280	14,0
Мой мир@mail.ru	462	23,1
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	193	9,7
WhatsApp	74	3,7
Google +	4	0,2
Затрудняюсь ответить	20	1,0

Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о ПОЛИТИЧЕСКИХ новостях и событиях в Казахстане?

	Количество	%
Казахстанские республиканские телеканалы	1199	60,0
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	516	25,8
Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	223	11,2
Радио	305	15,3
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	202	10,1
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	134	6,7

Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	67	3,4
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	681	34,1
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	277	13,9
Социальные сети, блоги	637	31,9
Встречи с известными авторитетными лицами	20	1,0
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	16	0,8
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	261	13,1
Никакими источниками не пользуюсь для политических новостей	1	0,1
Затрудняюсь ответить	26	1,3

Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

	Количество	%
Я остался бы в своей стране	1026	51,3
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	695	34,8
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	243	12,2
Затрудняюсь ответить	36	1,8

Скажите, пожалуйста, в данный момент, с каким настроением Вы смотрите в будущее?

	Количество	%
С надеждой и оптимизмом	1430	71,5
С тревогой и неуверенностью	211	10,6
Со страхом и отчаянием	55	2,8
Спокойно, но без особых надежд и иллюзий	261	13,1
Затрудняюсь ответить	43	2,2

Скажите, пожалуйста, Вы читали или слышали о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года?

	Количество	%
Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом	262	13,1
Да, что-то слышал	887	44,4
Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной статье	622	31,1
Не интересуюсь политикой	156	7,8
Затрудняюсь ответить	73	3,7

Как Вы считаете, какие из тем и идей, предложенных в программной статье Президента, имеют наибольшую актуальность?

	Количество	%
Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков	718	35,9
Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства	486	24,3
Сохранение национальной культуры, истории	368	18,4
Культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди	283	14,2
Совместное развитие казахстанского общества, новых	244	12,2

технологий и национальных идей		
Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других	343	17,2
Поэтапный переход казахского языка на латиницу	151	7,6
Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу	168	8,4
Популяризация казахстанской культуры во всем мире	107	5,4
Затрудняюсь ответить	272	13,6

Скажите, пожалуйста, что лично Вы можете сделать для развития нашей страны? Что полезного Вы делаете или сделаете, чтобы наша страна процветала и развивалась?

	Количество	%
Закончить учебу, поступить в ВУЗ, получить образовании	322	16,1
Пока ничего	82	4,1
Честно работать, любить свою работу, развиваться и расти по службе	361	18,1
Нужно привлекать к работе молодежь	6	0,3
Быть законопослушным	123	6,2
Выполнять свои обязанности перед своей страной, быть верной Родине, творить добро	157	7,9
Нужно привлекать к работе молодежь	6	0,3
Быть законопослушным	123	6,2
Выполнять свои обязанности перед своей страной, быть верной Родине, творить добро	157	7,9
Следить за чистотой, не мусорить окружающую среду	152	7,6
Быть гордостью своих родителей	8	0,4
Помогать старшим, помогать нуждающимся	35	1,8
Воспитывать своих детей, и чтобы они стали большими людьми	148	7,4
Бороться с коррупцией	25	1,3
Вести здоровый образ жизни	49	2,5
Стать хорошим специалистом	143	7,2
Открыть, запатентовать новое производство, новые технологии	43	2,2
Участвовать в общественной жизни города, села, школы	30	1,5
Защищать Родину	17	0,9
Развивать предпринимательство	55	2,8
Повышать культуру в стране через журналистику	4	0,2
Создам игровую индустрию	1	0,1
Государству следует сократить чиновников и депутатов, которые получают зарплату не работая, чтобы чиновники отчитывались	38	1,9
Быть человеком	31	1,6
Выпускать продукты в своей стране	2	0,1
Получить образование зарубежом	2	0,1
Учу иностранные языки	11	0,6
Стать спортсменом и участвовать в олимпиадах	22	1,1
Быть терпеливым	2	0,1
Вести себя культурно	1	0,1
Знать историю своей страны	8	0,4
Стараться разговаривать только на казахском	7	0,4
Буду защищать страну от преступников	1	0,1

Заниматься волонтерством	11	0,6
Создать фонд нуждающимся	1	0,1
Обучать детей рисованию	1	0,1
Развивать экономику, чтобы другие страны знали нашу страну	16	0,8
Бесплатное образование для всех	6	0,3
Понизить стоимость коммунальных услуг	1	0,1
Развивал бы казахстанский туризм	7	0,4
Делала бы так, чтобы молодежь не уезжала на ПМЖ из Казахстана	2	0,1
Добросовестно выполнять свой гражданский долг	2	0,1
Сохранять национальную культуру	32	1,6
Быть лучше, чем вчера	1	0,1
Боролся бы с безработицей	2	0,1
Уважать старших	3	0,2
Ходить на выборы	6	0,3
Развивать поднимать сельское хозяйство	32	1,6
Знать символы Казахстана	2	0,1
Уехать из страны	1	0,1
Доступное жилье	5	0,3
Хочу будущем заниматься и индивидуальное предпринимательством	2	0,1
Открыт по больше школам, садики	2	0,1
Буду строит новые дороги	1	0,1
Без ответа	261	13,1
Затрудняюсь ответить	181	9,1

Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

	Количество	%
Да	985	49,3
Скорее да	788	39,4
Скорее нет	138	6,9
Нет	50	2,5
Затрудняюсь ответить	39	2,0

Что на Ваш взгляд представляет или может представлять угрозу Вашей личной безопасности?

	Количество	%
Угроза войны	315	15,8
Межэтнические конфликты	134	6,7
Терроризм	738	36,9
Загрязнение воздуха, воды	310	15,5
Болезни	360	18,0
Безработица	302	15,1
Внезапный случай, несчастный случай	3	0,2
Клевета спецслужбами	1	0,1
Коррупция госорганов	1	0,1
Не хватка денег	1	0,1
Преступность	2	0,1
Ничего не угрожает	15	0,8
Затрудняюсь ответить	191	9,6

Отметьте причины, которые вызывают у Вас стресс?

	Количество	%
Финансовые трудности	778	38,9
Проблемы в коллективе, с друзьями	167	8,4
Проблемы в семье	298	14,9
Одиночество	110	5,5
Проблемы с учебой, работой	212	10,6
Другое	3	0,2
У меня не бывает стрессовых ситуаций	492	24,6
Высокие цены на продукты	2	0,1
Коррупция	1	0,1
Проблемы со здоровьем	4	0,2
Безработица	1	0,1
Затрудняюсь ответить	121	6,1

Анкета опроса молодежи

Уважаемый респондент!

Меня зовут _____.

Я являюсь интервьюером Научно-исследовательского центра «Молодежь» (г. Астана). Просим Вас принять участие в социологическом опросе, посвященном изучению общественно-политической ситуации в молодежной среде. Вашему вниманию предложен ряд вопросов и варианты ответов на них. Прослушайте, пожалуйста, эти вопросы и предлагаемые к ним варианты ответов до конца, выберите устраивающий Вас ответ. В случае, если ни один из предложенных ответов Вас не удовлетворяет, укажите свой вариант в графе «другое».

Полученная информация будет использована только в обобщенном виде.

Анонимность и конфиденциальность Вашего мнения гарантируется.

1. Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

1. Да, горжусь
2. Скорее горжусь
3. Скорее не горжусь
4. Нет, не горжусь

(99) Затрудняюсь ответить

2. Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

1. Полностью удовлетворен
2. Скорее удовлетворен
3. Скорее не удовлетворен
4. Полностью не удовлетворен

(99) Затрудняюсь ответить

3. Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

1. Улучшится
2. Улучшится незначительно
3. Не изменится
4. Незначительно ухудшится
5. Ухудшится

(99) Затрудняюсь ответить

4. Скажите, пожалуйста, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

1. Вполне отлично
2. Скорее хорошо
3. Скорее плохо
4. Вообще не развивается

(99) Затрудняюсь ответить

5. В какой степени Вы интересуетесь политическими событиями в Казахстане?

1. Постоянно интересуюсь
2. Интересуюсь от случая к случаю
3. Не интересуюсь
4. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

6. Как Вы оцениваете реальную возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане сегодня?

1. Очень большое влияние
2. Имеют некоторое влияние
3. Слабое влияние
4. Не имеют никакого влияния
5. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

7. Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

1. Как благополучную
2. Скорее как благополучную, чем неблагополучную
3. Скорее как неблагополучную, чем благополучную
4. Как неблагополучную

(99) Затрудняюсь ответить

8. Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (*отметьте, не более пяти вариантов ответов*)

1. Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)
2. Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)
3. Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления
4. Проблемы трудоустройства, безработица
5. Проблема с жильем
6. Плохое здоровье, ухудшение здоровья
7. Неустроенность личной жизни
8. Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких
9. Нет уверенности в завтрашнем дне
10. Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи
11. Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)
12. Преступность среди молодых
13. Религиозный экстремизм в молодежной среде
14. Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение
15. Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время
16. Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной

связи

17. Другое (*напишите*) _____
18. Нет никаких проблем

(99) Затрудняюсь ответить

9. Скажите, пожалуйста, за последние полгода кто-нибудь интересовался Вашими проблемами? (*отметьте не более двух вариантов ответа*)

1. Родители, родственники, близкие
2. Друзья, однокурсники, коллеги
3. Директор школы, ректор вуза, руководитель предприятия/организации
4. Классный руководитель, куратор группы
5. Представитель Молодежного ресурсного центра
6. Представитель религиозной организации
7. Представитель акимата, маслихата
8. Представитель политической партии, общественного объединения
9. Представитель неправительственной молодежной организации
10. Другое (*напишите*) _____

11. Нет, никто не интересовался моими проблемами

(99) Затрудняюсь ответить

10. Как Вы считаете, знают ли органы государственной власти (Департамент молодежной политики, акимат, молодежный ресурсный центр и т.п.) о реальных проблемах молодежи?

1. Безусловно, знают и делают все возможное для решения этих проблем

2. Скорее знают, но реально не решают проблем молодежи

3. Скорее не знают

4. Безусловно, ничего не знают

5. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

11. Как Вы считаете, какие меры необходимо принимать, в первую очередь, для поддержки молодежи? Какая работа должна проводиться сегодня для молодежи? (не более трех вариантов ответа)

1. Обеспечение доступного и качественного образования

2. Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания

3. Повышение правовой культуры

4. Создание условий для трудоустройства

5. Развитие системы доступного жилья

6. Приобщение к национальным культурным и духовным ценностям

7. Стимулирование гражданской активности молодежи

8. Развитие институтов молодежной политики

9. Принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодежи (сельская, маргинальная, студенческая, с ограниченными возможностями)

10. Меры по предотвращению религиозного радикализма и экстремизма в молодежной среде

11. Профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде

12. Организация системной работы по недопущению преступности в молодежной среде

13. Увеличение финансирования из республиканского и местного бюджетов на реализацию молодежных проектов и программ

14. Развитие волонтерства

15. Развитие социального меценатства (поддержка фондами молодежных проектов)

16. Развитие молодежного предпринимательства

17. Развитие туризма

18. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

12. Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены тем, как реализуется государственная молодежная политика в Казахстане?

1. Полностью удовлетворен

2. Скорее удовлетворен

3. Скорее не удовлетворен

4. Не удовлетворен

5. Другое (напишите) _____

6. Ничего не знаю о государственной молодежной политике

(99) Затрудняюсь ответить

13. Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

1. Да, знаю, обращался в Молодежный ресурсный центр --→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №14
 2. Да, знаю о работе Молодежного ресурсного центра, но никогда не обращался --→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №14
 3. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №14
 4. Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №15
- (99) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №15

14. Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	1	2	99
2) Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	1	2	99
3) Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	1	2	99
4) Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	1	2	99
5) Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	1	2	99
6) Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	1	2	99
7) Другое (укажите) _____	1	2	

15. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №16
 2. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №16
 3. Ничего не знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №17
- (99) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №17

16. Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	1	2	99

2) Взаимодействие с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	1	2	99
3) Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	1	2	99
4) Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	1	2	99
5) Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	1	2	99
6) Работа по патриотическому воспитанию	1	2	99
7) Другое (укажите)_____	1	2	

17. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №18
 2. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №18
 3. Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №19
- (99) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №19

18. Оцените эффективность работы Управления во вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	1	2	99
2) Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	1	2	99
3) Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	1	2	99
4) Работа с целевыми группами молодежи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	1	2	99
5) Оказание содействия занятости молодежи, поддержка молодым семьям и др.	1	2	99
6) Работа по патриотическому воспитанию	1	2	99
7) Неформальные встречи с молодежью (беседы на рынках, общепитах, стройплощадках и др.)	1	2	99
8) Другое (укажите)_____	1	2	

19. Являетесь ли Вы членом какой-либо политической партии?

1. Да, но только формально
2. Да и участвую в деятельности партии

3. Нет

(99) Затрудняюсь ответить

20. Какие молодежные организации Вы знаете?

21. А с какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?

(пожалуйста, дайте ответы по каждому столбцу)

	Вопрос 20. Знаю	Вопрос 21. Сотрудничал
Альянс студентов Казахстана	1	1
Союз КВН Казахстана	2	2
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	3	3
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	4	4
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	5	5
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	6	6
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	7	7
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	8	8
Конгресс молодежи Казахстана	9	9
Национальная волонтерская сеть	10	10
Другое (напишите) _____	11	11
Другое (напишите) _____	12	12

22. Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

1. Однозначно, да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Однозначно, нет

(99) Затрудняюсь ответить

23. Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию?

(отметьте, пожалуйста, не более трех вариантов ответа)

1. Проблемы в школе, ВУЗе, колледже
2. Сокращение или увольнение с работы
3. Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги
4. Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий
5. Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений
6. Повышение выплат по кредитам или ипотеке
7. Необоснованные штрафы
8. Ухудшение экологической ситуации
9. Неудовлетворенность действиями властей
10. Несправедливые судебные решения
11. Несогласие с принимаемыми реформами
12. Нарушение прав на этнической почве
13. Проблемы с жильем
14. Низкое качество услуг в образовании
15. Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства

16. Другое (*напишите*) _____

17. Ничто не может вынудить меня открыто протестовать

(99) Затрудняюсь ответить

24. Выберите, что Вы готовы предпринять в защиту своих интересов? (отметьте не более двух вариантов ответа)

1. Не выйду на работу, на учебу

2. Объявлю голодовку

3. Обращусь в суд

4. Буду участвовать в мирной демонстрации

5. Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс

6. Приму участие в митинге протеста

7. Обращусь в газету, телевидение, радио

8. Приду на прием к представителям государственной власти

9. Обращусь в приемную партии «Нур Отан»

10. Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»

11. Буду распространять листовки и прокламации

12. Другое (*напишите*) _____

13. Ничего не буду предпринимать

(99) Затрудняюсь ответить

25. Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

1. Распространена достаточно широко

2. Мало распространена

3. Практически не распространена

4. Отсутствует полностью

(99) Затрудняюсь ответить

26. Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

1. Очень эффективные

2. Малоэффективные

3. Не имеют никакого эффекта

4. Имеют негативный эффект

(99) Затрудняюсь ответить

27. За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

1. Да

2. Нет

(99) Затрудняюсь ответить

28. Скажите, пожалуйста, по Вашему мнению, представители каких профессий наиболее коррумпированы?

1. Врачи, медицинские работники

2. Преподаватели ВУЗов

3. Учителя школ, директора школ

4. Руководители детских дошкольных учреждений

5. Директора (руководители) предприятий

6. Работники прокуратуры

7. Сотрудники органов внутренних дел (полиция)

8. Сотрудники учреждений ЗАГС
 9. Судьи
 10. Сотрудники военкоматов
 11. Сотрудники таможенных органов
 12. Сотрудники налоговой службы
 13. Сотрудники паспортно-визовых служб
 14. Сотрудники пенсионного фонда
 15. Чиновники республиканских министерств и ведомств
 16. Чиновники, выдающие разрешение под коммерческое строительство, строительство жилых домов
 17. Чиновники местных органов власти
 18. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

29. Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?

1. Значительно улучшилась
2. Незначительно улучшилась
3. Не изменилась
4. Незначительно ухудшилась
5. Значительно ухудшилась

(99) Затрудняюсь ответить

30. Как бы Вы оценили состояние своего здоровья?

1. Очень крепкое, вообще не болею
2. Хорошее, болею редко
3. Удовлетворительное
4. Плохое, болею часто
5. Очень слабое, болею часто и долго

(99) Затрудняюсь ответить

31. Скажите, пожалуйста, за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол, аэробика, езда на велосипеде)?

1. Один раз
2. Два, три раза
3. Каждый день
4. Ни одного раза

(99) Затрудняюсь ответить

32. Насколько Вы удовлетворены качеством оказываемых медицинских услуг в Вашем населенном пункте?

1. Полностью удовлетворен (а), я доверяю нашим врачам
2. Частично удовлетворен (а), не всегда встречаются компетентные врачи и медработники
3. Совсем не удовлетворен, у нас очень сложно найти профессионала своего дела
4. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

33. Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство?

1. Можете их понять
2. Безразлично

3. Осуждаете
 4. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

34. Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

1. Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам
 2. Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю мечеть, церковь и др., очень редко соблюдаю религиозные нормы
 3. Я верующий, но не участвую в религиозной жизни
 4. Я неверующий, но иногда посещаю мечеть, церковь и др., соблюдаю религиозные нормы
 5. Я неверующий, но уважаю верующих
 6. Я равнодушен к религии
 7. Я противник религии, атеист
 8. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

PEREХОД К ВОПРОСУ №36

35. Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите?

1. Традиционный ислам
 2. Православие
 3. Католицизм
 4. Протестантизм
 5. Иудаизм
 6. Новые религиозные направления
 7. Совмещаем религиозные традиции разных конфессий
 8. Не исповедую никакой религии
 9. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

36. Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

1. Да, это создаёт общественную напряженность
 2. Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки
 3. Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество
 4. Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию
 5. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

37. Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница? (отметьте любое количество ответов)

1. ВКонтакте
2. Facebook
3. Instagram
4. Twitter
5. MySpace
6. LinkedIn
7. Мой круг
8. Одноклассники
9. Мой мир@mail.ru

10. Другое (*напишите*) _____

11. У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях

(99) Затрудняюсь ответить

38. Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о ПОЛИТИЧЕСКИХ новостях и событиях в Казахстане? (отметьте, пожалуйста, не более трех вариантов ответа)

1. Казахстанские республиканские телеканалы
2. Казахстанские местные (региональные) телеканалы
3. Зарубежные телеканалы (в том числе российские)
4. Радио
5. Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)
6. Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)
7. Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)
8. Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)
9. Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)
10. Социальные сети, блоги
11. Встречи с известными авторитетными лицами
12. Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров
13. Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)
14. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

39. Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

1. Я остался бы в своей стране
2. Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране
3. Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну
4. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

40. Скажите, пожалуйста, в данный момент, с каким настроением Вы смотрите в будущее? (отметьте только один вариант ответа)

1. С надеждой и оптимизмом
2. С тревогой и неуверенностью
3. Со страхом и отчаянием
4. Спокойно, но без особых надежд и иллюзий

(99) Затрудняюсь ответить

41. Скажите, пожалуйста, Вы читали или слышали о программной статье Президента страны Н.А. Назарбаева «Взгляд в будущее – модернизация общественного сознания», которая была опубликована в СМИ 12 апреля этого года?

1. Да, читал (-а), хорошо знаком с текстом
2. Да, что-то слышал
3. Нет, ничего не знаю, не слышал (-а) о данной статье
4. Другое (*напишите*) _____
5. Не интересуюсь политикой

(99) Затрудняюсь ответить

42. Как Вы считаете, какие из тем и идей, предложенных в программной статье Президента имеют наибольшую актуальность? (отметьте не более двух вариантов ответа)

1. Конкурентоспособность казахстанцев за счет роста компьютерной грамотности среди населения, знания языков
2. Ведение правильного, скромного образа жизни; жить по средствам, без расточительства
3. Сохранение национальной культуры, истории
4. Культ знания; успеха могут достигнуть только высокообразованные люди
5. Совместное развитие казахстанского общества, новых технологий и национальных идей
6. Быть готовым к переменам, перенимать полезный опыт и учиться у других
7. Поэтапный переход казахского языка на латиницу
8. Прививать любовь к малой родине, т.е. своему городу, селу, аулу
9. Популяризация казахстанской культуры во всем мире
10. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

43. Скажите, пожалуйста, что лично Вы можете сделать для развития нашей страны? Что полезного Вы делаете или сделаете, чтобы наша страна процветала и развивалась? (пожалуйста, напишите, подробный ответ)

44. Уверены ли Вы в своей личной безопасности?

1. Да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Нет

(99) Затрудняюсь ответить

45. Что на Ваш взгляд представляет или может представлять угрозу Вашей личной безопасности?

1. Угроза войны
2. Межэтнические конфликты
3. Терроризм
4. Загрязнение воздуха, воды
5. Болезни
6. Безработица
7. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

46. Отметьте причины, которые вызывают у Вас стресс?

1. Финансовые трудности
2. Проблемы в коллективе, с друзьями
3. Проблемы в семье
4. Одиночество
5. Проблемы с учебой, работой
6. Другое (напишите) _____
7. У меня не бывает стрессовых ситуаций

(99) Затрудняюсь ответить

В ЗАКЛЮЧЕНИИ СООБЩИТЕ, ПОЖАЛУЙСТА, НЕКОТОРЫЕ ДАННЫЕ О СЕБЕ

D1. Ваш пол: 1. Мужской 2. Женский

D2. Укажите, пожалуйста, сколько Вам полных лет? _____

D3. Ваша национальность?

1. Казах / казашка
2. Русский / русская
3. Другая национальность (*укажите*) _____

D4. Ваше образование:

1. Высшее, со степенью (магистра, кандидата/доктора наук, доктора PhD)
2. Высшее (бакалавр/специалист)
3. Незаконченное высшее
4. Среднее специальное/профессиональное образование
5. Общее среднее
6. Неполное среднее
7. Нет образования

D5. Скажите, пожалуйста, где Вы проживаете?

1. Живу с родителями/родственниками
 2. Живу в собственной квартире/доме
 3. Живу в съемной квартире/комнате, общежитии
 4. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

D6. Ваше семейное положение:

1. Женат / Замужем
 2. В гражданском браке (сожительствую)
 3. Холост / не замужем
 4. Вдовец / Вдова
 5. Разведен / Разведена
- (99) Затрудняюсь ответить

D7. Скажите, пожалуйста, сколько детей Вы имеете?

1. Нет детей
2. Один ребенок
3. Двое детей
4. Трое детей
5. Четверо или более детей

D8. Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?

1. Полный достаток, не ограничены в средствах
2. Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости (дачи или квартиры)
3. Денег хватает, но покупка нового автомобиля затруднительна
4. Денег хватает на все необходимое, но покупка крупной бытовой техники затруднительна
5. Денег хватает на еду, но покупка одежды затруднительна
6. Не всегда хватает денег на еду

(99) Затрудняюсь ответить

D9. В настоящее время Вы работаете?

1. Нет, я только учусь -----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
2. Учусь и одновременно работаю (подрабатываю)
3. Да, я работаю
4. Я не учусь, не работаю и НЕ ищу работу ----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**
5. Я не учусь, не работаю (ищу работу) -----→ **ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ**

(99) Затрудняюсь ответить

D10. Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности?

1. Госслужащий
2. Начальник частной организации
3. Сотрудник в рекламной деятельности
4. Сотрудник в сфере услуг (мастера салонов красоты, фитнес-клубов, официант)
5. Занимаюсь сельским хозяйством
6. Снабженец промышленной продукции
7. Оператор, аппаратчик, машинист установок и машин и слесари-сборщики
8. Неквалифицированный рабочий
9. Индивидуальный предприниматель с лицензией
10. Самозанятый
11. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!